
BEWONERSPARTICIPATIE VOLGENS PLAN(EINSTEIN)?

Een explorerende casestudy naar bewonersparticipatie door jongeren binnen
gemengd woonproject Plan Einstein in de Utrechtse wijk Overvecht

MASTERSCRIPTIE
Margot Bandringa
Augustus 2020, Utrecht

Universiteit Utrecht

Bewonersparticipatie volgens Plan(Einstein)?

Een explorerende casestudy naar de bewonersparticipatie door jongeren binnen het gemengde woonproject Plan Einstein in de Utrechtse wijk Overvecht

Margot Bandringa

Studentnummer: 3972887

Datum: 25 augustus 2020

Universiteit Utrecht

Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie

Departement Bestuurs- en Organiseringswetenschap (USBO)

Master Bestuur en Beleid

Begeleider: dr. K. Geuijen

Tweede lezer: prof. dr. T. Schillemans

Omslagfoto: Facebookpagina Plan Einstein

“Als we wisten wat we deden, heette het geen onderzoek”

- Albert Einstein

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het onderzoek naar de bewonersparticipatie in Plan Einstein, het gemengde woonproject in Overvecht dat tussen februari 2017 en november 2018 huisvesting bood aan asielzoekers en jongeren. Twee jaar geleden ben ik voor het eerst in aanraking gekomen met Plan Einstein. Als student-assistente was ik betrokken bij een grootschalig evaluatieonderzoek naar dit project, en ging ik in Overvecht langs de huizen om bewoners te vragen naar hun ervaringen met Plan Einstein. Het innovatieve woonconcept sprak mij erg aan en daarom besloot ik mijn betrokkenheid bij het project verder voort te zetten in de vorm van een eigen scriptieonderzoek.

Mijn onderzoek is gericht op de vraag hoe de jongeren in Plan Einstein hebben geparticipeerd en waarom zij dat op die manier hebben gedaan. Het beantwoorden van deze vraag bleek gaandeweg een veelomvattende en complexe puzzel te zijn. Een puzzel die ik zonder de bijdrage van mijn respondenten nooit had kunnen oplossen! Daarom wil ik graag van deze gelegenheid gebruik maken om hen te bedanken voor het vrijmaken van hun tijd en voor de leuke gesprekken die waardevolle inzichten hebben opgeleverd.

Ook ben ik dankbaar voor alle mensen om mij heen die mij in de afgelopen maanden hebben geholpen en gemotiveerd om deze scriptie tot een succesvol einde te brengen. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar mijn begeleidster Karin Geuijen voor haar enthousiasme en betrokkenheid bij mijn onderzoek, voor het delen van haar kennis, en voor haar vertrouwen in mij. Daarnaast een woord van dank aan mijn tweede lezer Thomas Schillemans voor zijn scherpe feedback op mijn onderzoeksvoorstel, hetgeen een positieve invloed heeft gehad op deze scriptie. Verder wil ik Theo bedanken die mij als sparringpartner hielp de juiste richting te vinden, mijn moeder voor alle fijne wandelingen tussen de scriptie-uren door, en tot slot mijn vader voor het altijd willen meedenken en voor het zetten van de puntjes op de í.

Met deze scriptie komt een einde aan mijn master Bestuur en Beleid aan de USBO, en daarmee ook een einde aan mijn studententijd in Utrecht. Ik kijk terug op een mooie tijd, waarin ik mij zowel op academisch als op persoonlijk vlak heb kunnen ontwikkelen. Dit waren ze dan, de laatste loodjes. Tijd voor een nieuw hoofdstuk!

Rest mij nog u veel plezier te wensen met het lezen van mijn scriptie!

Margot Bandringa,

Augustus 2020

Samenvatting

Samen leven, samen leren en samen werken, zo luidde de leus van het innovatieve gemengde woonproject Plan Einstein in de Utrechtse wijk Overvecht waar asielzoekers samen met jongeren vanaf februari 2017 tot november 2018 onder één dak werden gehuisvest. Plan Einstein had het maatschappelijke doel de (vroegtijdige) activatie en integratie van asielzoekers te bevorderen (Oliver et al., 2019, pp. 30-31). Voor het behalen van deze doelstelling werd de bewonersparticipatie door jongeren in het project van belang geacht. Aanleiding voor dit onderzoek naar de bewonersparticipatie door Socius jongeren in Plan Einstein is de bevinding uit de grootschalige tussentijdse evaluatie naar Plan Einstein (uitgevoerd door de universiteiten van Oxford en Roehampton) dat de participatie door de jongeren niet optimaal verliep: er was sprake van relatief grote verschillen tussen jongeren in de mate waarin zij zich actief inzetten voor het project en er was een algehele daling van de participatiegraad te zien (Oliver et al., 2018, pp. 26-27). Het actief krijgen en houden van bewoners blijkt een veelvoorkomend probleem te zijn binnen gemengde woonprojecten (Davelaar et al., 2018, pp. 53-54). Het doel van dit onderzoek is om bij te dragen aan de verdere kennisontwikkeling op het gebied van bewonersparticipatie, en om eventuele geleerde lessen te identificeren die in de praktijk van gemengde woonprojecten ter bevordering van bewonersparticipatie kunnen worden toegepast.

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: *Hoe hebben de Socius jongeren binnen Plan Einstein geparticipeerd en waarom hebben zij dat op die manier gedaan?* Bewonersparticipatie wordt in dit onderzoek gedefinieerd als *alle mogelijke vormen van inzet van bewoners op het gebied van groepsoverstijgend contact* (in casu: interactie met asielzoekers) *en/of inzet op het gebied van de projectorganisatie*.

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is een explorerende kwalitatieve casestudy naar Plan Einstein uitgevoerd. Daarbij staat het perspectief van de jongeren zelf centraal, hetgeen door middel van semigestructureerde interviews in twee interviewrondes, te weten in 2017 en in 2019, is onderzocht. In totaal zijn er achttien interviews gehouden, met veertien respondenten. De verkregen empirische data zijn in een iteratief proces (afwisseling data en theorie) met behulp van het softwareprogramma NVivo 12 gecodeerd en geanalyseerd. Hierbij is aanvullend gebruik gemaakt van bevindingen uit het eindrapport van het evaluatieonderzoek naar Plan Einstein (Oliver et al., 2019) en gegevens afkomstig van enkele aanvullend geraadpleegde websites (onder andere Socius Wonen, z.d.-b). Deze triangulatie van brongebruik maakte het mogelijk om de empirische onderzoeksbevindingen te controleren en waar nodig aan te vullen, hetgeen een breed en

gedetailleerd beeld van de totstandkoming en invulling van de bewonersparticipatie door jongeren in Plan Einstein heeft opgeleverd.

Wat betreft de beantwoording van de vraag hoe jongeren in Plan Einstein hebben geparticipeerd zijn vier hoofdbevindingen gedaan. Ten eerste is naar voren gekomen dat er sprake was van een kleine groep actieve jongeren (*de kartrekkers*) en een grote groep weinig tot niet-actieve jongeren (*de anonieme burens*), hetgeen duidt op een relatief lage participatiegraad. Ten tweede is gebleken dat de groep actieve jongeren zich, conform de in dit onderzoek gehanteerde definitie van bewonersparticipatie, heeft ingezet op zowel het gebied van groepsoverstijgend contact als op het gebied van de projectorganisatie. Geconstateerd is echter dat binnen deze twee gebieden specifiek onderscheid valt te maken in verschillende participatievormen, welke in dit onderzoek zijn uitgedrukt in vijftien onderscheiden actieve projectrollen. Deze gedetailleerde vertaling van participatievormen naar projectrollen en de hieraan gerelateerde bevindingen kunnen als een belangrijke toevoeging worden gezien aan de reeds bestaande kennis op het gebied van de invulling van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten. Ten derde is gebleken dat de actieve jongeren voornamelijk hebben geparticipeerd de vorm van het direct hebben van (veelal informeel recreatief) groepsoverstijgend contact met asielzoekers (*de (chillende) goede buur*). Ten vierde is gebleken dat de vervulling van de actieve projectrollen door de jongeren in de tijd veranderde. Dit betreft met name een afname in intensiteit waarmee projectrollen werden vervuld en de algehele daling van de participatiegraad.

Wat betreft de beantwoording van de vraag waarom de jongeren in Plan Einstein op de hierboven beschreven manier hebben geparticipeerd, wordt op basis van dit onderzoek gesteld dat hierop vier onderscheiden componenten van invloed zijn geweest. Deze betreffen 1) de visie op bewonersparticipatie, 2) de vormgeving van institutionele condities, 3) de persoonskenmerken van geselecteerde bewoners en 4) de kenmerken van participatiemogelijkheden. De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat deze componenten binnen Plan Einstein onvoldoende met elkaar in balans waren. Met name vastgestelde fricties tussen de institutionele condities en de persoonskenmerken van bewoners leken (optimale) participatie in de weg te staan. Het ontbreken van een heldere en eenduidige visie op bewonersparticipatie lijkt hieraan ten grondslag te hebben gelegen. In dit onderzoek wordt gesproken van een spanning tussen enerzijds de systeemwereld van de projectinrichting en anderzijds de leefwereld van bewoners. Verondersteld wordt dat een disbalans tussen beide werelden een negatieve invloed heeft op het willen en/of kunnen participeren van bewoners in gemengde woonprojecten. In Plan Einstein lijkt de systeemwereld meer te zijn afgestemd op het huisvestingsdoel van het project dan op het maatschappelijke doel van

het project. Hierdoor lijkt het project uiteindelijk meer gericht te zijn geweest op het naast elkaar leven van asielzoekers en jongeren in plaats van op het met elkaar samen leven van beide bewonersgroepen, hetgeen het oorspronkelijke doel van het project betrof.

De belangrijkste praktische implicatie die uit de dit onderzoek voortkomt is het advies aan initiatiefnemers en ontwikkelaars van (toekomstige) gemengde woonprojecten om voorafgaand aan het project een concrete visie op te stellen aangaande de vervulling van gewenste actieve projectrollen door bewoners en hier de inrichting van de institutionele condities op af te stemmen, en daarbij in het bijzonder aandacht te schenken aan de vormgeving van het fysieke wooncomplex en de samenstelling van de bewonersmix.

Aangezien voorliggend onderzoek een explorerende enkelvoudige casestudy betreft kan niet worden vastgesteld of bovenstaande onderzoeksbevindingen representatief zijn voor de invulling en totstandkoming van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten in het algemeen. Daarom wordt vervolgonderzoek waarin bovenstaande bevindingen aan de praktijk van (andere) gemengde woonprojecten worden getoetst relevant geacht. Eventueel vervolgonderzoek zou zich specifiek kunnen richten op het bestaan, de accuraatheid en de volledigheid van de zestien in kaart gebrachte actieve projectrollen en van de (fricties tussen de) vier onderscheiden componenten met betrekking tot de totstandkoming van bewonersparticipatie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
Tabellen- en figurenlijst.....	10
Tabellen	10
Figuren.....	10
Hoofdstuk 1: Inleiding	11
1.1 Aanleiding.....	11
1.2 Probleemstelling.....	14
1.2.1 Doelstelling.....	14
1.2.2 Vraagstelling.....	15
1.3 Relevantie.....	15
1.3.1 Wetenschappelijke relevantie.....	15
1.3.2 Maatschappelijke relevantie	16
1.4 Leeswijzer	17
Hoofdstuk 2: Locus	19
2.1 Achtergrond van gemengd wonen.....	19
2.1.1 Collectieve woonvormen.....	19
2.1.2 Gemengde wijken.....	21
2.1.3 Opkomst van gemengde woonprojecten.....	23
2.2 Gemengde woonprojecten, een begripsbepaling.....	24
2.2.1 Definitie en kenmerken	24
2.3 Casus Plan Einstein	27
2.3.1 Ontstaan van Plan Einstein.....	27
2.3.2 De mix van Plan Einstein	28
2.3.3 De magie van Plan Einstein	29
2.3.4 De huisvesting en het gebouw van Plan Einstein.....	30
Hoofdstuk 3: Focus.....	31
3.1 Bewonersparticipatie, een begripsbepaling.....	31
3.2 Het belang van bewonersparticipatie	32
3.2.1 Belang van bewonersparticipatie in het algemeen.....	32
3.2.2 Belang van bewonersparticipatie in Plan Einstein	34
3.3 Bewonersparticipatie in de praktijk	36
3.3.1 Bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten in het algemeen	37
3.3.2 Bewonersparticipatie in Plan Einstein.....	39

3.4 Factoren van invloed op bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten	40
3.4.1 Invloedfactoren op het gebied van bewonersparticipatie in het algemeen.....	41
3.4.2 Invloedfactoren op het gebied van bewonersparticipatie in Plan Einstein	48
Hoofdstuk 4: Methoden	50
4.1 Type onderzoek	50
4.2 Dataverzameling.....	51
4.2.1 Dataverzameling interviews	52
4.2.2 Dataverzameling tussentijds en eindrapport evaluatieonderzoek Plan Einstein.....	58
4.2.3 Dataverzameling aanvullende internetbronnen	58
4.3 Dataverwerking en data-analyse.....	58
4.3.1 Dataverwerking en data-analyse interviews	59
4.4 Kwaliteit van het onderzoek.....	61
4.4.1 Betrouwbaarheid.....	61
4.4.2 Validiteit	64
Hoofdstuk 5: Resultaten.....	66
5.1 Visie en verwachtingen met betrekking tot bewonersparticipatie.....	66
5.1.1 Gebrek aan visie op bewonersparticipatie.....	66
5.1.2 Verdeeldheid in visie op bewonersparticipatie.....	68
5.2 Participatie door Socius jongeren in de praktijk	70
5.2.1 Kenmerkende participatieaspecten	71
5.2.2 Projectrollen	73
5.2.3 Rolverdeling in de praktijk.....	82
5.3 Invloedfactoren bewonersparticipatie binnen Plan Einstein	87
5.3.1 Voorwaarden voor participatie: willen én kunnen	88
5.3.2 Invloedfactoren participatie	88
Hoofdstuk 6: Conclusie casus Plan Einstein	126
6.1 Hoofdbevindingen en deelconclusies.....	126
6.1.1 Visies op bewonersparticipatie	126
6.1.2 Participatie in praktijk	127
6.1.3 Invloedfactoren	128
6.2 Hoofdconclusie: <i>Hoe</i> en <i>waarom</i> bewonersparticipatie in Plan Einstein	130
6.2.1 Hoe hebben Socius jongeren geparticipeerd?	130
6.2.2 Waarom hebben Socius jongeren op deze manier geparticipeerd?.....	130
Hoofdstuk 7: Discussie	137
7.1 Theoretische implicaties bevindingen casus Plan Einstein	137

7.1.1 Bewonersparticipatie Plan Einstein typisch voor gemengde woonprojecten	137
7.1.2 Fricție systeem- en leefwereld bepalend voor invulling bewonersparticipatie.....	140
7.2 Praktische implicaties en aanbevelingen	145
7.3 Reflectie kwaliteit onderzoek.....	148
7.4 Suggesties voor vervolgonderzoek.....	152
Referentielijst	154
Bijlagen	161
Bijlage A. Interviewschema interviewronde 2019	161
Bijlage B. Uitnodigingen interviewronde 2019.....	164
B.1 Eerste uitnodigingsmail 2019	164
B.2 Tweede uitnodigingsmail 2019	165
B.3 Oproep deelname interviewronde 2019 Facebookpagina oud-Socius jongeren	165
Bijlage C. Toestemmingsformulier interviewronde 2019.....	167
Bijlage D. Overzicht projectrollen en kenmerkende participatieaspecten	168
Bijlage E. Overzichten vervulling projectrollen	171
E.1 Indicatie vervulling projectrollen door respondenten	171
E.2 Indicatie bezettingsgraad projectrollen	174

Tabellen- en figurenlijst

Tabellen

Tabel 1 Respondenten en moment van interviews	56
Tabel D1 Projectrollen en kenmerkende participatieaspecten.....	168
Tabel E1 Vervulling projectrollen door respondenten.....	171
Tabel E2 Bezettingsgraad projectrollen	174

Figuren

Figuur 1. Het self-determination continuum, met daarin de verschillende vormen van motivatie en bijbehorende vormen van regulatie (Gagné & Deci, 2005, p. 336).	45
Figuur 2. Kenmerkende participatieaspecten	72
Figuur 3. Projectrollen.....	74
Figuur 4. Bezettingsgraad hoofdgroepen projectrollen (N=14).....	84
Figuur 5. Bezettingsgraad (sub-)projectrollen (N=14).....	85
Figuur 6. Voorwaarden voor participatie	88
Figuur 7. Factoren van invloed op vervulling participatievoorwaarden	89
Figuur 8. Tweedeling in verwachtingen op gebied van participatievorm.....	127
Figuur 9. Tweedeling in verwachtingen op gebied van participatieplicht	127
Figuur 10. Factoren van invloed op bewonersparticipatie	129
Figuur 11. Relatie tussen visie, institutionele condities, persoonskenmerken en kenmerken projectrollen en totstandkoming bewonersparticipatie.....	131

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Aanleiding

“Met de dalende instroom van vluchtelingen, verandert ook het politieke debat”, zo constateert Trouw in 2017. De discussie over vluchtelingen is volgens de krant verschoven van hen die naar Nederland willen komen naar hen die hier zijn en voorlopig blijven (Besselink, 2017). Ook de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken ([ACVZ], 2017, p. 70) constateert dat het opvang- en inburgeringsbeleid in beweging is. Hoewel het aantal asielzoekers in Nederland sinds 2018 weer (lichtelijk) is toegenomen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019) en het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) in februari dit jaar liet weten dat de capaciteit voor de opvang van asielzoekers weer moet worden verhoogd (COA, 2020), kan gesteld worden dat er nog steeds sprake is van een verschuiving van het accent op opvang naar integratie (Engbersen et al., 2015; Kennisplatform Integratie & Samenleving, z.d.; Movisie, z.d.). Hierbij blijkt het traditionele onderscheid tussen asielzoekers en vluchtelingen steeds minder hard te zijn¹. Zo kunnen tegenwoordig ook asielzoekers die nog niet in het bezit zijn van een verblijfsvergunning maar waarschijnlijk wel mogen blijven steeds vaker meedoen aan initiatieven op het gebied van taalverwerving en oriëntatie op de arbeidsmarkt (Klaver, Dagevos, Dekker, Geuijen, & Odé, 2019, p. 46). Ook de ACVZ (2017, pp. 71-72) stelt vast dat de inzet op de zogenaamde vroegtijdige activering en integratie van asielzoekers de laatste jaren is geïntensiveerd. Zij ziet hierin echter nog wel een focus op asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben ontvangen. De commissie stelt echter dat de fase voorafgaand aan eventuele vergunningverlening ook van belang is.

Vroegtijdige activering en integratie wordt om meerdere redenen van belang geacht. Zo toonde Bakker (2016, p. 144) in haar onderzoek aan dat integratie al begint bij aankomst in het land van bestemming en dat beperking van mogelijkheden tot vroegtijdige participatie een negatief effect zal hebben op de integratie. Ook de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) beaamt in haar *Policy Brief* in 2015 dat er *geen tijd te verliezen* is bij de integratie van asielzoekers en dat de doelstelling van integratie al vanaf het begin van de asielprocedure een centrale plaats zou moeten krijgen. De WRR hoopt met het bespoedigen van de integratie een oplossing te bieden voor onder andere de lage arbeidsparticipatie onder statushouders in Nederland (Engbersen et al., 2015, p. 3). Ook de ACVZ (2017, p. 70) gaat ervan uit dat intensieve investering in vroegtijdige integratie nodig is

---

¹ De begrippen asielzoeker en vluchteling worden vaak door elkaar gebruikt. De Sociaal-Economische Raad ([SER] z.d.) zet beide begrippen op de volgende wijze uiteen. Een *asielzoeker* is iemand die de bescherming van een ander land inroept. In de asielprocedure wordt beoordeeld of hij of zij op onder het Vluchtelingenverdrag van Genève van 1951 valt. Een *vluchteling* is een asielzoeker die op grond van dit verdrag erkend is als vluchteling en een verblijfsvergunning heeft verkregen. Vluchtelingen worden ook wel statushouders of vergunningshouders genoemd. Zij mogen in Nederland een opleiding volgen en werken.

om te voorkomen dat veel statushouders langdurig afhankelijk worden van een uitkering. Ten slotte veronderstelt de ACVZ (2013, pp. 9-10) in haar advies over dagbesteding in de asielopvang dat het bieden van nuttige dagbestedingsmogelijkheden aan asielzoekers op meerdere punten voordelen oplevert. Zo wordt aangenomen dat dit het gevoel van eigenwaarde van asielzoekers kan bevorderen, hun stress kan verminderen en daarmee een positieve invloed kan hebben op hun gezondheid. Daarnaast verwacht de commissie dat mogelijkheden tot een nuttige dagbesteding in de opvang een bevorderlijke werking heeft op de zelfredzaamheid van asielzoekers en dat hierdoor bij hen mogelijk ruimte ontstaat om gericht te kunnen nadenken over het verdere verloop van hun toekomst. Dit zou ten gunste komen van de effectiviteit van het beleid, ongeacht het gaat om inburgering na toelating of om vertrek na afwijzing van de vluchtelingenstatus.

Een concreet voorbeeld van de accentverlegging naar vroegtijdige activatie en participatie op beleidsniveau is de reeds in gang gezette herziening van het inburgeringsstelsel die naar verwachting op 1 januari 2021 in werking zal treden (Rijksoverheid, 2019). Minister Koolmees acht een vroege start van de inburgering cruciaal. Daarom wil hij er middels een nieuwe wet voor zorgen dat er voortaan al in het asielzoekerscentrum (azc) begonnen kan worden met het leren van de Nederlandse taal en het programma *Vorbereiding op inburgering*. Dit nieuwe stelsel richt zich daarbij wel nog slechts op inburgeringsplichtigen, dus op vluchtelingen en asielzoekers met een hoge kans op een verblijfsvergunning. De regie over de uitvoering van dit nieuwe inburgeringsstelsel komt daarnaast weer bij gemeenten te liggen (Koolmees, 2019, pp. 3-4). Deze nieuwe verantwoordelijkheid brengt nieuwe beleidsuitdagingen met zich mee voor gemeenten.

Zo ook voor de gemeente Utrecht, een gemeente die graag vooruit wil lopen op de landelijke stelselwijziging (College van burgemeester en wethouders gemeente Utrecht, 2018). In dit kader heeft de gemeente de *Utrechtse aanpak* ontwikkeld voor vroegtijdige activering en integratie van asielzoekers en vluchtelingen in de stad. Hierin staan drie punten centraal, namelijk 1) *een doorgaande lijn*, 2) *actief vanaf dag 1* en 3) *een inclusieve stad* (Gemeente Utrecht, z.d.). Daarnaast tracht de gemeente door middel van *pilots* ontwikkelgericht te leren wat de meest effectieve wijze is om de integratie in de nieuwe stijl vorm te geven. Doel van de gemeente is om de Utrechtse visie uiteindelijk aan te bieden aan het Rijk als voorzet voor de uitwerking van de plannen in het regeerakkoord (College van burgemeester en wethouders gemeente Utrecht, 2018).

Eén van die pilots betreft het inmiddels afgeronde *Utrecht Refugee Launchpad* (U-RLP), in de volksmond bekend als *Plan Einstein* (Oliver, Dekker, & Geuijen, 2018, p. 3). Dit project speelde zich van november 2016 tot november 2018 af in een tijdelijk azc in de Utrechtse wijk Overvecht (Socius Wonen, z.d.-a; Utrecht Monitor, z.d.). Plan Einstein behelst een innovatieve projectmatige aanpak

van de gemeente Utrecht en haar samenwerkingspartners op het vlak van opvang en (vroegtijdige) activering en integratie van asielzoekers (Plan Einstein, z.d.-b.; Urban Innovative Actions [UIA], z.d., p. 3). Het vernieuwende aan het project was dat asielzoekers die nog geen verblijfsvergunning hadden in Plan Einstein vanaf dag één al wel bezig konden zijn met hun toekomst (Boonstra, 2018; Plan Einstein, z.d.-a). Dit is in lijn met de stelling van de ACVZ (2013, pp. 9-10) dat vroegtijdige activering in de vorm van een nuttige dagbesteding ten goede zal komen aan de effectiviteit van het asielbeleid, ongeacht of het daadwerkelijk om inburgering na toelating of om vertrek na afwijzing gaat. Het project bestond uit meerdere facetten, waarbij het motto *samen leven, samen leren en samen werken* centraal stond (Plan Einstein, z.d.-b). Zo woonden de asielzoekers onder één dak met jongeren die een verbinding hadden met de wijk Overvecht. Deze jongeren werden door jongerenhuisvester *Socius Wonen* in het voor hen bestemde woongedeelte in het azc geplaatst. Deze groep stond daarom ook wel bekend als de *Socius jongeren* (Oliver et al., 2018, p. 6; Plan Einstein, z.d.-c). Het gemengd laten wonen van beide bewonersgroepen had ten doel zowel de sociale cohesie als de integratie van de asielzoekers te bevorderen (Gemeente Utrecht, 2016; Oliver, Dekker, & Geuijen, 2019, pp. 30-31). Wat betreft de elementen samen leren en samen werken werden er in Plan Einstein voor zowel alle bewoners van het project als voor de wijkbewoners uit Overvecht allerlei cursussen en activiteiten georganiseerd. Op die manier werd getracht de doelgroepen te stimuleren om aan hun toekomst laten werken, ongeacht waar deze lag (Oliver et al., 2018, p. 4; UIA, z.d., p. 7).

Zoals eerder gesteld heeft de gemeente Utrecht de wens te leren van Plan Einstein, om zo haar opvang- en integratiebeleid verder te verbeteren. De universiteiten van Oxford en Roehampton hebben daarom de opdracht gekregen een grootschalig evaluatieonderzoek uit te voeren (Oliver et al., 2018; Oliver et al., 2019). Voorliggend onderzoek haakt hierbij aan en richt zich daarbij op het samen leven-element van Plan Einstein. Hiermee begeeft het onderzoek zich tevens op het terrein van de sinds 2015 in opkomst geraakte woontrend van *gemengde woonprojecten* (Van der Velden, Tiggeloven, & Gelinck, 2017, p. 17). Dit zijn projecten “waarin verschillende groepen mensen doelbewust samenwonen, contact onderhouden en gezamenlijk activiteiten ondernemen” (Davelaar, Gruppen, & Knevel, 2018, p. 12). Dergelijke projecten streven naast een huisvestingsdoel ook vaak een maatschappelijk doel na. Het tegengaan van eenzaamheid is hier een voorbeeld van, maar ook, zoals in Plan Einstein het geval is, het bevorderen van de integratie van nieuwkomers in Nederland (Tinnemans, Fermin, & Davelaar, 2019, p. 5). Hoewel er reeds gemengde woonprojecten bestonden waar jongeren samenwoonden met statushouders, was de mix van jongeren met asielzoekers zonder status nog niet eerder voorgekomen (UIA, z.d., p. 7). Dit maakt onderzoek naar het samen leven tussen deze twee doelgroepen interessant.

1.2 Probleemstelling

Specifiek gaat dit onderzoek in op de rol die de Socius jongeren binnen Plan Einstein hebben gehad. Het borduurt daarbij voort op een aantal opvallende inzichten die in het in 2018 uitgebrachte tussentijdse evaluatierapport naar voren zijn gekomen. Zo bleek allereerst dat er onder de gemeente en haar partners verschillende verwachtingen bestonden omtrent de invulling van de rol van de jongeren en de manier van sturing hierop (Oliver et al., 2018, p. 28). Daarnaast kwam naar voren dat de (meeste) jongeren weliswaar actief waren in het deelnemen aan en het organiseren van sociale activiteiten voor vluchtelingen en buurtbewoners, maar dat deze betrokkenheid in latere fasen van het project afnam. Ten slotte bleken er verschillen tussen de jongeren te bestaan ten aanzien van de mate waarin zij contact hadden met asielzoekers. In de winter van 2017 namen de meeste jongeren zelfs helemaal geen initiatief (meer) tot het zoeken naar contact met vluchtelingen (Oliver et al., 2018, pp. 26-27). Deze bevindingen zijn in overeenstemming met resultaten uit andere onderzoeken naar de participatie van bewoners in gemengde woonprojecten. Het actief krijgen en houden van bewoners blijkt vaak lastig te zijn. Ook zijn het vaak steeds dezelfde bewoners die zich actief inzetten voor het project (Davelaar et al., 2018, pp. 53-54). Gezien de maatschappelijke doelstellingen die gemengde woonprojecten, zo ook Plan Einstein, hebben, kan gesteld worden dat enige vorm van participatie door bewoners wel gewenst wordt geacht. Verondersteld wordt dat eerst meer kennis nodig is op het gebied van het betrekkelijk nieuwe concept van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten, voordat kan worden vastgesteld hoe die participatie er idealiter uit zou moeten zien, en hoe daarop effectief zou kunnen worden gestuurd.

1.2.1 Doelstelling

Voorliggende onderzoek is exploratief van aard en heeft ten doel bij te dragen aan de verdere kennisontwikkeling ten aanzien van het fenomeen bewonersparticipatie in de betrekkelijk nieuwe en nog weinig onderzochte trend van gemengde woonprojecten. Specifiek heeft het onderzoek de doelstelling te begrijpen hoe en waarom bewoners in gemengde woonprojecten al dan niet participeren. Hiertoe is een kwalitatieve casestudy naar bewonersparticipatie in Plan Einstein gedaan, gericht op het verkrijgen van diepgaande en gedetailleerde bevindingen op dit gebied, teneinde op basis daarvan concrete aanbevelingen te bieden aan initiatiefnemers en ontwikkelaars van (toekomstige) gemengde woonprojecten.

1.2.2 Vraagstelling

De hierboven beschreven doelstelling van het onderzoek heeft geleid tot de formulering van de volgende onderzoeksvraag:

Hoe hebben de Socius jongeren binnen Plan Einstein geparticipeerd en waarom hebben zij dat op die manier gedaan?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende drie deelvragen opgesteld:

- 1. Welke visies en verwachtingen bestonden er onder betrokken actoren op het gebied van bewonersparticipatie?*
- 2. Hoe hebben de Socius jongeren binnen Plan Einstein in de praktijk geparticipeerd?*
- 3. Welke factoren hebben volgens de Socius jongeren invloed gehad op hun participatie?*

Bovenstaande hoofd- en deelvragen worden beantwoord vanuit het perspectief van de Socius jongeren zelf, en vanuit de bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur en aanvullende websites aangaande bewonersparticipatie in specifiek Plan Einstein en in gemengde woonprojecten in het algemeen. Dit is gedaan door middel van een continue reflectie op verschillen en overeenkomsten tussen bevindingen die zijn verkregen door middel van een aantal diepte-interviews met (oud-)Socius jongeren en inzichten die zijn verkregen door middel van een literatuurstudie en een analyse van een aantal websites.

1.3 Relevantie

Hieronder volgt een bespreking van de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van dit onderzoek.

1.3.1 Wetenschappelijke relevantie

Onderzoek naar de bewonersparticipatie van Socius jongeren in Plan Einstein wordt wetenschappelijk relevant geacht, vanwege het onderzoeksterrein waarop het zich begeeft en het specifieke onderwerp waar het zich op concentreert. Dit wordt hieronder toegelicht.

Ten eerste is in dit onderzoek sprake van een wetenschappelijke relevantie, omdat het zich begeeft op een relatief nieuw onderzoeksterrein, namelijk dat van gemengde woonprojecten. Menger op wooncomplexniveau is een vrij jonge woontrend die in 2015 is ontstaan en sinds die tijd volop in ontwikkeling is (Van der Velden et al., 2017, p. 17). Dit betekent dat er nog slechts betrekkelijk weinig onderzoek naar is gedaan, hetgeen onderzoek op dit terrein relevant maakt. Bovendien had Plan Einstein, het gemengde woonproject dat in dit onderzoek centraal staat, een

extra innovatief karakter, omdat er sprake was van een nieuwe sociale mix van bewoners. Zo zijn er projecten bekend waar jongeren en statushouders met elkaar zijn gehuisvest (Tinnemans, et al., 2019, p. 3), maar was Plan Einstein het eerste gemengde woonproject waar jongeren met asielzoekers zónder status samenwoonden (UIA, z.d., p. 7). Hoewel beide doelgroepen (asielzoekers met en zonder status) op een aantal fronten op elkaar lijken, zijn er ook verschillen aan te wijzen met betrekking tot bijvoorbeeld hun dagbesteding of hun toekomstperspectief. Mogelijk heeft dit weerslag op de interactie die plaatsvindt tussen de asielzoekers en jongeren in het project. Dit onderzoek draagt bij aan kennisontwikkeling op het gebied van gemengde woonprojecten waarin jongeren samenwonen met vluchtelingen en asielzoekers.

Ten tweede wordt dit onderzoek ook wetenschappelijk relevant geacht, omdat het zich niet alleen op een betrekkelijk nieuw onderzoeksterrein begeeft, maar omdat het zich hierbinnen ook op het tot nu toe onderbelichte fenomeen bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten richt. Zo is pas in 2018 voor het eerst uitgebreid onderzoek gedaan naar ervaringen uit de algemene praktijk van het gemengde wonen van onder andere bewoners, waarbij aandacht was voor de knelpunten van de projecten die ook invloed hebben op de participatie van bewoners (Davelaar et al., 2018). Ook andere onderzoeken, zoals dat van Oliver et al. (2018), Czischke en Huisman (2018) of Costarelli, Kleinhans en Mugnano (2019a) besteden aandacht aan de bewonersparticipatie, maar doen dit slechts in beperkte mate. Costarelli et al. (2019a, p. 139) concluderen dan ook dat er een noodzaak is voor meer onderzoek naar de participatie van huurders binnen gemengde woonprojecten. Door in dit onderzoek bovendien specifiek het perspectief van de Socius jongeren centraal te stellen, tracht het diepgaandere en gedetailleerdere inzichten te bieden met betrekking tot het de totstandkoming en invulling van het fenomeen bewonersparticipatie. Voorliggend onderzoek borduurt daarmee voort op het tussentijdse evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2018), waarin bovenstaande in beperkte mate is behandeld. Door te reflecteren op de empirische bevindingen uit de interviews met Socius jongeren en de bevindingen uit het evaluatieonderzoek is het mogelijk om de reeds bestaande kennis op dit gebied te verifiëren en waar nodig bij te stellen of aan te vullen. Op deze manier beoogt voorliggend onderzoek bij te dragen aan de theorievorming rondom de totstandkoming en invulling van bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten.

1.3.2 Maatschappelijke relevantie

Naast een wetenschappelijke relevantie is er ook sprake van een maatschappelijke relevantie van dit onderzoek. De opgedane kennis levert namelijk mogelijk opbrengsten op voor de gehele maatschappij, hetgeen hieronder wordt toegelicht.

Ten eerste is dit onderzoek maatschappelijk van waarde, omdat het beoogt bij te dragen aan de verbetering van het functioneren van gemengde woonprojecten. Dit is van belang voor zowel de projectontwikkelaars als de bewoners van (toekomstige) gemengde woonprojecten. Zoals eerder gesteld is gemengd wonen op wooncomplex niveau een nog vrij recente woonvorm die sinds 2015 snel aan populariteit heeft gewonnen (Van der Velden et al., 2017, p. 17). Om deze woonprojecten te verbeteren is aandacht nodig voor de sterke kanten en knelpunten van lopende projecten (Davelaar et al., 2018, p.10), hetgeen dit onderzoek tracht te doen op het gebied van de bewonersparticipatie van Socius jongeren in Plan Einstein. Door het aannemen van deze afgebakende onderzoekscope kan diep op het onderwerp worden ingegaan. De verwachting is dat geleerde lessen uit Plan Einstein ook kunnen worden ingezet in andere gemengde woonprojecten.

Ten tweede is onderzoek naar het functioneren van gemengde woonprojecten niet slechts in het belang van projectontwikkelaars en bewoners van gemengde woonprojecten, maar is het de verwachting dat het voordelen voor de gehele maatschappij biedt. De meeste gemengde woonprojecten streven doorgaans maatschappelijke doelstellingen na, zoals participatie, zelfredzaamheid, herstel en inclusie (Davelaar et al., 2018, p. 16). In het geval van Plan Einstein betrof dit de bevordering van vroegtijdige activatie en integratie van asielzoekers. Plan Einstein was de eerste plek waar een dergelijke vorm van opvang integratie was gerealiseerd en diende daarmee als voorbeeld voor andere Europese steden. Dit was tevens de reden dat het project subsidie ontving vanuit het UIA-fonds van de Europese commissie (Oliver et al., 2018, p. 4; Plan Einstein, z.d.-a; UIA, z.d., p. 7). Eerder onderzoek stelt dat het behalen van maatschappelijke doelstellingen van gemengde woonprojecten staat of valt met de inzet van de bewoners (Davelaar et al., 2018, p. 9). De bevinding uit eerder onderzoek dat in zowel Plan Einstein als in veel andere gemengde woonprojecten de actieve inzet van bewoners na verloop van tijd moeilijk kon worden vastgehouden (Davelaar et al., 2018, pp. 53-54; Oliver et al., 2018, pp. 23-24), onderstreept het belang van dit onderzoek. De lessen die uit dit onderzoek zijn opgedaan op het gebied van bewonersparticipatie binnen Plan Einstein kunnen mogelijk in andere (toekomstige) gemengde woonprojecten worden toegepast ter bevordering van de inzet van bewoners.

1.4 Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport is opgedeeld in zeven hoofdstukken. In hoofdstuk 1 is het onderzoek geïntroduceerd, waarbij de aanleiding, de probleemstelling met bijbehorende onderzoeksvragen, en de relevantie van het onderzoek zijn besproken. In de hiernavolgende hoofdstukken zal het volgende aan bod komen:

- Hoofdstukken 2 en 3 bediscussiëren de voor dit onderzoek relevante literatuur, waarbij respectievelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de zogenoemde *locus* en *focus* van het onderzoek. Specifiek bespreekt hoofdstuk 2 bevindingen uit de literatuur met betrekking tot het onderzoeksterrein gemengde woonprojecten (*locus*) en gaat hoofdstuk 3 in op theoretische inzichten omtrent de participatie van bewoners in gemengde woonprojecten (*focus*);
- Hoofdstuk 4 zet de toegepaste methoden en technieken uiteen;
- Hoofdstuk 5 presenteert de onderzoeksresultaten;
- Hoofdstuk 6 weergeeft de conclusie van het onderzoek;
- Hoofdstuk 7 bevat ten slotte de discussie.

Hoofdstuk 2: Locus

Dit onderzoek gaat over de participatie van jongeren in woonproject Plan Einstein en begeeft zich daarmee op het onderzoeksterrein van gemengde woonprojecten. Deze relatief nieuwe woonvorm vormt de *locus* van dit onderzoek. In dit theoretisch hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op de achtergrond van gemengd wonen en de context waarin deze woonvorm is ontstaan (2.1), de definitie en kenmerken van gemengde woonprojecten (2.2). Ten slotte wordt de casus van Plan Einstein besproken, waarbij bovengenoemde aspecten aan bod komen (2.3).

2.1 Achtergrond van gemengd wonen

Gemengde woonprojecten zijn populair. Sinds 2015 is deze nog betrekkelijk jonge woontrend, waarbij diverse doelgroepen gemengd in één wooncomplex wonen, in een stroomversnelling geraakt (Van der Velden et al., 2017, p. 17, p. 30; Van der Velden, Tiggeloven, & Wassenberg, 2016, p. 30). Gemengde woonprojecten zijn niet nieuw en op zichzelf staand. Ze komen voort uit bredere politieke, maatschappelijke, economische, sociale en demografische ontwikkelingen (Davelaar et al., 2018, p. 18). Zowel het gemeenschappelijk wonen van mensen onder één dak als het doelbewust mengen van bewonersgroepen kent al een langere geschiedenis. Hieronder wordt respectievelijk ingegaan op de reeds bestaande woontrend van collectieve woonvormen en het beleidsdiscours van gemengde wijken. Vervolgens wordt toegelicht tegen welke achtergrond de gemengde woonprojecten zelf zijn ontstaan.

2.1.1 Collectieve woonvormen

Hoewel specifiek gemengde woonprojecten een relatief nieuw fenomeen vormen (Davelaar et al., 2018, p. 14; Van der Velden et al., 2017, p. 3), bestaat het ideaal van het samen laten leven van mensen in één woonomgeving vanuit de gedachte dat mensen zich dan aan elkaar kunnen optrekken, elkaar kunnen steunen en van elkaar kunnen leren, al veel langer (Davelaar et al., 2018, p. 32). Voorbeelden van woonvormen in Nederland waar mensen gemeenschappelijk met elkaar wonen zijn woongroepen, centraal-wonenprojecten, levensbeschouwelijk geïnspireerde woongemeenschappen of woonbuurten met sterke ecologische en/of sociale doelstellingen (Davelaar et al., 2017, p. 14, p. 32). Ook in het buitenland zijn dit soort woonvormen te vinden. Ze bestaan in veel verschillende vormen, ieder met een eigen situationeel specifiek karakter en aangeduid met een eigen term (Butot, 2017, p. 2; Czischke, 2018, p. 56; Tummers, 2016, p. 2024).

Dergelijke woonvormen zijn ontstaan vanuit de intentie om ofwel een idealistische, dan wel een pragmatische oplossing te bieden op de uitdagingen van het leven in het hedendaagse Europa (Tummers, 2016, p. 2023). Er zijn verschillende motieven aan te wijzen die mensen hebben doen

besluiten om in collectieve woonvormen te gaan wonen. Zo zijn er beweegredenen met betrekking tot aspecten van kwaliteit van leven, zoals milieuvriendelijkheid en sociaal contact, maar ook beweegredenen die ontstaan zijn in de context van economische recessie en bezuinigingen in Europa, zoals betaalbaarheid en sociale inclusie (Cziszke, 2018, p. 58). De opkomst van deze woonvormen past daarmee binnen de maatschappelijke ontwikkelingen van decentralisatie, toegenomen zelfredzaamheid en vraag naar participatie, en op maat gemaakte oplossingen (Tummers, 2016, p. 2024). Waar de eerste collectieve woonvormen vanuit *bottom-up* initiatieven ontstonden, zien we de laatste jaren steeds meer woonvormen opkomen die *top-down* door professionele woonorganisaties worden opgericht (Cziszke & Huisman, 2018, p. 158).

Hoewel de woonvormen in allerlei soorten en maten bestaan zijn er wel twee veelvoorkomende hoofdelementen aan te wijzen, namelijk dat bij deze woonvorm bewoners in meer of mindere mate gemeenschappelijke ruimtes met elkaar delen en dat er veelal sprake is van een bepaalde mate van zelfredzaamheid (Tummers, 2016, p. 2035). Deze vorm van wonen wordt dan ook getypeerd door een sterke sociale dimensie (Fromm, 2012). Collectieve woonvormen worden gekenmerkt door een hoge mate van bewonersparticipatie op het gebied van het ontwerp, de ontwikkeling en het beheer van de woonprojecten, en het aangaan van wederzijdse relaties, hulp en solidariteit (Cziszke & Huisman, 2018, p. 158). De mate van bewonersbetrokkenheid en bewonerscontact varieert echter tussen de verschillende woonvormen (Cziszke, 2018, p. 57, Tummers, 2016, p. 2035). Onderzoekers classificeren collectieve woonvormen dan ook doorgaans naar de intensiteit van interactie en samenwerking tussen bewoners (Tummers, 2016, p. 2035).

Zoals eerder gesteld zijn de hierboven beschreven collectieve of gemeenschappelijke woonvormen verwant aan de opkomende, en in dit onderzoek centraal staande, gemengde woonprojecten. Zo delen bewoners in beide woonvormen gemeenschappelijke ruimtes en faciliteiten en hebben beiden een sterke sociale dimensie. Het belangrijkste punt waar beide huisvestingsvormen echter van elkaar verschillen is de bewonerssamenstelling. Waar bij collectieve woonvormen doorgaans sprake is van een relatief homogene bewonersgroep (bestaande uit min of meer gelijkgestemden die bij elkaar gaan wonen vanuit idealistische, financiële of praktische overwegingen), wordt de bewonersgroep bij gemengde woonprojecten juist doelbewust gevormd door verschillende doelgroepen (bestaande uit zelfstandige bewoners die er vrijwillig wonen en kwetsbaardere bewoners die er vanuit een zekere noodzaak wonen). Daarnaast verschillen beide woonvormen vaak ook op het gebied van beheer.

2.1.2 Gemengde wijken

Het doelbewust mengen van diverse doelgroepen op wooncomplexniveau mag dan nieuw zijn, het mengen van doelgroepen op wijkniveau heeft al een lange geschiedenis in veel West Europese landen (Costarelli et al., 2019a, p. 131; Van Ham, 2014, p. 137). Zo ook in Nederland. Hier vormde het beleidsconcept van de *gemengde wijk* de afgelopen twee decennia een belangrijk uitgangspunt voor het volkshuisvestings- en stedelijke vernieuwingsbeleid (Van der Velden, Uytterlinde, & Bronsvort, 2018, p. 9; Van Ham, 2014, p. 137). Aanleiding hiervoor was de zorg over tweedeling, segregatie en concentraties van armere bevolkingsgroepen en (in mindere mate) etnische minderhedengroepen, hetgeen een negatieve invloed zou hebben op het leven van individuen (Bolt & Van Kempen, 2013, p. 391; Van der Velden, et al., 2018, p. 10).

Herstructurering was lange tijd het belangrijkste instrument waarmee de gemengde wijken werden gerealiseerd. Via grootschalige sloop van goedkope huurwoningen en het daarvoor in de plaats terugbouwen van duurdere huurwoningen en koopwoningen, werd getracht nieuwe meer kansrijke bewoners uit de middenklassen naar de wijken toe te trekken en de zogenaamde *sociale stijgers* in de wijk te vast te houden (Van der Velden et al., 2018, p. 18, p. 29; Van Ham, 2014, p. 137; Ponds, Van Ham, & Marlet, 2015, p. 61). De filosofie achter de gemengde wijken was dat de toegenomen fysieke nabijheid van mensen uit de lage en middenklassen de leefbaarheid, sociale cohesie en wijkreputatie zouden verbeteren (Costarelli et al., 2019a, p. 131). Bovendien werd de bevolkingsgroep uit de hogere klasse als rolmodel gezien voor de meer achtergestelde groepen (Costarelli, Kleinhans, & Mugnano, 2019b, p. 288). Aangenomen werd dat zij over meer sociaal kapitaal en een sterker sociaal netwerk beschikken dan de oorspronkelijke wijkbewoners en dat interactie tussen de kansarme en kansrijke bewoners het leven van de zittende bewoners positief zou beïnvloeden (Van der Velden et al., 2018, p. 18). Tevens werd verondersteld dat gemengde wijken de integratie tussen autochtonen en (niet westerse) autochtonen zou bevorderen (Ponds et al., 2015, p. 62). De wetenschap zet echter grote vraagtekens bij deze beoogde voordelen van het beleidsideaal van de gemengde wijk.

Allereerst veronderstellen wetenschappers dat de buurt in het algemeen minder van belang is geworden voor de leefsituatie van burgers ten gevolge van moderne transportmiddelen, de internationalisering van de economie en de snelle ontwikkeling van het digitale verkeer en sociale media (Dagevos, 2009, p. 9; Van der Velden et al., 2018, p. 16). Daarnaast is gebleken dat de verschillende bewonersgroepen in gemengde wijken vaak nauwelijks of geen contact met elkaar hebben (Veldboer, Engbersen, Duyvendak, & Uytterlinde, 2008, p. 18). Vooralsnog is er dan ook weinig wetenschappelijk bewijs dat aantoont dat de komst van de middenklasse in gemengde wijken op sociaal-economisch gebied een positief effect heeft op de verbetering van de posities van de

oorspronkelijke individuele bewoners (Ponds et al., 2015, p. 61; Van der Velden et al., 2018, p. 42; Van Ham, 2014, p. 137, p. 142; Veldboer et al., 2008, p. 13). Beleid dat gericht is op bijvoorbeeld scholing blijkt hier meer effect op te hebben (Ponds et al., 2015, p. 12).

Wel zijn er lichte effecten gevonden op het gebied van sociale integratie. De mate waarin een wijk gemengd is blijkt, naast individuele kenmerken, mede van invloed te zijn op de mate van interactie tussen allochtonen en autochtonen. De mate van interactie die plaatsvindt tussen de verschillende etnische groepen kan weer effect kan hebben op zowel de beheersing en het gebruik van de Nederlandse taal als op de wederzijdse beeldvorming. Gemengde wijken lijken daarmee (lichtelijk) bij te dragen aan integratie en daarmee de vermindering van sociaal-culturele ongelijkheid in Nederland (Ponds et al., 2015, p. 12; Van der Velden et al., 2018, p. 18). Hier zijn echter niet alle wetenschappers het over eens. Sommigen concluderen namelijk dat de sociale mix in de wijk niet of nauwelijks invloed heeft op de interactie tussen verschillende etnische groepen (Boschman, 2011, p. 364; Ponds et al., 2015, p. 62)

Ten slotte is gebleken dat een sociale mix in de wijk niet zozeer ten goede komt van individuele leefsituaties, maar dat het wel positieve effecten kan hebben op het functioneren van de wijk. Het leidt tot een meer gelijkmatige verdeling van de ongelijkheid over de stedelijke ruimte. Zo is aangetoond dat het positieve effecten heeft op de gemiddelde sociaaleconomische status van bewoners, het gemiddelde inkomen en de kwaliteit van de woningvoorraad. Bovendien is gebleken dat het mengen van doelgroepen in de wijk bijdraagt aan de bevordering van de veiligheid, het wederzijds begrip tussen bevolkingsgroepen, de leefbaarheid, het draagvlak voor voorzieningen en de uitstraling en de reputatie van de wijk (Costarelli et al., 2019a, p. 131; Van der Velden et al., 2018, pp. 19-20, p. 42).

Tegenwoordig staat in Nederland het beleidsideaal van de gemengde wijk onder druk. Dit komt niet alleen doordat de wetenschap de beoogde idealen van de gemengde wijk voor een deel heeft ontkracht, maar ook doordat de grootschalige herstructurering wegens onder andere de economische crisis en daaropvolgende beleids- en stelselwijzigingen grotendeels is stilgevallen (Van der Velden et al., 2017, p. 18, Van der Velden et al., 2018, p. 43). Van der Velden et al. (2018, pp. 42-45) stellen echter wel vast dat het principe van menging nog steeds stevig verankerd is in het stedelijk beleid in Nederland. De betekenis en lading van het concept van de gemengde wijk is volgens hen wel veranderd. Waar het ten tijde van de stedelijke vernieuwing ging om het mengen van lage inkomens en middenklassengroepen of van etnische groepen, draait het tegenwoordig vooral om de juiste mix van kwetsbare en weerbare bewoners. Daarnaast is er steeds meer aandacht gekomen voor het mengen op wooncomplexniveau in plaats van wijkniveau (Van der Velden et al., 2017, p. 18).

2.1.3 Opkomst van gemengde woonprojecten

Gesteld kan worden dat de elementen van de hierboven beschreven collectieve woonvormen en gemengde wijken samenkomen in de recent ontstane woonvorm van gemengde woonprojecten. Er zijn twee grote maatschappelijke trends aan te wijzen die hebben geleid tot de opkomst van de gemengde woontrend waarbij verschillende doelgroepen worden gehuisvest in één wooncomplex, namelijk de groeiende behoefte aan een flexibele woningmarkt en de transitie van verzorgingsstaat naar inclusieve participatiemaatschappij. Hieronder wordt toegelicht hoe beide trends hebben geleid tot het ontstaan van gemengde woonprojecten.

Groeiende behoefte aan een flexibele woningmarkt

Allereerst wordt de opkomst van gemengde woonprojecten in verband gebracht met de groeiende behoefte aan flexibele, tijdelijke woonruimten (Van de Velden et al., 2016, p. 30). Van der Velden et al. (2017, pp. 13-15) stellen dat deze toegenomen woonvraag onder andere te maken heeft met het feit dat de samenleving steeds dynamischer is geworden. Zo hebben tegenwoordig steeds meer mensen tijdelijke en kortdurende arbeidscontracten, hebben mensen minder langdurige relaties, is het aantal kleine huishoudens toegenomen en is in het algemeen de onzekerheid in een mensenleven toegenomen. Hierdoor zijn er steeds meer mensen die snel een tijdelijke en flexibele woonruimte nodig hebben. De woningmarkt speelt echter nog niet goed in op de woonvraag naar tijdelijke en flexibele woningen. Huurwoningen worden immers steeds duurder, zittende huurders verhuizen niet, nieuwbouw blijft achterwege en de sociale huursector krimpt. Bovendien stijgt het aantal nieuwkomers op de woningmarkt. Verschillende groepen, zoals studenten, starters of statushouders hebben een urgente woonvraag en zetten daarmee het woonsysteem verder onder druk.

Gemengde woonprojecten spelen in op de noodzaak van voldoende, flexibele en betaalbare woningen voor nieuwkomers en andere spoedzoekers die buiten de reguliere woningmarkt vallen. Via vaak kleine en tijdelijke woonruimten bieden dergelijke projecten een tussenoplossing voor deze doelgroepen (Davelaar et al., 2018, p. 16, p. 23; Van der Velden, 2017, p. 70). Daarbij speelt de nieuwe woontrend in op de toenemende leegstand van gebouwen waar nog geen nieuwe invulling is, zoals winkelpanden en kerken. Het merendeel van deze woonprojecten is immers gehuisvest in reeds bestaande panden (Van der Velden et al., 2017, p. 15, p. 30).

Transitie naar een inclusieve participatiesamenleving

Ten tweede past de opkomst van gemengde woonprojecten binnen de maatschappelijke transitie van verzorgingsstaat naar inclusieve participatiesamenleving. Van burgers wordt

tegenwoordig verwacht dat zij meer verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leven en omgeving. Tegelijkertijd is er sprake van een omslag die gericht is op het ontzorgen en normaliseren. Kwetsbare burgers dienen tegenwoordig zo zelfstandig mogelijk te wonen en mee te doen met het normale leven in plaats van te worden gehuisvest in instellingen en beschermde woonvormen (Davelaar et al., 2018, pp. 14-15).

Veel gemengde woonprojecten spelen in op deze maatschappelijke ontwikkelingen. Zo hebben zij doorgaans naast een huisvestingsdoel ook maatschappelijke doelstellingen op het gebied van participatie, zelfredzaamheid, herstel en inclusie (Davelaar et al., 2018, p. 16; Tinnemans et al., p. 5; Van Klaveren, Van Triest, & Van der Velden, 2018, pp. 12-13). Denk hierbij bijvoorbeeld aan het verminderen van professionele ondersteuning, het bevorderen van integratie of het bestrijden van eenzaamheid (Van der Velden, et al., 2017, pp. 17-18). Door kwetsbare bewoners doelbewust met meer zelfstandige en daadkrachtige bewoners te huisvesten beogen de projecten bij te dragen aan de re-integratie en inclusie van deze kwetsbare groepen in de samenleving en aan hun individueel herstel (Davelaar et al., 2018, pp. 15-16).

2.2 Gemengde woonprojecten, een begripsbepaling

In het voorgaande is besproken hoe en in welke context de opkomende trend van gemengde woonprojecten is ontstaan. In deze paragraaf wordt in gegaan op het concept van het mengen van verschillende doelgroepen op wooncomplexniveau. Daarbij wordt eerst worden besproken wat er onder gemengde woonprojecten verstaan wordt en welke kenmerken deze woonvormen bezitten. Vervolgens wordt dieper ingegaan op het meest onderscheidende kenmerk van dit type wonen, namelijk de sociale bewonersmix, en de gepercipieerde waarde van gemengde woonprojecten.

2.2.1 Definitie en kenmerken

Gemengde woonprojecten worden in de literatuur vaak gedefinieerd als “woonprojecten waarin verschillende groepen mensen doelbewust samen wonen, contact onderhouden en gezamenlijk activiteiten ondernemen” (Davelaar et al., 2018, p. 12). Kennis- en netwerkorganisatie Platform31 spreekt ook wel van *magic mix-projecten* (Platform31, z.d.; Van der Velden, 2018). In de praktijk bestaan er verschillen tussen gemengde woonprojecten op het gebied van de mix van groepen, de opzet, grootte en uitwerking van het project. Toch zijn er ook een aantal overeenkomsten tussen projecten aan te wijzen (Van der Velden, 2017, p. 7). Het belangrijkste gemeenschappelijk element is de heterogene samenstelling van de bewonersgroep in deze projecten. Daarnaast worden de meeste projecten gekenmerkt door een hoge bezettingsgraad, een tijdelijke aard van het verblijf van de meeste bewoners (een maand tot een paar jaar),

voorwaardelijke huurcontracten, relatief kleinschalige wooneenheden, en bepaalde mate van sociaal beheer (Van der Velden et al., 2017, pp. 71-72). In de regel wordt van bewoners verwacht dat zij zich inzetten voor het complex en de medebewoners (Van Klaveren et al., 2018, p. 5). Ten slotte is het merendeel van de projecten gehuisvest in al bestaande panden, maar er zijn ook enkele nieuwbouwcomplexen neergezet (Van der Velden et al., 2017, p. 30).

De mix

De bewonersmix kan verschillende vormen aannemen. Een ideaal recept voor de juiste mix bestaat niet, zo stelden Van der Velden et al. (2017, p. 72). Factoren als de locatie, het gebouw, de lokale context, de projectomvang, het overige woningaanbod, de medewerking van doorverwijzende instanties en het draagvlak in de buurt zijn hierbij bepalend (Van der Velden et al., 2017, pp. 72-73). Zoals eerder gesteld gaat het in veel gevallen echter om doelgroepen die met spoed op zoek zijn naar een huis. Voor hen bieden de vaak kleine en tijdelijke woonruimten in gemengde woonprojecten een 'tussenoplossing' (Davelaar et al., 2018, p.23; Van der Velden et al., 2017, p. 70). Veel voorkomende mixdoelgroepen zijn (ex-)studenten, starters, GGZ-cliënten, mensen in scheiding en statushouders (Van der Velden et al., 2017, pp. 72-73).

In deze bewonersmixen kan doorgaans onderscheid worden gemaakt tussen bewoners die op vrijwillige basis in het project wonen en bewoners die er vanuit een zekere noodzaak zijn geplaatst en aanspraak moeten of kunnen doen op ondersteuning en/of zorg (Davelaar et al., 2018, p. 13). Waar deze laatste groep mensen vroeger apart gehuisvest en begeleid zouden worden, staat in gemengde woonprojecten het belang van meedoen in het 'gewone' leven centraal (Davelaar et al., 2018, p. 7). Davelaar et al. (2018, p. 13) spreken ook wel van een groep *onbegeleide bewoners* en een groep *begeleide bewoners*. Van der Velden et al. (2017, p. 71) gebruiken de termen *dragende bewoners* en *vragende bewoners* om beide groepen aan te duiden. Laatstgenoemde onderzoekers stellen daarbij dat het van belang is om bij het samenstellen van de mix rekening te houden met de draagkracht van het project. Zo dient er een balans gecreëerd te worden tussen kwetsbare bewoners die ondersteuning kunnen gebruiken en reguliere bewoners die hun leven beter op de rit hebben (Van der Velden et al., 2017, p. 72). Ten slotte hanteren Costarelli et al. (2019a, p. 145) in hun onderzoek naar gemengde woonprojecten in Italië en Nederland de termen *resourceful* huurders (vrij vertaald: huurders die het vermogen hebben om manieren te vinden om moeilijkheden te overwinnen) en *vulnerable* huurders (vrij vertaald: kwetsbare huurders). Hierbij zij stellen dat de het bijwoord *resourceful* niet verwijst naar een betere economische status (zoals in het beleid van gemengde wijken het geval was), maar dat het refereert aan hun beschikking over (relatief hoge) sociaal-cultureel en menselijk kapitaal en de bereidheid om dat te delen met andere bewoners in het

wooncomplex. Volgens de onderzoekers hebben de *resourceful* huurders hierdoor de functie van rolmodel ten opzichte van de kwetsbare huurders, hetgeen duidt op een geheel nieuwe benadering in het discours van de sociale mix. Deze nieuwe benadering erkent daarmee de persoonlijke houding en motivatie van bewoners om interactie aan te gaan met burens van verschillende sociaal-culturele achtergronden belangrijker is dan de differentiatie op inkomensniveau.

De verschillende doelgroepen kunnen binnen gemengde woonprojecten op twee manieren binnen een wooncomplex worden gehuisvest, namelijk gespikkeld (per kamer) of geclusterd (per vleugel of verdieping) (Van der Velden et al., 2016, p. 8).

De magie

Zoals eerder gesteld worden gemengde woonprojecten ook wel *magic mix* projecten genoemd. De vraag is natuurlijk wat deze projecten dan zo 'magisch' maakt. De beantwoording van die vraag zal waarschijnlijk voor iedere betrokkene anders zijn. Waar een zorgprofessional waarschijnlijk magie ziet in het feit dat de gemengde woonvorm de mogelijkheid biedt aan kwetsbare mensen om meer mee te kunnen doen in de maatschappij, zal een student eerder de snelle beschikbaarheid van woningen als magisch beschouwen (Van der Velden, 2018). Al met al kan gesteld kan worden dat gemengde woonprojecten deeloplossingen bieden voor eerder beschreven maatschappelijke opgaven, zoals de toename van leegstand en de huisvesting van spoedzoekers (Van Klaveren et al., 2018, p. 30). Zo stellen Van Klaveren et al., (2018, p. 30) dat dergelijke projecten bij uitstek ruimte bieden om bijvoorbeeld te experimenteren met het zelfstandig laten wonen van kwetsbare mensen die anders beschermd of in de maatschappelijke opvang zouden wonen.

De bedenkers van de term *magic mix* beschouwen echter specifiek de sturingskracht van gemengde woonprojecten als hét magische element. Zij noemen dit ook wel *social engineering*, oftewel sociale aanpasbaarheid. Meer dan reguliere huurwoningen voorzien deze woonprojecten organisaties en professionals in hun behoefte aan sturingsinstrumenten op het gebied van de voorwaardelijkheid, selectie en verblijfsduur van bewoners, benutting van hun inzet en op uitgebreidere en alternatieve vormen van sociaal beheer en begeleiding. Zoals hierboven gesteld kan deze behoefte aan zogenaamde sociale aanpasbaarheid op verschillende gebieden gerealiseerd worden, waarbij de *behoefte aan grotere beheersbaarheid van de bewonerssamenstelling* en de *behoefte aan concretisering van maatschappelijke idealen* als de twee belangrijkste deelbehoeften worden beschouwd. Zo kan gesteld worden dat de behoefte aan een grotere beheersbaarheid van bewonerssamenstellingen is toegenomen door onder andere de toegenomen zorg met betrekking tot concentraties van kwetsbare groepen in de goedkope woningvoorraad. De *magic mix* projecten lijken hierop in te spelen door boven genoemde sturingsinstrumenten te bieden op het gebied van

bewonerssamenstelling. Wat betreft de voorziening in de behoefte aan concretisering van grote maatschappelijke idealen kan gesteld worden dat gemengde woonprojecten bijdragen aan de vooralsnog moeizaam van de grond gekomen idealen als de gemengde wijk en de participatiesamenleving. Wel stellen onderzoekers dat nader onderzoek noodzakelijk is om vast te stellen of gemengde woonprojecten daadwerkelijk voorzien in bovenstaande behoeften (Van der Velden, 2018; Van Klaveren et al., 2018, pp. 30-31).

2.3 Casus Plan Einstein

Dit onderzoek richt zich specifiek op de casus Plan Einstein. Zoals eerder gesteld was Plan Einstein, officieel het *Utrecht Refugee Launchpad* genoemd, een innovatieve aanpak van de gemeente Utrecht en haar samenwerkingspartners op het gebied van opvang en (vroegtijdige) integratie van asielzoekers (Oliver et al., 2018, p. 4; Plan Einstein, z.d.-b.; UIA, z.d., p. 3). Een belangrijk onderdeel van deze innovatieve aanpak was het *samen leven*-element, hetgeen inhield dat de asielzoekers gezamenlijk met jongeren in een tijdelijk azc werden gehuisvest (Plan Einstein, z.d.-b). Naast een innovatieve vorm van asielopvang kan Plan Einstein daarom ook worden beschouwd als een gemengd woonproject. Conform de veelgebruikte definitie van Davelaar et al. (2018, p 12) met betrekking tot dit type wonen zijn beide doelgroepen immers doelbewust met elkaar gehuisvest in een tijdelijk azc, met het idee dat zij onderling contact zouden onderhouden en gezamenlijk activiteiten zouden gaan ondernemen (Oliver et al., 2018, p. 7). In deze paragraaf wordt de casus Plan Einstein als gemengd woonproject beschreven. Hierbij wordt achtereenvolgens ingegaan op het ontstaan, de bewonersmix, de gepercipieerde magie en de huisvesting en gebouwindeling van Plan Einstein.

2.3.1 Ontstaan van Plan Einstein

Het idee voor Plan Einstein ontstond begin 2016. Op dat moment was de vluchtelingencrisis in Nederland op haar hoogtepunt, nam de druk op opvanglocaties van het COA toe en moest er zelfs gebruik worden gemaakt van crisisopvang (Oliver et al., 2019, p. 22; Ufkes, Zebel, & Den Besten, 2017 p. 11). Ook in Utrecht lag deze druk hoog en werd er gezocht naar een geschikte locatie voor een nieuw azc. Deze werd gevonden aan de Einsteindreef in de wijk Overvecht. De gemeente was echter voornemens om van Plan Einstein meer dan slechts een tijdelijke noodopvang te maken. In samenwerking met NGO's, kleine en middelgrote ondernemingen en educatieve organisaties zoals universiteiten, ontwierp zij daarom een voorstel voor een vernieuwde activerende vorm van opvang. In Plan Einstein zouden asielzoekers via onder andere cursussen en activiteiten gestimuleerd worden om hun tijd in het azc beter te benutten en vanaf dag één bezig te zijn met hun toekomst (Oliver et

al., 2019, p. 22; UIA, z.d., p. 3, p. 7). Niet alleen asielzoekers, maar ook wijkbewoners uit Overvecht dienden echter van het project te profiteren. De gemeente trachtte op die manier tegemoet te komen aan de protesten van bewoners uit Overvecht tegen de komst van een nieuw azc in hun wijk (Mensink, 2018, p. 12). In dit kader werd besloten om binnen het azc woonruimte vrij te maken voor jongeren die een connectie hadden met de wijk en om de cursussen en activiteiten ook toegankelijk te maken voor de wijkbewoners (Oliver et al., 2019, p. 22). Door 'samen te leven, samen te leren en samen te werken' zouden alle betrokkenen aan hun toekomst kunnen werken, ongeacht waar deze lag (Plan Einstein, z.d.-b; Oliver et al., 2019, p. 22; UIA, z.d., p. 3). Om Plan Einstein mogelijk te maken werd een subsidieaanvraag ingediend bij het UIA-fonds van de Europese Commissie. Deze aanvraag werd gehonoreerd, wat ertoe leidde dat het project voor tachtig procent gefinancierd werd door het fonds (Oliver et al. 2019, p. 22). Plan Einstein heeft uiteindelijk van november 2016 tot en met oktober 2018 plaatsgevonden (Oliver et al., 2019, p. 20).

3.3.2 De mix van Plan Einstein

Zoals gesteld bestond de bewonersmix van Plan Einstein uit asielzoekers en jongeren. In termen van gemengde woonprojecten (Davelaar et al., 2018, p. 13) kan gesteld worden dat de groep asielzoekers kan worden beschouwd als de begeleide bewoners en de Socius jongeren als de groep onbegeleide of reguliere bewoners. De asielzoekers worden namelijk in Plan Einstein geplaatst door het COA en dienen ondersteund te worden in hun opvang- en integratietraject. De Socius jongeren daarentegen hebben er vrijwillig voor gekozen om zich aan te melden voor Plan Einstein en krijgen geen ondersteuning bij hun dagelijkse bezigheden en leven in het project. Hieronder worden de kenmerken van beide bewonersgroepen nader besproken.

In eerste instantie was het de bedoeling om in Plan Einstein opvang te bieden voor asielzoekers die nog geen verblijfsvergunning hadden (Oliver et al., 2018, p. 9). In februari 2017 arriveerde dan ook, weliswaar later en in minder grote aantallen dan vooraf gepland, de eerste groep asielzoekers. Deze groep bestond uit veertig jonge mannelijke asielzoekers die nog geen verblijfsvergunning hadden (Oliver et al., 2018, p. 9). Tot dan toe vormden asielzoekers zonder verblijfsvergunning nog niet eerder een doelgroep binnen gemengde woonprojecten, hetgeen Plan Einstein uniek en innovatief maakte (UIA, z.d.-a, p.7). Het COA was verantwoordelijk voor de plaatsing van de asielzoekers in het azc (Oliver et al., 2018, p. 6). Met de komst van 342 asielzoekers in augustus 2017 veranderde de samenstelling van de asielzoekersgroep echter. Zestig procent van deze mensen had op dat moment al een verblijfsvergunning of zat in de laatste fase van hun procedure en was aan het wachten op familiereünie en/of het krijgen van een woning. Velen van hen

verlieten het azc dan ook al na korte tijd, terwijl anderen er veel langer bleven (Oliver et al., 2018, p. 9; Oliver et al., 2019, p. 8). Daarnaast bestond de groep niet meer slechts uit jonge mannen, maar voornamelijk uit families met kinderen (Oliver et al., 2018, p. 9; Oliver et al., 2019, p. 8). In totaal hebben er tussen februari 2017 en november 2018 904 asielzoekers (met en zonder status) in Plan Einstein gewoond. De gemiddelde lengte van het verblijf van de asielzoekers betrof 132 dagen (Oliver et al., 2019, p. 40).

Zoals gesteld werd de andere bewonersgroep van Plan Einstein gevormd door jongeren die een connectie hadden met de wijk Overvecht. Voor hen waren er 38 woonruimten beschikbaar gesteld (Oliver et al., 2019, p. 24). Zij werden hier door jongerenhuisvester Socius Wonen geplaatst en werden daarom ook wel de Socius jongeren genoemd (Oliver et al., 2018, p. 6). De Socius jongeren werden niet slechts geselecteerd op hun binding met de wijk, maar ook op hun bereidheid zich in te zetten voor het project (Plan Einstein, z.d.-c; Socius Wonen, z.d.-a). In totaal hebben er 53 verschillende jongeren in de periode van november 2016 tot november 2018 in het project gewoond (Oliver et al., 2019, p. 8). De gemiddelde lengte van verblijf van Socius jongeren in Plan Einstein betrof 505 dagen (Oliver et al., 2019, p. 40).

2.3.3 De magie van Plan Einstein

Zoals eerder gesteld is er bij gemengde woonprojecten vaak sprake van een 'magisch' element, doordat zij doorgaans mogelijkheden bieden voor een bepaalde mate van *social engineering* (sociale aanpasbaarheid), met name op het gebied van de bewonerssamenstelling en de concretisering van maatschappelijke idealen (Van der Velden, 2018). Gesteld kan worden dat beide vormen van sociale aanpasbaarheid aanwezig waren in Plan Einstein. Zo had het samenleven van asielzoekers en jongeren niet slechts een huisvestingsdoel, maar ook een maatschappelijk doel. De interactie tussen beide bewonersgroepen diende namelijk de (vroegtijdige) integratie van asielzoekers te bevorderen (Oliver et al., 2019, pp. 30-31; Plan Einstein, z.d.-b.; UIA, z.d., p. 3). Om dit maatschappelijke ideaal te bereiken werd onder andere middels een selectieprocedure gestuurd op de bewonerssamenstelling binnen Plan Einstein. Zo is in het tussentijds evaluatierapport van Oliver et al. (2018, p. 22) te lezen dat de Socius jongeren geselecteerd werden op hun bereidheid en vermogen om deel te nemen aan gemeenschapsvorming binnen Plan Einstein. Uitgangspunt van Socius was echter wel dat de jongeren zoveel mogelijk zelfbeheer zouden krijgen (Davelaar et al., 2018, p. 106; Oliver et al., 2018, p. 6). Zo was er een zelfmanagementteam opgericht, bestaande uit drie Socius jongeren. Zij werden betaald voor hun werkzaamheden op het gebied van het beheren van de huur, PR en communicatie en de veiligheid en cohesie in het gebouw (Oliver et al., 2019, p. 39). De Socius jongeren waren zelf

verantwoordelijk voor de ontmoetingen en activiteiten die er plaatsvonden binnen het project (Socius Wonen, z.d.-b).

De vraag of het gemengd wonen van asielzoekers en geselecteerde Socius jongeren daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het behalen van het maatschappelijke ideaal van vroegtijdige integratie ligt echter buiten de scope van dit onderzoek. Meer informatie hierover is terug te vinden in het evaluatierapport van Oliver et al. (2019).

2.3.4 De huisvesting en het gebouw van Plan Einstein

Zoals gesteld vond Plan Einstein plaats aan de Einsteindreef in Overvecht. De bewonersgroepen werden hier geclusterd gehuisvest in een oud kantoorpand. Dat wil zeggen dat beide bewonersgroepen in eigen aparte vleugel werden ondergebracht (Oliver et al., 2019, p. 38). In eerste instantie deelden de twee bewonersgroepen wel dezelfde ingang, maar later kreeg iedere vleugel een eigen ingang (Oliver et al., 2018, p. 6). De asielzoekers woonden in het azc-gedeelte en deelden met meerdere mensen een kamer (Oliver et al., 2019, p. 40). Ook deelden zij faciliteiten als een keuken en een badkamer (Oliver et al., 2018, pp. 40-41). De Socius jongeren huurden daartegen ieder een eigen kamer, variërend van 16,4 tot 32,3 vierkante meter (Oliver et al., 2019, p. 24).

Hoewel beide bewonersgroepen dus gescheiden van elkaar werden gehuisvest waren er in Plan Einstein wel diverse gemeenschappelijke ruimten die toegankelijk waren voor beide groepen. Zo was er de *incubator* (In het Nederlands broedplaats), een ruimte om mensen te ontmoeten, te koken of te studeren. Zo stonden hier onder andere een keuken, banken, stoelen en tafels waar iedereen gebruik van mocht maken (Oliver et al., 2019, p. 24, p. 38). In de zomer van 2017 hebben asielzoekers, Socius jongeren en wijkbewoners meegeholpen aan een *challenge* om de ruimte aantrekkelijker te maken voor onder andere wijkbewoners (Oliver et al., 2018, p. 21; Oliver et al., 2019, p. 39). Ook was er een gemeenschappelijke buitenruimte in Plan Einstein, met onder andere picknicktafels en kunstgras (Oliver et al., 2019, p. 38).

Hoofdstuk 3: Focus

Binnen het onderzoeksterrein van gemengde woonprojecten, de locus van dit onderzoek, richt voorliggend onderzoek zich op de sociale dimensie van dergelijke woonprojecten, namelijk op de bewonersparticipatie die al dan niet plaatsvindt. Specifiek zoomt het daarbij in op de participatie van Socius jongeren in Plan Einstein. Theoretische perspectieven aangaande de bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten vormen de in dit hoofdstuk te bespreken *focus* van dit onderzoek. Hierbij wordt achtereenvolgens ingegaan op het begrip bewonersparticipatie (3.1), het belang van bewonersparticipatie (zowel in het algemeen als voor Plan Einstein) (3.2), de invulling die er aan bewonersparticipatie in praktijk wordt gegeven (zowel in het algemeen als binnen Plan Einstein) (3.3) en de factoren die mogelijk invloed hebben op deze participatie (zowel in het algemeen als binnen Plan Einstein) (3.4).

3.1 Bewonersparticipatie, een begripsbepaling

Bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten wordt in de literatuur op verschillende manieren aangeduid, ieder met een eigen nuance. Een gemeenschappelijk element in de verschillende begripsbepalingen is echter dat er sprake is van inzet van bewoners op het gebied van onderling contact. Passend bij de heterogene samenstelling van de bewonersgroep en de maatschappelijke doelen van gemengde woonprojecten gaat het hier doorgaans om groepsoverstijgend interactie. Zo concluderen Davelaar et al. (2018, p. 59) dat gemengde woonprojecten gekenmerkt worden door het feit dat onbegeleide en begeleide bewoners wederzijds initiatieven nemen tot het leggen van contact, het onderhouden van contact en het gezamenlijk ondernemen van activiteiten. Bewonersparticipatie gaat volgens de onderzoekers (2018, p. 63) over inzet, hetgeen volgens hen op verschillende manieren gestalte kan krijgen. Specifiek definiëren de onderzoekers bewonersparticipatie als “het initiëren en organiseren van activiteiten en het meer of minder actief deelnemen aan deze activiteiten”, maar ook het doen van (een kleine) moeite voor een medebewoners zien zij als participatie. Van Klaveren et al. (2018, p. 6, p., 12, p. 26) hanteren de term *maatschappelijke wederkerigheid* om het begrip bewonersparticipatie aan te duiden. Onder maatschappelijke wederkerigheid verstaan zij de inzet van bewoners op het gebied van het beheer van het complex en/of de ondersteuning van medebewoners (Van Klaveren et al., 2018, p. 6). Naast inspanningen op het gebied van sociale interactie met medebewoners nemen de onderzoekers dus ook inspanningen op het gebied van de projectorganisatie op in hun begripsbepaling. Op basis van deze bevinding zou ook gesproken kunnen worden van een onderscheid in participatie op het gebied van het primaire proces van het project (in casu groepsoverstijgend contact) en participatie op het gebied van het secundaire proces van het project (in casu projectorganisatie). In voorliggend

onderzoek wordt een definitie van bewonersparticipatie gehanteerd die bovenstaande begripsbepalingen combineert. Passend bij de maatschappelijke projectdoelen van Plan Einstein wordt bewonersparticipatie hier breed gedefinieerd als *alle mogelijke vormen van inzet van bewoners op het gebied van groepsoverstijgend contact en/of inzet op het gebied van de projectorganisatie*.

3.2 Het belang van bewonersparticipatie

Zoals hierboven reeds te lezen viel wordt bewonersparticipatie in de meeste gemengde woonprojecten als belangrijk element beschouwd. Een bepaalde mate van inzet voor het project is dan ook in bijna alle onderzochte projecten een voorwaarde of minimaal een aandachtspunt (Van Klaveren et al., 2018, p. 6). Niet voor niets wordt hier binnen de projecten zoveel waarde aan gehecht. Het participeren van bewoners blijkt namelijk tot gunstige effecten te leiden, zowel op individueel als op maatschappelijk niveau. In de literatuur wordt daarom ook wel gesproken van de *magic mix*, zoals in het hoofdstuk Locus is beschreven (Van der Velden, 2018). Deze ‘magische’ effecten worden hieronder besproken, waarbij eerst wordt ingegaan op de gunstige effecten van bewonersparticipatie in het algemeen en vervolgens wordt ingegaan op de gunstige effecten van bewonersparticipatie specifiek voor Plan Einstein.

3.2.1 Belang van bewonersparticipatie in het algemeen

Individuele opbrengsten

Ten eerste blijkt uit onderzoek dat het participeren van bewoners tot gunstige effecten kan leiden op individueel niveau. Zo stellen Costarelli et al. (2019a, p. 139; 2019b, p. 294) dat het idee achter de sociale mix in gemengde woonprojecten is dat de *resourceful* (onbegeleide) groep een positieve invloed op de kwetsbare groep zal hebben in termen van het faciliteren van sociale inclusie en zelfredzaamheid, door collectieve betrokkenheid in activiteiten met betrekking tot het bouwen aan een gemeenschap. Davelaar et al. (2018, pp. 59-60) sluiten hierbij aan en constateren dat het hebben van contact met medebewoners voor begeleide bewoners (die bijvoorbeeld uit de opvang komen of professionele ondersteuning krijgen) van sociale en emotionele waarde zijn, bijvoorbeeld in de vorm van zich gezien en geaccepteerd voelen, er mogen zijn en kunnen zijn wie ze zijn. Zij ervaren erkenning, hetgeen een stabiliserende werking op hen heeft in de zin dat het de sociaal en emotioneel gerelateerde problemen van de bewoners vermindert en hen helpt bij het herstel (Davelaar et al., 2018, pp. 59-60). Onbegeleide bewoners kunnen op hun beurt vaak meer gastvrijheid tegenover mensen die anders zijn ontwikkelen. De aanname dat bewonersparticipatie

leidt tot erkenning en inclusie van medebewoners sluit aan bij de *intergroup contact hypothesis* van de sociaal-psycholoog Allport (1954). Deze theorie stelt dat persoonlijk contact één van de meest effectieve manieren is om wederzijdse stereotypen en vooroordelen tussen leden van verschillende groepen te verminderen, mits dit contact onder de juiste omstandigheden plaatsvindt (Pettigrew, 1998, p. 66; Van de Maat, 2016, p. 6). Dit onderstreept het belang van bewonersparticipatie in de vorm van sociaal contact tussen bewoners.

Naast erkenning en waardering draagt het hebben van contact met medebewoners ook bij aan het vergroten van de kennissenkring van zowel de begeleide als onbegeleide bewoners (Davelaar et al., 2018, pp. 59-60).

Ten slotte onderschrijven Costarelli et al. (2019a, p. 145) het belang van bewonersparticipatie door te stellen dat de zogenoemde *resourceful* bewoners een rolmodelfunctie hebben ten opzichte van de kwetsbare bewoners. Daarbij achten zij het van belang dat de bewoners gemotiveerd zijn om te interacteren met bewoners met verschillende achtergronden. Specifiek stellen zij dat betrokkenheid van bewoners bij *community building* activiteiten op reguliere basis een vereiste is en dat warme en duurzame relaties tussen bewoners essentieel zijn om het ontwikkelingsproces van de *community* te onderhouden.

Maatschappelijke opbrengsten

Ten tweede is uit onderzoek gebleken dat bewonersparticipatie naast individuele opbrengsten ook opbrengsten voor de maatschappij in het algemeen brengt. Bewonersparticipatie wordt namelijk veelal gezien als belangrijke voorwaarde voor het welslagen van de sociale en maatschappelijke doelstellingen van dit type woonvorm, hetgeen in het belang van de gehele samenleving is. Zo concluderen Davelaar et al. (2018, p. 87) in hun onderzoek dat het afnemen en/of het uitblijven van actieve betrokkenheid van bewoners een risico vormt voor het behalen van dergelijke maatschappelijke doelstellingen. Specifiek stellen zij dat het behalen van deze doelstellingen staat of valt met het bestaan van door de bewoners zelf georganiseerde activiteiten (Davelaar et al., 2018, p. 9). Ook andere onderzoekers onderschrijven het belang van bewonersparticipatie. Zij verbinden bijvoorbeeld maatschappelijke wederkerigheid tussen bewoners aan veel sociale en maatschappelijke effecten, zoals het bestrijden van eenzaamheid van ouderen, het afschalen van de zorg of het bevorderen van integratie van statushouders (Tinnemans, et al., 2019, p. 5; Van Klaveren et al., 2018, p. 26; Van der Velden et al., 2017 pp. 17-18). Op die manier lijkt bewonersparticipatie in de vorm van informele ondersteuning een bijdrage te leveren aan de sociale (h)erkenning van

bewoners met een psychische kwetsbaarheid en een sociaal isolement en eenzaamheid te voorkomen.

Relatie participatievorm en participatieopbrengsten

Uit bovenstaande blijkt dat er onder onderzoekers consensus bestaat over het belang van bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten, maar dat zij niet eenduidig zijn in het beantwoorden van de vraag welke vorm van participatie tot de meest gewenste individuele en maatschappelijke opbrengsten leidt. Zoals eerder gesteld bleek uit onderzoek van Davelaar et al. (2018, p. 9) dat het behalen van de maatschappelijke doelstellingen in gemengde woonprojecten staat of valt met het bestaan van door de bewoners zelf georganiseerde activiteiten. Tegelijkertijd benadrukken zij echter dat het belangrijk is de verwachtingen over het onderlinge contact niet te hoog te stellen, en oog te hebben voor de waarde van lichte, (schijnbaar) oppervlakkige contacten en de vriendschappelijke omgang met elkaar in de woonprojecten. Bovendien concluderen zij dat het er bij dit type woonprojecten in de kern om gaat dat bewoners een goede buur voor elkaar willen zijn. Inzichten uit onderzoeken naar bewonersparticipatie in aan gemengde woonprojecten verwante woonvormen sluiten bij deze laatste stelling aan. Zo adviseert Bredewold (2014, p. 8), die onderzoek heeft gedaan naar de interactiepatronen tussen weerbare en kwetsbare burgers in een wijk, om met name in te zetten op lichte, oppervlakkige contacten. Duyvendak en Wekker (2005, p. 42) beamen dit door te stellen dat het effectiever blijkt om vriendschappelijke relaties tussen bewoners in plaats van vriendschapsrelaties tussen bewoners als doel te stellen in gemengde wijken. Dit kan volgens hen bijdragen aan het thuisgevoel van bewoners in gemengde wijken. Ten slotte stellen Van Klaveren et al. (2018, p. 6) dat voortdurend contact tussen bewoners het nabuurschap en het naar elkaar omzien stimuleert.

3.2.2 Belang van bewonersparticipatie in Plan Einstein

Gelet op het maatschappelijke doel van Plan Einstein om (vroegtijdige) activatie en interactie van asielzoekers vanaf dag één in het azc te bevorderen, kan gesteld worden dat bewonersparticipatie van belang was voor het welslagen van het project. In deze paragraaf wordt besproken op welke manier bewonersparticipatie de integratie van asielzoekers zou kunnen bevorderen.

In de Nederlandse literatuur wordt vaak onderscheid gemaakt tussen structurele en sociaal-culturele integratie (Bakker, 2016, p. 15; Dagevos, 2001, p. 7; Vermeulen & Penninx in Dagevos, 2001, p. 12). Structurele integratie wordt gezien als de mate waarin nieuwkomers deelnemen aan

kerninstitutes, zoals onderwijs en arbeid (Bakker, 2016, p. 15; Dagevos, 2001, p. 7.). Deze vorm van integratie is slechts toegankelijk voor asielzoekers die in het bezit zijn van een verblijfsvergunning. Deze asielzoekers worden in Nederland statushouders genoemd (SER, z.d.). Sociaal-culturele integratie is daarentegen ook mogelijk voor asielzoekers die (nog) geen verblijfsvergunning bezitten, zoals in Plan Einstein het geval was (Plan Einstein, z.d.-a). Deze integratievorm verwijst naar de sociale contacten die etnische minderhedengroepen onderhouden met de omliggende samenleving en de culturele aanpassing aan die samenleving (Bakker, 2016, p. 15; Vermeulen & Penninx in Dagevos, 2001, p. 12). Sociaal-culturele integratie heeft betrekking op de mate waarin nieuwkomers zich qua contactenpatroon, normen en waarden en taal van de Nederlandse samenleving blijven onderscheiden of deze juist naderen (Dagevos, 2001, p. 7). In de wetenschap wordt in het algemeen aangenomen dat zowel de inzet van asielzoekers als de inzet Nederlanders nodig is voor de (sociaal-culturele) integratie van nieuwkomers. Integratie wordt namelijk doorgaans gezien als een dynamisch tweezijdig proces (Bakker, 2016, p. 15; De Gruijter & De Winter-Koçak, 2018, p. 5; European Council on Refugees and Exiles, 2002, p. 4; Tinnemans et al., 2019, p. 16). Volgens Czischke en Huisman (2018, p. 159) kan één van de ontbrekende schakels voor een meer succesvolle integratie van (naast tastbare factoren als huisvesting, werk en onderwijs) gevonden worden in sociale connecties, hetgeen het belang van bewonersparticipatie in de vorm van groepsoverstijgende sociale interactie in Plan Einstein onderschrijft. Het belang van groepsoverstijgende sociale verbindingen ten behoeve van integratie van asielzoekers vindt haar oorsprong in onderzoek Ager en Strang (2008). Ook zij beschouwen integratie als een interactief proces van wederzijdse aanpassing. Zij stellen daarbij dat sociale verbindingen het proces van integratie aandrijven. De onderzoekers onderscheiden drie vormen van verbindingen, namelijk *social bonds* (verbindingen met familie en co-etnische, co-nationale, co-religieuze of andere vormen van groepen), *social bridges* (verbindingen met andere gemeenschappen) en *social links* (verbindingen met de structuren van de staat) (Ager & Strang, 2008, pp. 177-178). Dit sluit aan bij het idee van initiatiefnemers van Plan Einstein dat pro-sociale jongeren contact zouden maken met de asielzoekers en zouden faciliteren bij de ontwikkeling van een 'brug' tussen asielzoekers en wijkbewoners uit Overvecht. De Socius jongeren konden dus enerzijds als contactleggers en anderzijds als bruggenbouwers participeren (Oliver et al., 2018, p. 22). In die zin zou gesteld kunnen worden dat de participatie van jongeren ten goede zou kunnen komen aan het creëren van *social bridges* tussen zowel de asielzoekers en de jongeren zelf als tussen de asielzoekers en wijkbewoners uit Overvecht. Jongeren bij een vergelijkbaar gemengd woonproject in Amsterdam namen eenzelfde rol aan. Het effect hiervan was dat zij statushouders konden helpen met het leren van de Nederlandse taal en het begrijpen van de Nederlandse cultuur (Czischle & Huisman, 2018, p. 163). Dit sluit aan bij Costarelli et al. (2019a, p. 139) die stellen dat onbegeleide

bewoners in gemengde woonprojecten als rolmodellen fungeren voor begeleide bewoners. Vanuit dit perspectief gezien zou gesteld kunnen worden dat participatie van de Socius jongeren de activering en integratie vanaf dag één de asielzoekers ten goede zou komen. De onderliggende veronderstelling is dat vaker en nauwer contact tussen bewoners de vorming van sociale bruggen zal bevorderen (Czischke & Huisman, 2018, p. 160).

Tinnemans et al. (2019, p. 16) bevestigen in hun onderzoek naar gemengde woonprojecten met statushouders de aanname dat bewonersparticipatie binnen dergelijke projecten van belang is ten aanzien van de bevordering van integratie van nieuwkomers. Integratie is volgens hen “een proces waarbij nieuwkomers hun weg vinden in de nieuwe samenleving, de taal leren en nieuwe netwerken opbouwen”. Zij stellen dat onderling contact tussen jongeren en statushouders en het gezamenlijk ondernemen van activiteiten positieve effecten hebben op de integratie, omdat statushouders zich hierdoor mogelijk “welkom en gewaardeerd voelen, meer contact hebben met burens, hun taalvaardigheid kunnen oefenen en verbeteren, en niet thuis zitten als ze niet naar de inburgeringscursus moeten, maar met medebewoners actief zijn” (Tinnemans et al., 2019, p. 19). Mogelijk heeft dezelfde soort interactie tussen jongeren en asielzoekers zonder status dezelfde positieve effecten op de vroegtijdige integratie van de laatstgenoemde groep.

Ten slotte sluit het feit dat Tinnemans et al (2019, p. 29) stellen dat dagelijks contact tussen in dit geval statushouders en andere bewoners bevorderlijk kan zijn voor de toename van begrip voor statushouders aan bij de principes van de eerder besproken contacttheorie van Allport, waarbij gesteld wordt dat positief contact tussen groepen vooroordelen over elkaar kan verminderen (Pettigrew, 1998, p. 66).

3.3 Bewonersparticipatie in de praktijk

Ook in de praktijk wordt bewonersparticipatie als belangrijk element van gemengde woonprojecten beschouwd. Dit blijkt uit de verwachtingen die initiatiefhebbers in praktijk rondom de participatie van bewoners hebben. Desondanks varieert de daadwerkelijke inzet van bewoners vaak van tijd tot tijd en van persoon tot persoon. In deze paragraaf wordt besproken hoe bewonersparticipatie er doorgaans in de praktijk van gemengde woonprojecten uit ziet, waarbij wordt ingegaan op de verwachtingen rondom bewonersparticipatie en de daadwerkelijke uitvoering van bewonersparticipatie in praktijk. Ten eerste wordt besproken hoe dit er in de praktijk van gemengde woonprojecten in het algemeen uit ziet, waarna specifiek wordt ingezoomd op de situatie van Plan Einstein. Op grond van de scope van dit onderzoek wordt de participatie van asielzoekers binnen Plan Einstein buiten beschouwing gelaten.

3.3.1 Bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten in het algemeen

Verwachtingen rondom bewonersparticipatie in het algemeen

In praktijk is te zien dat in vrijwel ieder gemengd woonproject een bepaalde vorm en mate participatie van bewoners wordt verwacht. Dit blijkt uit het feit dat de bereidheid en het vermogen tot wederkerigheid in de meeste gemengde woonprojecten als voorwaarde voor het huren van een woning geldt (Van Klaveren et al., 2018, p. 12, p. 30). Uit onderzoek van Davelaar et al. (2018, p. 87) is gebleken dat ook bewoners zelf doorgaans vinden dat er iets (te weten participatie) mag worden teruggevraagd ter compensatie voor het kunnen omzeilen van de lange reguliere wachtlijsten voor een betaalbare woning.

Er zijn echter wel verschillen tussen gemengde woonprojecten aan te wijzen met betrekking tot de inhoudelijke invulling van de verwachtingen rondom bewonersparticipatie en de manier waarop deze in meer of mindere mate aan de bewoners wordt opgelegd (Davelaar et al., 2018, pp. 87-88). Zo blijkt bijvoorbeeld de hoeveelheid participatie die van bewoners wordt verwacht per project en soms ook per bewonersgroep te verschillen (Van Klaveren et al., 2018, p. 6). In veel gevallen staat de inzet voor de gemeenschap of voor meer kwetsbare medebewoners wel als verwachting op papier, maar vaak worden bewoners vrijgelaten in de manier waarop hier invulling aan wordt gegeven (Davelaar et al., 2018, pp. 87-88). In sommige gevallen is bewonersparticipatie daarentegen een contractuele verplichting, bijvoorbeeld in ruil voor korting op de huur (Davelaar et al., 2018, p. 9).

Tevens blijkt uit onderzoek van Davelaar et al. (2018, pp. 85-86) dat verwachtingen die bewoners binnen gemengde woonprojecten voorafgaand aan hun deelname eraan hebben niet altijd overeenkomen met de werkelijkheid. Zo is gebleken dat onbegeleide bewoners vaak hooggespannen verwachtingen hebben met betrekking tot hun participatie, maar dat een deel hiervan gedurende het project toch soms teleurgesteld over is. Onderzoek van Tinnemans et al. (2019, p. 29) naar gemengde woonprojecten met statushouders bevestigt dit. Het blijkt in praktijk vaak moeilijk te zijn voor bewoners om over groepsgrenzen heen contacten te onderhouden. Hier wordt in onderstaande paragraaf dieper op ingegaan.

Invulling bewonersparticipatie in het algemeen

Niet alleen de verwachtingen rondom de inzet van bewoners, maar ook de daadwerkelijke invulling van de bewonersparticipatie blijkt in praktijk per project en per bewoner binnen een project te verschillen. Allereerst is er, overeenkomstig met de in dit onderzoek gebruikte definitie van bewonersparticipatie, een diversiteit aan verschillende vormen van inzet te zien binnen de projecten,

variërend van het maken van een praatje met de buurman tot aan het organiseren van activiteiten. Bewonersparticipatie blijkt dan ook op diverse wijzen vorm te krijgen binnen gemengde woonprojecten, namelijk langs georganiseerde structuren (zoals het lidmaatschap bij een woonvereniging, bestuur en/of commissies) en in ongeorganiseerde vorm (zoals spontane initiatieven waar bewoners elkaar voor kleinschalige of grootschalige activiteiten uitnodigen) (Davelaar et al., 2018, p. 63).

Wat betreft de sociale interactie blijken bewoners de voorkeur te geven aan eenvoudige, oppervlakkige contacten. Denk hierbij aan het drinken van een kopje koffie, het contact via een whatsappgroep of praktische burenhulp zoals het vervangen van een lamp (Davelaar et al., 2018, p. 60). Davelaar et al. (2018, p. 86) constateren in hun onderzoek dat er vriendschappelijke contacten ontstaan, ongeacht de soms sterk verschillende achtergronden van bewoners. Dit sluit aan bij de stelling van Duyvendak en Wekker (2015, p. 42) in hun essay over het thuisgevoel in openbare ruimten dat het veel effectiever blijkt om in (gemengde) wijken vriendschappelijke relaties in plaats van vriendschapsrelaties ten doel te stellen. Zij noemen dit ook wel *amicaliteit* en stellen dat dit een meer bereikbaar ideaal is voor mensen die in heterogene wijken leven dan het ontwikkelen van vriendschappen. Volgens de onderzoekers gaat het hierbij “meer over wat je (samen) doet, dan over wie je bent” (Duyvendak & Wekker, 2015, p. 40). Bewoners in gemengde wijken delen wellicht minder qua identiteit, maar dat sluit niet uit dat zij dezelfde uiteenlopende activiteiten kunnen doen als mensen met een andere achtergrond. Denk bijvoorbeeld aan het wekelijks afval buiten zetten of het uitlaten van een hond. De onderzoekers stellen dan ook dat veel geslaagde sociale interventies gericht zijn op activiteiten die bewoners samen kunnen doen. Deze activiteiten creëren volgens hen een ‘lichte’ vorm van gemeenschap die de fundering biedt voor een bepaalde mate van amicaliteit. De ontwikkeling van dergelijke relaties blijkt echter wel tijd te kosten (Duyvendak & Wekker, 2015, pp. 40-42). Wat betreft het organiseren van of het meedoen aan activiteiten blijkt de voorkeur te liggen bij activiteiten in de vorm van diners of activiteiten die gecombineerd worden met eten en drinken (Davelaar et al., 2018, p. 63).

Davelaar et al. (2018, p. 9) concluderen dat beloftes om actief te participeren bij het project niet altijd worden nagekomen. Zo kan er binnen gemengde woonprojecten doorgaans onderscheid gemaakt worden tussen actieve en minder actieve bewoners (Davelaar et al., 2018, p. 86). Er is dus vaak sprake van een disbalans in bewoners die zich veelvuldig inzetten voor het project en bewoners die nooit bijdragen aan het gezamenlijk ondernemen van activiteiten of die zich zelfs helemaal niet laten zien. De meest actieve bewoners zijn vaak de bewoners die lid zijn van een commissie of werkgroep. Daarnaast worden de activiteiten voornamelijk door ongeleide bewoners opgezet en

blijkt vaak dezelfde groep aan deze activiteiten deel te nemen (Davelaar et al., 2018, p. 64). Bovendien blijkt bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten na verloop van tijd vaak af te nemen. Zo is er vaak een afname van de activiteitenfrequentie te zien (Davelaar et al., 2018, p. 64), maar ook de intensiteit van onderling contact neemt vaak af (Tinnemans et al., 2019, p. 3). Ook Tinnemans et al. (2019, p. 29) constateren in hun onderzoek naar gemengde woonprojecten met statushouders dat er vaak in de beginfase van de projecten veel onderling contact is en dat er veel spontane activiteiten worden georganiseerd, maar dat deze participatie na verloop van tijd afneemt.

3.3.2 Bewonersparticipatie in Plan Einstein

Verwachtingen rondom bewonersparticipatie in Plan Einstein

Op de website van Socius Wonen valt te lezen dat Socius van elke bewoner verwacht “dat zij zich als een goede buur opstelt naar zijn of haar medebewoners, zodat iedereen zich thuis voelt en openstaat voor elkaar” (Socius Wonen, z.d.-b). De Socius jongeren in Plan Einstein werden dan ook geselecteerd op hun bereidheid en vermogen zich in te zetten voor het project (Oliver et al., 2018, p. 22).

Over de precieze invulling van de bewonersparticipatie waren de meningen onder betrokken partijen verdeeld. Zo was het COA bijvoorbeeld voorstander om de jongeren middels een contract min of meer te verplichten om bijvoorbeeld elke zondag met vluchtelingen te koken. Socius Wonen moest echter niets van deze verplichte vorm van sturing hebben en vond dat Plan Einstein geen ‘vrijwilligerskamp’ moest worden (Oliver et al., 2018, p. 28). Bovendien bleek uit het tussentijdse evaluatierapport dat ook de Socius jongeren hier verschillende verwachtingen over hadden (Oliver et al., 2018, p. 28).

Invulling bewonersparticipatie in Plan Einstein

Uit het tussentijdse evaluatierapport over Plan Einstein blijkt dat de Socius jongeren in de eerste achttien maanden op verschillende manieren hebben geparticipeerd binnen het woonproject (Oliver et al., 2018).

Ten eerste is gebleken dat zij actief waren in het deelnemen aan en het organiseren van sociale activiteiten voor bewoners van Plan Einstein en de buurt. In totaal hebben er in de eerste achttien maanden 74 evenementen en elf herhaalde activiteiten plaatsgevonden, waarvan er 53 door de jongeren zelf en veertien in samenwerking met de jongeren zijn georganiseerd. Er was sprake van een breed scala aan evenementen, van een potje voetballen, filmavonden, koningsdag vieren en het organiseren van een diner tot aan herhaalde activiteiten zoals samen binnen of buiten

‘chillen’, samen eten tijdens de Ramadan of het taalcafé. Ook is er een aantal eenmalige grote evenementen geweest, zoals het Zomerfeest in juli, waar honderd lokale bewoners en asielzoekers aan deelnamen. De betrokkenheid van de Socius jongeren bleek echter in latere fasen van het project (vanaf mei 2017) wel te zijn afgenomen (Oliver et al., 2018, pp. 23-24).

Ten tweede is gebleken dat de Socius jongeren naast het organiseren van en/of meedoen aan activiteiten ook sociale contacten aangingen met asielzoekers, maar dat er wel verschillen tussen jongeren waren ten aanzien van de mate waarin zij contact hadden met asielzoekers. Zo had de ene helft meer regelmatig contact en de andere helft slechts op maandelijkse basis of zelfs minder. In de winter van 2017 namen de meeste jongeren zelfs helemaal geen initiatief (meer) tot het zoeken naar contact met vluchtelingen. Uit het tussentijdse evaluatierapport bleek daarnaast dat het contact tussen de Socius jongeren en de asielzoekers meestal plaatsvond in het voorbijgaan of bij activiteiten die werden georganiseerd in de openbare ruimtes van Plan Einstein of buiten het gebouw. Ten slotte wordt in het tussentijds rapport het beeld geschetst dat de Socius jongeren voornamelijk ‘nabuschapsrelaties’ hadden: zij woonden naast de asielzoekers, deden mee aan een aantal activiteiten, maar waren niet noodzakelijkerwijs actief bezig om elkaar op dat moment te ontmoeten. De onderzoekers stellen echter dat dit participatiepatroon tijdens de tweede fase van het project (mei 2017 tot november 2018) kan veranderen, omdat de resultaten van het tussentijdse rapport op een verschuiving in het gemak waarmee relaties worden gelegd wijzen (Oliver et al., pp. 25-27).

3.4 Factoren van invloed op bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten

In Plan Einstein werd aangenomen dat fysieke nabijheid zou leiden tot sociale nabijheid (oftewel interactie) (Oliver et al., 2019, p. 32). Uit bovenstaande paragraaf is echter gebleken dat interactie tussen de Socius jongeren en de asielzoekers binnen Plan Einstein niet altijd vanzelfsprekend was. Zo zette niet iedere bewoners zich even actief in voor het project en nam het aantal actieve bewoners na verloop van tijd af. Dit wijst erop dat de participatie van bewoners blijkbaar niet zo vanzelf ging als van tevoren was gedacht. Ook in andere gemengde woonprojecten blijkt dit vaak het geval te zijn. In voorliggend onderzoek wordt daarom onderzocht welke factoren invloed hebben op de participatie van bewoners in gemengde woonprojecten. In deze paragraaf worden reeds bekende theoretische inzichten op dit gebied besproken. Net als in de voorgaande paragraaf wordt hierbij eerst ingegaan op de invloedfactoren in het algemeen en daarna op de invloedfactoren die (mogelijk) van toepassing waren op Plan Einstein.

3.4.1 Invloedfactoren op het gebied van bewonersparticipatie in het algemeen

Onderzoek naar gemengde woonvormen wijst uit dat contact tussen verschillende groepen in gemengde woonwijken of -complexen vaak niet vanzelfsprekend is. Zo blijkt fysieke nabijheid niet per direct te leiden tot sociale nabijheid (Duyvendak & Wekker, 2015, p. 30) en is een sociale mix op zichzelf vaak niet voldoende om een sociale cohesieve gemeenschap te bouwen (Mugnano & Palvarini, 2013, p. 422). Hieruit kan worden afgeleid dat dit ook voor bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten geldt. Uit onderzoek naar gemengde woonprojecten blijkt dan ook dat meerdere factoren van invloed kunnen zijn op de bewonersparticipatie. Zo stellen Tinnemans et al. (2019, p. 29) dat de inrichting, opzet en het beheer van het project de interactie tussen bewoners kan ondersteunen of bevorderen. Van der Velden et al. (2017, p. 8) beamen dit en stellen dat het belangrijk is “om bij de opzet van een gemengd woonproject rekening te houden met instrumenten en randvoorwaarden die de mix kunnen beïnvloeden, mocht dat nodig zijn”. Zoals eerder in het hoofdstuk Locus van dit onderzoek valt te lezen spreken de onderzoekers daarbij ook wel van *social engineering*. Deze paragraaf biedt een overzicht van de reeds getrokken lessen op het gebied van factoren die van invloed zijn op de bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten. Hoewel deze factoren mogelijk de bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten gunstig beïnvloeden, blijft het de vraag of ze altijd het gewenste effect hebben. Bosch et al. (2012, p. 12) spreken daarom ook wel van een kloof tussen de *geplande wereld* en de *geleefde wereld* van bewoners in gemengde wijken. Hiermee doelen zij op de moeilijkheid (of misschien wel onmogelijkheid) om het sociale klimaat binnen gemengde wijken vanaf de tekentafel te bepalen. Het wordt in dit voorliggend onderzoek waarschijnlijk geacht dat dit ook opgaat voor gemengde woonprojecten.

Hieronder wordt besproken wat reeds bekend is op het gebied van factoren die mogelijk van invloed zijn op de bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten. Hierbij wordt ingegaan op respectievelijk de invloed van het bestaan van een sociaal beheermodel van gemengde woonprojecten, de invloed van de motivatie en de selectie van bewoners, de invloed van de bewonerssamenstelling en de invloed van de vormgeving van het fysiek ontwerp van het wooncomplex. Ten slotte wordt kort besproken welke factoren van invloed zijn op de mate waarin participatie in de vorm van groepsoverstijgend contact leidt tot de vermindering van vooroordelen over de andere bewonersgroep.

Sociaal beheermodel

Ten eerste heerst er onder onderzoekers naar gemengde woonprojecten consensus over het essentiële belang van het hebben van een goed doordachte organisatie van het algemeen en sociaal beheer (Davelaar et al., 2018, pp. 87-88; Tinnemans et al., 2019, p. 29; Van der Velden et al., 2017, p.

73). Idealiter wordt het sociaal beheer ingevuld met een grote mate van zelfbeheer, hetgeen huurders meer verantwoordelijkheden geeft in relatie tot het opbouwen van een community en sociale integratie van de meest kwetsbare huurders, zoals bijvoorbeeld statushouders (of in het geval van Plan Einstein asielzoekers) (Czischke & Huisman, 2018, pp. 163-164; Davelaar et al., 2018, p. 9). Zo is uit onderzoek van Costarelli et al. (2019b, p. 30) naar gemengd woonproject Startblok Riekerhaven in Amsterdam, waar Nederlandse jongeren samenwonen met statushouders, gebleken dat zelfbeheer een *sociale infrastructuur* biedt die gericht is op het versterken van het proces van sociale integratie van de statushouders. De uitleg hierachter is de aanwezigheid van rolmodellen (dat wil zeggen Nederlandse huurders), die de middelen verschaffen voor een sneller en effectiever integratiepad, mogelijkheden bieden om lid te worden van sociale netwerken en om de Nederlandse taal en cultuur te leren. Ook spoort zelfbeheer huurders aan om deel te nemen en een actieve rol te spelen in beheeractiviteiten die voorheen een belangrijke taak waren van huisvestingsprofessionals (Costarelli et al., 2-19b, p. 30).

Binnen het zelfbeheer zijn grofweg drie structuurvormen aan te wijzen, namelijk 1) een woonvereniging waarvan alle bewoners lid zijn en die activiteiten organiseren, 2) een zogenoemd *gangmakersmodel* waarin een aantal bewoners binnen hun portiek of gang een voortrekkersrol op zich neemt en 3) het bieden van korting op de huur in ruil voor het ondernemen van activiteiten met medebewoners of inzet voor de woongemeenschap (Davelaar et al., 2018, p. 87). In de praktijk worden deze structuren soms met elkaar gecombineerd. Uit onderzoek blijkt dat het plaatsnemen in een commissie het contactleggen met medebewoners vergemakkelijkt (Davelaar et al., 2018, p. 63). Davelaar et al. (2018, p. 88) benadrukken dat het sociaal beheermodel van gemengde woonprojecten niet als een vaststaande managementstructuur gezien moet worden, maar als een flexibele basis waarop voortgebouwd kan worden. Er dient volgens hen ruimte te zijn voor een organische ontwikkeling naar “een balans tussen vrijheid en vrijblijvendheid enerzijds en verplichtingen en verantwoordelijkheid anderzijds”. Hoewel er dus volgens hen niet al te strikt aan het sociale beheermodel zou moeten worden vastgehouden, stellen zij dat structuren als woonverenigingen en gangmakers in ieder geval wel kunnen fungeren als “vliegwielen om de participatie te bevorderen, perioden van terugval in actieve participatie te overbruggen en te voorkomen dat misverstanden, irritaties en overlastgevend gedrag uitgroeien tot conflicten”.

Uit onderzoek van Van der Velden et al. (2017, p. 73) blijkt dat de bewonerssamenstelling en manier van huisvesten bepalend zijn voor het sociaal beheermodel dat gehanteerd wordt binnen een project. Hoe meer begeleide bewoners er wonen, des te uitgebreider het sociaal beheer vaak is

aangekleed. En hoe meer gespikkeld bewonersgroepen gehuisvest zijn, des te meer tijd en geld er geïnvesteerd wordt in het sociaal beheer.

Motivatie en selectie van bewoners

Het hebben van een sociaal beheermodel blijkt echter geen garantie te bieden voor actieve participatie van alle bewoners. Zo toont onderzoek van Costarelli et al. (2019b, p. 305) aan dat zelfbeheer afhankelijk is de betrokkenheid van gemotiveerde sociale bewoners. Dit betekent dat bewoners bereid moeten zijn om zich te committeren aan het leveren en beheren van huisvestingsgerelateerde diensten en om een actieve rol te spelen in de gemeenschapsopbouw, bijvoorbeeld door deel te nemen aan sociale activiteiten en evenementen. Volgens Correlli et al. (2019a, p. 145) is voorwaardelijkheid, dat wil zeggen de onderlinge overeenkomst om deel te nemen aan gemeenschapsgerichte activiteiten in ruil voor betaalbare huur, dan ook één van de sleutelmechanismen voor het garanderen van de effectiviteit van de sociale mix. Zowel objectieve criteria, zoals leeftijd of inkomen, als subjectieve criteria, zoals motivatie, dienen volgens hen dus te worden meegenomen in de selectieprocedure (2019b, p. 305). Bovendien stellen zij dat eerder onderzoek naar gemengde woongemeenschappen aantoont dat het stimuleren van bewoners om deel te nemen aan sociaalgeoriënteerde activiteiten een belangrijke motor kan zijn voor sociale interactie (Costarelli et al., 2019a, p. 146). Voorwaarde hierbij is wel dat mensen zich niet gedwongen voelen tot participatie (Mugnano & Palvarini, 2013, p. 422).

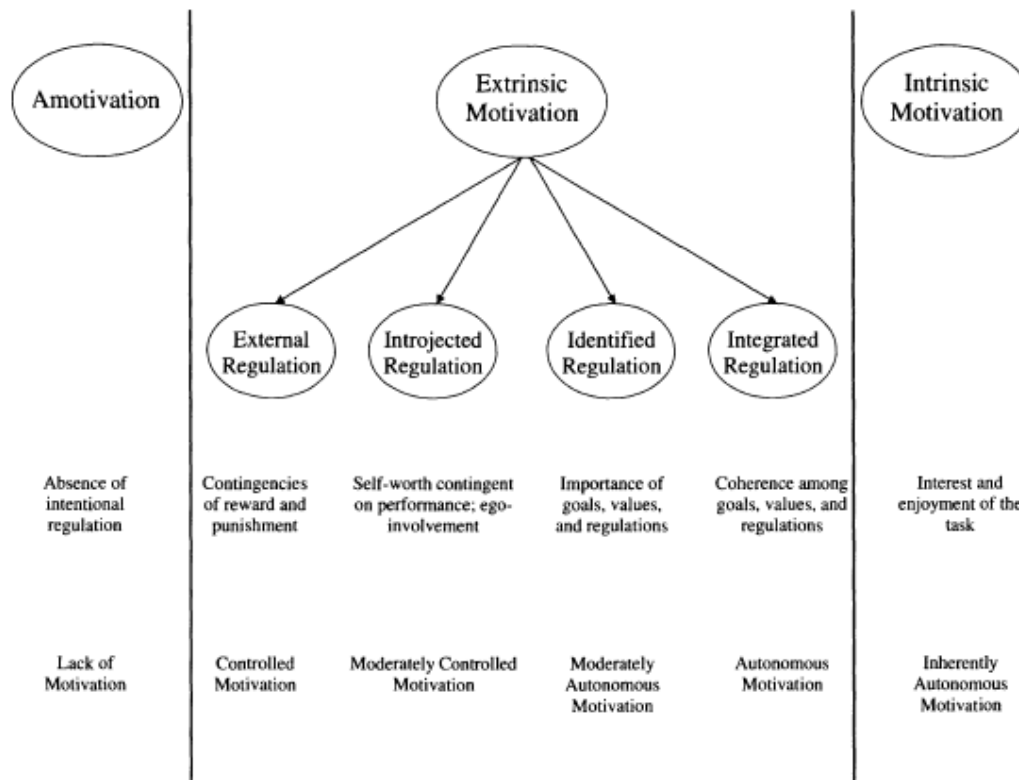
Davelaar et al. (2018, p. 89) onderschrijven het belang van motivatie en selectie van bewoners door te stellen dat naast het hebben van een sociaal beheermodel ook het (vooraf) kunnen sturen op de motivatie van nieuwe bewoners een cruciaal sturingsmiddel voor het bevorderen van participatie is. Dit kan door middel van goed georganiseerde selectie van nieuwe bewoners worden gedaan. Dit houdt volgens Davelaar et al. (2018, p. 9) in dat “bewoners via simpele maar stevige drempels en bij voorkeur met een belangrijke stem van de zittende bewoners in het selectieproces” worden geselecteerd. Een combinatie van formele eisen (zoals het schrijven van een motivatiebrief en het bijwonen van informatie- en kennismakingsbijeenkomsten) met persoonlijke (ballotage)gesprekken blijkt hierbij te werken (Davelaar et al., 2018, p. 89).

De selectie van gemotiveerde bewoners die zich zullen inzetten voor het project blijkt in gemengde woonprojecten vaak een lastig proces te zijn (Davelaar et al., 2018, p. 47). Om hier meer inzicht in te krijgen is het van belang dieper in te gaan op het begrip motivatie. In de Van Dale wordt motivatie omschreven als “het geheel van factoren waardoor gedrag gestimuleerd en gericht wordt, en de sterkte of intensiteit van de innerlijke gesteldheid die iemand tot het verrichten of nalaten van

bepaalde gedragingen heeft” (in Van Houtum, 2009, p.9). Mensen kunnen niet alleen verschillen in de *hoeveelheid motivatie* die zij hebben om iets te doen, maar ook in de *oriëntatie van hun motivatie* (type motivatie). De oriëntatie van motivatie betreft de onderliggende attitudes en doelen die aanleiding geven tot actie (Ryan & Deci, 2000, p. 54). In de literatuur wordt vaak onderscheid gemaakt tussen twee typen motivatie, namelijk intrinsieke en extrinsieke motivatie. Intrinsieke motivatie verwijst naar “het doen van iets omdat het interessant of leuk is” (Ryan & Deci, 2000, p. 55). In dit geval wordt spontane voldoening van de activiteit zelf verkregen (Gagné & Deci, 2005, p. 331). Van den Bosch en Boss (2019, pp. 2-3) onderscheiden daarbij nog twee vormen: intrinsieke normatieve motivatie (oftewel: plichtsgevoel) en intrinsieke hedonistische motivatie (oftewel pleziergevoel). Mensen kunnen echter ook extrinsiek gemotiveerd zijn. Dit type motivatie verwijst naar “het doen van iets omdat het tot een scheidbaar resultaat leidt” (Ryan & Deci, 2000, p. 55). Met andere woorden: de beloning ligt bij extrinsieke motivatie buiten de activiteit en de persoon zelf (Van den Bosch & Boss, 2019, p. 4). De voldoening komt van de extrinsieke consequenties waarnaar de activiteit leidt (Gagné & Deci, 2005). In het geval van het doen van vrijwilligerswerk kan extrinsieke motivatie bijvoorbeeld het verkrijgen van een goed cv zijn (Finkelstien, 2009, p. 653). Externe motivaties zijn minder sterk dan intrinsieke motivaties (Van den Bosch & Boss, 2019, p. 6).

De differentiatie tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie komt ook terug in de veelgebruikte *self-determination theory* (SDT). Binnen deze theorie wordt onderscheid gemaakt tussen autonome motivatie en gecontroleerde motivatie. De theorie stelt dat deze vormen van motivatie verschillen in termen van zowel hun onderliggende regulerende processen, als hun bijbehorende ervaringen (Gagné & Deci, 2005, pp. 333-334). Het veronderstelt dat er sprake is van een zelfbeschikkingscontinuüm (*self-determination continuum*), dat varieert van amotivatie tot intrinsieke motivatie (Gagné & Deci, 2005, p. 335). Bij amotivatie ontbreekt het aan een intentie om iets te doen (Gagné & Deci, p. 340). Intrinsiek gemotiveerd gedrag is volgens de theorie prototypisch autonoom gedrag, waarbij sprake is van volledige zelfbeschikking (Gagné & Deci, p. 335). Tussen deze twee uitersten bevindt zich extrinsieke motivatie (Gagné & Deci, p. 335). Extrinsiek gereguleerd gedrag (gedrag dat wordt geïnitieerd en behouden door omstandigheden buiten de persoon zelf) wordt als prototype van gecontroleerde motivatie gezien. Extrinsieke motivatie kan volgens de theorie echter variëren in de mate waarin het autonoom versus gecontroleerd is. Gedragsregulatie en de waarde waarmee het gedrag geassocieerd wordt kan namelijk in verschillende mate zijn geïnternaliseerd. Hoe meer de externe regulatie is geïnternaliseerd, des te meer autonoom het extrinsiek gemotiveerde gedrag zal zijn (Gagné & Deci, p. 334). Dit leidt volgens de theorie tot vier soorten extrinsieke motivatie, waarbij het gedrag, in lijn van het continuüm, extern, geïntrojecteerd,

geïdentificeerd of geïntegreerd gereguleerd kan zijn (Gagné & Deci, p. 335). Zie figuur 1 voor een visuele weergave hiervan.

Figuur 1. Het *self-determination continuum*, met daarin de verschillende vormen van motivatie en bijbehorende vormen van regulatie (Gagné & Deci, 2005, p. 336).

Volgens de *cognitieve evaluatie theorie*, de onderliggende metatheorie van de SDT, zijn zowel intrinsieke motivatie als internalisatie van extrinsieke motivatie natuurlijke processen die bepaalde 'voeding' vereisen om optimaal te kunnen functioneren. De bevrediging van drie psychologische basisbehoeften dient als deze voeding. Deze basisbehoeften betreffen gevoel van autonomie, gevoel van competentie en gevoel van verbondenheid. Gagné en Deci (2005, p. 337) stellen, op basis van veel laboratoriumexperimenten en veldonderzoek, dat werkklimaten die de bevrediging van deze drie behoeften bevorderen, de intrinsieke motivatie en internalisatie van extrinsieke motivatie zullen vergroten. Dit kan vervolgens belangrijke werkresultaten opleveren, zoals het behoud van gedragsverandering, effectieve prestaties, werktevredenheid, positieve werkgerelateerde houdingen, organisatorisch burgerschappedrag en psychologische aanpassing en welzijn (Gagné & Deci, 2005, p. 337). Het is aannemelijk dat ook bij gemengde woonprojecten een geïnternaliseerde of intrinsieke vorm van motivatie van bewoners om zich in te zetten voor het project tot betere

resultaten leidt. In dat geval kan gesteld worden dat het belangrijk is dat er aan de genoemde basisbehoeften van bewoners wordt voldaan. Alleen dan zullen bewoners immers vrijwillig vanuit intrinsieke motivatie participeren. En het feit dat participatie op vrijwillige basis plaatsvindt blijkt van belang te zijn, zo stellen Mugano en Palvarini (2013, p. 422) in hun onderzoek. Volgens hen is vrijwillige participatie namelijk een voorwaarde voor het ontstaan van verbinding tussen bewoners bij gemeenschappelijke activiteiten.

Bewonerssamenstelling

Een derde manier om de participatie van bewoners binnen gemengde woonprojecten te bevorderen is door te sturen op de bewonerssamenstelling. Dit kan op verschillende manieren.

Ten eerste kan er worden gestuurd op de verhouding tussen begeleide en onbegeleide bewoners. Hierbij zijn drie varianten mogelijk, namelijk 1) de begeleide bewoners zijn in de meerderheid (vaak zijn dit projecten waar relatief veel begeleiding beschikbaar is of waar de begeleide bewoners op het punt staan nog zelfstandiger te gaan wonen), 2) de onbegeleide bewoners zijn in de meerderheid of (dit zijn vaak projecten met veel zelfwerkzaamheid en zelfbeheer) en 3) de begeleide en onbegeleide bewoners zijn in een relatief evenwicht (dit zijn meestal projecten waarbij de begeleide groep voornamelijk wordt gevormd door mensen die een wat lichtere begeleiding nodig hebben) (Davelaar et al., 2018, pp. 88-89). De samenstelling van de bewonersmix kan vaak relatief eenvoudig worden aangepast (Van der Velden et al., 2017, p. 71). Uit onderzoek blijkt dat er geen ideaal recept is voor de samenstelling van de mix (Van der Velden et al., 2017, p. 8). Onderzoek van Czischke & Huisman (2018, p. 164) laat zien dat een 50/50 verhouding in de mix van Nederlandse huurders en statushouders in gemengd woonproject in Amsterdam een positieve invloed heeft op de creatie van sociale bruggen tussen beide groepen.

Ten tweede kan er worden gestuurd op de *omvang* van het project en dus het aantal bewoners. Volgens Davelaar et al. (2018, p. 89) is een grote omvang (van bijvoorbeeld 500 bewoners) alleen haalbaar wanneer er een onderverdeling in veel kleinere wooneenheden is. Een grote omvang vraagt veel van het beheer.

Ten derde blijkt de doorstromingsnelheid van bewoners invloed op te hebben op de bewonersparticipatie. In de literatuur is men het echter niet over eens of het hier om een positief of negatief effect gaat. Zo stellen Costarelli et al. (2019a, pp. 145-146) dat een relatief hoge doorstromingsnelheid van bewoners constant nieuwe gemotiveerde mensen mogelijkheden biedt om mee te doen aan het project. Nieuwe huurders zullen volgens hen nieuwe energie en input meebrengen om de sociale en maatschappelijke doelen van het project te blijven nastreven, hetgeen

kan helpen de afnemende motivatie van voorgaande bewoners op te vangen. Davelaar et al. (2018, p. 64) stellen daarentegen echter dat de doorstroom van bewoners er juist mede voor zorgt dat de activiteitenfrequentie in gemengde woonprojecten na verloop van tijd vaak afneemt. Zeer gemotiveerde en actieve bewoners wonen er immers vaak slechts tijdelijk en hun actieve inzet wordt niet altijd opgevuld door andere bewoners.

Fysiek projectontwerp

Een vierde manier om bewonersparticipatie te beïnvloeden is door middel van het ontwerp van het woningcomplex. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het van belang is om het wooncomplex zo (om) te bouwen of (her)inrichten dat ontmoeting mogelijk is. Denk hierbij aan het creëren van fysieke ruimte voor ontmoeting en gemeenschappelijke activiteiten (Davelaar et al., 2018, p. 92). Ook Bosch et al. (2012, in Duyvendak & Wekker, 2015, p. 34) concluderen dat het verschil tussen de sociale samenhang in de verschillende wooncomplexen sterk samenhangt met het gemak waarmee burens elkaar tegenkomen in gemeenschappelijke ruimten.

Tevens kan de manier waarop bewoners verdeeld zijn over het wooncomplex invloed hebben op de participatie. Zo lijkt extreem gespikkelde huisvesting ertoe bij te dragen dat bewoners in het dagelijkse contact met medebewoners niet op bewoners van de eigen groep, maar op bewoners van zijn of haar gang gericht is (Tinnemans et al., 2019, p. 26).

Voorwaarden aan contact

Tot nu toe zijn er factoren beschreven die met name invloed hebben op de mate waarin bewonersparticipatie al dan niet plaatsvindt. Vanuit de eerder beschreven contacttheorie van Allport zijn er echter ook factoren aan te wijzen die invloed kunnen hebben op de uitkomst die het contact tussen bewonersgroepen oplevert. Volgens zijn er namelijk vier factoren aan te wijzen die bepalen wanneer groepsoverstijgend contact leidt tot vermindering van vooroordelen, hetgeen onder andere van belang is bij de integratie van asielzoekers. Dit vindt volgens de theorie alleen in situaties plaats waarin de volgende vier voorwaarden van toepassing zijn: 1) de mensen van beide groepen hebben een gelijke status binnen de situatie waarin contact plaatsvindt, 2) de mensen van beide groepen hebben een gemeenschappelijk doel, 3) de mensen van beide groepen werken met elkaar samen en 4) er sprake van institutionele ondersteuning bij het onderlinge contact (Pettigrew, 1998, pp. 66-67, Van de Maat, 2016, p. 6).

3.4.2 Invloedfactoren op het gebied van bewonersparticipatie in Plan Einstein

Zoals eerder gesteld is uit het tussentijdse evaluatierapport over Plan Einstein gebleken dat de Socius jongeren niet allemaal even actief waren in het participeren bij het project en dat hun participatie in de loop van het project afnam (Oliver et al., 2018, pp. 23-27). In het rapport worden een aantal verklaringen genoemd voor de vermindering en het deels zelfs geheel ontbreken van de actieve inzet onder de jongeren. Deze kunnen gelinkt worden aan de hierboven besproken invloedfactoren op bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten, hetgeen hieronder wordt toegelicht. Ten slotte wordt besproken aan welke voorwaarden er volgens de contacttheorie moet worden voldaan om het project waardevolle participatie te komen.

Sociaalbeheermodel in Plan Einstein

Uitgangspunt van Socius was dat de jongeren zoveel mogelijk zelfbeheer zouden krijgen (Davelaar et al., 2018, p. 106; Oliver et al., 2018, p. 6), zoals bij veel andere gemengde woonprojecten ook het geval is. Zo was er een beheerteam dat de dagelijkse gang van zaken in het pand regelde. Dit team bestond uit drie Socius jongeren die werden betaald voor hun inzet (Socius Wonen, z.d.-b). Daarnaast ontvingen alle jongeren gesubsidieerde huur voor het wonen in Plan Einstein (Oliver et al., 2018, p. 6). Zoals eerder gesteld was er geen contractuele verplichting om te participeren bij het project, maar werd dit wel van de jongeren verwacht (Socius Wonen, z.d.-b).

Motivatie en selectie van bewoners in Plan Einstein

Op de website van Socius valt te lezen dat de Socius jongeren zijn geselecteerd op hun betrokken houding bij het project en de binding met de wijk (Socius Wonen, z.d.-a). Uit het tussentijdse evaluatierapport is gebleken dat de wens om betrokken te zijn met asielzoekers en de wens om anderen te helpen onder Socius jongeren de meest voorkomende motivaties waren om in Plan Einstein te gaan wonen. De derde en vierde veelvoorkomende motivaties waren daarentegen de pragmatische redenen van de lage huur en het tekort aan geschikte huisvesting ergens anders in Utrecht (Oliver et al., 2018, p. 23). Het is niet bekend wat specifiek hun motivaties waren om te participeren bij het project of wat hun verwachtingen daarover waren. Wel geven Oliver et al. (2018, p. 28) in het tussentijdse evaluatierapport aan dat het mogelijk is dat hun bereidheid om zich in te zetten voor het project na verloop van tijd is afgenomen door onder andere veranderingen in hun persoonlijke levens die aandacht en tijdsbesteding vereisen. Ook is bekend dat een aantal Socius jongeren vond dat het project haar energie had verloren doordat de asielzoekers later dan verwacht in Plan Einstein kwamen wonen.

Bewonerssamenstelling in Plan Einstein

De bewoners in Plan Einstein hebben in de tussentijdse evaluatie aangegeven onder andere door de veranderende bewonerssamenstelling meer moeite te hebben gekregen in het contact met asielzoekers en de betrokkenheid met het project. Dit had ten eerste te maken met de vergrootte projectomvang. In augustus 2017 arriveerden ongeveer 350 asielzoekers in Plan Einstein. De Socius jongeren hebben aangegeven deze groep als anoniemer en heel verschillend van de originele kleinere asielzoekersgroep te zien (Oliver et al., 2018, p. 27).

Ten tweede werd het contact als moeilijker ervaren doordat niet alleen de omvang maar ook de verhouding van de bewonersgroepen was veranderd. Vanaf augustus woonden er immers niet meer slechts asielzoekers die in een vergelijkbare levensfase en op een vergelijkbaar onderwijsniveau zaten als de Socius jongeren, maar ook families en mensen van middelbare leeftijd (Oliver et al., 2018, p. 27).

Fysiek ontwerp van Plan Einstein

Tevens gaf een aantal Socius jongeren bij de tussentijdse evaluatie aan dat fysieke barrières het contact tussen jongeren en asielzoekers verminderden. Zo was van augustus tot en met april 2018 de gemeenschappelijke ruimte naar de incubatorspace ten alle tijden gesloten, behalve als er een bewaker of een gastheer aanwezig was om de veiligheid van de jongeren die boven deze ruimte woonden te bewaken.

Voorwaarden aan contact

Zoals eerder is besproken is de aanname dat het contact tussen Socius jongeren en asielzoekers in Plan Einstein tot bevordering van het integratieproces van de laatstgenoemde groep leidt, deels gebaseerd *intergroup contact hypothese* van Allport. Deze theorie stelt dat persoonlijk contact één van de meest effectieve manieren is om wederzijdse stereotypen en vooroordelen tussen leden van verschillende groepen te verminderen, mits dit contact onder de juiste omstandigheden plaatsvindt (Van de Maat, 2016, p. 6). Deze positieve effecten van contact tussen groepen vindt volgens de contacttheorie alleen in situaties plaats die waarin de volgende vier voorwaarden van toepassing zijn: 1) de mensen van beide groepen hebben een gelijke status binnen de situatie waarin contact plaatsvindt, 2) de mensen van beide groepen hebben een gemeenschappelijk doel, 3) de mensen van beide groepen werken met elkaar samen en 4) er is sprake van institutionele ondersteuning bij het onderlinge contact (Pettigrew, 1998, pp. 66-67, Van de Maat, 2016, p. 6). Uit het tussentijdse evaluatierapport van Oliver et al. (2018) komt niet duidelijk naar voren of er binnen Plan Einstein aan deze vier voorwaarden is voldaan.

Hoofdstuk 4: Methoden

In dit hoofdstuk worden de methoden en technieken die voor dit onderzoek zijn gehanteerd beschreven en worden de gemaakte keuzes op dit gebied toegelicht. Hierbij wordt ingegaan op respectievelijk het type onderzoek (4.1), de dataverzameling (4.2), de dataverwerking en -analyse (4.3) en de kwaliteit van het onderzoek (4.4).

4.1 Type onderzoek

In dit onderzoek staat de vraag centraal hoe Socius jongeren in Plan Einstein hebben geparticipeerd en waarom zij dat op die manier hebben gedaan. Om antwoord te kunnen geven op deze onderzoeksvraag is een kwalitatieve enkelvoudige casestudy uitgevoerd. Tevens was het onderzoek explorerend van aard, met als doel bij te dragen aan verdere kennisontwikkeling op het gebied van het fenomeen bewonersparticipatie in de nieuwe trend van gemengde woonprojecten. De keuze voor dit type onderzoek wordt hieronder nader toegelicht.

Ten eerste is voor een enkelvoudige casestudy gekozen, omdat een casus-georiënteerde onderzoeksopzet de mogelijkheid biedt om een hedendaags fenomeen in zijn *real-life* context gedetailleerd en intensief op microniveau te bestuderen (Bryman, 2012, p. 66; Zainal, 2007, pp. 1-2). Dit sluit aan bij de onderzoeksvraag van dit onderzoek, waarin het fenomeen bewonersparticipatie in de dagelijkse praktijk van het gemengde woonproject Plan Einstein in de Utrechtse wijk Overvecht centraal staat. Ook praktische overwegingen speelden mee bij de keuze voor een enkelvoudige casestudy. Zo werd het bestuderen van één gemengd woonproject gezien de beperkte tijd voor het onderzoek het meest geschikt geacht. Daarnaast was de verwachting dat het wegens de sinds mei 2018 vernieuwde Algemene verordening gegevensbescherming lastig zou worden om voldoende participanten te verzamelen. Deze vernieuwde wet bemoeilijkt immers de verstrekking van persoonsgegevens voor onderzoeksdoeleinden (Autoriteit Persoonsgegevens, z.d.). Verondersteld werd dat de beheerders van gemengde woonprojecten geen contactgegevens van bewoners beschikbaar zouden mogen stellen. De onderzoekster kon via haar contacten met de onderzoekers van het grootschalige evaluatieonderzoek naar Plan Einstein echter wel aan een aantal contactgegevens van jongeren die in Plan Einstein hebben samengewoond komen, hetgeen haar mede heeft doen besluiten het bij dit gemengde woonproject te laten.

Ten tweede is besloten om een explorerend evaluatieonderzoek naar de bewonersparticipatie in Plan Einstein te doen, omdat dit type onderzoek het meest geschikt werd geacht bij de doelstelling van dit onderzoek om bij te dragen aan de verdere wetenschappelijke kennisontwikkeling op het

gebied van het fenomeen bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten in het algemeen. Exploratief onderzoek werd hierbij het meest passend geacht, omdat het onderzoek zich op een nog betrekkelijk nieuw onderzoeksterrein begeeft. Zoals eerder gesteld zijn gemengde woonprojecten namelijk een relatief nieuw opkomende woontrend, waar nog betrekkelijk weinig onderzoek naar is gedaan. Zeker het fenomeen bewonersparticipatie, waar dit onderzoek zich op focust, is in wetenschappelijk onderzoek nog onderbelicht gebleven. In dit onderzoek vormen de ervaringen en denkbeelden van Socius jongeren het uitgangspunt voor de verdere kennisontwikkeling op het gebied van bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten. Het onderzoek is daarmee inductief georiënteerd (Bryman, 2012, p. 36). Mogelijk bieden de uitkomsten aanknopingspunten voor verder grootschaliger onderzoek naar invloedfactoren met betrekking tot bewonersparticipatie van ongeleide bewoners in gemengde woonprojecten.

Ten derde is besloten om kwalitatief onderzoek te doen, omdat dit type onderzoek geschikt is voor de beantwoording van de open onderzoeksvragen, zoals in voorliggend onderzoek het geval is (Baarda, 2019, p. 24; Boeije & Bleijenberg, 2018, p. 16). Het gebruik van kwalitatieve methoden werd gezien als passend bij de hierboven beschreven evaluatieve en exploratieve aard van de doelstelling van dit onderzoek. Kwalitatieve methoden bieden namelijk de mogelijkheid om gedetailleerd onderzoek naar een casus te doen (Bryman, 2012, p. 68) en om een sociaal fenomeen (in dit geval bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten) in termen van de betekenis die mensen eraan geven te beschrijven en te begrijpen (Boeije, 2010, p. 11). Daarnaast beschikken kwalitatieve methoden over een maximaal exploratief vermogen vanwege hun flexibele benadering (Boeije, 2010, p. 32). Verondersteld werd dat dit ten goede zou komen aan de bevindingen van het onderzoek.

4.2 Dataverzameling

Ten behoeve van de beantwoording van de onderzoeksvraag hoe en waarom Socius jongeren al dan niet hebben geparticipeerd binnen Plan Einstein is in dit onderzoek gebruik gemaakt van drie verschillende type bronnen van data, namelijk 1) interviews met Socius jongeren, het tussentijdse en eindrapport van het algemene valuatieonderzoek naar Plan Einstein (Oliver et al., 2018, 2019), en 3) aanvullende informatie van geraadpleegde websites. Door de toepassing van triangulatie werd het mogelijk empirische bevindingen te controleren en waar nodig aan te vullen. Hierdoor werd een rijker beeld over het complexe fenomeen bewonersparticipatie binnen gemengd woonproject Plan Einstein verkregen (Boeije, 2010, p. 176). De nadruk lag in dit onderzoek echter wel op de empirische bevindingen. De bevindingen uit de literatuur en de websites waren hieraan ondersteunend. Hieronder wordt per databron toegelicht op welke manier de data is verkregen.

4.2.1 Dataverzameling interviews

Twee veelvoorkomende onderzoeksstrategieën bij casestudies zijn het doen van observaties en het afnemen van kwalitatieve interviews (Bryman, 2012, p. 76). Plan Einstein was reeds afgerond ten tijde van de totstandkoming van de onderzoeksopzet van dit onderzoek, waardoor het niet meer mogelijk was om observaties met betrekking tot de participatie van Socius jongeren te doen. Wel was het mogelijk om oud-Socius jongeren te interviewen over hun ervaringen en denkbeelden met betrekking tot hun participatie binnen het project. Ook had de onderzoekster toegang tot reeds in 2017 afgenomen diepte-interviews met Socius jongeren waarin het onderwerp bewonersparticipatie was besproken. Hieronder worden respectievelijk het type uitgevoerde interviews, de steekproef- en respondentenkenmerken en de procedure van interviewafname uiteengezet.

Semigestructureerde diepte-interviews

Specifiek is in dit onderzoek gebruik gemaakt van diepte-interviews, welke aan de hand van semigestructureerde interviewschema's zijn afgenomen. Deze vorm van interviewen wordt veel toegepast bij kwalitatief onderzoek binnen de sociale wetenschappen (Campbell, Quincy, Osserman, & Pedersen, 2013, p. 295). Aangezien in dit onderzoek het sociale fenomeen bewonersparticipatie door kwalitatief onderzoek zou worden onderzocht, werd de toepassing van semigestructureerde diepte-interviews geschikt geacht. Deze interviewvorm houdt in dat voorafgaand aan de interviews wel een interviewschema is opgesteld, maar dat tijdens de interviews flexibel om werd gegaan met de volgorde waarin deze vragen werden gesteld en dat indien nodig de vrijheid werd genomen om door te vragen op onduidelijkheden, tegenstrijdigheden of voor dit onderzoek relevante geachte antwoorden (Bryman, 2012, p. 212, 471). Het gebruik van semigestructureerde interviewschema's bood daarmee dus enerzijds de mogelijkheid om met een open blik op een breed scala aan onderwerpen in te gaan die gerelateerd zijn aan de onderzoeksvraag (Bryman, 2012, p. 12), hetgeen past bij het explorerende en inductieve karakter van dit onderzoek. Anderzijds stelde het de onderzoekster in staat om tijdens de interviews dieper op onderwerpen in te gaan, waardoor een gedetailleerd beeld verkregen werd van de ervaringen en denkbeelden van de respondenten gerelateerd aan de onderzoeksvraag. Dit leverde rijke data op, die bijdraagt aan de verdere kennisontwikkeling op het gebied van het fenomeen bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten.

Alle interviews die voor dit onderzoek zijn gebruikt zijn opgenomen met behulp van een applicatie op de mobiele telefoon van de onderzoekster, waardoor het mogelijk werd om deze zo letterlijk mogelijk te transcriberen.

Vorm interviewvragen

Passend bij het verkennende en verdiepende karakter van de semigestructureerde interviews is ervoor gekozen om tijdens alle interviews zo veel mogelijk gebruik te maken van open interviewvragen. Volgens Bryman (2012, p. 247) is dit type vraagstelling nuttig bij het verkennen van onderzoeksgebieden waarvan de onderzoeker nog relatief weinig kennis heeft, hetgeen bij dit onderzoek het geval was. Daarnaast worden respondenten met behulp van open vraagstelling zo min mogelijk in een bepaalde denkrichting gestuurd (Bryman, 2012, p. 247). Op deze manier kon de onderzoeker met een zo open mogelijke blik de participatie van de Socius jongeren onderzoeken. Met het oog hierop is tevens getracht geen subjectieve vragen te stellen tijdens de interviews.

De vooraf opgestelde vragen in de interviewschema's waren voornamelijk evaluatief van aard, gericht op de herinneringen van Socius jongeren met betrekking tot hun bewonersparticipatie. Een aantal vragen was daarentegen meer filosofisch van aard, gericht op de visies van respondenten aangaande de volgens hen ideale invulling en totstandkoming van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten.

Inhoudelijke focus interviewvragen

Hoewel alle interviews inhoudelijk ingingen op de participatie van Socius jongeren van Plan Einstein, was er sprake van variëteit tussen alle achttien afgenomen interviews wat betreft de precieze inhoudelijke focus. Twee factoren waren hierop van invloed. Ten eerste zijn de interviews, zoals eerder toegelicht, in verschillende perioden afgenomen. Waar het accent in 2017 lag op de relaties met de buurt en het welzijn (Oliver et al., 2018, p. 16), lag deze in 2019 meer specifiek op het fenomeen bewonersparticipatie. De gebruikte interviewschema's in beide rondes verschilden hierdoor dus op inhoudelijk niveau van elkaar. Ten tweede varieerden de interviewschema's in zekere mate ook in de tweede interviewronde onderling van elkaar, doordat dit onderzoek een iteratieve benadering had. De dataverzameling en data-analyse liepen door elkaar heen, waardoor het interviewschema op inhoudelijk niveau een aantal keer is aangepast. Dit betroffen echter geen grote aanpassingen. De focus bleef liggen op de invulling en totstandkoming van participatie onder Socius jongeren. Voor de totstandkoming van de interviewschema's uit de interviewronde in november 2017 wordt verwezen naar het onderzoek van Oliver et al. (2019). Hieronder wordt ingegaan op de ontwikkeling van de interviewschema's die gebruikt zijn tijdens de interviewronde in 2019.

De interviews uit de tweede ronde (2019) zijn niet alleen voor voorliggend onderzoek gebruikt, maar ook voor het officiële evaluatieonderzoek naar Plan Einstein van Oliver et al. (2019). Derhalve

bestonden de hiervoor gehanteerde interviewschema's uit twee soorten vragen, namelijk 1) interviewvragen ten behoeve van het algemene evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019) en 2) interviewvragen ten behoeve van voorliggend onderzoek naar specifiek de bewonersparticipatie binnen Plan Einstein. De inhoudelijke focus van beide type interviewvragen wordt hieronder toegelicht.

Ten eerste bevatten de interviewschema's een aantal vragen die eveneens gebruikt werden voor het algemene evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019). De onderzoekers van dit evaluatieonderzoek hadden hiervoor een door hen opgesteld interviewschema doorgegeven. Dit interviewschema bestond uit drie hoofdonderwerpen, namelijk 1) een korte samenvatting van de situatie (met vragen over de achtergrond van de respondenten en hun motivatie om bij Plan Einstein te gaan wonen), 2) reflectie op de zogenoemde het *samen leven*-element van Plan Einstein (met vragen over de volgens respondenten belangrijke momenten tijdens Plan Einstein en de manier waarop deelname aan het project hen op persoonlijk, professioneel en/of ideologisch vlak heeft beïnvloed) en 3) reflectie op het project (met vragen over wat er wel en niet behouden moet blijven in toekomstige vergelijkbare projecten, hoeveel contact de respondenten nog met overige bewoners en/of betrokkenen hebben en of zij Plan Einstein aan een vriend of vriendin zouden adviseren). De vragen waren in het Engels geformuleerd, maar zijn door de onderzoekster van dit onderzoek vertaald naar het Nederlands. Alle respondenten waren namelijk Nederlandstalig.

Ten tweede bevatten de interviewschema's interviewvragen die gericht waren op de totstandkoming en invulling van bewonersparticipatie onder de Socius jongeren. Wegens de open, inductieve aard van het onderzoek zijn de interviewvragen vooraf niet uitgebreid geoperationaliseerd. In plaats daarvan waren de interviewvragen breed ingestoken, waarbij de centrale vraagstelling en bijbehorende deelvragen van dit onderzoek leidend waren. In lijn met de onderzoeksvragen waren de interviewvragen dan ook gericht op de verwachtingen die er op het gebied van participatie waren, de manier waarop bewonersparticipatie binnen het project gestalte had gekregen en op de bevorderende en belemmerende factoren die hier mogelijk op van invloed waren geweest. Wel is daarnaast op basis van een aantal theoretische concepten (zoals beschreven in het hoofdstuk Focus) aangaande de invloed van motivatie(oriëntatie) op bewonersparticipatie een aantal specifiekere vragen met betrekking tot de motivatie van de Socius jongeren geformuleerd. Deze hadden betrekking op de mate waarin respondenten zich tijdens het project al dan niet competent, verbonden en autonoom voelden. In lijn met de cognitieve evaluatie theorie van Gagné en Deci (2005) zou namelijk verondersteld kunnen worden dat de mate waarin deze drie basisbehoeften zijn bevredigd effect heeft op de mate waarin jongeren intrinsiek gemotiveerd zijn

om te participeren. De aanwezigheid van (intrinsieke) motivatie wordt door meerdere onderzoeken als belangrijk criterium beschouwd voor het ontstaan van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten (Coastarelli et al., 2019; Davelaar et al., 2018). In dit onderzoek is niet getracht deze theorie te toetsten. Wel leken de concepten motivatie, competentie, verbondenheid en autonomie van mogelijk relevante waarde voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag waarom Socius jongeren al dan niet hebben geparticipeerd. Om deze reden zijn deze specifieke concepten opgenomen in het interviewschema. Zoals gesteld onderging het interviewschema tijdens de periode van dataverzameling een aantal aanpassingen, waardoor afhankelijk van de vordering in het iteratieve onderzoeksproces het accent meer of minder lag op de motivatie voor de participatie, de mogelijkheden tot en de realisering van participatie, de sturing op participatie of de beleving van de participatie. De laatste versie van het gebruikte interviewschema is terug te vinden in bijlage A.

Steekproef en respondenten interviews

Zoals gesteld richt dit onderzoek zich op de ervaringen en denkbeelden van de Socius jongeren uit Plan Einstein met betrekking tot hun participatie binnen het project. Deze groep jongeren vormt daarmee de onderzoeksdoelgroep van dit onderzoek. Gedurende het project hebben in totaal 53 Socius jongeren in Plan Einstein gewoond (Oliver et al., 2019, p. 163). Van deze groep zijn in dit onderzoek in totaal veertien jongeren geïnterviewd. De interviews hebben plaatsgevonden in 2017 en in 2019. Vier respondenten hebben in beide interviewrondes meegedaan aan de interviews. In totaal zijn er dus achttien interviews gehouden. De jongeren die in 2017 zijn geïnterviewd woonden op dat moment nog in Plan Einstein. Dit geldt niet voor de jongeren die in 2019 zijn geïnterviewd, omdat het project toen reeds ten einde was gekomen. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen zijn in dit onderzoek fictieve namen aan hen toegekend. Hierbij is gebruik gemaakt van de lijst met stormnamen die vanaf het jaar 2019 door Nederland (in samenwerking met Groot-Brittannië en Ierland) wordt gehanteerd om namen aan stormen toe te kennen (Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut, 2019). De eerste veertien stormnamen van deze lijst zijn willekeurig aan de respondenten toegewezen, waarbij de vrouwelijke participanten vrouwennamen hebben gekregen en de mannelijke participanten mannennamen hebben gekregen. Zie onderstaande tabel 1 voor een overzicht van de respondenten.

Tabel 1

Respondenten en moment van interviews

Naam	Geïnterviewd in 2017	Geïnterviewd in 2019
Brendan	X	X
Dennis	X	X
Francis	X	X
Hugh		X
Atiyah		X
Ciara		X
Ellen		X
Gerda	X	X
Jan		X
Liam	X	
Iris	X	
Kitty	X	
Maura	X	
Olivia	X	

Noot. N=14.

De respondenten van dit onderzoek zijn middels verschillende steekproefmethoden geworven. Ten eerste zijn de negen respondenten die in 2017 zijn geïnterviewd zijn middels een gemakssteekproef geworven. Dit houdt in dat respondenten zijn geselecteerd vanwege hun beschikbaarheid voor de onderzoeker (Bryman, 2012, p. 710). In dit geval zijn de respondenten in het gebouw van Plan Einstein en tijdens activiteiten geworven (Oliver et al., 2018, p. 16). Dit was mogelijk, omdat het project op dat moment nog aan de gang was. Dat was niet het geval tijdens de tweede interviewronde in 2019. Drie manieren van steekproeftrekking zijn hierbij toegepast. Ten eerste zijn middels een gemakssteekproef Socius jongeren benaderd die in 2017 reeds hadden meegedaan aan de interviews en/of survey voor het algemene evaluatieonderzoek naar Plan Einstein

(Oliver et al., 2018). De keuze voor de inzet van deze selecte steekproefmethode had een praktische reden. Zo is sinds de in mei 2018 vernieuwde Algemene verordening gegevensbescherming het zonder toestemming delen van persoonsgegevens met derden niet toegestaan. Jongerenhuisvester Socius Wonen mocht om die reden geen contactgegevens van de oud-Socius jongeren met de onderzoekster delen. De onderzoekster had echter wel beschikking tot de contactgegevens van Socius jongeren die voor het algemene evaluatieonderzoek (Oliver et al. 2019) hebben meegedaan aan een interview en/of een survey. Besloten is dan ook om deze jongeren via een persoonlijke e-mail te benaderen met een verzoek tot deelname aan het onderzoek. Gezien de beperkte respons hierop is besloten om een maand later nog een tweede e-mail met verzoek tot deelname aan de interviews te sturen. Via deze persoonlijke benadering zijn uiteindelijk zeven respondenten geworven. Ten tweede is de sneeuwbalmethode ingezet. Dit is een steekproefmethode waarbij respondenten de onderzoeker doorverwijzen naar nieuwe respondenten (Bryman, 2012, p. 424). Zo is na afloop van ieder interview aan de respondent gevraagd of hij of zij nog andere oud-Socius jongeren van Plan Einstein kende die mogelijk mee zouden willen doen aan het onderzoek. Verzocht werd om aan de betreffende jongere toestemming te vragen voor het delen van contactgegevens met de onderzoekster, zodat de onderzoekster hem of haar zelf zou kunnen benaderen. Via deze manier zijn twee extra respondenten geworven. Ten derde is getracht middels een doelgerichte steekproefmethode nog meer respondenten te werven. Dit betreft een steekproefmethode die tracht op een strategische manier respondenten te werven die relevant zijn voor de onderzoeksvragen die zijn gesteld (Bryman, 2012, p. 418). Deze methode is ingezet door een oproep voor deelname aan het onderzoek op de Facebookpagina van oud-Socius jongeren. De toegang tot deze Facebookpagina was door één van de respondenten verleend. Deze poging heeft echter geen nieuwe respondenten opgeleverd. De uitnodigingsmails en het oproepbericht op Facebook zijn terug te vinden in bijlage B.

Afname interviews

Zoals eerder gesteld zijn in totaal achttien interviews met (oud-)Socius jongeren gehouden. Deze interviews vonden in twee rondes plaats. De eerste interviewronde, waarin negen interviews werden gehouden, werd in november 2017 gehouden (Oliver et al., 2018, p. 16). Op dat moment was Plan Einstein nog aan de gang. Deze interviews zijn uitgevoerd door onderzoekers van het tussentijdse evaluatierapport over Plan Einstein. De tweede interviewronde, waarin eveneens negen interviews hebben plaatsgevonden, vond plaats in de periode april tot en met juli 2019. Deze interviews zijn door de onderzoekster van dit scriptieonderzoek uitgevoerd. De keuze voor de locatie

van het interview werd aan de respondent overgelaten. Hier is bewust voor gekozen, met als doel dat de respondenten zich zo veel mogelijk op hun gemak zouden voelen. Uiteindelijk hebben in de tweede ronde acht interviews plaatsgevonden in horecagelegenheden in Utrecht en heeft één interview plaatsgevonden bij een respondent thuis. In beide interviewrondes werd alvorens de start van het interview aan de respondent gevraagd een toestemmingsformulier voor het interview te ondertekenen en werd mondeling toestemming gevraagd om het interview op te nemen. Alle respondenten hebben het formulier ondertekend en toestemming gegeven voor de opname van het interview. Het toestemmingsformulier dat tijdens de interviewronde in 2019 is gehanteerd is opgenomen in bijlage C. De interviews zijn vervolgens afgenomen met behulp van de hierboven beschreven semigestructureerde interviewschema's en zijn opgenomen met behulp van een applicatie op de mobiele telefoon van de onderzoekers.

4.2.2 Dataverzameling tussentijds en eindrapport evaluatieonderzoek Plan Einstein

Ten behoeve van de ondersteuning van de empirische data is literatuuronderzoek verricht naar bewonersparticipatie binnen specifiek Plan Einstein. Hiervoor zijn de rapporten van Oliver et al. (2018, 2019) aangaande de officiële evaluatie van Plan Einstein bestudeerd. Specifiek is het tussentijdse evaluatierapport vooraf en tijdens de interviewronde in 2019 bestudeerd en is het eindrapport tijdens de analyse van de empirische data bestudeerd.

4.2.3 Dataverzameling aanvullende internetbronnen

Tijdens de periode van data-analyse is besloten om, ter aanvulling van de verkregen data uit de interviews en de evaluatierapporten van Oliver et al. (2018, 2019), informatie op te zoeken op de website van jongerenhuisvester Socius Wonen en de LinkedIn-pagina's van een aantal oud-Socius jongeren die, zo bleek na de verwerking van de empirische data, tijdens het project een beheerdersrol hebben vervuld.

4.3 Dataverwerking en data-analyse

In deze paragraaf worden de uitgevoerde procedures besproken ten aanzien van de verwerking en analyse van de verkregen data uit respectievelijk de interviews met Socius jongeren, het tussentijdse en eindrapport van het algemene evaluatieonderzoek naar Plan Einstein (Oliver et al., 2018; Oliver et al., 2019) en de aanvullende websites.

4.3.1 Dataverwerking en data-analyse interviews

De interviews die tijdens de eerste ronde in 2017 zijn afgenomen waren reeds getranscribeerd door de onderzoekers van het algemene evaluatieonderzoek naar Plan Einstein. De interviews uit de tweede ronde in 2019 moesten wel nog door de onderzoeker van dit onderzoek worden getranscribeerd. Dit is zo snel mogelijk na moment van afname gedaan. Twee interviews uit de eerste interviewronde zijn samenvattend getranscribeerd, de overige zestien interviews zijn zo letterlijk mogelijk getranscribeerd.

Vervolgens zijn alle transcripten geüpload in het data-analyse softwareprogramma NVivo 12. In dit programma is de verkregen ruwe empirische data gecodeerd. Deze techniek van het coderen wordt volgens Boeije (2010, p. 89) gezien als het belangrijkste hulpmiddel bij het uitvoeren van een data-analyse in kwalitatief onderzoek. Het coderingsproces vond, in afwisseling met de dataverzameling, plaats in drie fasen. Hoewel er onderscheid viel te maken tussen deze fasen, liepen ze ook regelmatig door elkaar heen. Hieronder wordt elke fase nader toegelicht.

Ten eerste zijn de transcripten *open gecodeerd*. Dit houdt in dat tekstfragmenten zijn gelabeld met een code, met elkaar zijn vergeleken en zijn gegroepeerd in categorieën (Boeije, 2010, p. 96). Hierbij is gebruik gemaakt van twee codeertechnieken. Zo is eerst een aantal codes gecreëerd op basis van de theoretische concepten uit de literatuurhoofdstukken van dit onderzoek, ook wel *geconstrueerde codes* genoemd (Boeije, 2010, p. 101). Twee voorbeelden van geconstrueerde codes zijn de codes *bewonersparticipatie in de vorm van groepsoverstijgend contact* en *bewonersparticipatie in de vorm van inzet voor de projectorganisatie*. Beide codes zijn op basis van de in dit onderzoek opgestelde definitie van bewonersparticipatie ontwikkeld. Deze definitie is gebaseerd op de gevonden theoretische bevindingen met betrekking tot de begripsbepaling van bewonersparticipatie, zoals beschreven in het hoofdstuk Focus. De definitie is als criterium gehanteerd bij het labelen van tekstfragmenten ten behoeve van het in kaart brengen van de invulling van bewonersparticipatie zoals deze in de praktijk van Plan Einstein heeft plaatsgevonden. Ook is op basis van de bevindingen uit de literatuur vooraf een aantal codes geconstrueerd met betrekking tot mogelijke invloedfactoren op het gebied van bewonersparticipatie, zoals *het fysiek ontwerp van het wooncomplex* en *de bewonerssamenstelling*. De geconstrueerde codes werden aangevuld met codes die ontstonden vanuit de gebruikte terminologie van respondenten, ook wel *in vivo codes* genoemd (Boeije, 2010, p. 101). Door een bepaalde hiërarchie in de categorieën en de codes aan te brengen ontstond het begin van een codeboom (Boeije, 2010, p. 98). Deze codeboom is tijdens het iteratieve onderzoeksproces regelmatig aangepast en uitgebreid.

Op het moment dat er sprake was van saturatie en er dus geen nieuwe codes meer konden worden toegevoegd, werd overgegaan op de volgende fase. Dit betrof de fase van het *axiaal coderen* (Boeije, 2010, p. 107). Dit hield in dat de data weer samen werd gebracht door connecties tussen categorieën te maken (Corbin & Strauss, 2007, p. 96). Het doel van deze fase was het onderscheiden van dominante elementen ten opzichte van minder belangrijke elementen. Daarnaast had deze fase ten doel de verkregen data te reduceren en te reorganiseren (Boeije, 2010, p. 109). Zo werden de meest representatieve codes geselecteerd, werden codes van gelijke betekenis samengevoegd tot één code en werden overbodige codes verwijderd. Daarnaast werd een meer hiërarchische structuur in de codeboom aangebracht door onderscheid te maken tussen hoofd- en sub-codes. De fase van het axiaal coderen werd afgerond op het moment dat dit onderscheid duidelijk was vastgesteld en de inhoud van de categorieën bekend was. Er was wederom sprake van saturatie, omdat de voorlopige bevindingen tot dan toe niet wezenlijk veranderden wanneer ze werden geconfronteerd met nieuwe data (Boeije, 2010, p. 114).

De derde fase betrof de fase van *selectieve codering*. Dit houdt in dat er werd gekeken naar relaties tussen de categorieën, om zo uiteindelijk te kunnen begrijpen hoe en waarom Socius jongeren al dan niet hebben geparticipeerd binnen Plan Einstein (Boeije, 2010, p. 114). In deze fase vond dus verdere conceptualisatie en operationalisatie van de data plaats (Boeije, 2010, p. 155). De onderzoeksvragen en de connectie met eerder gevonden wetenschappelijke literatuur fungeerden hierbij als leidraad. In deze fase werd naast het leggen van verbanden tussen geselecteerde hoofdcategorieën ook gekeken naar de rijkheid en opvallendheid van de verkregen data. Deze gebruikte technieken worden door Boeije (2010, pp. 116-117) als geschikte richtlijnen genoemd bij het bepalen welke categorieën zullen worden opgenomen in de resultatensectie. Deze laatste coderingsfase heeft uiteindelijk geresulteerd in de definitieve versie van de codeboom, welke de basis vormde voor de resultaten van dit onderzoek. Wegens de omvang de codeboom uit NVivo 12 is besloten deze niet op te nemen in dit onderzoeksverslag. Wel kan deze op aanvraag beschikbaar worden gesteld aan geïnteresseerden.

4.3.2 Dataverwerking en -analyse tussentijds en eindrapport evaluatieonderzoek Plan Einstein

Zoals eerder gesteld is het tussentijdse evaluatierapport van Oliver et al. (2018) voorafgaand en tijdens de dataverzameling en data-analyse bestudeerd. Daarnaast is het eindrapport, dat na afloop van de dataverzamelingsperiode van dit onderzoek verscheen, tijdens de analysefase van het onderzoek bestudeerd. Bij de bestudering van beide rapporten is gezocht naar voor dit onderzoek relevante bevindingen op het gebied van bewonersparticipatie in Plan Einstein. Passend bij het

iteratieve karakter van het onderzoek vond een continue reflectie plaats tussen enerzijds de empirische bevindingen uit het onderzoek en anderzijds de bevindingen uit het tussentijdse evaluatieonderzoek. De bevindingen uit beide onderzoeksrapporten zijn op twee plekken in dit onderzoek weergegeven, namelijk in de literatuurhoofdstukken Locus en Focus onder de paragrafen met betrekking tot de casus Plan Einstein en in het resultatenhoofdstuk.

4.3.3 Dataverwerking en -analyse aanvullende internetbronnen

Tijdens de analyse van de empirische bevindingen en de literatuurbevindingen kwam de onderzoekster erachter dat zij mogelijk waardevolle informatie miste met betrekking tot de vraag hoe Socius jongeren hebben geparticipeerd binnen Plan Einstein. Zij heeft toen op de website van jongerenhuisvester Socius Wonen en op de LinkedIn-pagina van een aantal oud-Socius jongeren die een beheerdersrol hebben vervuld gekeken voor aanvullende informatie. Bevindingen op dit gebied zijn opgenomen in het resultatenhoofdstuk.

4.4 Kwaliteit van het onderzoek

Twee belangrijke en veelgebruikte indicatoren voor de kwaliteit van onderzoek zijn de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek (Boeije, 2010, p. 169). In deze paragraaf wordt besproken op welke manieren tijdens het onderzoeksproces getracht is beide factoren te waarborgen.

4.4.1 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek heeft betrekking op de mate waarin een meting van een concept stabiel is (Bryman, 2012, p. 715). In de wetenschap wordt vaak onderscheid gemaakt tussen de *interne betrouwbaarheid* en de *externe betrouwbaarheid* van het onderzoek. De interne betrouwbaarheid betrekking heeft op de mogelijke vertekeningen van onderzoeksbevindingen als gevolg van de invloed van de onderzoeker. Dit wordt ook wel de controleerbaarheid van het onderzoek genoemd. De externe betrouwbaarheid heeft betrekking op de herhaalbaarheid van het onderzoek (Van Zwieten & Willems, 2004, pp. 631-632). Hieronder wordt toegelicht hoe in dit onderzoek is getracht beide vormen van betrouwbaarheid te waarborgen.

Interne betrouwbaarheid

In kwalitatief onderzoek, zoals in voorliggend onderzoek het geval is, heeft de onderzoeker per definitie invloed op de het onderzoek. Dit kan nadelige gevolgen hebben voor de interne betrouwbaarheid van het onderzoek. Zo ook in voorliggend onderzoek, waarin de (het grootste deel van de) empirische dataverzameling en analyse door één onderzoekster is gedaan. Getracht is om dit op de volgende manieren zo veel mogelijk te beperken.

Ten eerste is tijdens de interviews getracht om de respondenten zo veel mogelijk aan het woord te laten door voornamelijk open vragen te stellen. Daarnaast is getracht om de interviews met een zo open mogelijke houding in te gaan en om suggestieve vragen zo veel mogelijk te beperken. Op deze manier is gepoogd de invloed van de onderzoekster op uitspraken van de respondenten zo veel mogelijk te beperken, hetgeen ten goede komt aan de interne betrouwbaarheid van het onderzoek.

Ten tweede zijn de empirische bevindingen in de interviews aangevuld en vergeleken met secundaire data uit het tussentijdse evaluatierapport en het eindevaluatierapport over Plan Einstein (Oliver et al., 2018, 2019), en aanvullende informatie van een aantal websites. Door deze toepassing van triangulatie is getracht de interne betrouwbaarheid van de onderzoeksbevindingen te waarborgen.

Ten derde is ten behoeve van de interne betrouwbaarheid van dit onderzoek voorafgaand aan de data-analyse op basis van eerder gevonden bevindingen uit de literatuur (zoals beschreven in hoofdstuk Focus) een werkdefinitie van het concept *bewonersparticipatie* opgesteld. Deze definitie diende tijdens de analyse als graadmeter voor de beoordeling welke data wel en niet tot bewonersparticipatie gerekend kon worden. Dit kwam ten goede aan de objectiviteit van het onderzoek.

Ten vierde is ter verhoging van de interne betrouwbaarheid van het onderzoek regelmatig peerfeedback van de begeleider van het onderzoek op de onderzoeksopzet en onderzoeksbevindingen gevraagd. De begeleider van voorliggend onderzoek was zelf één van de hoofdonderzoekers van het algemene evaluatieonderzoek naar Plan Einstein en kan daarmee als expert van de casus worden beschouwd.

Ten slotte is getracht de bevindingen in dit onderzoek herleidbaar te maken, door in het resultatenhoofdstuk duidelijk te benoemen uit welke databron de bevindingen afkomstig zijn en door de mogelijkheid te bieden om de (voornamelijk letterlijke) transcripten van de interviews en de codeboom uit NVivo 12 op te vragen bij de onderzoekster. Dit draagt bij aan de controleerbaarheid van de bevindingen en daarmee de interne betrouwbaarheid van het onderzoek.

Externe betrouwbaarheid

Wanneer hetzelfde fenomeen herhaaldelijk met behulp van dezelfde instrumenten wordt onderzocht, zou dat steeds tot vergelijkbare resultaten moeten leiden, onder de voorwaarde dat het fenomeen zelf niet is veranderd (Boeije, 2010, p. 169). Dit laatste is in de sociale wetenschappen vaak niet het geval (Broeije, 2010, p. 171). Een sociaal fenomeen kan immers veranderen, waardoor de repliceerbaarheid van onderzoek naar het betreffende fenomeen in het gedrang komt. Dit is ook het geval bij deze casestudy naar de bewonersparticipatie van Socius jongeren binnen Plan Einstein. Zo is voor dit onderzoek een aantal interviews afgenomen ten tijde het project nog gaande was. De jongeren die toen zijn geïnterviewd waren op dat moment nog woonachtig in Plan Einstein. In 2018 is het project gesloten, waardoor het in vervolgonderzoek niet meer mogelijk is om een respondentengroep met exact dezelfde kenmerken te interviewen. Hierdoor is het onderzoek niet volledig herhaalbaar. Getracht is het onderzoek wel op andere vlakken zo veel mogelijk navolgbaar te maken. De manieren waarop dit geprobeerd is worden hieronder toegelicht.

Ten eerste is getracht de navolgbaarheid, en daarmee de externe betrouwbaarheid, van dit onderzoek te verhogen door de methode voor de dataverzameling zo veel mogelijk te standaardiseren. Op deze manier konden toevallige fouten en dus inconsistenties minder frequent plaatsvinden (Boeije, 2010, p. 169). Hoewel standaardisatie interfereert met het open karakter van een kwalitatief, explorerend onderzoek (Boeije, 2010, p. 171), heeft de onderzoeker de dataverzameling toch enigszins kunnen standaardiseren door het doen van semigestructureerde interviews. Deze interviewmethode is zowel in de eerste ronde (2017) als in de tweede ronde (2019) toegepast. Wel verschilden de interviewschema's in beide rondes van elkaar. Waar de focus van de interviews in 2017 lag op de relaties met de buurt en het welzijn van de jongeren (Oliver et al., 2018, p. 16), lag deze in 2019 meer specifiek op het fenomeen bewonersparticipatie. Toch kan gesteld worden dat in alle interviews de bewonersparticipatie onder de jongeren is besproken. Wat betreft het gebruik van de interviewschema's gedurende de tweede interviewronde kan worden gesteld dat de onderzoekster het schema flexibel heeft toegepast en dat de focus in het schema zelf gedurende het dataverzamelingsproces een aantal keer is aangepast. Toch kan gesteld worden dat er sprake was van een consistentie in het type vragen dat gesteld is aan alle respondenten. Zo is ervoor gewaakt dat aan alle respondenten uit 2019 is gevraagd naar hun verwachtingen over hun participatie, de invulling van hun participatie, en de factoren die hier volgens hen van invloed waren.

Ten tweede zijn de interviews ten behoeve van de navolgbaarheid van dit onderzoek opgenomen en zo snel mogelijk getranscribeerd. Daarbij zijn twee interviews uit 2017 zijn samenvattend getranscribeerd en zijn de overige interviews zo letterlijk mogelijk getranscribeerd. De transcripten kunnen in vertrouwen gedeeld worden met geïnteresseerden.

Ten derde is gepoogd om naast de dataverzameling ook de data-analyseproces met betrekking tot de interviews zo veel mogelijk te standaardiseren, om ook hierin zo veel mogelijk inconsistenties te voorkomen. Dit is gedaan door gebruik te maken van het softwareprogramma NVivo 12 en door in dit programma middels de drie fasen van open, axiaal en selectief coderen de transcripten te analyseren.

Ten slotte is ten dienste van de navolgbaarheid van dit onderzoek in dit hoofdstuk op een zo gedetailleerd en transparant mogelijke wijze toegelicht hoe het onderzoek is uitgevoerd. Kwalitatief onderzoek kan namelijk alleen systematisch geëvalueerd worden als de criteria en procedures expliciet worden gemaakt (Brink, 1993, p. 38).

4.4.2 Validiteit

De validiteit van een onderzoek heeft betrekking op de integriteit van de conclusies die zijn gegenereerd vanuit een onderzoek (Bryman, 2012, p. 47). Het gaat hierbij om de vraag of de onderzoeksresultaten daadwerkelijk kloppen met de werkelijkheid. Ook op dit gebied wordt in de wetenschap vaak onderscheid gemaakt tussen *interne validiteit* en *externe validiteit*. Het begrip interne validiteit verwijst naar de mate de in het onderzoek gebruikte methoden en technieken meten wat zij beogen te meten. Externe validiteit heeft betrekking op de mate waarin de conclusies uit het onderzoek vervolgens te generaliseren zijn naar andere personen, situaties, verschijnselen en tijdstippen dan die van het onderzoek (Van Zwieten & Willems, 2004, p. 632). Hieronder wordt toegelicht hoe in dit onderzoek is getracht beide vormen van validiteit te waarborgen.

Interne validiteit

In voorliggend onderzoek is op verschillende manieren getracht te waarborgen dat de onderzoeksbevindingen en conclusies daadwerkelijk een afspiegeling zijn van het fenomeen bewonersparticipatie in Plan Einstein.

Ten eerste is getracht de respondenten zo veel mogelijk op hun gemak te laten voelen tijdens de interviews. Dit is gedaan door de respondenten de locatie voor het interview te laten kiezen en door hen voorafgaand aan het interview te vertellen dat de data uit de interviews zou worden geanonimiseerd. Op deze manier werd getracht openheid en eerlijkheid onder de respondenten te bevorderen en het verkrijgen van sociaal wenselijke antwoorden tegen te gaan. Dit komt ten goede aan de interne validiteit van het onderzoek, omdat op deze manier de geloofwaardigheid van de bevindingen wordt vergroot.

Ten tweede is ten behoeve van de interne validiteit van het onderzoek een semigestructureerd interviewschema gehanteerd tijdens de afname van de interviews. Hoewel de interviewschema's flexibel zijn gehanteerd, is er tijdens de interviews wel op gelet dat alle voor dit onderzoek relevante elementen van bewonersparticipatie (verwachtingen, uitvoering en invloedfactoren) werden besproken. Door de brede focus van de interviewvragen en de flexibele omgang met het interviewschema was de onderzoekster daarnaast in staat door te vragen in geval een antwoord van een respondent in haar ogen onduidelijk, tegenstrijdig of onvolledig was. Hetzelfde gold ingeval gegeven antwoorden juist relevant geacht werden voor het onderzoek. Tevens trachtte de onderzoekster tijdens de interviews controlevragen te stellen, om op die manier de consistentie van bepaalde antwoorden te controleren.

Ten derde is, zoals eerder beschreven, triangulatie van databronnen toegepast. Dit kwam ten goede aan de interne validiteit van het onderzoek, omdat dit de mogelijkheid bood de empirische onderzoeksbevindingen te controleren en waar nodig aan te vullen met secundaire data.

Ten slotte is getracht de verkregen data op een systematische manier te analyseren, om op die manier vertekeningen te voorkomen. Dit is gedaan door de data met behulp van het softwareprogramma NVivo 12 te coderen en door daarbij gebruik te maken van de voor dit onderzoek geformuleerde werkdefinitie van het begrip bewonersparticipatie.

Externe validiteit

De externe validiteit van een onderzoek heeft betrekking op de generaliseerbaarheid van het onderzoek (Bryman, 2012, p. 390). Dit onderzoek heeft zich gericht op slechts één casus. Er kan niet met zekerheid worden gesteld dat deze casus representatief is voor andere gemengde woonprojecten, waardoor de resultaten van dit onderzoek mogelijk niet overdraagbaar zijn naar andere casussen (Bryman, 2012, p. 69-70).

Hoofdstuk 5: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken die relevant zijn voor het beantwoorden van de deelvragen en de hoofdvraag van dit onderzoek. Hierbij wordt respectievelijk ingegaan op de resultaten met betrekking tot de volgende drie aspecten rondom de participatie van Socius jongeren, namelijk 1) de verwachtingen die van Socius jongeren en betrokken partners volgens respondenten op het gebied van participatie door de jongeren hadden (5.1), 2) de daadwerkelijke participatie van Socius jongeren die volgens de respondenten in praktijk heeft plaatsgevonden (5.2) en 3) de factoren die volgens respondenten van invloed waren op hun participatie binnen het project (5.3).

5.1 Visie en verwachtingen met betrekking tot bewonersparticipatie

In deze paragraaf worden de resultaten besproken aangaande de visie en verwachtingen die Socius jongeren en betrokken partners van Plan Einstein volgens de respondenten hadden met betrekking tot de participatie van de jongeren. Op basis van de interviews zijn op dit gebied zijn twee hoofdbevindingen gedaan. Ten eerste is gebleken dat het zowel onder een aantal Socius jongeren als onder een diverse belangrijke partners van Plan Einstein leek te ontbreken aan een vooraf uitgedachte visie op het gebied van het reilen en zeilen binnen het project in het algemeen en in het bijzonder op het gebied van de bewonersparticipatie. Dit bleek met name tijdens de opstart van het project (grofweg gesteld het eerste jaar) het geval te zijn geweest. Ten tweede is naar voren gekomen dat onder de actoren die (na verloop van tijd) wel een visie op bewonersparticipatie hadden gevormd een zekere mate van verdeeldheid bestond. Deze verdeeldheid in visie en verwachtingen aangaande bewonersparticipatie bleek met name betrekking te hebben gehad op twee aspecten van participatie, namelijk 1) de vorm waarin Socius jongeren dienden te participeren (participatievorm) en 2) de mate waarin Socius jongeren al dan niet verplicht waren om te participeren (participatieplicht). Beide hoofdbevindingen worden hieronder nader besproken.

5.1.1 Gebrek aan visie op bewonersparticipatie

Ten eerste is uit de interviews naar voren gekomen dat er onder zowel Socius jongeren als betrokken partners van Plan Einstein sprake leek te zijn van gebrek aan een (vooraf bedachte) visie op het beoogde reilen en zeilen van het project in het algemeen en in het bijzonder die van de bewonersparticipatie. Respondenten gaven aan dat hierdoor onduidelijkheid bestond over de vraag wat er van hen verwacht werd binnen het project. Ook gaf een aantal aan door deze onduidelijkheid niet goed te weten hoe eventuele participatie binnen het project op te pakken. Gebleken is dat met

name tijdens de opstartfase, die om en nabij op een jaar geschat wordt, sprake was van problemen op dit gebied.

Bovenstaande bevinding gold bijvoorbeeld voor de visie op bewonersparticipatie met betrekking tot groepsoverstijgend contact tussen bewonersgroepen. Hoewel uit de interviews naar voren kwam dat vrijwel alle actoren interactie tussen Socius jongeren en asielzoekers als belangrijk projectelement zagen, bleek het voor velen nog onduidelijk hoe dit contact precies gestalte diende te krijgen en welke verantwoordelijkheid er op dit gebied bij de Socius jongeren lag. Zo stelde Dennis dat het hebben van contact met asielzoekers volgens hem de kern is van het project en tevens de reden voor zijn deelname hieraan, maar dat hij wel vrij blanco het project is ingestapt. Ook andere respondenten gaven aan van tevoren weinig verwachtingen te hebben gehad over hun eventuele participatie binnen het project.

Volgens Gerda gold min of meer hetzelfde voor de betrokken partijen bij het project, zeker bij huisvester Socius Wonen. Zij stelde dat Socius Wonen bij de start van het project nog niet helemaal had bedacht wat precies de insteek was, hetgeen volgens haar voor miscommunicatie naar betrokken partijen en bewoners zorgde. Ook andere respondenten gaven aan dat er in het begin nog geen duidelijke visie op de bewonersparticipatie onder partners aanwezig was en/of gecommuniceerd werd. Dit blijkt onder andere uit een citaat van Dennis: *“Ik denk dat wij heel erg zoekende waren in het begin. Had er ook mee te maken dat het azc bijvoorbeeld niet af was. Er woonden nog geen vluchtelingen. Toen waren we wel heel erg zoekende zeg maar van wat gaat er gebeuren en wat kunnen we verwachten... In die tijd zijn wij heel erg op zoek gegaan van wat kunnen we verwachten”*. Ellen beaamde dit: *“Ja, in het begin was het volgens mij voor iedereen een beetje onduidelijk”* en gaf aan dat ook de betrokken partijen eigenlijk ook niet goed wisten wat de bedoeling was. Gerda voegde hieraan toe dat er ook na de opstartfase van het project onder partners onduidelijkheid bleef bestaan. Volgens haar rezen in die periode vragen op als *Wat is nou wiens verantwoordelijkheid?* en *Wat willen we nou eigenlijk?*

Een aantal andere respondenten nuanceerde echter enigszins het beeld dat het bij betrokken partners ontbrak aan een visie op bewonersparticipatie. Zo stelt Kitty dat Socius jongeren tijdens de informatiebijeenkomsten over het wonen in Plan Einstein de mogelijkheid kregen om vragen te stellen over hoe het project eruit zou komen te zien en wat er van Socius jongeren zou worden verwacht. Ook Ellen stelde dat er in het begin veel onduidelijkheid heerste, maar dat partners tijdens latere informatieavonden wel voorbeelden voor mogelijke vormen van participatie gaven. Brendan sloot zich hierbij aan door te stellen dat er globaal gezien wel verwachtingen waren uitgesproken naar de Socius jongeren over wat zij moesten doen, maar zegt daarbij wel dat het ontbrak aan een

duidelijke uitleg over hoe alles in praktijk gestalte kon krijgen: *“Ik hoorde pas na een halfjaar dat je een budget kon aanvragen om een activiteit te organiseren”*.

5.1.2 Verdeeldheid in visie op bewonersparticipatie

Zoals hierboven beschreven bleek uit de interviews dat er onder actoren van Plan Einstein onduidelijkheid heerste op het gebied van de bewonersparticipatie van Socius jongeren. Gesteld werd dat veel betrokkenen, zeker in de eerste maanden van het project, niet duidelijk voor ogen hadden hoe de bewonersparticipatie er in praktijk zou moeten uitzien. Dit gold echter niet voor iedereen. Zo is gebleken dat er wel degelijk Socius jongeren en partners waren die hier bepaalde verwachtingen over hadden. Daarnaast is naar voren gekomen dat de visies op dit gebied naar mate het project vorderde concreter werden. Deze visies bleken niet altijd met elkaar overeen te komen. Op diverse aspecten van participatie door Socius jongeren bleek verdeeldheid in verwachtingen te bestaan, met name op het gebied van de participatievorm en de participatieplicht. De verdeeldheid in verwachtingen met betrekking tot deze twee aspecten wordt hieronder nader toegelicht.

Participatievorm: privécontact versus formele participatie

Uit de interviews is naar voren gekomen dat er ten aanzien van de verwachtingen aangaande de participatievorm in zekere mate een tweedeling bestond. Enerzijds waren er actoren die de verwachting hadden dat Socius jongeren in de vorm van laagdrempelig burenccontact zouden participeren (privécontact) en anderzijds actoren die van mening waren dat jongeren zich (daarnaast) zouden inzetten op een manier die meer het karakter van vrijwilligerswerk had (formele participatie), zoals het organiseren van activiteiten binnen het project of het ondersteunen bij het taalcafé.

Op basis van de interviews kan gesteld worden dat de meerderheid van de respondenten het project is ingegaan met de verwachting zich te gaan inzetten als actieve participant. Een aantal van hen gaf aan tijdens het project te hebben ondervonden dat juist het ‘menselijke’ burenccontact belangrijker was dan de organisatie van activiteiten. Brendan had juist de tegenovergestelde ervaring. Zo stelde hij: *“Ik dacht dat we daar gewoon zouden wonen met een aantal vluchtelingen. . . . Beetje samen koken, beetje dat soort dingen. Ik had niet verwacht dat we echt veel samen zouden doen als er gebeurd is”*. Hij gaf aan dat hij later in het project echter van mening werd dat Socius zich actiever dienden in te zetten op het gebied van het organiseren van activiteiten, iets wat naar zijn mening te weinig werd gedaan. De bevinding dat de verwachtingen van een aantal jongeren aan verandering onderhevig was lijkt de eerder beschreven bevinding met betrekking tot het bestaan van onduidelijkheid op het gebied van verwachtingen over bewonersparticipatie te bevestigen.

Uit de interviews is gebleken dat er ook onder de partners sprake was van verdeeldheid op het gebied van verwachtingen over bewonersparticipatie. Zo gaf het merendeel van de respondenten aan dat een deel van de partners een actieve rol voor Socius jongeren voor ogen had. Zo stelde een aantal van hen dat partners een zekere mate van 'vrijwilligerswerk' van hen verwachtten. Uit de interviews blijkt echter dat er ook partners waren die het hier niet mee eens waren en bewonersparticipatie meer als een vorm van burenccontact beschouwden. Deze tweedeling in verwachtingen werd onder andere door Gerda geïllustreerd. Zij stelde dat een aantal partijen de verwachting had dat er veel door Socius jongeren georganiseerd zou worden en dat er achteraf ook veel geld over was omdat er niet aan die verwachting was voldaan, maar dat de meningen hierover echter wel verdeeld waren. Zo ook binnen huisvester Socius Wonen zelf. Zo was Socius volgens Gerda eerst voorstander om de participatie van de Socius jongeren op zijn beloop te laten, maar stelde de jongerenhuisvester (onder andere door druk van andere partijen en de nieuwe projectcoördinator binnen Socius Wonen) haar verwachtingen bij naar een meer actieve rol voor de jongeren. Dennis bevestigt dit door te stellen dat hij in het begin weinig verwachtingen over zijn participatie vanuit de partners voelde, maar dat dit door de komst van de nieuwe projectcoördinator wel veranderde. Deze projectcoördinator was volgens hem namelijk van mening dat de jongeren meer zouden moeten doen.

Participatieplicht: vrijblijvendheid versus verplichting

Ten tweede is uit de interviews gebleken dat er sprake was van een zekere tweedeling op het gebied van verwachtingen ten aanzien van de mate waarin Socius jongeren al dan niet verplicht waren om te participeren. Uit de interviews valt op te maken dat Socius jongeren niet contractueel verplicht waren om te participeren binnen het project. Zo blijkt dat het organiseren van en/of deelnemen aan activiteiten vrijblijvend was. Hierover bestond echter bij sommige respondenten wel verwarring. Zo gaf Olivia aan dat er in het begin tegen de Socius jongeren werd gezegd dat er van hen wel vrijwilligerswerk werd verwacht, maar dat ze later merkte dat dit veel vrijblijvender was dan hoe ze het zich in eerste instantie had voorgesteld. Ciara had eenzelfde soort ervaring. Toch bleken niet alle respondenten deze vrijblijvendheid te hebben ervaren. Zo stelde Ellen dat de betrokken partijen bij aanvang van het project tegen de jongeren hadden gezegd dat er van hen echt werd verwacht dat zij zich zouden inzetten voor het project, omdat daar het project voor zou zijn bedoeld. Het citaat van Maura sluit hierbij aan: *"Van ons is het wel de bedoeling dat wij inzet tonen. Als wij evenementen leuk vinden er dan naartoe gaan en dat wij bij borrels en vergaderingen aanwezig zijn"*. Ten slotte stelde ook Brendan dat partners de verwachting hadden dat het organiseren van activiteiten vanuit de Socius jongeren zou komen, al was dat voor hem in het begin niet duidelijk.

Uit bovenstaande valt dus op te maken dat er zowel partners waren die vonden dat Socius jongeren min of meer de verantwoordelijkheid of plicht hadden om zich in te zetten voor Plan Einstein als partners die voorstander waren van meer vrijblijvende participatie. Gerda illustreert dit door te stellen dat zij twee stromingen heeft gevoeld: *“Ja het voelde een beetje alsof er twee stromingen waren. Ik heb er een soort van twee gevoeld. Aan de ene kant voelde ik heel erg dat er niet zoveel van me verwacht werd. We kregen op een gegeven moment een nieuwe bedrijfsmanager en projectcoördinator en zij twee eigenlijk waren daar heel fijn in. Daar voelde ik heel weinig druk van. Niet dat er van alles moest, maar dat er wel van alles kon. Zeg maar zo. Maar tegelijkertijd merk je gewoon dat het project niet echt loopt en dat er een soort van scheur komt. En tegelijkertijd voel je daar dus wel... tenminste ik... toch wel een beetje verantwoordelijkheid voor of zo. Alsof jij dat dan moet gaan overbruggen. Alsof jij dan toch daar iets voor moet gaan doen. En ik had het idee dat sommige andere partijen dat ook vonden. Dat wij daar die overbrugging in moesten zijn”*. Zij stelde dat bijvoorbeeld de organisatie *Social Impact Factory* een zekere pro-actievere inzet van de jongeren verwachtte: *“Ze hadden wel zo van ja maar jullie moeten meedoen”*. Ook gaf zij aan dat de partners de Socius jongeren niet direct aanspraken op de door hen veronderstelde verantwoordelijkheid van Socius jongeren, maar dat zij wist dat partners dit wel in vergaderingen naar voren brachten. Ten slotte stelde Gerda dat zij zich voor kan stellen dat partijen meer inzet van Socius jongeren verwachtten, omdat Socius Wonen deze insteek volgens haar wel in min of meerdere mate naar de betrokken partners heeft gecommuniceerd. Dit terwijl Socius Wonen volgens haar eigenlijk juist de insteek had om het project op zijn beloop te laten en te kijken wat er zou gaan gebeuren. Volgens haar ontstond hierdoor miscommunicatie tussen de partijen. Maar, zoals eerder gesteld, bleken ook binnen de organisatie van Socius Wonen zelf de meningen verdeeld over de vraag in welke mate Socius jongeren de verantwoordelijkheid of plicht hadden zich in te zetten voor het project. Zoals eerder aangegeven was de nieuwe projectcoördinator namelijk van mening dat het niet goed was dat er jongeren waren die vrijwel niet participeerden. Zij stond daarmee tegenover de opvatting dat participatie vrijblijvend moest zijn.

5.2 Participatie door Socius jongeren in de praktijk

In deze paragraaf worden de resultaten op het gebied van de vorm en mate van bewonersparticipatie door Socius jongeren die al dan niet in de praktijk heeft plaatsgevonden besproken. Zoals in het hoofdstuk Methoden reeds vermeld zijn voor de analyse van dit onderdeel eerst aan de hand van de voor dit onderzoek opgestelde definitie van bewonersparticipatie alle participatievormen die volgens respondenten hebben plaatsgevonden in kaart gebracht. Vervolgens is beoordeeld in hoeverre deze benoemde participatievormen met elkaar overeenkwamen en van

elkaar verschilden. Tijdens deze analyse, die in een iteratief proces waarbij data en literatuur steeds met elkaar werden vergeleken werd uitgevoerd, is gebleken dat de door respondenten benoemde participatievormen op basis van vier kenmerkende aspecten konden worden gecategoriseerd in verschillende projectrollen. In totaal zijn er zestien projectrollen onderscheiden, welke zijn onderverdeeld in drie hoofdcategorieën. Hiervan worden elf rollen tot actieve projectrollen (waarin sprake is van participatie) gerekend en wordt één rol tot inactieve projectrol (waarin alleen sprake is van wonen) gerekend. Zowel de kenmerkende aspecten als de projectrollen zijn door de onderzoeker zelf geconstrueerd. Zoals gesteld is dit hoofdzakelijk gedaan op basis van de hierboven beschreven inhoudelijke analyse van de interviews. Voor de beschrijving van enkele rollen is daarnaast ter aanvulling gebruik gemaakt van informatie afkomstig van de website van Socius Wonen en van de LinkedIn-pagina's van een aantal (oud-)Socius bewoners die een beheerdersrol hebben vervuld. Later in deze paragraaf wordt aangeduid bij welke onderkende projectrollen dit het geval was. Een overzicht van de projectrollen en bijbehorende kenmerkende aspecten is te vinden in tabel D1 in bijlage D.

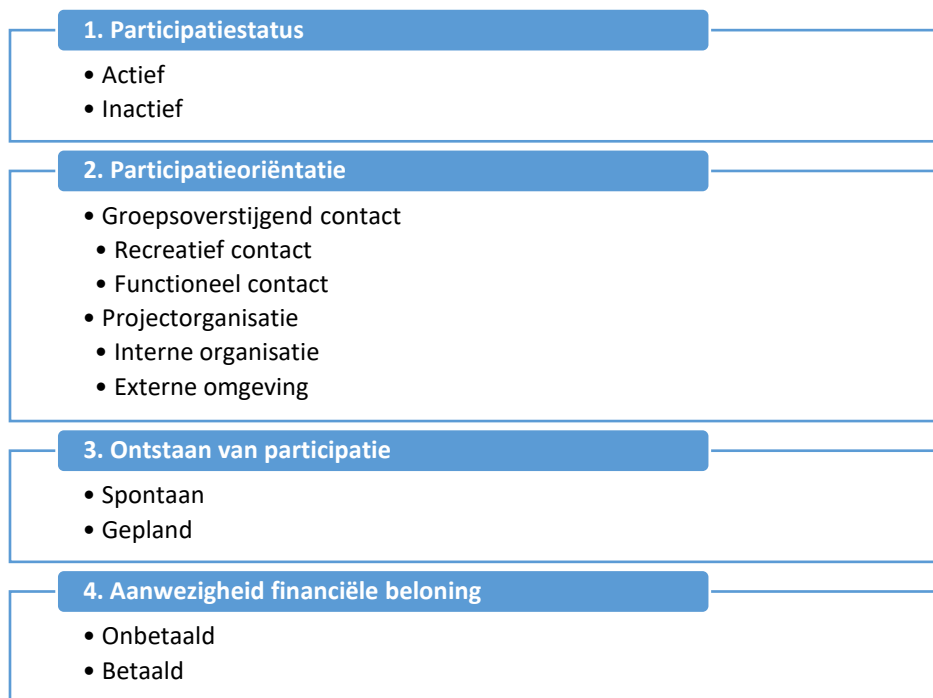
Ten slotte is op basis van de interviews geanalyseerd hoe de verdeling van de in kaart gebrachte projectrollen onder zowel de groep respondenten als de groep Socius jongeren in het algemeen tijdens het project gestalte heeft gekregen. Voor een overzicht van de rolverdeling onder respondenten wordt verwezen naar tabel E1 in bijlage E.

Hieronder worden de belangrijkste bevindingen op het gebied van respectievelijk de gevonden kenmerkende participatieaspecten, de onderscheiden projectrollen en de verdeling van deze projectrollen nader besproken.

5.2.1 Kenmerkende participatieaspecten

Zoals hierboven gesteld zijn in dit onderzoek op basis van de hierboven beschreven (iteratieve) analyse van de interviews in totaal vier kenmerkende aspecten in kaart gebracht op basis waarvan participatie in verschillende participatierollen kon worden onderscheiden. Deze vier aspecten zijn in onderstaand overzicht weergegeven en zullen vervolgens nader worden besproken.

Figuur 2. Kenmerkende participatieaspecten

1) Participatiestatus: actief versus inactief

Het eerste kenmerkende aspect waarop projectrollen konden worden onderscheiden is de participatiestatus, waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen projectrollen met een actieve participatiestatus en projectrollen met een inactieve participatiestatus. Uit de interviews is namelijk gebleken dat sommige jongeren zich wel inzetten voor het project en anderen niet. Gesteld kan worden dat bij de eerstgenoemde groep sprake was van een actieve participatiestatus en dat bij de tweede groep sprake was van inactieve participatiestatus. Op basis van de inhoudelijke bestudering van de interviews in vergelijking met de in dit onderzoek gehanteerde definitie van bewonersparticipatie kon bovendien op het gebied van een actieve participatiestatus een specifiek onderscheid worden aangebracht tussen enerzijds rollen die zich richten op groepsoverstijgend contact en anderzijds rollen die zich richten op de projectorganisatie. Specifiek binnen de groep rollen die zich richten op groepsoverstijgend contact kon nader onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds rollen waarbij sprake was van het direct hebben van groepsoverstijgend contact en anderzijds rollen waarbij sprake was van het faciliteren van groepsoverstijgend contact.

2. Participatieoriëntatie: groepsoverstijgend contact versus projectorganisatie

Het tweede kenmerkend aspect betreft de participatieoriëntatie. Zoals hierboven gesteld is uit de analyse naar voren gekomen dat er, conform de in dit onderzoek gehanteerde definitie van bewonersparticipatie, onderscheid kon worden gemaakt tussen enerzijds participatierollen waarbij de participatie gericht is op groepsoverstijgend contact en anderzijds participatierollen waarbij de participatie gericht is op de projectorganisatie. Uit de vergelijking van de verschillende participatievormen die in praktijk hebben plaatsgevonden is gebleken dat beide participatieoriëntaties op hun beurt ook kunnen worden verdeeld in specifiekere participatieoriëntaties. Zo kan groepsoverstijgend contact zich ofwel richten op recreatief contact dan wel op functioneel contact. Recreatief contact heeft primair recreatie ten doen en functioneel contact heeft primair het helpen van asielzoekers ten doen. Participatie gericht op de organisatie van het project kan worden onderverdeeld in participatie gericht op de interne organisatie en participatie gericht op de externe omgeving.

3) Ontstaan van participatie: spontaan versus gepland

Het vierde kenmerkende aspect betreft de manier waarop participatie is ontstaan. Uit de interviews is gebleken dat op basis van dit aspect onderscheid valt te maken tussen spontaan ontstane participatie en geplande participatie. In het laatste geval is er sprake van een min of meer uitgedacht plan en tijdsplanning met betrekking tot participatie in op het gebied van groepsoverstijgend contact of de projectorganisatie

4) Aanwezigheid van financiële beloning voor participatie: betaald versus onbetaald

Het vijfde kenmerkende aspect betreft de al dan niet aanwezige financiële beloning voor de participatie. Uit de interviews is namelijk gebleken dat bewonersparticipatie in de vorm van een aantal projectrollen financieel werd vergoed, maar dat dit bij de meeste projectrollen niet het geval was.

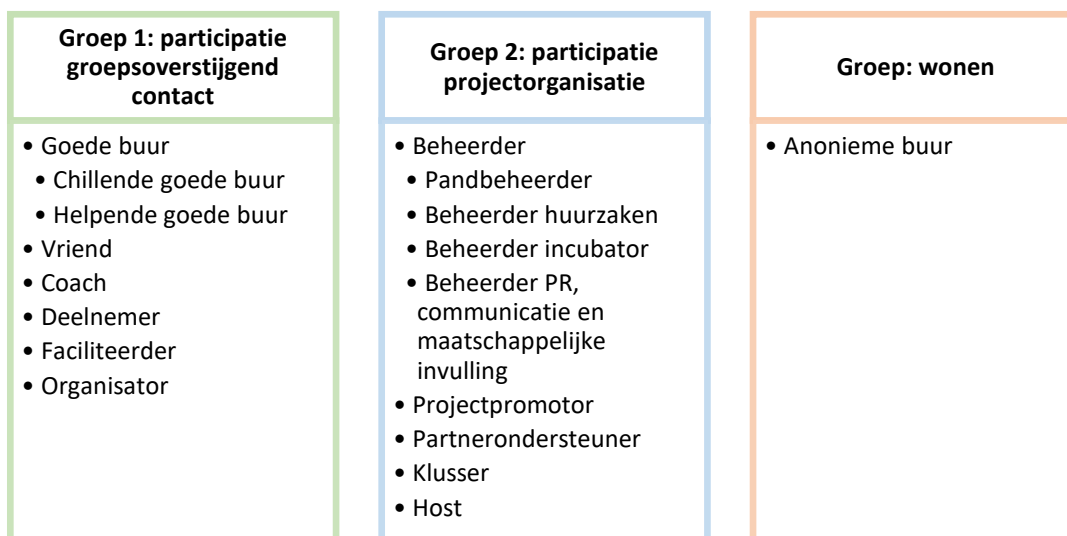
5.2.2 Projectrollen

Zoals eerder gesteld leveren combinaties van de hierboven besproken vier kenmerkende participatieaspecten verschillende projectrollen op die Socius jongeren in het project al dan niet hebben aangenomen. In totaal zijn er op basis van de interviews van dit onderzoek zestien projectrollen geïdentificeerd. Deze projectrollen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op hetgeen

respondenten in de interviews hebben verteld over de participatie die volgens hen door henzelf en door anderen heeft plaatsgevonden. Enkel voor de beschrijving van de hierna uitgewerkte beheerdersrollen is gebruik gemaakt van aanvullende informatie van de website van jongerenhuisvester Socius Wonen en de LinkedInpagina's van een aantal (oud-)Socius bewoners. Hiermee vormen de zestien in kaart gebrachte projectrollen een weergave van de participatie zoals die heeft plaatsgevonden binnen Plan Einstein. De uitwerking van deze rollen is dus niet het resultaat van alle mogelijke combinaties van de eerder besproken kenmerkende aspecten.

Deze zestien projectrollen zijn op basis van de eerder beschreven kenmerkende aspecten *participatiestatus* en *participatieoriëntatie* verdeeld onder drie hoofdgroepen, namelijk 1) de participant die zich actief inzet voor groepsoverstijgend contact, 2) de participant die zich actief inzet voor de organisatie van het project en 3) de bewoner die slechts in het wooncomplex woont en zich verder niet inzet voor het project. Er is gekozen voor een onderverdeling van de projectrollen in de bovengenoemde drie groepen, omdat deze indeling aansluit bij de in dit onderzoek gehanteerde definitie van bewonersparticipatie. Deze definitie stelt dat er sprake is van bewonersparticipatie, en dus van een actieve projectrol, in geval iemand zich inzet op het gebied van groepsoverstijgend contact en/of de projectorganisatie. Wanneer dit niet het geval is, is volgens in dit onderzoek geen sprake van participatie, maar van de vervulling van een inactieve projectrol.

Een overzicht van de hoofdgroepen en bijbehorende projectrollen is onderstaand figuur 3 weergegeven, waarna een beschrijving van de projectrollen volgt.

Figuur 3. Projectrollen

Hoofdgroep 1: Participant die zich inzet voor groepsoverstijgend contact

De eerste hoofdgroep die in dit onderzoek is geïdentificeerd werd gekenmerkt door een actieve projectstatus en een projectoriëntatie op het gebied van groepsoverstijgend contact. Uit dit onderzoek is gebleken dat binnen deze hoofdgroep zes projectrollen vielen, waarvan één projectrol kan worden opgedeeld in twee sub-rollen. Alle projectrollen binnen deze groep zijn op basis van de interviews geconstrueerd. Hieronder volgt een beschrijving van iedere specifieke projectrol met de bijbehorende kenmerkende aspecten.

1) De goede buur

De rol van *goede buur* werd ten eerste gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake was van participatie in de vorm van het direct hebben van groepsoverstijgend contact, door enkele respondenten ook wel als *burencontact* bestempeld. Hoewel niet alle respondenten duidelijk specificerden hoe dit burencontact gestalte kreeg, is op basis van de interviews af te leiden dat het om laagdrempelig contact ging dat zowel recreatief als functioneel georiënteerd kon zijn. Om die reden is deze projectrol verder onderverdeeld in twee sub-rollen, namelijk in die van de *chillende goede buur* (recreatief) en die van de *helpende goede buur* (functioneel). Bij beide sub-rollen was sprake van spontaan ontstane participatie. Het contact werd namelijk niet vooraf gepland, maar ontstond wanneer participanten gebruik maakten van de spontane situatie zich voordeed. Een voorbeeld van zo'n situatie het spontaan tegenkomen van asielzoekers op de gemeenschappelijke buitenplaats. Ten slotte werden beide sub-rollen gekenmerkt door het feit dat er geen financiële vergoeding tegenover participatie in deze rol stond. Hieronder worden de specifieke kenmerken van de twee sub-rollen kort toegelicht.

1.a) De chillende goede buur

De chillende goede buur stond open voor specifiek recreatief groepsoverstijgend contact met asielzoekers. Respondenten gaven aan dat het contact vaak plaats vond in de vorm van *chillen*, zoals het maken van een praatje, spontaan een potje basketballen of spontaan barbecueën met asielzoekers. Het ging om contact dat ter ontspanning diende en geen specifiek hulpdoel had.

1.b) De helpende goede buur

De helpende goede buur stond open voor specifiek functioneel groepsoverstijgend contact met asielzoekers. Participatie in deze rol vond plaats in de vorm van het helpen van asielzoekers

wanneer zij een hulpvraag hadden. Een voorbeeld van participatie als helpende goede buur in Plan Einstein was het helpen van asielzoekers bij het vertalen van een Nederlandse brief.

2) De vriend

Net als de rol van goede buur werd de rol als *vriend* gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake is van het direct hebben van groepsoverstijgend contact met één of meerdere asielzoekers. De vriend had vergeleken met een goede buur echter een persoonlijkere en vaak diepere band met asielzoekers. Hij of zij beschouwde één of meerdere asielzoeker(s) als vriend(in) en sprak dan ook met enige regelmaat met deze asielzoeker(s) af. Dit gebeurde zowel op spontane basis als op basis van vooraf geplande momenten. Gesteld kan worden dat het contact dat de vriend met asielzoekers had hoofdzakelijk recreatief georiënteerd was. Voorbeelden van participatie in de rol als vriend was het op bezoek gaan bij asielzoeker(s) of het afspreken met asielzoeker(s) om samen te gaan wandelen. Ten slotte bleek ook bij deze rol geen sprake te zijn geweest van een financiële beloning.

4) De coach

Ook de rol van *coach* werd ten eerste gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake was van participatie in de vorm van het direct hebben van groepsoverstijgend contact. In deze rol was het contact functioneel georiënteerd. Dat wil zeggen dat de jongere in deze rol het contact met asielzoekers aan ging met de intentie om hen te helpen op bijvoorbeeld persoonlijk of professioneel gebied. Voorbeelden van participatie als coach in Plan Einstein waren het lesgeven in de Nederlandse taal in het taalcafé van Plan Einstein, het meenemen van asielzoekers naar netwerkborrels, het regelen van tools die integratie van asielzoekers kunnen bevorderen en het uitleggen aan asielzoekers hoe zij met de bus bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst konden komen. Gebleken is dat deze vorm van participatie zowel op spontane als geplande wijze kon ontstaan. Ten slotte kan gesteld worden dat participatie in deze rol niet werd betaald.

5) De deelnemer

Net als de hiervoor besproken projectrollen werd de rol van *deelnemer* gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake was van participatie in de vorm van het direct hebben van groepsoverstijgend contact met asielzoekers. Jongeren die de rol van deelnemer vervulden deden namelijk mee aan activiteiten waar ook asielzoekers op af kwamen en hadden en waar onderlinge interactie dus mogelijk was. Voorbeelden van activiteiten waar respondenten aan

hebben deelgenomen waren het wekelijks gezamenlijk eten op zondag, het bezoeken van de braderie op Koningsdag en karaokeavonden. De activiteiten die in de interviews zijn benoemd hadden allen een recreatief karakter. Deelname hieraan vond op geplande basis plaats. Ten slotte is gebleken dat participatie in deze rol niet werd betaald.

6) De faciliteerder

De rol van *faciliteerder* werd ten eerste gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake was van participatie in de vorm van het mogelijk maken van contact tussen Socius jongeren en asielzoekers. Concrete voorbeelden van participatie in deze rol waren het aanspreken van jongeren op hun participatie en opzetten van of meedoen aan brainstormsessies over het organiseren van activiteiten voor bewoners van Plan Einstein. Dergelijke brainstormsessies vonden vaak plaats tijdens de door jongerenhuisvester Socius Wonen georganiseerde maandelijkse borrels voor bewoners. Uit de interviews is daarnaast gebleken dat jongeren in de rol van faciliteerder zich richtten op het faciliteren van recreatief groepsoverstijgend contact. Mogelijk waren er ook jongeren die zich in deze rol hebben gericht op het faciliteren van functioneel groepsoverstijgend contact, maar dat valt niet uit de interviews op te maken. Daarnaast is gebleken dat participatie in deze rol zowel op spontane als geplande momenten plaatsvond. Ten slotte is naar voren gekomen dat ook in deze rol participatie niet werd betaald.

7) De organisator

De rol van *organisator* wordt, net als de rol van facilitator, gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake is van participatie in de vorm van het mogelijk maken van groepsoverstijgend contact tussen Socius jongeren en asielzoekers. Waar de rol van faciliteerder met name gericht was op het aanjagen van de ontwikkeling van participatie-initiatieven was de rol van organisator geconcentreerd op het daadwerkelijk organiseren van activiteiten en/of evenementen van beide bewonersgroepen. De georganiseerde activiteiten en evenementen die in de interviews zijn genoemd recreatief georiënteerd. Concrete voorbeelden hiervan waren een voetbaltoernooi, wekelijkse maaltijden en spelletjesavonden voor Socius jongeren en asielzoekers. Hoewel de activiteiten en evenementen zelf op geplande tijden plaatsvonden kan uit de interviews niet worden opgemaakt of dit ook gold voor de organisatie ervan. Wel is op dit gebied duidelijk dat jongeren toestemming dienden te vragen voor de organisatie van activiteiten en evenementen en dat zij ter promotie hier soms posters voor maakten en ophingen in het wooncomplex. Het lijkt aannemelijk dat dergelijke organisatorische taken vragen om een zekere mate van planning, maar het is ook

mogelijk dat jongeren in deze rol deze taken (deels) op spontane wijze hebben uitgevoerd. Ten slotte is gebleken dat participatie in deze rol niet werd betaald.

Hoofdgroep 2: Participant die zich inzet voor de organisatie van het project

De tweede hoofdgroep die in dit onderzoek is geïdentificeerd werd gekenmerkt door een actieve projectstatus en een projectoriëntatie op het gebied van projectorganisatie. Binnen deze hoofdgroep zijn vier projectrollen geconstrueerd. Dit is hoofdzakelijk gedaan op basis van de interviews. In het geval van de hierna beschreven beheerdersrollen is de website van Socius Wonen en de LinkedInpagina's van een aantal (oud-)Socius bewoners geraadpleegd. De vier onderscheiden projectrollen worden hieronder nader besproken.

8) De beheerder

Binnen Plan Einstein waren enkele betaalde functies te vervullen. Een beheerdersrol in het zelfstandig beheerteam van het jongerengedeelte van Plan Einstein was hier één van. Dit was een functie bij jongerenhuisvester Socius Wonen. Participatie binnen deze rol was gericht op de organisatie van het project. Op basis van de interviews en aanvullende informatie van de website van Socius Wonen (Socius Wonen, z.d.-b) en de LinkedInpagina's² van een aantal (oud-)Socius jongeren is gebleken dat er binnen de beheerdersrol sprake was van in totaal vier sub-rollen, namelijk die van *pandbeheerder*, *beheerder huurzaken*, *beheerder incubator* en *beheerder PR, communicatie en maatschappelijke invulling*. Deze rollen konden door slechts één persoon tegelijkertijd vervuld worden. Hieronder worden de vier sub-rollen nader toegelicht.

8.a) De pandbeheerder

De rol van pandbeheerder was in Plan Einstein een gecombineerde rol van sociaal beheer en technisch beheer. Beide rollen waren gericht op de interne organisatie van het project. Wat betreft het sociaal beheer hield de pandbeheerder zich bezig met zaken rondom de hygiëne, veiligheid en leefbaarheid van het wooncomplex. Concrete voorbeelden op dit gebied waren het aanpakken van geluidsoverlast van bewoners en het controleren van brandveiligheidsmiddelen. Wat betreft het technisch beheer zorgde de pandbeheerder voor reparaties en onderhoud aan het pand. Een concreet voorbeeld hiervan was het vervangen van lampen in het gebouw. De rol van de

---

²Omwille van de privacy van deze Socius jongeren zijn de verwijzingen naar de betreffende LinkedInpagina's niet opgenomen in dit onderzoeksverslag.

pandbeheerder werd dus gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij sprake was van inzet met betrekking tot de projectorganisatie. Uit de interviews is gebleken dat een deel van de taken binnen deze rol op vooraf geplande momenten plaatsvonden, zoals het bijwonen van vergaderingen, maar dat een ander deel van de taken spontaan plaatsvonden, zoals het verhelpen van geluidsoverlast.

8.b) De beheerder huurzaken

Ook de rol van beheerder huuradministratie was gericht op de interne projectorganisatie. In deze rol zette de jongere zich in voor diverse zaken rondom de woninghuur van Socius jongeren in Plan Einstein. Concrete voorbeelden van participatie als beheerder huurzaken in Plan Einstein waren het ondersteunen bij de selectie van nieuwe Socius jongeren, het controleren van de huurbetalingen en het afhandelen van bewonersklachten. Ook bij deze rol is uit de interviews gebleken dat de uitvoering van taken (deels) plaatsvond op geplande momenten, zoals het bijwonen van vergaderingen. Mogelijk werden andere taken op spontane momenten uitgevoerd, maar dit is niet gebleken uit het onderzoek.

8.c) De beheerder incubator

Net als de hierboven besproken beheerdersrollen was ook de rol van beheerder van de incubator gericht op de interne projectorganisatie. De beheerder van de incubator regelde de ruimteverdeling van deze gemeenschappelijke ruimte onder bewoners en verschillende partijen die er gebruik van wilden maken. Concreet hield dit in dat hij of zij als schakel diende tussen de mensen die gebruik wilden maken van de ruimte en zorgde hij of zij dat de ruimte niet op overlappende momenten in gebruik zouden zijn. Net als bij bovenstaande rollen is gebleken dat taken binnen deze rol (deels) op geplande momenten werden uitgevoerd, zoals het bijwonen van vergaderingen. Mogelijk werden taken binnen deze rol ook op spontane wijze uitgevoerd, maar dat is niet in dit onderzoek naar voren gekomen.

8.d) De beheerder PR, communicatie en maatschappelijke invulling

De rol van beheerder PR, communicatie en maatschappelijke invulling wordt ten eerste gekenmerkt door een oriëntatie op zowel de interne projectorganisatie als de externe omgeving van het project. Gebleken is namelijk dat de jongere in deze rol fungeerde als schakel in de communicatie tussen betrokken partijen en Socius jongeren en zich bezighield met het (in samenwerking met Socius jongeren en betrokken partijen) opzetten van activiteiten en evenementen in Plan Einstein en

het promoten hiervan binnen het project maar ook richting de buitenwereld. Gebleken is dat de uitvoering van taken binnen deze rol (deels) op geplande momenten plaatsvond, zoals het bijwonen van vergaderingen. Mogelijk vond dit ook op spontane momenten plaats, maar dat is niet in dit onderzoek naar voren gekomen.

9) De projectpromotor

De rol van *projectpromotor* werd gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij specifiek sprake was van participatie die georiënteerd was op de externe projectomgeving. De projectpromotor zette zich namelijk in voor het promoten van Plan Einstein bij familie, vrienden, kennissen en andere buitenstaanders van het project. Een concreet voorbeeld van participatie als projectpromotor in Plan Einstein was het uitnodigen van vrienden uit de plaats waar de jongere was opgegroeid, om hen te laten zien hoe het project eruitzag en om hen in gesprek te laten komen met asielzoekers. Andere voorbeelden van participatie in deze rol waren het geven van rondleidingen aan geïnteresseerden tijdens de open dag van het azc en het geven van presentaties aan in het project geïnteresseerde ambtenaren en/of onderzoekers uit Europa. Uit de interviews is gebleken dat participatie in deze rol op vooraf geplande momenten plaatsvond. Het is echter voor te stellen dat jongere ook spontaan in ontmoetingen met anderen het project promootte, maar dat is niet in dit onderzoek naar voren gekomen. Ten slotte is gebleken dat participatie in deze rol niet werd betaald.

10) De partnerondersteuner

De rol van de *partnerondersteuner* werd ten eerste gekenmerkt door een actieve participatiestatus, waarbij sprake was van participatie die gericht was op de interne projectorganisatie. Jongeren in deze rol ondersteunden bij Plan Einstein betrokken partners op allerlei gebieden. Concrete voorbeelden hiervan waren het meehelpen bij de opstart van het project door mee te denken over de kamerverdeling en het meehelpen bij een knutselmiddag voor kinderen van asielzoekers in Plan Einstein. Uit de interviews is gebleken dat participatie in deze rol op geplande momenten plaatsvond. Mogelijk vond kwam participatie in deze rol ook op spontane wijze tot stand, maar dat is niet uit dit onderzoek naar voren gekomen. Ten slotte is gebleken dat participatie in deze rol niet werd betaald.

11) De klusser

Uit de interviews is gebleken dat de rol van *klusser* ten eerste gekenmerkt werd door een actieve participatiestatus, waarbij sprake kon zijn van participatie op het gebied van zowel de

projectorganisatie. De klusser hielp namelijk mee met het verbouwen, onderhouden of opknappen van het wooncomplex. Concrete voorbeelden van participatie als klusser in Plan Einstein waren het woonklaar maken van de kamers van de Socius jongeren voorafgaand aan de start van het project en het meedoen aan de *incubator challenge* waarbij de gemeenschappelijke ruimte voor Socius jongen en asielzoekers werd opgeknapt. Op basis van de interviews kan gesteld worden dat de inzet zowel georiënteerd kon zijn op de interne organisatie als op de externe omgeving van Plan Einstein. Zo was het woonklaar maken van de kamers van de Socius jongeren gericht op de interne organisatie. Het meedoen aan de *incubator challenge* was daarentegen (voor een deel) gericht op de externe omgeving, omdat het aantrekkelijker maken van de ruimte deels ten doel had meer wijkbewoners aan te trekken voor een bezoek aan het project. Daarnaast is uit de interviews gebleken dat het klussen op geplande momenten plaatsvond. Ten slotte is uit de interviews naar voren gekomen dat sommige vormen van participatie als klusser betaald en andere niet. Een voorbeeld van betaalde participatie als klusser was het woonklaar maken van de woningen van Socius jongeren in ruil voor korting op de huur. Het meedoen aan de eerdergenoemde *incubator challenge* werd daarentegen niet betaald.

12) De host

Uit de interviews is gebleken dat de rol van *host* ten eerste gekenmerkt kan worden door een actieve participatiehouding, waarbij sprake is van participatie op het gebied van de projectorganisatie. Gebleken is dat deze inzet georiënteerd kon zijn op zowel de interne projectorganisatie als de externe projectomgeving. De host ontving namelijk zowel bewoners van Plan Einstein als bezoekers van het project in de incubator. Een concreet voorbeeld van participatie als host in Plan Einstein was het schenken van koffie en thee. Ook bezat de host de sleutel van de incubator en kon de host de ruimte open maken voor gebruik. Uit de interviews is gebleken dat participatie in deze rol op geplande momenten plaatsvond, omdat de host op vooraf vastgestelde werktijden werkte. Ten slotte is uit de interviews gebleken dat participatie in deze rol, betaald werd.

Hoofdgroep 3: Bewoner

De derde hoofdgroep die in dit onderzoek in kaart is gebracht werd, in tegenstelling tot de hierboven genoemde projectrollen, gekenmerkt door een inactieve projectstatus. Uit dit onderzoek is gebleken dat binnen deze hoofdgroep één projectrol viel, welke hieronder worden nader wordt toegelicht.

13) De anonieme buur

Uit de interviews is gebleken dat de *anonieme buur* slechts woonachtig was in Plan Einstein en zich verder nauwelijks tot niet actief in op het gebied van ofwel groepsoverstijgend contact-dan wel de projectorganisatie. Zoals gesteld werd de rol van anonieme buur dan door een inactieve participatiestatus. De drie andere kenmerkende participatieaspecten waren niet van toepassing op deze rol.

5.2.3 Rolverdeling in de praktijk

In dit onderzoek is onderzocht hoe de verdeling van de hierboven beschreven participatierollen in de praktijk van Plan Einstein gestalte kreeg. Op basis van hetgeen de respondenten in de interviews over zowel hun eigen participatie als de participatie van andere Socius jongeren hebben gezegd zijn op dit gebied twee hoofdbevindingen gedaan. Ten eerste is gebleken dat alle respondenten hebben geparticipeerd binnen het project, maar dat dit niet gold voor de groep Socius jongeren in het algemeen. Bevindingen duiden zelfs op een relatief lage participatiegraad onder de gehele groep jongeren. Ten tweede is naar voren gekomen dat er binnen de groep jongeren die wel actief participeerden verschillen zijn in het aantal en in de soort projectrollen die zij hebben vervuld, en in de intensiteit van hun participatie. Bovendien bleek dit voor een aantal jongeren na verloop van tijd te veranderen. Beide hoofdbevindingen worden door bevindingen uit het algemene evaluatieonderzoek naar Plan Einstein van Oliver et al. (2019) onderschreven, en worden hieronder nader besproken.

Participatiegraad onder Socius jongeren

Ten eerste kan op basis van de interviews worden gesteld dat er tijdens Plan Einstein sprake was van een onderscheid tussen Socius jongeren die (in meer of mindere mate) een actieve projectrol hebben vervuld en Socius jongeren die een inactieve projectrol, ook wel de rol van anonieme buur, hebben vervuld. Wat betreft de groep respondenten kan op basis van de interviews worden gesteld dat alle respondenten (in min of meerdere mate) een actieve rol hebben vervuld. Voor een indicatie van de rolvulling van de individuele respondenten wordt verwezen naar tabel E1 in bijlage E, welke is gebaseerd op de empirische bevindingen van dit onderzoek. Wat betreft de groep Socius jongeren in het algemeen lijkt daarentegen van het tegenovergestelde sprake te zijn geweest. Meerdere respondenten gaven namelijk aan dat er sprake was van een lage participatiegraad. Volgens hen hield het merendeel van de Socius jongeren zich afzijdig van het project en participeerden zij nauwelijks tot niet binnen het project. Het volgende citaat van Brendan over de participatie door Socius jongeren in het algemeen illustreert dit: *“Ik denk dat er tien mensen*

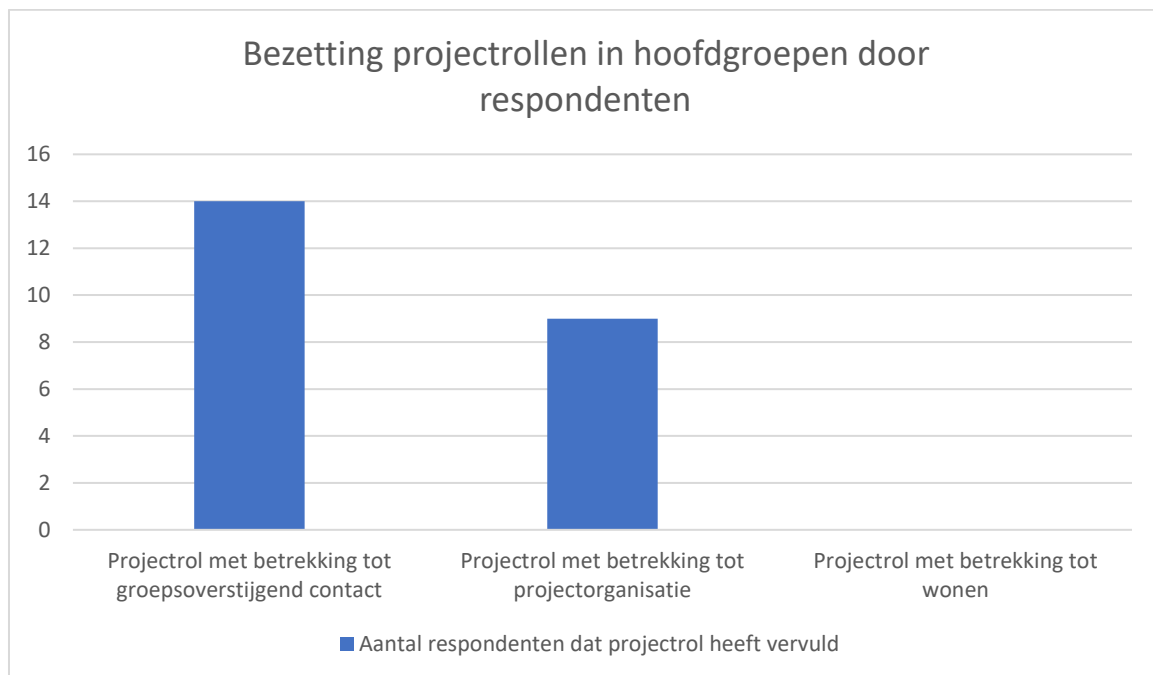
waren ongeveer die. . . tien tot twaalf die echt actief waren. Ook met verschillende gradaties natuurlijk. Op verschillende manieren ook. Iedereen had een beetje zijn eigen manier altijd om dingen te doen. Maar ook een stuk of twintig die eigenlijk gewoon daar woonden en niks met het project te maken hadden". Ook andere respondenten spraken van een klein groepje van zogenaamde *kartrekkers* onder de Socius jongeren. Bevindingen uit het algemene evaluatierapport van Oliver et al. (2019, p. 10) bevestigen de hierboven beschreven bevinding. De onderzoekers stellen dat er sprake was van een laag aantal Socius jongeren dat erg actief was binnen het project en dat de meerderheid van de jongeren zich meer op incidentele basis of helemaal niet hebben ingezet. Uit zowel de interviews als de bevindingen uit het algemene evaluatieonderzoek blijkt niet uit hoeveel personen de kleine groep kartrekkers precies bestond. Wel lijkt het op basis van bovenstaande bevindingen waarschijnlijk dat de voor dit onderzoek geïnterviewde respondenten deel uitmaakten van die relatief kleine groep Socius jongeren die een actieve projectrol hebben vervuld en dat een aantal van hen tot de zogenaamde kartrekkers van het project behoorde. Opvallend was ten slotte dat Hugh in het interview beaamde dat een klein deel van de Socius jongeren actief participeerde tijdens het project, maar dat dit in vergelijking met andere gemengde woonprojecten volgens hem wel een relatief groot deel was. Volgens hem lag het aantal actieve jongeren in Plan Einstein een stuk hoger lag dan gemiddeld gezien bij vergelijkbare projecten. Zo stelde hij: *". . . maar dergelijke community projecten hebben volgens mij gemiddeld een interactie percentage van tien tot vijftien procent en wij zaten toch wel op de dertig procent of zo".* De juistheid van zijn uitspraak is op basis van dit onderzoek niet te verifiëren, omdat in dit onderzoek geen concrete cijfers over het aantal participanten in de groep Socius jongeren in het algemeen beschikbaar zijn.

Invulling participatierollen door actieve Socius jongeren

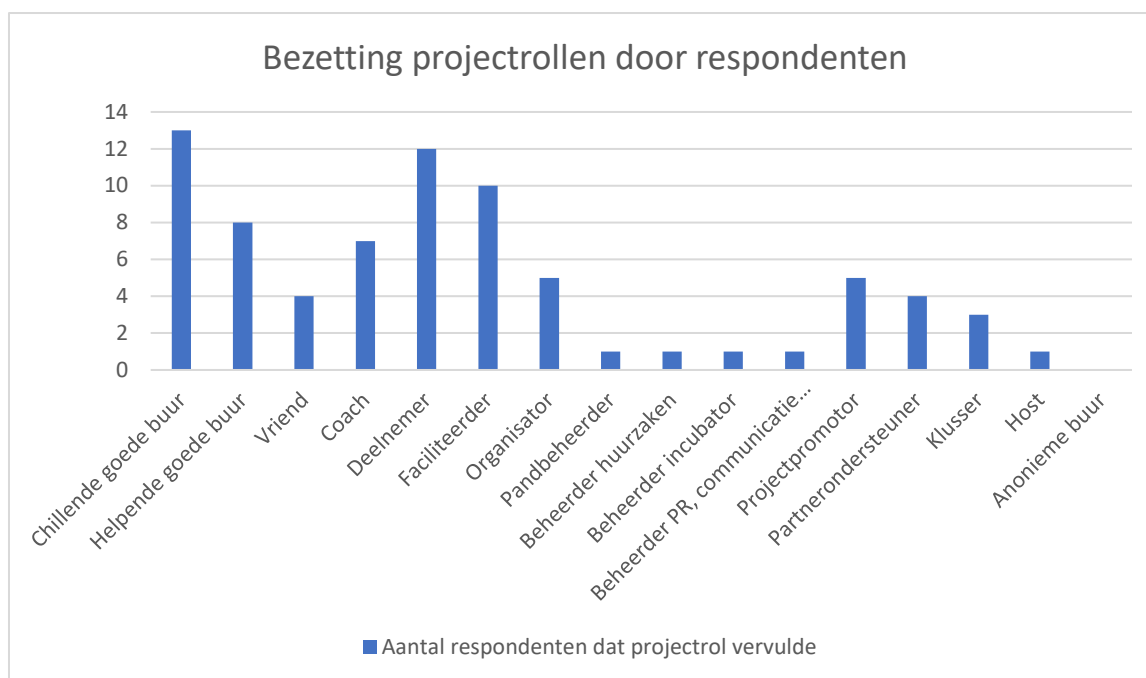
Wanneer wordt ingezoomd op de invulling van de actieve projectrollen kunnen op basis van de interviews op vier aspecten van de rolinvulling bevindingen worden aangewezen. Deze aspecten betreffen 1) het aantal respondenten dat een bepaalde projectrol vervulde, 2) de bezettingsgraad van iedere projectrol (aantal respondenten per projectrol), 3) de mate van intensiteit waarmee individuele respondenten de betreffende rol(len) vervulden en 4) de verschuivingen in de tijd in rollen die werden vervuld en in de intensiteit waarmee dit gedaan werd in de tijd. De empirische bevindingen op het gebied van deze vier aspecten worden hieronder nader toegelicht. Deze zijn waar mogelijk aangevuld met bevindingen uit het evaluatierapport van Oliver et al. (2019).

Bezettingsgraad per actieve projectrol

Op basis van de empirische bevindingen van dit onderzoek kan worden gesteld dat er sprake was van een variëteit in de mate waarin de actieve projectrollen door respondenten werden vervuld. Met andere woorden, de bezettingsgraad verschilde per actieve projectrol. Hoewel op basis van dit kwalitatieve onderzoek de bezettingsgraad per projectrol niet in exacte cijfers uitgedrukt kan worden is het op basis van dit onderzoek wel mogelijk om op basis van de empirische bevindingen een indicatie van de bezettingsgraad per projectrol te geven. Onderstaande figuren 4 en 5, welke zijn gebaseerd op tabellen E1 en E2 in bijlage E, geven een indicatie van de bezettingsgraad van de projectrollen. Deze indicatie is gebaseerd op hetgeen respondenten in de interviews hebben benoemd over de door hen uitgevoerde participatie. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het gegeven dat respondenten in praktijk mogelijk meer rollen hebben vervuld dan zij in de interviews hebben benoemd. Ook bieden onderstaande figuren geen indicatie van de intensiteit waarmee zij de rollen hebben vervuld.

Figuur 4. Bezettingsgraad hoofdgroepen projectrollen (N=14)

Figuur 5. Bezettingsgraad (sub-)projectrollen (N=14)

Wat betreft de bezetting van de projectrollen door de respondentent van dit onderzoek kan een aantal uitspraken worden gedaan. Ten eerste is het opvallend dat de projectrollen op het gebied van groepsoverstijgend contact de hoogste bezettingsgraad lijken te hebben gehad. Specifiek de rol van goede buur, en dan met name die van chillende goede buur, lijkt door alle respondentent te zijn vervuld. Op basis van de bevindingent uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 10) kan worden gesteld dat dit ook het geval lijkt te zijn voor de groep actieve Socius jongeren als geheel. De onderzoekers stellen namelijk dat de sociale contactent tussen de Socius jongeren en de asielzoekers werden gekarakteriseerd als *gezellige burenenrelaties*. Andere rollen die op het gebied van groepsoverstijgend contact door de meerderheid van de respondentent zijn vervuld zijn de rol van faciliteerder en de rol van deelnemer. De rol op het gebied van groepsoverstijgend contact die door het minst aantal respondentent lijkt te zijn vervuld betreft die van organisator. Ook deze bevinding wordt door onderzoek van Oliver et al. (2019, p. 65) bevestigd. Zij stellen namelijk dat de meerderheid van de jongeren niet actief was in het organiseren van (groepsoverstijgende) ontmoetingent. Ten slotte kan op basis van de empirische bevindingent van dit onderzoek worden gesteld dat de rollen die gericht waren op het hebben van recreatief contact door meer respondentent lijken te zijn vervuld dan rollen die gericht waren op het hebben van functioneel contact.

De rollen op het gebied van de projectorganisatie lijken gemiddeld gezien een lagere bezettingsgraad te hebben gehad, zo blijkt uit bovenstaand figuur 5. De rol die op dit gebied door het hoogst aantal respondenten werd vervuld betrof die van projectpromotor. De rollen die op dit gebied door het minst aantal respondenten lijken te zijn vervuld betreffen de (sub-)beheerdersrollen en de rol van *host*. Deze rollen werden door slechts één respondent vervuld.

Aantal verschillende rollen per respondent

Ten tweede kan op basis van de interviews worden gesteld dat respondenten onderling van elkaar verschilden ten opzichte van het totale aantal actieve rollen dat zij gedurende het project hebben vervuld. Gebleken is dat elke respondent meer dan één rol tijdens het project heeft vervuld, maar dat het totale aantal vervulde rollen per respondent varieerde van minimaal twee tot maximaal negen rollen. Opvallend was dat dat in totaal negen respondenten zowel één of meerdere rollen op het gebied van groepsoverstijgend contact als één of meerdere rollen op het gebied van projectorganisatie hebben vervuld. Het lijkt aannemelijk dat dit de jongeren waren die tot de zogenoemde kartrekkersgroep van meest actieve bewoners behoorden. De overige vijf respondenten hebben slechts rollen op het gebied van groepsoverstijgend contact vervuld. Een overzicht van de rollen die elke respondent heeft uitgevoerd is weergegeven in tabel E1 in bijlage E.

Mate van intensiteit in rolvulling

Ten derde kan op basis van de interviews gesteld worden dat respondenten onderling van elkaar verschilden in te mate van intensiteit waarmee zij een bepaalde rol hebben vervuld. Op basis van dit onderzoek kan de intensiteit waarmee individuen zich specifiek in een bepaalde rol hebben ingezet niet worden gekwantificeerd. Wel kan op basis van de kwalitatieve inhoudelijk analyse van de interviews worden gesteld dat respondenten in het algemeen op dit gebied onderling van elkaar verschilden. Zo is gebleken dat de één in de rol van chillende goede buur meer recreërend contact had door bijvoorbeeld regelmatig samen te barbecueën of te sporten, maar dat een ander deze rol vervulde door slechts af en toe een kort praatje te maken of enkel gedag te zeggen. De resultaten uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 59) met betrekking tot de hoeveelheid uren die Socius jongeren met participatie in het project kwijt waren vullen deze bevindingen aan. De onderzoekers stellen dat uit de resultaten van de survey van hun onderzoek is gebleken dat de meeste respondenten een paar uur per maand betrokken waren bij activiteiten in Plan Einstein en dat een klein aantal jongeren wel acht of meer uur aan participatie binnen het project besteedden.

Deze laatste groep werd gevormd door jongeren die een beheerdersrol binnen Socius Wonen vervulden.

Verschuivingen in bekleding van rollen en in intensiteit

Ten slotte is uit de interviews gebleken dat zowel het type rollen dat respondenten vervulden als de intensiteit waarmee zij dit deden door de tijd heen varieerde. Zo gaf een aantal respondenten aan dat zij met name in de zomer contact hadden met asielzoekers en dat dit in de winter nauwelijks het geval was. Bovendien bleek bij een aantal sprake te zijn van een afname van intensiteit van participatie in het algemeen naargelang het project vorderde. Met name het moment dat een grote groep asielzoekers in de eerste zomer van Plan Einstein (augustus 2017) in het project kwam wonen werd door respondenten aangeduid als het kantelpunt in hun eigen participatie, maar ook in de participatie van Socius jongeren in het algemeen. Deze empirische bevinding wordt onderschreven door bevindingen uit het algemene evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 10). Hierin wordt namelijk gesteld dat het contact tussen asielzoekers en Socius jongeren fluctueerde door de tijd. Waar volgens de resultaten uit de surveys van dit onderzoek jongeren in 2017 gemiddeld 9.5 uur per maand aan participatie binnen het project besteedden lag dit gemiddelde in 2018 op 6.9 uur. De onderzoekers stellen dat deze bevinding in de interviews van het onderzoek bevestigd werd door zowel asielzoekers als Socius jongeren. De onderzoekers concluderen daarbij dat het contact in het begin van 2017 regelmatig en gemakkelijk verliep, maar dat dit verminderde toen de grote groep asielzoekers naar het project verhuisde (inclusief gezinnen). Zij stellen dat het contact later wel weer toegenomen is, maar dat dit niet hetzelfde level van intensiteit behaalde als in het begin van het project het geval was (Oliver et al., 2019, p. 59). Ten slotte stellen zij dat slechts een klein aantal jongeren nauw contact had met asielzoekers en hen regelmatig ondersteuning bood (Oliver et al., 2019, p. 65).

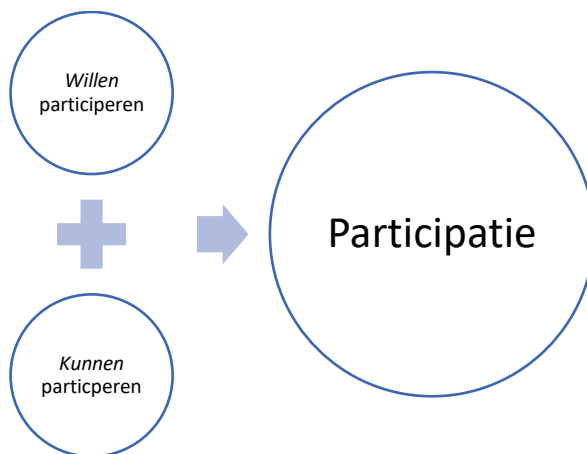
5.3 Invloedfactoren bewonersparticipatie binnen Plan Einstein

In deze paragraaf wordt besproken wanneer en waarom Socius jongeren volgens de respondenten wel of niet hebben geparticipeerd bij het project. Ten eerste is gebleken dat er aan twee voorwaarden moet worden voldaan wil er sprake zijn van (optimale) participatie, namelijk het willen én kunnen participeren door bewoners. Ten tweede is gebleken dat er verschillende factoren van invloed waren op beide voorwaarden, welke in dit onderzoek zijn onderverdeeld in de categorieën institutionele factoren, persoonsfactoren en interne en externe omstandigheden tijdens het project. Deze twee hoofdbevindingen worden hieronder nader toegelicht.

5.3.1 Voorwaarden voor participatie: willen én kunnen

Ten eerste kan op basis van de interviews worden gesteld dat er voor de totstandkoming van participatie onder Socius jongeren aan twee voorwaarden voldaan moest worden. Jongeren dienden namelijk zowel te willen participeren als te kunnen participeren. Bij willen participeren gaat het met name over de motivatie en bereidheid van jongeren om zich in te zetten voor het project. Bij het kunnen participeren gaat het om zowel de persoonlijke capaciteit van jongeren zelf om zich in te zetten voor het project, als om de institutionele randvoorwaarden die participatie mogelijk maken. Slechts indien aan beide voorwaarden was voldaan kon er sprake zijn van optimale participatie. Uit de interviews is echter gebleken dat dit niet altijd het geval was binnen Plan Einstein. Zo kwam het voor dat Socius jongeren wel wilden participeren, maar dit niet konden. Andersom kwam het ook voor dat Socius jongeren wel konden participeren, maar dit niet wilden.

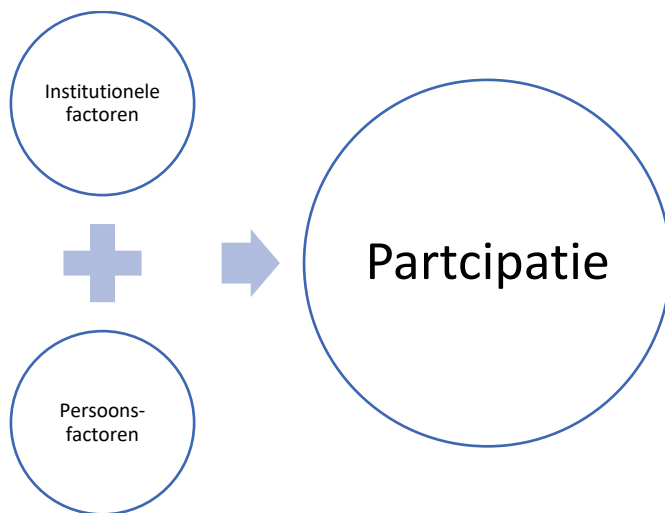

Figuur 6. Voorwaarden voor participatie

5.3.2 Invloedfactoren participatie

Ten tweede is uit de interviews gebleken dat de aanwezigheid van beide voorwaarden (het willen en kunnen participeren) op hun beurt door verschillende factoren werden beïnvloed. Op basis van de bevindingen uit de interviews zijn deze factoren geclassificeerd in twee categorieën, namelijk 1) institutionele factoren en 2) personele factoren. Binnen deze categorieën van invloedfactoren zijn diverse specifieke invloedfactoren in kaart gebracht. Aangenomen wordt dat deze factoren in het algemeen voor alle Socius jongeren van invloed waren op de participatie, maar dat op individueel niveau sommige factoren van grotere invloed waren dan andere. Dit had onder andere te maken met de manier waarop individuen al dan niet wensten te participeren. Gesteld kan worden dat de in kaart gebrachte factoren met name van invloed waren op de participatie met betrekking tot

groepsoverstijgend contact. Daarnaast is gebleken dat deze invloedfactoren niet alleen invloed hadden op de participatie van Socius jongeren binnen het project, maar dat zij onderling ook van invloed waren op elkaar. Ten slotte is gebleken dat een deel van deze invloedfactoren voorafgaand aan de start van het project reeds aanwezig was, maar dat een ander deel pas gedurende het projectverloop vorm kreeg. Hieronder worden de gevonden in kaart gebrachte invloedfactoren per categorie besproken en wordt hun onderlinge relatie toegelicht.

Figuur 7. Factoren van invloed op vervulling participatievoorwaarden

1) Institutionele factoren

Binnen de categorie institutionele factoren zijn zes invloedfactoren gevonden, namelijk 1) de beschikbaarheid en toegankelijkheid van gemeenschappelijke ruimten, 2) de bewonerssamenstelling, 3) de sturing op bewonersparticipatie, 4) de ondersteuning bij bewonersparticipatie en 5) de regelgeving rondom bewonersparticipatie. Hieronder worden de invloedfactoren nader toegelicht.

1.1) Beschikbaarheid en toegankelijkheid van gemeenschappelijke ruimten

De eerste invloedfactor binnen de categorie institutionele factoren betreft de fysieke inrichting van het wooncomplex van Plan Einstein. Op basis van de interviews kan gesteld worden dat fysieke nabijheid van asielzoekers voor Socius jongeren bevorderend werkte bij het participeren in de vorm van het hebben van groepsoverstijgend contact met asielzoekers. Met name het aantal beschikbare en toegankelijke gemeenschappelijke ruimten bleek hierbij van belang te zijn, hetgeen hieronder nader wordt besproken.

Uit de interviews is gebleken dat de in voldoende mate aanwezigheid en toegankelijkheid van ontmoetingsplekken door Socius jongeren als een stimulerende factor voor de totstandkoming van interactie tussen Socius jongeren en asielzoekers wordt gezien. In de praktijk betroffen dit voornamelijk de ruimtes die werden gedeeld door beide bewonersgroepen, zoals de tijdelijk gezamenlijke ingang, het gedeelde plein buiten, de tijdelijk gedeelde recreatieruimte binnen en de gedeelde incubator binnen. Minder vaak troffen Socius jongeren en asielzoekers elkaar in privé-ruimten. Dit kwam mede doordat de regelgeving aangaande het betreden van het azc-gedeelte voor jongeren en het Socius-gedeelte voor asielzoekers bemoeilijkte. Uit de interviews blijkt echter dat de fysieke nabijheid van de gedeelde ruimte de voornaamste reden was dat deze groepsoverstijgende contacten voornamelijk daar ontstonden. De fysieke nabijheid werkte drempelverlagend. Socius jongeren kwamen asielzoekers op deze plekken immers spontaan tegen en hoefden niet zelf actief naar hen op zoek te gaan. De mogelijkheden om elkaar te kunnen ontmoeten in gedeelde fysieke ruimten werd door een aantal respondenten dan ook als één van de belangrijkste voorwaarden voor het interacteren met asielzoekers en het welslagen van het project gezien. Een citaat van Gerda illustreert dit: *“Wat ik echt zou behouden is het delen van fysieke ruimtes. Je moet elkaar ergens tegenkomen. . . . Om die drempel laag te houden”*. Zij stelde dat het samen delen van fysieke ruimten voor haar de voorwaarde is voor samenleven in dergelijke gemengde woonprojecten. Bewoners worden dan als het ware gefaciliteerd elkaar tegen te komen. Bovendien gaf zij aan persoonlijk meer behoefte te hebben aan gedeelde ruimten indien zij samenwoont met een diverse groep mensen dan wanneer zij samenwoont met een groep gelijkgestemden, omdat je elkaar bij een diverse groep mensen van nature minder snel opzoekt.

Met name de gedeelde ingang tijdens de eerste weken van het project en de gezamenlijke buitenplaats werden genoemd als de plekken waar contact veelvuldig tot stand kwam. Bij de ingang was een rookplek en op de buitenplaats stonden onder andere picknicktafels en barbecues, waar zowel Socius jongeren als asielzoekers zich regelmatig bevonden. Dennis gaf aan dat het hier mogelijk was om heel ongedwongen even gedag tegen hen te zeggen, hetgeen door hem wordt aangeduid als de eerste stap naar het groepsoverstijgend contact. Op deze manier heeft hij de meeste mensen leren kennen. Ook Francis stelt dat hij door deze gedeelde plekken gemakkelijk in contact kwam met asielzoekers: *“Dan zaten ze de hele dag ongeveer buiten en dan kon je gewoon dat uurtje dat je dan per dag had als je thuiskwam, dan was je een uur aan het kletsen voordat je naar binnen ging, voordat je ging koken. Dus zo kende je elkaar steeds beter”*. Atiyah beaamde dit door te stellen: *“In het begin hadden we dezelfde voordeur, dus dan kwam je mensen een stuk meer tegen. Dat was echt wel wat het beste werkte. . . . Als je door dezelfde deur naar binnen en naar buiten komt, dan kom je die mensen zo veel sneller tegen”*. En ook Ellen gaf aan door de gezamenlijke

voordeur vaak in de vorm van burenccontact interactie met asielzoekers te hebben, waardoor zij hun namen leerde kennen en veel van hen te weten kwam. Volgens Ciara begon veel contact met het delen van eten. Voor haar vormden de barbecues op de gedeelde buitenplaats dan ook een stimulerende factor bij het ontstaan van contact met asielzoekers. Met name in de zomer vond hier veel contact tussen beide bewonersgroepen plaats, hetgeen het volgende citaat van Ciara illustreert: *“Omdat ik heel weinig heb meegedaan aan activiteiten herinner ik me gewoon vooral dat het heel fijn was toen het lekker weer was buiten. Want op het moment dat het lekker weer was ging die barbecues aan en ging iedereen van alles doen met elkaar”*. Uit de interviews blijkt dat de meeste interacties buiten plaatsvonden, maar dat jongeren en asielzoekers elkaar ook binnen de muren van Plan Einstein ontmoetten. De gedeelde plekken waarop dit gebeurde betroffen de (tijdelijk) gedeelde recreatieruimte en de incubator. Zo stelde Francis over de recreatieruimte: *“En daar hadden ze ook een tafeltennistafel. Dus andere huisgenoten die waren er ook vaak te vinden. Die recreatieruimte was een mooie ontmoetingsplek. Sommigen waren daar aan het leren, anderen waren gewoon op hun telefoon aan het bellen of appen. Maar daar troffen we elkaar en uiteindelijk kon je daar ook vriendschappen opbouwen. Sport en spel verenigd”*. Jan gaf aan dat ook de incubator een goede plek was om asielzoekers te ontmoeten. Zeker in de beginfase van het project, toen asielzoekers deze ruimte gebruikten om te koken omdat de verbouwing van hun eigen pand nog niet voltooid was. Halverwege het project is deze ruimte opgeknapt in poging er meer een huiskamer van te maken. Zo werd er onder andere een koffieplek ingericht. Dit heette *Einstein’s Coffee of the World*. Volgens Atiyah werd het hierdoor meer een ontmoetingsplek. Ook Ciara gaf aan hier regelmatig te werken en daardoor best veel mensen te ontmoeten. Volgens haar was het contact dat hier ontstond echter wel van andere aard dan het contact dat buiten ontstond. Buiten was de sfeer volgens haar laagdrempeliger. Daarnaast had zij in de incubator meer één op één contact en ontstonden de groepsgesprekken met asielzoekers volgens haar alleen maar buiten.

Hoewel veel respondenten de aanwezige ontmoetingsplekken in het project als een stimulerende factor voor het aangaan van contact met asielzoekers beschouwden, gaf een aantal echter ook aan dat er op dit gebied nog wel verbeterpunten lagen. Deze kwamen allemaal neer op het volgens hen ontbreken aan voldoende beschikbaarheid en toegankelijkheid van ontmoetingsplekken.

Ten eerste gaf aantal respondenten aan dat er in het algemeen te weinig ontmoetingsruimtes waren naar hun mening. Zo stelde Gerda dat volgens haar de condities van het project niet pasten bij de insteek die het project volgens haar had, namelijk dat jongeren en asielzoekers op een natuurlijke wijze burenccontact met elkaar aan zouden gaan. Er werd volgens haar te veel van Socius jongeren

gevraagd indien zij buiten de gedeelde ruimte om zelf actief op zoek zouden moeten gaan naar asielzoekers om contact met hen te leggen. Volgens haar werd de drempel dan te hoog.

Ten tweede gaf een aantal respondenten aan het specifiek te hebben betreurd dat er tijdens het project een aantal ontmoetingsplekken verdwenen. Voorbeelden hiervan waren het verdwijnen van de gezamenlijke ingang, het tijdelijk verdwijnen van de bankjes voor de voordeur van de Socius jongeren en het verdwijnen van de recreatieruimte (deze werd onderdeel van het azc). Het creëerde volgens hen een grotere afstand tussen beide bewonersgroepen. Over het verdwijnen van de bankjes voor de voordeur zei Francis het volgende: *“En toen kwamen we erachter dat we eigenlijk niemand meer goedemorgen of goedavond konden zeggen. Want daar zaten ze. Dus daar zaten ze niet meer. Hè, onze burens. Dus dat werd een grote belemmering eigenlijk van hé hoe laagdrempelig was het toen. Voor iemand die ook niet organiseert, maar wel één op één coacht of een praatje maakt of iets gaat koken samen werd het steeds moeilijker, omdat gewoon dat plekje waar ze zaten werd weggehaald”*. Later zijn de bankjes wel weer teruggeplaatst. De verdwijningen van de beschreven ontmoetingsplekken had te maken met de algehele afscheiding van de woongebieden van beide doelgroepen. Waar Socius jongeren en asielzoekers voor de voltooiing van het azc veel ruimten met elkaar moesten delen, kregen de asielzoekers voorzieningen zoals een keuken en buitenplaats in hun eigen woongedeelte. Beide bewonersgroepen kwamen elkaar vanaf dat moment veel minder vaak tegen.

Ten derde vonden de meeste ontmoetingen, zoals eerder beschreven, buiten plaats. Deze ontmoetingen waren echter zeer weersafhankelijk. Zodra het mooi weer was zaten veel mensen buiten, maar in de winter was dit niet het geval. Een aantal respondenten gaf dan ook aan dat de interactie tussen jongeren en asielzoekers in de winter aanzienlijk minder was. De incubator bood weliswaar ruimte voor ontmoeting binnen, maar niet iedereen was positief over deze ontmoetingsplek. Zo stelde Ciara dat de incubator naar haar mening geen gezellige ruimte was. Er stonden bijvoorbeeld geen banken en geen televisie, waardoor bewoners hier 's avonds bijvoorbeeld geen film konden kijken met elkaar. Kitty gaf bovendien aan dat de ruimtes binnen te klein waren voor de grootschaligheid van het project.

Ten vierde beklagde een aantal respondenten zich namelijk over de onvoldoende beschikbaarheid en toegankelijkheid van de incubator. Zo bleek dat de ruimte steeds vaker bezet was door de komst van grote aantallen betrokken partijen die hier activiteiten en cursussen organiseerden of er zelfs een eigen hokje kregen. Daarnaast werden er openingstijden ingevoerd, hetgeen betekende dat de jongeren niet meer op elk gewenst moment gebruik konden maken van de ruimte. Dit belemmerde volgens Dennis het contact: *“In het begin waren er ook nauwelijks*

organisaties daarbij betrokken. Zaten wij er zelf zeg maar heel vaak 's avonds als bewoners en die vluchtelingen kwamen er van nature gewoon bij zitten. En toen het veel grootser en voller werd, ja toen was die incubator gewoon eigenlijk de hele dag door verhuurd of door iemand gereserveerd en kon je er gewoon niet meer iets... moest je eerst een aanvraag doen en ging het zeg maar allemaal veel formeler, bureaucratischer. En dan haal je wel de spontaniteit eruit".

Afsluitend kan worden gesteld dat de empirische bevinding uit dit onderzoek dat de beschikbaarheid en toegankelijkheid van gemeenschappelijke ruimte een positieve invloed heeft op de totstandkoming van bewonersparticipatie, wordt bevestigd door bevindingen uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 10). Hierin wordt namelijk gesteld dat de beschikbaarheid van gedeelde gemeenschappelijke, neutrale en vrij toegankelijke ruimten met een gastvrije sfeer van vitaal belang zijn voor het creëren van zinvolle sociale en professionele ontmoetingen. Zij stellen daarnaast dat uit de survey van hun onderzoek is gebleken dat Socius jongeren voornamelijk contact hadden met asielzoekers in de openbare ruimten van Plan Einstein, zoals de incubator, de keuken of het buitenplein. Zij beamen dat de beperkte toegang tot de gemeenschappelijke ruimten binnen in het complex van Plan Einstein door bewoners als gemiste kans werd ervaren voor het aangaan van verbindingen met asielzoekers. Ten slotte stellen zij dat Socius jongeren de renovatie van de incubator en het mooie weer als bevorderende invloedfactoren op hun contact met asielzoekers hebben ervaren (Oliver et al., 2019, pp. 63-64).

1.2) Bewonerssamenstelling

De tweede veelvuldig in de interviews genoemde invloedfactor binnen de categorie institutionele factoren betreft de samenstelling van de bewonersgroepen. Hoewel Socius jongeren en asielzoekers van elkaar verschilden, waren er met name in de beginfase van het project ook overeenkomsten aan te wijzen. Uit de interviews is gebleken dat deze overeenkomsten als stimulerende factoren werden gezien voor het ontstaan van groepsoverstijgend contact tussen de Socius jongeren en asielzoekers. Later in het project namen de gelijkenissen af, hetgeen belemmerend werkte voor het ontstaan van groepsoverstijgend contact. Hieronder wordt de invloed van de bewonerssamenstelling nader besproken, waarbij respectievelijk wordt ingegaan op de verhouding van bewonersgroepen en de kenmerken van bewonersgroepen.

Bewonersverhouding

Ten eerste was in het eerste halfjaar van het project het aantal Socius jongeren en het aantal asielzoekers dat woonachtig was in Plan Einstein nagenoeg gelijk aan elkaar. Dit blijkt zowel uit de

empirische bevindingen van dit onderzoek als uit de bevindingen uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 8). Beide groepen waren bovendien relatief klein. Zo blijkt uit het rapport van Oliver et al. (2019, p.8, p. 24) dat er in het wooncomplex 38 kamers waren voor Socius jongeren en dat er in de eerste maanden veertig asielzoekers woonden. Uit zowel de empirische bevindingen uit voorliggend onderzoek als de bevindingen uit het evaluatierapport van Oliver et al. (2019) blijkt dat deze gelijke verhouding een positieve invloed heeft gehad op de participatie door Socius jongeren. Zo bleek uit de interviews dat de gelijke verhouding ertoe leidde dat dat bewoners relatief snel elkaars naam kenden. Veel respondenten gaven aan dit als prettig te hebben ervaren. Hier kwam echter verandering in toen er na een paar maanden in één keer een paar honderd asielzoekers bij kwamen. Het aantal Socius jongeren bleef daarentegen wel hetzelfde. De bewonersverhouding raakte hierdoor uit balans. Respondenten stelden dat het project hierdoor anonimiseerde. Zij gaven aan dat het aantal asielzoekers te groot was geworden om iedereen te leren kennen. Asielzoekers konden gemakkelijker opgaan in de 'grijze massa', zo stelde Hugh. Ook Gerda beaamde dit: *“Ik denk dat de verhoudingen gewoon te scheef werden. . . . Wat je niet wil is eigenlijk dat je dus een soort van segregatie krijgt, omdat het een massagroep is die een soort van grijs en anoniem wordt. Ik denk dat toen daar ineens twee of driehonderd mensen woonden en die doorstroom héél snel ging, dat... ik haakte toen af. Het werd te anoniem. Ik had geen idee meer wie er waren en wat ze aan het doen waren. Er zat echt een soort van piek, dat ik dacht oké dit is echt helemaal niet meer wat ik ervan had verwacht”*. Wel stelt zij dat er later uit de groep van driehonderd asielzoekers wel een aantal asielzoekers waren die contact zochten met Socius jongeren en bijvoorbeeld vaak in de incubator te vinden waren. Ciara gaf aan dat het één op één contact en het 'we kennen elkaar goed' er wel een beetje af was. In totaal waren er slechts ongeveer tien asielzoekers die zij goed kende. Voor een volgend project zou zij adviseren dat het project zich meer richt op het bouwen aan een community. Zij denkt dat dit in het begin van Plan Einstein goed gelukt is, maar dat dit later door de komst van de grote groep asielzoekers verwaterde. Naïm gaf tevens aan dat het creëren van vriendschapsbanden met asielzoekers lastiger werd, omdat jongeren door de komst van de grote groep asielzoekers later in het project steeds verschillende mensen tegenkwamen in plaats van mensen die ze al kenden. Atiyah stelde ten slotte dat het project voor veel Socius jongeren te grootschalig werd: *“Op kleine schaal was het heel erg leuk en ik denk heel erg succesvol, maar ik denk dat er ook gewoon een heel groot deel aan azc en aan vluchtelingen en aan jongeren wat er een beetje gewoon buiten viel, waarvoor dat project misschien gewoon niet zoveel betekenis heeft gehad”*.

Naast het feit dat het moeilijker werd om een praatje te maken met asielzoekers, gaven respondenten aan dat ook het organiseren van activiteiten voor deze grote groep moeilijk was. Waar de jongeren eerder (bijna) iedereen bij naam kenden, hadden zij later geen overzicht meer van

asielzoekers die het leuk zouden vinden om mee te doen aan de door hen georganiseerde activiteiten. Ook was het moeilijk, zo niet onmogelijk, om iedereen te bereiken. Uit een citaat van Francis blijkt dat jongeren hierdoor ontmoedigd werden om nog iets te organiseren: *“Hoe kleiner de groep waarvoor je het organiseert, hoe gemakkelijker en sneller je de dingen gaat organiseren. Dus voor mij was het wel belangrijk dat als ze nog eens een Plan Einstein zouden opzetten, dat die verhouding wat beter zou zijn. Je kan niet voor 400 man iets organiseren. En op het moment dat je er alleen al aan denkt, dan belemmert dat het organiseren”*. Gerda stelt daarnaast ook dat het contact hierdoor minder organisch verliep: *“Ineens moesten er een soort van intekenlijsten komen”*. De drempel werd hierdoor hoger, waardoor Gerda en andere jongeren afhaakten. Bovendien gaven respondenten aan het lastig te hebben gevonden dat deze grote groep asielzoekers er in één keer bij werden gevoegd. Hierdoor was er sprake van een abrupte grote verandering. Zo geeft Kitty aan te denken dat het beter was geweest als de grote groep asielzoekers dan in één keer dan wel in etappes in het project was geplaatst. De ervaring van de kleine groep asielzoekers in het begin was volgens haar heel anders, hetgeen de jongeren later in het project graag wilden nabootsen maar wat niet lukte. Volgens haar zou er mogelijk anders over de interactiemogelijkheden binnen het project worden gedacht als de grote groep asielzoekers er vanaf het begin was geweest.

Kenmerken bewonersgroepen

Ten tweede is uit de interviews gebleken dat een aantal kenmerken van met name de groep asielzoekers die woonachtig was in Plan Einstein van invloed is geweest op het contact tussen beide bewonersgroepen. Waar de (kleine) groep asielzoekers in het begin van het project voornamelijk uit alleenstaande jonge mannen bestond, maakten later vooral veel gezinnen deel uit van deze groep. De groep Socius jongeren bleef daarentegen gedurende het hele project hetzelfde. Deze bestond uit jonge mensen, waarvan een groot deel studierend en een aantal (net) werkend was. De levensfasen en levensritmes van beide bewonersgroepen sloten daardoor later in het project minder goed op elkaar aan. Dit belemmerde volgens een aantal respondenten het contact. Zo stelde Kitty niet snel op gezinnen af te lopen. Gerda gaf aan dat gezinnen op hun beurt geen behoefte hadden aan contact met jonge mensen. Atiyah beaamde dit: *“Met die gezinnen was dat wel lastiger, want ja ik weet niet die hebben gewoon al heel erg hun eigen ding. En die hadden voor mijn gevoel gewoon wat minder behoefte aan wat daar allemaal georganiseerd werd. Behalve dan dingen die voor kinderen georganiseerd werden. Dat was helemaal prima, maar daar had ik zelf dan niet zo heel veel mee”*. Volgens Gerda zou het goed zijn om in een volgend project rekening te houden met leeftijd, omdat leeftijdsgenoten volgens haar meer raakvlakken hebben. Al ligt het voor een deel ook bij de insteek van asielzoekers. Zo was er een vijftigjarige asielzoeker waarmee het heel goed klikte. In het contact

met hem speelde leeftijd dus een minder grote rol. Dennis gaf aan dat het voor hem makkelijker was om bij leeftijdsgenoten de eerste stap naar contact te zetten in plaats van bij oudere mensen. Hij stelde dat leeftijd niet een probleem hoeft te zijn, maar dat het contact wel wordt vergemakkelijkt als de verschillen niet al te groot zijn. Daarnaast speelt iemands karakter volgens hem ook een bepalende rol. Wat betreft het verschil in leefritme zei Ciara het volgende: *“Dus ik sprak een beetje de mensen die hetzelfde ritme als ik hadden en op hetzelfde moment, vaak buiten, ook een biertje aan het drinken waren of aan het barbecueën waren”*.

Tevens is onderzoek gedaan naar de invloed van de verblijfsvergunning van asielzoekers op het groepsoverstijgend contact dat Socius jongeren met hen hadden. Op dit gebied zijn een aantal punten naar voren gekomen. Ten eerste gaf een aantal respondenten aan in het contact met asielzoekers geen onderscheid te maken tussen mensen die wel een status hadden en mensen die nog in de procedure zaten. Zo gaven Ellen en Dennis aan hier vaak niet eens van op de hoogte te zijn geweest. Hoewel de status van een asielzoekers voor veel respondenten niet uitmaakte voor het feit of zij wel of geen contact met hen wilden hebben is gebleken dat het wellicht wel van invloed is geweest op het gemak waarmee dit contact tot stand kwam. Zo stelde Francis dat het hebben van een status bevorderlijk was voor het coachen van asielzoekers, omdat hij voor diegene meer kon betekenen dan voor iemand die nog in afwachting was van een status. Ook merkte Gerda dat statushouders die wisten dat ze in Nederland mochten blijven wonen een andere insteek hadden in het project. Zij wilden bijvoorbeeld graag Nederlands leren. Atiyah gaf daarnaast aan dat ze dacht dat statushouders hierdoor meer wilden investeren in het project. Veel verschil in contact heeft hier echter niet gemerkt. Tevens kwam uit enkele interviews naar voren dat ook de snelle doorstroom van statushouders invloed had op het contact dat Socius jongeren hadden met de groep asielzoekers. Zo stelde Dennis over het contact met asielzoekers: *“Je ziet die gewoon veel minder. Omdat die echt aan de andere kant wonen, maar ook omdat die gewoon hoog uitstroom niveau hebben. Die verdwijnen af en toe gewoon na zo veel maanden. Dan krijgen ze een huisje aangewezen en dan zie je ze niet meer”*. Hij gaf aan hierdoor geen overzicht meer te hebben van de asielzoekers die in het project woonden. Ook Gerda benadrukte dat de doorstroom van asielzoekers heel hoog was. Dit was volgens haar mede de oorzaak voor het feit dat het project voor haar te anoniem werd: *“Ik haakte toen af. Het werd te anoniem. Ik had geen idee meer wie er waren en wat ze aan het doen waren”*. Ciara sloot hierbij aan door te stellen dat mede door de hoge doorstroomsnelheid van asielzoekers beide bewonersgroepen niet echt met elkaar optrokken. Zij gaf daarnaast aan dat het wellicht een idee is om in een volgend project slechts statushouders te plaatsen. Hen zou dan een vaste woning kunnen worden toegewezen, hetgeen volgens haar de tijdelijkheid van het project eraf zou halen.

Zoals hierboven beschreven kwamen met name kenmerken van de samenstelling van de asielzoekersgroep in interviews naar voren als invloedfactor met betrekking tot het groepsoverstijgend contact tussen beide bewonersgroepen. Toch werd in het bijzonder ook één specifiek kenmerk van de samenstelling van de groep Socius jongeren als invloedfactor benoemd, namelijk het feit dat er in de laatste maanden van het project twee Syrische statushouders bij de jongeren kwamen wonen. Verschillende respondenten gaven aan dat het contact met de groep asielzoekers in het azc hierdoor gemakkelijker verliep. Zo stelde Ciara dat de komst van de twee Syrische jongeren binnen de groep Socius jongeren ertoe leidde dat meer asielzoekers zich met de groep Socius jongeren gingen mengen. Toch bleef er volgens haar wel een soort wij-zij gevoel bestaan tussen beide bewonersgroepen.

Afsluitend kan worden gesteld dat de bovenstaande empirische bevindingen op het gebied van de bewonerssamenstelling worden bevestigd door de bevindingen uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 59, p.63). Hierin wordt namelijk gesteld dat door Socius jongeren de populatie van 400 asielzoekers als te groot, te vergankelijk (door de hoge doorlooptijd) en te divers werd ervaren om er echt verbinding mee te maken, hetgeen in lijn is met bovenstaande bevindingen. Ten slotte blijkt ook uit dit rapport dat het reeds kennen van een aantal asielzoekers door Socius jongeren als helpend werd ervaren in hun contact met deze bewoners, omdat deze asielzoekers hen konden introduceren aan andere asielzoekers (Oliver et al., 2019, p. 63).

1.3) Sturing op bewonersparticipatie

De derde besproken invloedfactor binnen de categorie institutionele factoren betreft de al dan niet plaatsgevonden sturing op bewonersparticipatie door betrokken partners of Socius jongeren in een beheerdersrol. Zoals in de resultatensectie met betrekking tot de verwachtingen rondom bewonersparticipatie reeds is beschreven, waren betrokken partners van Plan Einstein niet altijd tevreden met de participatie door Socius jongeren. Onder hen bestonden immers verschillende verwachtingen op dit gebied. Zo gaf Gerda aan dat partners bij de vergaderingen die zij in haar beheerdersrol bijwoonden uiting gaven aan deze onvrede. Uit de interviews blijkt echter niet dat partners zich veelvuldig actief inzetten om Socius jongeren aan te sporen tot meer participatie. Zo gaf Ciara aan dat participatie onder jongeren volgens haar door partners wel meer gestimuleerd had mogen worden en dat ze het ook niet raar had gevonden als ze op het uitblijven van haar participatie zou zijn aangesproken. Zo stelde zij: *“Ik vind je geeft commitment op het moment dat je daar komt wonen, dan mag je daar best op aangesproken worden in een gesprekje of even gebeld worden”*. Bevindingen uit de survey van het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 59) bevestigen dat

jongeren niet actief werden aangemoedigd om te participeren bij het project. Toch kan op basis van de interviews gesteld worden dat er, zij het in mindere mate, pogingen zijn gedaan om participatie door Socius jongeren te stimuleren. Gebleken is dat hierbij onderscheid kan worden gemaakt tussen twee sturingsbenaderingen, namelijk een persoonlijke benadering op individueel niveau en een algemene benadering op groepsniveau. Beide door zowel betrokken partners als door Socius jongeren met een beheerdersfunctie uitgevoerd. Hieronder wordt toegelicht hoe beide benaderingen er in de praktijk uit zagen en welk (mogelijk) effect zij op de participatie van Socius jongeren al dan niet hadden.

Sturing op individueel niveau

Ten eerste is uit de interviews gebleken dat een aantal betrokken partners, waaronder jongerenhuisvester Socius Wonen in het bijzonder, heeft getracht op individueel niveau participatie onder Socius jongeren te bevorderen. De twee belangrijkste manieren waarop sturing op dit niveau heeft plaatsgevonden waren de gehanteerde selectieprocedure voor beide bewonersgroepen en het tijdens het project persoonlijk benaderen van Socius jongeren om hen aan te zetten tot (meer) participatie. Beiden worden hieronder nader toegelicht.

Bewonersselectie

Uit de interviews is naar voren gekomen dat met name in de beginfase van Plan Einstein door betrokken partners is getracht om voor beide bewonersgroepen de meest geschikte personen te selecteren. Zo gaven meerdere jongeren aan dat asielzoekers in de eerste fase waren geselecteerd op hun vaardigheid in de Engelse taal en op hun motivatie om mee te doen aan het project. Een aantal respondenten gaf aan dat dit helpend was in het aangaan van groepsoverstijgend contact met deze bewoners. Later, toen de grote groep asielzoekers werd geplaatst, is het selectie criterium voor asielzoekers echter vervallen. Voor de Socius jongeren vond wel gedurende het gehele project een selectieprocedure plaats, al veranderde deze wel na verloop van tijd. De selectieprocedure bestond hoofdzakelijk uit het verplicht bijwonen van een informatieavond en het invullen van een inschrijfformulier waarop ook de motivatie om in Plan Einstein te willen wonen was opgenomen. Gerda gaf in een interview in 2017 aan dat het een vrij strenge selectie betrof, hetgeen heeft geleid tot een grote sociale cohesie onder de bewoners: *“Er zijn nu mensen met dezelfde ideeën. We werden gemotiveerd op motivatie en inzet, ideeën wat je wil doen”*. Ook Maura gaf aan dat de selectie van de jongeren volgens haar goed was gegaan. Niet iedereen deed actief mee, maar dat is

naar haar mening ook niet per se nodig. Wel gaf ze aan dat het belangrijk was dat jongeren openstonden voor asielzoekers. Die mensen moeten volgens haar worden geselecteerd.

Niet iedereen vond dat de selectie van bewoners goed is gegaan. Met name op het gebied van de selectie van Socius jongeren was kritiek. Zo stelde Dennis dat de nieuwe projectcoördinator van Socius vond dat de procedure niet streng genoeg was, omdat er te veel bewoners waren die zich niet inzetten voor het project. Zelf gaf Gerda in het interview in 2019 echter ook aan dat de selectie wat haar betreft wel uitgebreider had gemogen. Ook gaf zij aan dat Socius Wonen ten tijde van haar selectie (voorafgaand aan de start van het project) naast gemotiveerde jongeren ook erg op zoek was naar jongeren die konden komen klussen, omdat ze een beetje in de knoop kwamen met het op tijd opleveren van de kamers. Later, toen er niet meer in één keer veel kamers hoefden te worden gevuld, veranderde dat volgens haar wel. Tevens stelde zij dat er in de latere fase van het project ook hospiteeravonden werden gehouden, waarbij de bewoners uit een aantal vooraf geselecteerde jongeren een nieuwe bewoner mochten uitkiezen. Op dat moment speelde volgens Gerda echter wel het probleem dat potentieel zeer geschikte kandidaten voor het wonen in het project werden afgeschrikt door de tijdelijkheid van het project en zich hier dus niet voor aanmeldden. Ook zijzelf had hierdoor getwijfeld om in Plan Einstein te willen gaan wonen: *“Ik vond dat zelf heel erg afschrikwekkend. Ik heb het dus toch gedaan, omdat ik het wel echt een heel bijzonder project vond. Maar ik merkte dat toen ik zelf over de selectie ging, dat dat inderdaad best wel veel mensen afschrok. Zeker aan het einde toen het nog maar een jaar duurde. Dat je denkt ja haha ga ik er echt al deze moeite in stoppen en vervolgens weer weg?”* Volgens haar was het heel lastig om jongeren te vinden die zowel een woning zochten als echt goed binnen het project pasten. Tegen het einde van het project wilde men volgens haar ook gewoon graag kamers vullen: *“Anders kostte het Socius heel veel geld als die kamers leegstaan”*. De wijze waarop Ciara werd geselecteerd voor het project sluit hierbij aan. Zij gaf aan dat haar selectie plaatsvond in één van de laatste maanden van het project. Zij had vooraf aangegeven vanwege haar werk niet veel tijd te kunnen investeren in het project. In eerste instantie werd zij dan ook niet uitgekozen als nieuwe bewoner, maar toen de wel geselecteerde bewoners afhaakten werd zij alsnog gevraagd om in Plan Einstein te komen wonen. Dat zij weinig zou kunnen participeren werd volgens haar door Socius Wonen dan ook een beetje ‘weggemoffeld’, want het waren de laatste maanden en misschien zou ze wel iets kunnen toevoegen.

Ook andere respondenten gaven aan dat er mogelijk verbeterpunten liggen op het gebied van de selectieprocedure voor bewoners. Zo gaf Atiyah te kennen te vermoeden dat Socius van sommige bewoners geen motivatiebrieven had gelezen, omdat er, zeker in de beginfase van het project, naast

motivatie ook het criterium dat jongeren afkomstig waren uit Overvecht bij de selectie werd gehanteerd. Volgens Atiyah had Socius dit beter niet kunnen doen, omdat er op die manier volgens haar best veel plekken zijn weggegeven aan jongeren die weliswaar uit de wijk kwamen, maar niet gemotiveerd waren om zich in te zetten voor het project. Wat haar betreft had er meer geselecteerd mogen worden op de motivatie van bewoners en op hun ideeën over hoe zij zich zouden willen inzetten voor het project. Andere respondenten sloten zich hierbij aan. Zo stelde Dennis dat het volgens hem wel goed zou zijn geweest als Socius Wonen gesprekken had gevoerd met de jongeren. Hij stelde hierover: *“Als die niet zeg maar iedereen kennen, weten ze eigenlijk ook niet wat voor vlees ze in de kuip hebben en wat voor toezeggingen ze dan kunnen doen. . . . Wanneer Socius een goed beeld heeft van iedereen, van die doet dit en die kan dit doen, dat Socius met een partij kan zoeken van op welke manier kunnen we mensen laten participeren. . . . Dan kan Socius tegen die bewoner zeggen van hé hoe zou je dit en dit vinden bijvoorbeeld”*. Ook Brendan stelde dat de selectie beter had gekund. Net als Dennis suggereerde hij dat de procedure zou kunnen worden uitgebreid met een persoonlijk gesprek ten navolging van het indienen van een motivatiebrief. Tijdens een dergelijk gesprek zou er volgens hem gekeken moeten worden wat de potentiële bewoner zou kunnen betekenen voor het project en in hoeverre dat uitvoerbaar is. Vervolgens zouden bewoners volgens Brendan aangesproken kunnen worden wanneer zij niet doen wat zij tijdens het selectiegesprek hebben gezegd. Echter gaf hij ook aan te twifelen of het dan niet te geforceerd wordt. Ciara stelt dat dit ook via een brief gedaan kan worden, waarin jongeren aangeven wat hun motivatie is om in Plan Einstein te komen wonen en op welke concrete manieren zij zich zouden kunnen inzetten voor het project.

Persoonlijke benadering Socius jongeren tijdens project

Naast sturing op (meer) participatie door Socius jongeren door middel van de selectieprocedure voor deze bewonersgroep is uit de interviews gebleken dat zowel betrokken partners als Socius jongeren in een beheerdersrol tijdens het project in min of meerdere mate pogingen hebben gedaan om jongeren aan te spreken op (het uitblijven van) hun participatie en hen aan te moedigen om (meer) te participeren.

Zo bleek dat de projectcoördinator die halverwege het project bij Socius Wonen kwam werken op een gegeven moment motivatiebrieven van Socius jongeren herlas en jongeren heeft opgebeld om te vragen of ze iets op zouden willen pakken. Tevens gaf Francis aan door de jongerenhuisvester te zijn benaderd om langs de deuren van Socius jongeren te gaan om te vragen hoe ze zouden willen participeren, maar dat heeft hij uiteindelijk niet gedaan. Daarnaast kwam uit de interviews naar voren dat één van de Socius jongeren met een beheerdersfunctie bijhield welke jongeren

participeerden bij het project. Hier werd vervolgens over vergaderd, om te kijken waarom jongeren dit niet deden en hoe zij er meer bij konden worden betrokken. Volgens haar spraken betrokken partners de jongeren niet direct aan op hun participatie. Zelf deed ze dat wel af en toe. Dit deed ze volgens haar niet op een verwijtende manier, maar op een onderzoekende manier om erachter te komen waarom mensen niet (meer) betrokken waren. Daar liet zij het op individueel niveau echter wel bij, omdat participatie volgens haar wel een 'vrijwilligersding' bleef.

Tevens is uit de interviews gebleken dat een aantal partners jongeren weliswaar niet corrigerend aansprakten op hun participatie, maar hen wel benaderden met de vraag of zij ofwel wilden deelnemen aan door hen georganiseerde activiteiten of evenementen, dan wel wilden ondersteunen bij de organisatie of uitvoering ervan. Uit de interviews is niet direct gebleken in welke mate dit is gedaan en of dit een significant positief effect had op de participatiegraad. Wel gaf Gerda, die zich in haar beheerdersrol ook bezighield met de participatie van jongeren, aan dat een persoonlijke benadering volgens haar beter werkte dan via mailtjes en flyers werven van jongeren. Daarbij stelt zij echter dat betrokken partijen volgens haar op een gegeven moment (te) veel van jongeren gingen verwachten: *"Ze hadden wel zo van ja maar jullie moeten meedoen met dingen. . . . . Waarom zien we jullie niet? Wat is dit?"*. Zelf was zij voorstander van een organisch ontstaan van bewonersparticipatie en vond dat het niet het karakter van vrijwilligerswerk moest krijgen. Daarom heeft zij op een gegeven moment bij partners aangegeven dat het werven van jongeren voortaan via haar of een andere jongere met een beheerdersfunctie moest gaan. Dat ging volgens haar toen wel goed. Ook Atiyah gaf aan het soms vervelend te hebben gevonden dat partners haar benaderden om ergens aan mee te doen: *"Ja het is ook gewoon je huis. En dat vond ik zelf ook af en toe vervelend dat ik dan... Ja ik heb het gewoon ook wel druk er... Had het toen ook gewoon wel druk daar omheen. En dan kwam ik af en toe thuis en dan vroegen mensen iets aan me en dacht ik van ja hallo ik woon hier ook gewoon"*. Daarnaast bleef het volgens haar voor partners lastig om jongeren te bereiken, mede doordat jongeren veel partners niet goed kenden. Zij gaf aan zelf te hebben gemerkt dat zij meer betrokken raakte bij het project naarmate zij partners beter leerde kennen. Zij stelt daarom dat het wellicht een idee is dat partners meer investeren in het persoonlijk contact met Socius jongeren, waarbij zij zich naast het werven van jongeren voor hun activiteiten zich ook richten op het beter leren kennen van hen. Ten slotte gaf Dennis aan dat het volgens hem goed zou zijn geweest als partners meer samen met jongeren hadden gezocht naar een passende rol binnen het project. Volgens hem is er altijd wel iets passends te vinden.

Sturing op groepsniveau

Ten tweede is uit de interviews gebleken dat betrokken partners en jongeren met een beheerdersfunctie getracht hebben Socius jongeren op groepsniveau aan te zetten tot (meer) participatie. Bij deze vorm van sturing benaderden zij de groep Socius jongeren in zijn geheel. Met name huisvester Socius Wonen heeft dit gedaan door maandelijkse borrels voor Socius jongeren te organiseren. Tevens is er ook nagedacht over het invoeren van een buddy-systeem. Dit is echter nooit in praktijk uitgevoerd. Beide sturingsmiddelen worden hieronder nader toegelicht.

Maandelijkse borrels voor bewoners

Zoals hierboven gesteld heeft de projectcoördinator van huisvester Socius Wonen getracht (meer) participatie onder Socius jongeren te bevorderen door maandelijkse borrels voor en (en asielzoekers) te organiseren. Uit de interviews is gebleken dat deze borrels zowel een informatief als stimulerend doel dienden. Zo stelde Dennis dat bij de eerste borrel uitleg werd gegeven over welke partijen er bij het project betrokken waren en wat hun rol was. Ook Ellen gaf aan dat er tijdens deze borrels werd gedeeld wat er allemaal gebeurd was en wat er zou gaan gebeuren. Volgens Hugh duurde deze informatieverstrekking door Socius tijdens de eerste borrels soms een uur, hetgeen volgens hem te lang was en de opkomst deed afnemen. Later is dit gelimiteerd tot twintig minuten. Na het informatieve deel was er ruimte een gezellige borrel, maar ook voor brainstorming over de vraag hoe Socius jongeren (meer) konden gaan participeren. Hugh stelde hierover dat er dan werd gevraagd wat de jongeren zouden willen doen. Ook Iris stelde dat er besproken werd hoe het contact met asielzoekers verbeterd kon worden en welke activiteiten jongeren zouden kunnen organiseren. Daarnaast stelde Dennis dat tijdens dit gedeelte van de borrel ook partners zouden aansluiten *“om meer mee te kijken en te connecten”*. Dit was volgens hem echter geen groot succes, omdat partijen vaak niet kwamen opdagen. Redenen hiervoor waren volgens Dennis het feit dat de borrels buiten werktijd plaatsvonden of dat niemand de partijen had uitgenodigd. Tevens stelt Dennis dat de brainstorm verder niet echt door Socius Wonen werd begeleid, maar dat er wel papier en stiften lagen om de brainstorm te faciliteren. Volgens hem werden er ook nooit harde afspraken gemaakt over de dingen die werden bedacht. Gerda sloot hierbij aan door te stellen dat de borrels ertoe dienden om participatie iets laagdrempeliger te maken: *“Dus om gewoon te brainstormen en je mag ook een idee naar voren roepen en niet zelf uit willen voeren. zeg maar gewoon hé dit heb ik bedacht en is misschien leuk”*. Ciara weersprak dit echter tegen. Volgens haar heerste onder de Socius jongeren het gevoel dat jongeren hier op (het uitblijven van) hun participatie werden aangesproken en vervolgens min of meer verplicht werden om iets te gaan organiseren. Zij stelde: *“Als je er niet was, dan hoefde je in ieder geval ook niets te doen zeg maar”*. Er zat ook geen consequentie aan als

jongeren niet kwamen. Volgens haar was dit één van de redenen dat de borrels slecht bezocht werden.

Desalniettemin zijn er wel Socius jongeren naar de borrels gegaan en is uit de interviews gebleken dat hier uiteindelijk een aantal activiteiten uit zijn gerold die zijn georganiseerd door Socius jongeren. Voorbeelden hiervan zijn een voetbaltoernooi en een spelletjesavond voor alle bewoners. Brendan gaf aan het fijn te hebben gevonden dat ook andere jongeren op deze manier werden gemobiliseerd om te participeren. Niet iedereen zag deze maandelijkse borrels echter als een succes, met name doordat de borrels volgens respondenten niet goed werden bezocht. Niet alleen partners kwamen niet opdagen, maar ook de meerderheid van jongeren bleven afwezig. Zo stelde Kitty dat het met name de bewoners van de tweede verdieping waren die de borrels bezochten. Volgens Dennis werden de borrels slechts door jongeren bezocht die zich al inzetten voor het project: *“Van degenen die niet iets deden . . . die kwamen er ook niet naartoe. Die waren gewoon niet meer te bereiken”*. Ciara zei hierover dat er wel aangegeven was dat het de bedoeling was dat jongeren bij de borrels aanwezig waren, maar dat er in het begin maar vier of vijf mensen aanwezig waren. Dit aantal werd na verloop van tijd niet veel meer. Volgens haar was het hoogtepunt een borrel waar er vooraf pizza werd beloofd. Hier kwamen volgens haar tien mensen opdagen. Hugh stelde hierover dat de pizza's wel werkte bij het aantrekken van jongeren. Gerda gaf daarentegen aan dat de borrels na verloop van tijd juist wel drukker werden bezocht. Als verklaring hiervoor gaf zij het feit dat jongeren meer op een persoonlijke manier in plaats van via posters werden benaderd.

Buddy-systeem

Naast het organiseren van maandelijkse borrels werd door partners nagedacht om ook op andere manieren de participatie onder Socius jongeren op groepsniveau te bevorderen. Er werd hier over vergaderd, maar uit de interviews blijkt dat van verdere daadwerkelijke sturing in de praktijk echter weinig sprake was. Zo stelde Gerda dat partners op een gegeven moment wel het idee hadden om een buddy-systeem op te zetten, maar dat dit nooit is uitgevoerd. Zij stelde hierover dat dit ook niet passend zou zijn, omdat intensief vrijwilligerswerk volgens haar niet de insteek van het project was *“Als ik een buddy-systeem wil dan sluit ik me wel aan bij New Dutch Connections. Dan moet je vooraf zeggen: je moet een buddy zijn. Dan was ik hier niet komen wonen”*. In de andere interviews is de mogelijkheid van een buddy-systeem niet ter sprake gekomen, hetgeen mogelijk aanduidt dat zij hier niets van wisten.

1.4) Ondersteuning bij participatie tijdens het project

De vierde besproken invloedfactor binnen de categorie institutionele factoren betreft de al dan niet geboden ondersteuning bij bewonersparticipatie. Op dit gebied zijn in dit onderzoek drie hoofdbevindingen naar voren gekomen. Ten eerste is uit de interviews gebleken dat respondenten tijdens het project in verschillende mate ondersteuning van actoren bij hun participatie hebben ondervonden. Ten tweede is naar voren gekomen dat respondenten tijdens het project verschillende behoeften hadden ten opzichte van het ontvangen van ondersteuning bij hun participatie. Ten derde is gebleken dat de ondersteuning die is geboden verschillende vormen heeft aangenomen en dat respondenten hier in verschillende mate van tevredenheid op terugkijken. Deze drie hoofdbevindingen worden hieronder nader toegelicht.

Verschillende mate van geboden ondersteuning

Als eerste hoofdbevinding is uit de interviews naar voren gekomen dat respondenten in verschillende mate en in verschillende vormen ondersteuning bij hun participatie hebben ontvangen. Op basis van de interviews kan gesteld worden dat de respondenten in het algemeen niet veel ondersteuning bij hun participatie hebben ervaren, hetgeen participatie daardoor soms lastig maakte en hun motivatie om zich in te zetten voor het project soms deed afnemen. Volgens Dennis heerste er het idee dat Socius jongeren alles zelf moesten bedenken en zelf moesten opzetten. Ook andere respondenten gaven aan weinig contact te hebben gehad met partners gedurende hun verblijf in Plan Einstein. Tevens gaven respondenten die een beheerdersrol hebben vervuld aan ook bij deze rol weinig tot geen begeleiding te hebben gehad.

Toch waren er ook respondenten die, zei het in weinige mate, wel ondersteuning bij hun participatie hebben ontvangen. De ondersteuning die is geboden bleek voornamelijk afkomstig te zijn van jongerenhuisvester Socius Wonen en van Socius jongeren die een beheerdersfunctie hadden. Ook organisaties als de gemeente, het COA, de Social Impact Factory en Welkom in Utrecht werden echter genoemd als partners die (in mindere mate) ondersteuning hebben geboden. Ten slotte is naar voren gekomen dat de geboden ondersteuning met name gericht was op het organiseren van activiteiten en evenementen met asielzoekers. Jongeren die niet op deze manier hebben geparticipeerd ontvingen dan ook minder tot geen ondersteuning.

Verschillen in behoefte aan ondersteuning

Als tweede hoofdbevinding is naar voren gekomen dat respondenten in verschillende mate behoefte hadden aan ondersteuning bij hun participatie. Zo stelde Gerda dat meer ondersteuning

volgens haar niet had gewerkt: “. . . omdat het dan dus een soort van vrijwilligerstraining werd en dat was niet waarom ik daar was. . . . En ik denk ja je kan daar heel veel ondersteuning tegenaan gooien en je kan met z’n allen gaan praten over wat er aan de hand is en hoe we dan toch die drempel kunnen overbruggen, maar dan ga je dus heel veel van mensen vragen”. Zelf was zij een grotere voorstander van het aanpassen van de fysieke omgeving (om zo ontmoetingen tussen jongeren en asielzoekers te bevorderen), dan van het trainen van jongeren om zelf de stappen te gaan ondernemen op het gebied van participatie. Ook Dennis gaf aan niet meer behoefte aan ondersteuning te hebben gehad tijdens het project, ook niet wanneer het contact met asielzoekers niet zo gemakkelijk verliep: *“Op een gegeven moment houdt het op. Als het niet lukt dan lukt het niet. Ik hoef niet iemand die dan mijn handje vasthoudt”*. Andere respondenten gaven echter aan dat zij wel meer behoefte aan ondersteuning hadden gehad en dat het tekort hieraan hun participatie bij het project negatief heeft beïnvloed. Zo gaf Ciara aan dat ze vond dat jongeren te veel verantwoordelijkheid kregen als zij een activiteit wilden organiseren: *“Nou ik vond het lastig op het moment dat je benoemde ik wil een activiteit organiseren, dan was jij verantwoordelijk voor die activiteit en dan kon je bij wijze van een projectplan indienen en het gaan doen”*. Dit wilde zij niet en dat was voor haar dan ook reden om zich hier niet actief voor in te zetten. Ook Ellen gaf aan tijdens het project wel behoefte te hebben gehad aan meer ondersteuning. Zo had zij moeite om aansluiting te vinden bij andere Socius jongeren, waardoor ze het lastig vond om actief te participeren bij het project.

Verschillende vormen van ondersteuning

Als derde hoofdbevinding is uit de interviews gebleken dat in de gevallen dat er ondersteuning bij participatie van respondenten werd geboden, dit in verschillende vormen is gedaan. In dit onderzoek zijn de verschillende ondersteuningsvormen op basis van de functie die zij hadden in drie categorieën ingedeeld, namelijk 1) informerende ondersteuning, 2) faciliterende ondersteuning en 3) uitvoerende ondersteuning. De manieren waarop ondersteuning binnen deze drie categorieën heeft plaatsgevonden wordt hieronder toegelicht.

Informerende ondersteuning

De eerste categorie van ondersteuning betreft de informerende ondersteuning. Binnen deze categorie valt ondersteuning die gericht is op het overbrengen van informatie die Socius jongeren konden gebruiken bij hun participatie. Deze informatie kon betrekking hebben op verschillende facetten van participatie. Zo woonden een aantal respondenten een voorlichtingsbijeenkomst bij

waarin COA informatie gaf over de cultuurverschillen tussen Socius jongeren en asielzoekers en over wat de Socius jongeren wel en niet moesten doen in de omgang met asielzoekers. Volgens Ellen en Dennis lagen de meeste dingen die hier werden verteld wel voor de hand, maar was het wel goed om er even bij stil te staan. Niet iedereen heeft deze voorlichting echter bijgewoond. Zo gaf Francis aan een dergelijke voorlichting graag te hebben gehad en dat hij hier ook specifiek om had gevraagd, maar dat de voorlichting overdag plaatsvond en dat hij dan niet kon. Dat betreurde hij, want hij had volgens hem een dergelijke voorlichting goed kunnen gebruiken. Zo gebeurde het dat hij berichten ontving van asielzoekers die terug moesten naar hun eigen land en die hem om hulp smeekten en zelfs aangaven zelfmoord te willen gaan plegen. Francis gaf aan niet goed te hebben geweten hoe hij met deze situatie om moest gaan en dat meer informatie daarover behulpzaam zou zijn geweest.

Naast informatie over hoe om te gaan met asielzoekers was er in eerste instantie ook een plan over het bieden van een training voor Socius jongeren die een beheerdersrol vervulden. Volgens Hugh is dit er echter nooit van gekomen. Hij gaf aan dat dit wel handig was geweest, omdat hij het nu zelf uit moest zoeken: *“Op zich ook prima, maar het is wel makkelijker als je een training hebt gehad”*.

Ten slotte gaf Kitty aan in de beginfase van het project presentaties van betrokken partijen te hebben gehad, waarbij zij aangaven voor welke zaken de Socius jongeren bij hen terecht konden. Andere respondenten hebben deze presentaties niet genoemd. Dennis gaf aan juist niet te weten bij welke partners terecht te kunnen voor ondersteuning.

Faciliterende ondersteuning

De tweede categorie van ondersteuning bij participatie betreft ondersteuning in de vorm van het faciliteren van participatie, gericht op het faciliteren van de organisatie van activiteiten en evenementen. Op basis van de interviews kan gesteld worden dat dit de meest voorkomende ondersteuningsvorm was. Ook binnen deze categorie vond ondersteuning op verschillende manieren plaats. Zo konden jongeren budgetten bij Socius Wonen aanvragen voor de organisatie van de door jongeren bedachte activiteiten. Bijvoorbeeld voor eten en drinken of voor benodigde sportartikelen. Wat betreft deze financiële ondersteuning gaf een aantal jongeren wel aan dat zij vaak lang moesten wachten op de toestemming voor de activiteit en daarmee ook op het vrijkomen van het budget dat voor de organisatie ervan nodig was. Volgens respondenten nam de motivatie om activiteiten te organiseren hierdoor af. Brendan gaf daarnaast aan pas na een halfjaar te hebben gehoord dat het mogelijk was om budgetten voor het organiseren van activiteiten aan te vragen. Francis stelde

bovendien dat deze budgetten niet altijd beschikbaar waren, hetgeen ook zijn motivatie om te participeren deed verminderen.

Tevens werd door betrokken partners faciliterende ondersteuning geboden door spullen zoals een beamer uit te lenen aan jongeren en door jongeren de mogelijkheid te bieden om gebruik te maken van de incubator.

Ten slotte is gebleken dat Socius Wonen participatie faciliteerde door, zoals reeds beschreven, maandelijks borrels voor bewoners te organiseren. Op die manier trachtte de huisvester jongeren bij elkaar te brengen en brainstorming over nieuwe mogelijke manieren van participatie mogelijk te maken. Zoals eerder beschreven was het in eerste instantie de bedoeling dat hier ook andere partijen bij aansloten, zodat er meer verbinding ontstond tussen hen en de jongeren en op die manier participatie door jongeren kon worden ondersteund. Dit heeft in praktijk echter nauwelijks plaatsgevonden.

Uitvoerende ondersteuning

De derde categorie van ondersteuningsvormen betreft de categorie van uitvoerende ondersteuning bij participatie. Deze uitvoerende ondersteuning vond met name plaats in de vorm van het meedenken en begeleiden van de participatie van Socius jongeren. Zo waren de eerder besproken maandelijks borrels opgezet om brainstormsessies te faciliteren. Hoewel hier vanuit de betrokken partners weinig tot geen begeleiding bij was, ondersteunde een aantal Socius jongeren met een beheerdersfunctie deze bijeenkomsten wel. Zo gaf Gerda aan dat zij op deze borrels een brainstorm onder de jongeren op gang probeerde te brengen door vragen te stellen als: *“Wat zou nu ons doel moeten zijn? Oh mensen ontmoeten. Oké, wat voor activiteiten kunnen we dan organiseren die daar dan bij aansluiten? En hoe zou je mensen willen ontmoeten? Heeft iemand anders een ander idee?”*.

Naast het meedenken over participatie vond ook ondersteuning plaats in de vorm van het meehelpen bij participatie. Zo hielp het COA mee door asielzoekers te benaderen voor deelname aan de door Socius jongeren georganiseerde activiteiten. Via een jongere met een beheerdersrol konden Socius jongeren posters regelen voor de promotie van hun activiteiten. Ook gaf Atiyah aan via de organisatie Social Impact Factory begeleiding te hebben gekregen bij de oprichting van *Einstein's Coffee of the World*. Onder de begeleiding van iemand van deze organisatie konden jongeren allerlei ideeën voor de nieuwe invulling van de incubator aandragen, hetgeen uiteindelijk heeft geleid tot de oprichting van de koffiehoek.

Ten slotte werd er soms ook samengewerkt door Socius jongeren en betrokken partners. Gesteld zou kunnen worden dat Socius jongeren en betrokken partners op deze manier elkaar ondersteuning boden. Zo gaf Brendan aan samen met iemand van de organisatie Welkom in Utrecht een diner en een bingoavond te hebben georganiseerd. Ook Francis heeft een aantal keer de samenwerking met partners opgezocht. Hij gaf aan dat er volgens hem op dit gebied nog wel verbeterpunten lagen. Zo heeft hij ervaren dat een partij bij een gezamenlijke organisatie van een buurfeest zich op het laatste moment terugtrok, hetgeen volgens hem demotiverend werkte. Ook gaf hij aan dat hij bij de organisatie van andere evenementen de samenwerking met partijen miste. Volgens hem kwam het voor dat partijen Socius jongeren bijvoorbeeld zonder overleg taken aan hem toebedeelden die hij vervolgens alleen moest uitvoeren, maar dat hij daar geen behoefte aan had en om die reden hen niet meer meehielp met de organisatie van activiteiten. Dennis en Atiyah beamen dat er niet vaak sprake was van samenwerking tussen Socius jongeren en partners. Dennis gaf daarbij aan dat onder andere het feit dat jongeren en partners vaak niet op dezelfde tijden aanwezig waren in het pand de samenwerking tussen beiden in de weg stond.

1.5) Regelgeving en procedures rondom bewonersparticipatie

De vijfde besproken invloedfactor binnen de categorie institutionele factoren betreft het geheel van de in Plan Einstein gehanteerde regelgeving en procedures die betrekking hadden op zaken rondom de bewonersparticipatie. Uit de interviews is gebleken dat bepaalde regels en procedures specifiek invloed hebben gehad op drie facetten van bewonersparticipatie, namelijk op 1) de organisatie van activiteiten en elementen, 2) het groepsoverstijgend contact in de incubator en 3) het groepsoverstijgend contact bij mensen thuis. Hieronder wordt de invloed van de regelgeving en procedures op deze gebieden nader toegelicht.

Invloed regelgeving en procedures met betrekking tot de organisatie activiteiten en evenementen

Ten eerste is uit de interviews naar voren gekomen dat Socius jongeren bij de organisatie van activiteiten en evenementen voor asielzoekers aan allerlei regels dienden te voldoen. Zo moesten zij vooraf bij jongerenhuisvester Socius Wonen via een aanvraagformulier toestemming vragen voor de organisatie van activiteiten en evenementen. Kitty en Gerda gaven aan dat er voornamelijk vanuit de Europese Unie veel eisen op het gebied van onder andere regulatie en veiligheid aan het aanvraagformulier waren gesteld. Hugh stelde bovendien dat alle budgetaanvragen goed verantwoord moesten worden, omdat de Europese Unie anders niet zou betalen. Zo moesten

jongeren op dit formulier aangeven wat het idee was, door wie het zou worden georganiseerd, wie er zouden deelnemen en welk budget ervoor nodig was.

Zoals eerder aangegeven gaven meerdere respondenten aan dat het vaak lang duurde voordat zij toestemming kregen en er budget vrij werd gemaakt, hetgeen bij een aantal de motivatie om nog iets te organiseren deed afnemen. Zo stelde Kitty dat het gebeurde dat Socius jongeren steeds het formulier moesten aanpassen, waardoor hun motivatie wegviel. Ook Hugh beaamde dat het lange wachten op toestemming en het vrijkomen van het budget de motivatie niet ten goede kwam. Dennis gaf aan dat de lange doorlooptijd van de aanvraagprocedures bovendien invloed had op de verminderde participatie. Zo stelde hij dat er soms zo'n lange tijd overheen ging dat het momentum voorbij was en jongeren uiteindelijk geen tijd meer hadden om nog iets te organiseren.

Niet iedereen vroeg dan ook vooraf toestemming aan voor het organiseren van activiteiten en evenementen, zo kan uit de interviews worden opgemaakt. Het aanvragen van toestemming was volgens Dennis ook alleen verplicht wanneer de activiteit of het evenement gericht was op een grote groep asielzoekers. Wanneer het een kleinere groep of individuele asielzoekers betrof hoefde dit volgens hem niet, hetgeen volgens hem daardoor veel gemakkelijker was. Francis gaf aan dat er überhaupt regelmatig zonder het officieel aanvragen van toestemming activiteiten werden georganiseerd. Zo zijn er volgens hem voetbalavonden en filmavonden georganiseerd zonder dat vooraf eerst toestemming is gevraagd. Wanneer jongeren geld nodig hadden gingen zij volgens hem zelf wel op zoek naar een sponsor. Volgens hem hebben partners hier nooit bezwaar tegen aangetekend.

Ten slotte gaf Francis aan niet alleen voor de organisatie van activiteiten en evenementen toestemming te moeten vragen, maar ook voor de promotie ervan. Zo moest er met meerdere organisaties geschakeld worden om toestemming te vragen voor het verspreiden van flyers en posters. Ook dit kostte volgens hem veel tijd.

Invloed regelgeving en procedures met betrekking tot groepsoverstijgend contact in de incubator

Ten tweede is gebleken dat participatie werd beïnvloed door de openingstijden en toegankelijkheid van de incubator. Zo gaf Dennis aan dat de incubator in de eerste weken van het project vrij toegankelijk was voor iedereen, maar dat dit door de komst van een groot aantal partijen veranderde. Vanaf dat moment moest men de ruimte vooraf reserveren. Volgens Dennis werd het ontmoeten van asielzoekers in deze ruimte hierdoor steeds formeler en was de spontaniteit verdwenen. Ook Olivia stelde het te betreuren dat de incubator op een gegeven moment niet altijd open was en gaf aan dat het een positieve ontwikkeling was dat er op een gegeven moment twee

'hosts' in dienst waren genomen waardoor de ruimte vaker en langer open kon blijven. Ten slotte gaf Jan aan weinig last te hebben gehad van de beperkte openingstijden van de incubator. Volgens hem was de incubator vrij toegankelijk wanneer er geen cursussen werden gegeven en werd de ruimte op die momenten altijd drukbezocht. Hier ontmoette hij dan ook altijd veel asielzoekers.

Involed regelgeving en procedures met betrekking tot groepsoverstijgend contact in privéruimten

Ten derde is gebleken dat er regels bestonden die het bezoeken van bewoners uit de andere doelgroep in hun eigen woongedeelte verhinderde. Officieel was dit namelijk niet toegestaan. Zo stelde Ciara: *"Wij konden niet zomaar het asielzoekerscentrum in. Dus dan moest je echt wel een gerichte afspraak hebben. En zij mochten ook niet bij ons naar boven"*. Een aantal respondenten gaf aan dat hier bij het azc streng op werd gecontroleerd. Ontmoetingen tussen Socius jongeren en asielzoekers vonden dan ook met name plaats op de gemeenschappelijke ontmoetingsplekken.

2) Persoonsfactoren

Binnen de categorie persoonsfactoren zijn vijf invloedfactoren gevonden, namelijk 1) de motivatie van Socius jongeren en asielzoekers, 2) het gevoel van competentie van Socius jongeren, 3) het gevoel van verbondenheid onder Socius jongeren, 4) het gevoel van autonomie onder Socius jongeren en 5) de tijdsbesteding van Socius jongeren. Hieronder worden de invloedfactoren nader toegelicht.

2.1) Motivatie van bewoners

De eerste besproken invloedfactor binnen de categorie persoonsfactoren betreft de motivatie van bewoners om te participeren bij het project. De resultaten op dit gebied hebben met name betrekking op de beelden van respondenten aangaande de motivatie van Socius jongeren. In beperkte mate gaven respondenten ook hun visie op de motivatie van asielzoekers.

Onderzocht is in welke mate en in welke hoedanigheid bewoners al dan niet gemotiveerd waren om te participeren bij het project. Op dit gebied zijn twee hoofdbevindingen gedaan. Ten eerste zijn tussen bewoners verschillen gebleken in de mate waarin zij gemotiveerd waren om zich in te zetten voor het project en dat de mate waarin bewoners al dan niet gemotiveerd waren gedurende het project veranderde. Ten tweede is gebleken dat onder de gemotiveerde bewoners sprake was van verschillende motivatieoriëntaties, variërend van intrinsieke tot extrinsieke motivatie. Deze twee hoofdbevindingen worden hieronder per bewonersgroep nader besproken.

Motivatie onder Socius jongeren

Mate van motivatie

Uit de interviews blijkt dat de mate waarin Socius jongeren gemotiveerd waren om zich in te zetten voor het project varieerde per persoon en in de tijd. Zo valt uit de interviews op te maken dat de meeste respondenten, met name tijdens de beginfase van het project, gemotiveerd waren om zich in te zetten voor het project. Dit sluit aan bij de bevinding uit de survey van het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 59) dat de mogelijkheid om asielzoekers te ontmoeten en de wens om hen te helpen de meest frequent door Socius jongeren benoemde redenen waren voor aanmelding bij het project. Deze motivatie bleek onder invloed van een aantal factoren onder een aantal respondenten na verloop van tijd af te nemen. Zo gaf een aantal respondenten aan dat jongeren lang hebben moeten wachten tot de komst van de grote groep asielzoekers en dat hierdoor de motivatie om te participeren bij het project afnam. Ook bleken, zoals eerder beschreven, de institutionele condities niet altijd optimaal te zijn voor de bevordering van participatie onder Socius jongeren. Zo kwam het voor dat jongeren wellicht wel gemotiveerd waren om te participeren, maar door de omstandigheden niet hiertoe in staat waren. Dit leidde ertoe dat de motivatie bij een aantal jongeren die in eerste instantie wel gemotiveerd waren om te participeren bij het project afnam.

Tevens is uit de interviews gebleken dat de meeste respondenten wel gemotiveerd waren om te participeren, maar dat dit binnen de groep Socius jongeren in het algemeen niet het geval was. Volgens een aantal respondenten had dit te maken met de verschillende beweegredenen die jongeren hadden om in Plan Einstein te willen wonen. Zo stelde Gerda dat volgens haar het overgrote gedeelte slechts een (relatief goedkope en grote) kamer wilde en verder niet zoveel met het project te maken wilde hebben. Andere respondenten uitten hetzelfde vermoeden. Dit kan echter niet met zekerheid gesteld worden, omdat deze jongeren niet zijn geïnterviewd. Mogelijk viel hun lage participatiegraad niet (slechts) te wijten aan een gebrek aan motivatie, maar speelden ook de eerder beschreven soms belemmerende institutionele factoren of een gebrek aan competentie op dit gebied een rol.

De bevinding dat weinig Socius jongeren gemotiveerd waren om zich in te zetten voor het project werd daarnaast ook door een aantal respondenten weersproken. Zo gaf Hugh aan dat er naar zijn idee juist wel veel jongeren woonden die gemotiveerd waren om te participeren. Hij baseerde dit op het gegeven dat de participatiegraad volgens hem hoger lag dan in vergelijkbare gemengde woonprojecten. Ook stelde hij dat een aantal jongeren eerst niet gemotiveerd waren om te participeren, maar dat later wel werden. Hij wist hier echter geen verklaring voor te geven. Wel lijken alle respondenten het erover eens te zijn dat er een relatief klein aantal Socius jongeren de zogenaamde kartrekkers van het project was. Zij participeerden meer dan andere bewoners. Op

basis van de interviews kan echter niet worden achterhaald of dit te wijten valt aan een hogere mate van motivatie of aan andere invloedfactoren. Mogelijk is er sprake van een combinatie van factoren.

Motivatietoerientatie

Wat betreft de motivatietoerientatie onder Socius jongeren kan gesteld worden dat ook deze per individu varieerde. Gebleken is dat binnen de groep respondenten die gemotiveerd was om zich in te zetten voor het project onderscheid gemaakt kan worden tussen jongeren die vooral intrinsiek gemotiveerd waren en jongeren die meer extrinsiek gemotiveerd waren. Hieronder wordt toegelicht op welke manier beide motivatietoerientaties onder Socius jongeren tot uiting kwamen.

Intrinsieke motivatie

Op basis van de interviews kan worden gesteld dat intrinsiek gemotiveerde jongeren zich met name inzetten op het gebied van groepsoverstijgend contact met asielzoekers. Binnen deze groep jongeren kon onderscheid worden gemaakt tussen jongeren die zich vooral voor een ander (vaak asielzoekers) inzetten voor het project en jongeren die dit meer voor zichzelf deden. Gesteld kan worden dat in het eerste geval was sprake van een intrinsieke normatieve motivatie en in het tweede geval een intrinsieke hedonistische motivatie.

Zo waren er jongeren die zich meer vanuit een verantwoordelijkheidsgevoel of een plichtsgevoel inzetten voor het project. Een voorbeeld hiervan was Jan. Hij stelde dat hij een aantal jaar geleden zelf een asielzoeker was en daarom nu graag asielzoekers in Plan Einstein wilde helpen. Ook Dennis gaf aan dat in sommige gevallen het morele gevoel zich te moeten inzetten een grotere rol speelde dan de mate waarin hij het participeren leuk vond. Zijn volgende citaat illustreert dit: *“Ik zat er niet per se voor mijzelf zo. Dus ook in de activiteiten dacht ik van ja als ik iets kan bijdragen en het lijkt me enigszins leuk, dan wil ik er zijn. Al is het niet voor mij. Zelfde met die taalles. Ik vond het niks, maar ik ben er wel een paar keer heen gegaan. Gewoon omdat ja anderen hebben er wel echt wat aan”*.

Bij jongeren die vooral uit eigen belang participeerden bij het project speelde de gezelligheid die het hen bracht een belangrijke rol. Een citaat van Iris waarin zij antwoord geeft op de vraag waarom zij binnen Plan Einstein activiteiten zou willen organiseren illustreert dit: *“Gewoon voor de gezelligheid. Ik heb nu het idee dat ik vaak alleen thuis zit en ik zoek wel weer wat activiteiten in m'n leven. En het is ook dat je vooral de mensen ziet die op jouw verdieping wonen. De rest van de mensen zie je vrij weinig. Dus dat is ook weer een manier om dan je huisgenoten te zien en een leuke*

avond te hebben en tegelijkertijd ook weer nieuwe burens te leren kennen". De jongeren die op deze manier gemotiveerd waren namen over het algemeen dan ook niet deel aan activiteiten die hen niet aanspraken. Zo stelde Ellen niet zoveel met de thema's van de aangeboden cursussen te hebben gehad en zich om die reden er dan ook niet voor te hebben aangemeld, ondanks het feit dat deze cursussen volgens haar wel een goede mogelijkheid boden om contact te leggen met asielzoekers. Op basis van de interviews kan worden opgemaakt dat de activiteiten die door respondenten als het leukst werden ervaren over het algemeen laagdrempelige activiteiten betroffen, welke de mogelijkheid boden tot informeel contact met asielzoekers. Opvallend was dat specifiek de gezamenlijke maaltijden door respondenten benoemd werden als leuke activiteiten. Dennis stelde hierover: *"Eten is denk ik één van de meest toegankelijke dingen die er is, omdat iedereen toch moet eten. En bij een activiteit waarbij je echt iets moet gaan doen. . . . daar kan het doen een drempel zijn. En bij eten kun je er ook bij zitten en gewoon gezellig mee kletsen als je niet wil mee-eten. En je leert ook meteen eigenlijk wat van elkaars cultuur. Ik denk dat het daarom zo geschikt was"*. Ellen voegde hieraan toe dat veel contacten ontstonden door het delen van eten met elkaar, hetgeen volgens haar verbreedde. Ciara voegde hieraan toe dat zij de activiteit zelf vaak niet eens zo leuk vond, maar dat zij de gesprekken die hieruit voortkwamen wel. Zo stelde zij: *"Ik vind het leuk om dat gesprek te voeren en dat je die spelletjes nodig hebt om dat gesprek te voeren is prima wat mij betreft. Maar ik ga niet voor het spelletje daarheen"*.

Ten slotte is gebleken dat in de praktijk vaak een combinatie van de hierboven genoemde motivatieoriëntaties voorkwam.

Extrinsieke motivatie

Op basis van de interviews kan worden gesteld dat de Socius jongeren die specifiek participeerden in de rol van beheerder of host, dit (deels) vanuit een extrinsieke motivatie deden. De beloning die deze jongeren voor hun inzet kregen speelde vaak een belangrijke rol bij hun beslissing om zich op deze manier in te zetten voor het project. In de meeste gevallen betrof dit een financiële beloning in de vorm van salaris. Een aantal respondenten gaf daarentegen aan ook op andere manieren te worden beloond voor hun participatie. Zo gaf Hugh aan dat de rol als beheerder bij Plan Einstein goed op zijn cv zou staan, hetgeen hij meenam in zijn beslissing om op deze manier bij het project betrokken te zijn.

Ten slotte is gebleken dat ook onder jongeren die zich inzetten op het gebied van groepsoverstijgend contact in sommige gevallen sprake was van een extrinsieke motivatie hiertoe. Zo

stelde Maura dat het meedoen aan activiteiten haar dwong om uit haar bubbel te komen, hetgeen zij graag wilde en dus reden was voor haar om op deze manier te participeren bij het project.

Motivatie onder asielzoekers

Mate van motivatie

Wat betreft de mate waarin asielzoekers gemotiveerd waren om in de vorm van het hebben van groepsoverstijgend contact met Socius jongeren te participeren bij het project kan gesteld worden dat dit per individu verschilde. Daarnaast kan uit de interviews worden opgemaakt dat respondenten het gevoel hadden dat er in de beginfase van het project, ten tijde dat er slechts een kleine groep asielzoekers in Plan Einstein woonde, meer gemotiveerde asielzoekers woonden dan later het geval was toen de grote groep asielzoekers kwam. Volgens een aantal respondenten waren de gezinnen die in de latere fase woonachtig waren in Plan Einstein ingetogener en hadden zij minder interesse om contact te zoeken met Socius jongeren of om aan activiteiten voor beide bewonersgroepen mee te doen.

Motivatieoriëntatie

Een aantal respondenten gaf aan dat sommige asielzoekers nieuwsgierig waren naar de Nederlandse gebruiken of de Nederlandse taal wilden leren en daarom contact zochten met Socius jongeren. Uit de interviews valt echter niet op te maken of zij dit vanuit een intrinsieke dan wel extrinsieke motivatie deden.

2.2) Gevoel van competentie onder Socius jongeren

De tweede besproken invloedfactor binnen de categorie persoonsfactoren betreft het gevoel onder bewoners competent te zijn met betrekking tot participatie binnen het project. Onderzocht is in welke mate en op welke manier Socius jongeren het gevoel hadden zelf competent genoeg te zijn om te participeren bij het project en hoe dit hun participatie al dan niet heeft beïnvloed. Op dit gebied zijn drie hoofdbevindingen gedaan. Ten eerste is gebleken dat de mate waarin Socius jongeren zichzelf competent genoeg voelden om te participeren varieerde per persoon. Ten tweede is op basis van de interviews een aantal specifieke competenties in kaart gebracht die bevorderlijk werden geacht bij specifieke participatievormen binnen het project. Deze betreffen sociale vaardigheden aangaande het omgaan met asielzoekers, beheersing van een vreemde taal, vaardigheden met betrekking tot het organiseren van activiteiten en vaardigheden met betrekking

tot het uitvoeren van een beheerdersfunctie. Mogelijk waren er meer specifieke competenties die participatie bevorderden, maar deze konden niet op basis van dit onderzoek in kaart worden gebracht. Ten derde is gebleken dat de mate waarin jongeren zichzelf op deze gebieden competent genoeg achtten beïnvloed werd door een aantal institutionele factoren, hetgeen uiteindelijk ook hun participatie beïnvloedde. Hieronder worden de genoemde drie hoofdbevindingen per in kaart gebrachte competentie besproken.

Sociale vaardigheden met betrekking tot contact met asielzoekers

Wat betreft de sociale vaardigheden gaf een aantal respondenten aan zichzelf sociaalvaardig genoeg te voelen om contact aan te gaan met asielzoekers. Zo stelde Brendan: *“Ja, meestal gaat het een beetje vanzelf. Toen net die vluchtelingen er waren, waren er veel mensen buiten, toen heb ik me wel aan iedereen voorgesteld die buiten zaten. Dan leg je zo contact, maar meestal gaat het wel vanzelf”*. Het reeds hebben van een brede kennissenkring hielp volgens hem hierbij. Wel gaf hij aan het contact met mannen gemakkelijker te vinden dan het contact met vrouwen. Hier had hij geen duidelijke verklaring voor. Gerda gaf aan dat de groep Socius jongeren als geheel in haar ogen sociaalvaardig was en stelde dat het daardoor mogelijk was om met elkaar dingen te doen. Ook waren echter respondenten die aangaven het contact met asielzoekers soms best lastig te hebben gevonden. Zo stelde Ciara het überhaupt altijd spannend te vinden om contact te leggen met onbekenden en dat ze niet altijd niet goed in kon schatten of asielzoekers er wel op zaten te wachten. Zij wist niet of de barrière die er soms tussen haar en asielzoekers was kwam doordat asielzoekers geen contact wilden hebben of doordat het vanwege bijvoorbeeld een taalbarrière moeilijk was om contact met hen te leggen. Maura gaf aan met hetzelfde probleem te hebben gekampt. Ook zij wist niet of asielzoekers wel op contact met haar zaten te wachten en wilde zichzelf daarom niet te veel bij hen opdringen. Zij stelde hierover: *“Mijn ouders komen uit Iran. Je moet je niet te veel opdringen aan mensen en mensen hebben problemen, maar mensen willen liever niet onze problemen naar buiten toe laten zien. Dus dat probeer ik heel erg aan te denken en dat belemmert me. Wanneer ik weet dat er zo veel dingen spelen in hun leven, dan weet ik niet hoe het overkomt als ik naar hun toestap. Dan denken ze misschien aan heel andere dingen en dan kom ik er opeens tussen”*. Ciara gaf ten slotte aan dat zij er later in het project achter kwam dat met name de Syrische asielzoekers het wel degelijk leuk vonden om contact te hebben met Socius jongeren.

Gebleken is wel dat de mate waarin respondenten zichzelf sociaal competent achtten beïnvloed werd door een aantal eerder besproken institutionele factoren, zoals de bewonersverhouding, het aantal gedeelde ruimten en de mate van ondersteuning die bij de participatie werd geboden.

Beheersing van een vreemde taal

Wat betreft de taalbeheersing kan gesteld worden dat het spreken van een gemeenschappelijke taal bevorderlijk zou zijn geweest bij het hebben van contact met asielzoekers. Gebleken is namelijk dat weinig asielzoekers Nederlands spraken en een relatief groot deel van de asielzoekers volgens respondenten ook de Engelse taal niet of nauwelijks beheersten. Daarnaast valt uit de interviews op te maken dat weinig Socius jongeren de moedertaal van asielzoekers beheersten. De taalbarrière die soms tussen beide bewoners bestond werd door respondenten dan ook vaak als belemmerende factor in hun participatie bij het project benoemd. Maura zei hierover dat zij door de taalbarrière tussen haar en de asielzoekers geen inzicht kon krijgen in wat er bij de asielzoekers speelde, in wat zij bijvoorbeeld waardeerden of waar zij behoefte aan hadden. De beheersing van andere talen, zoals Frans of Arabisch, kwam een aantal jongeren daarom goed van pas. In het geval de asielzoekers wel de Engelse taal beheersten werkte vanzelfsprekend de beheersing van deze taal door Socius jongeren bevorderlijk bij het hebben van contact met deze mensen. Uit de interviews valt geen duidelijk beeld op te maken in hoeverre de jongeren zichzelf competent genoeg achtten op dit gebied.

Vaardigheden met betrekking tot de organisatie van activiteiten

Wat betreft vaardigheden die nodig waren om activiteiten voor bewoners te organiseren kan gesteld worden dat er verschillen bestonden tussen respondenten met betrekking tot de mate waarin zij zich op dit gebied competent genoeg voelde. Dit had invloed op de participatiegraad op dit gebied. Zo gaf een aantal respondenten aan goed in staat te zijn geweest om activiteiten te organiseren. Een voorbeeld hiervan was Francis. Hij stelde, mede dankzij zijn netwerk, gemakkelijk uitjes naar bijvoorbeeld congressen voor asielzoekers te hebben kunnen regelen. Een aantal respondenten gaf daarentegen aan dat het organiseren van activiteiten niet hun ding was en zij zich daarom niet op die manier voor het project inzetten. Francis stelde daarnaast het idee te hebben dat sommige jongeren wel gemotiveerd waren om zich op deze manier in te zetten, maar dit niet deden omdat zij zich daarvoor niet competent genoeg voelden: *“Die willen wel iets doen, maar die voelen zich er te klein voor. Die weten niet waar ze moeten beginnen. Moeten wat handvaten hebben. Moeten mee-organiseren in plaats van zelf organiseren”*. Dennis beaamde dit door te stellen dat hij wel eens naar participatiemogelijkheden op dit gebied heeft gekeken, maar dat deze pogingen vaak snel stuk liepen omdat hij niet wist hoe hij verder moest en bij wie hij moest zijn. Voor hem speelde het gebrek aan overzicht vanwege het grote aantal betrokken partijen en de komst van de grote groep asielzoekers hierbij een belemmerende rol. Wat betreft de komst van de grote groep asielzoekers stelde ook Atiyah dat dit een negatief effect had op de competentie van jongeren op het

gebied van het organiseren van activiteiten. Volgens haar waren jongeren hier niet goed op voorbereid en wisten zij daardoor niet goed hoe zij de organisatie van activiteiten aan moesten pakken. Hier was volgens haar meer begeleiding bij nodig. Ook Maura beaamde dit. Volgens haar was het bijvoorbeeld lastig om voor een grote groep bewoners gezamenlijke maaltijden te organiseren.

Vaardigheden met betrekking tot het functioneren als beheerder

Wat betreft vaardigheden die door respondenten nodig werden geacht om goed te functioneren als beheerder kan gesteld worden dat met name communicatievaardigheden en planvaardigheden in deze functie van belang waren. Jongeren met een beheerdersrol dienden namelijk vergaderingen bij te wonen en andere bewoners aan te spreken op hun gedrag. Hugh stelde op dit gebied in het begin misschien niet assertief genoeg te zijn geweest, maar dat dit later wel is goed gekomen. Ook Gerda gaf aan gaandeweg te zijn gegroeid in haar rol. Zij stelde in het begin wel moeite te hebben gehad om niet continu met haar werk bezig te zijn. Zij maakte veel uren, hetgeen haar op een gegeven moment te veel werd. Hier kreeg zij weinig begeleiding bij. Na verloop van tijd heeft zij geleerd haar werk beter in te plannen, hetgeen haar goed heeft geholpen.

2.3) Gevoel van verbondenheid onder Socius jongeren

De derde besproken invloedfactor binnen de categorie persoonsfactoren betreft het onder bewoners al dan niet bestaande gevoel van verbondenheid met het project en met andere actoren binnen het project. Onderzocht is in welke mate en op welke manier Socius jongeren zich verbonden voelden bij Plan Einstein en hoe dit hun participatie tijdens het project al dan niet heeft beïnvloed. Op dit gebied zijn drie hoofdbevindingen gedaan. Ten eerste is uit de interviews gebleken dat de respondenten onderling verschilden in de mate waarin zij zich verbonden voelden met het project. Een deel gaf aan zich wel verbonden hebben gevoeld en een ander deel gaf aan dit niet zo te hebben ervaren. Wat betreft het gevoel van verbondenheid met het project onder Socius jongeren in het algemeen stelde Iris het volgende: *“Ja er zijn eigenlijk maar vrij weinig mensen die zich echt betrokken voelen bij het project. Heel veel mensen die wonen er alleen omdat ze een woning nodig hebben. Wat op zich ook niet erg is, want het was ook niet verplicht om echt je te betrekken bij de vluchtelingen. Maar daardoor is het contact met de burens wel al heel erg afgezwakt”*. Diverse respondenten bevestigden dit beeld.

Ten tweede is uit de interviews gebleken dat de mate waarin respondenten zich verbonden voelden met het project onder invloed van institutionele factoren en persoonsfactoren veranderde.

Voor de meeste respondenten gold dat het gevoel van verbondenheid met het project na verloop van tijd afnam.

Ten derde kan op basis van de interviews worden gesteld dat de mate waarin Socius jongeren zich verbonden voelden met het project verband lijkt te houden met de mate waarin zij hebben geparticipeerd binnen het project. Er lijkt hierbij sprake te zijn van een tweezijdig verband, hetgeen betekent dat gevoel van verbondenheid leidt tot participatie, en dat andersom participatie leidt tot gevoel van verbondenheid. De bevinding dat participatie mogelijk leidt tot meer verbondenheid met het project blijkt uit twee interviews met respondenten die aangaven dat zij zich hadden aangemeld voor als beheerder van Plan Einstein en vrijwilliger in het taalcafé, om op die manier verbonden te blijven bij het project.

Naast het gevoel van verbondenheid met het project is in dit onderzoek ook specifiek gekeken naar het gevoel van verbondenheid van Socius jongeren met belangrijke actoren binnen het project. Hierbij kunnen drie groepen actoren worden onderscheiden, namelijk 1) asielzoekers, 2) Socius jongeren en 3) betrokken partners. Hieronder worden de specifieke resultaten op het gebied van gevoel van verbondenheid met betrekking tot deze drie actorengroepen besproken. Deze zijn gerelateerd aan de eerder besproken drie hoofdbevindingen op het gebied van gevoel van verbondenheid.

Gevoel van verbondenheid met asielzoekers

Wat betreft het gevoel van verbondenheid met asielzoekers kan op basis van de interviews ten eerste gesteld worden dat respondenten zich in verschillende mate verbonden voelden met deze bewonersgroep. Zo gaf een aantal respondenten aan vriendschappen met asielzoekers te hebben opgebouwd, maar waren er ook respondenten die aangaven de asielzoekers nauwelijks te hebben gekend. Deze bevinding sluit aan bij de bevinding uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 65) dat slechts een klein aantal Socius jongeren nauwe contacten onderhield met asielzoekers. Ten tweede kan op basis van de interviews worden gesteld dat de mate waarin jongeren zich verbonden voelden met de asielzoekersgroep gedurende het project in het algemeen onder invloed van een aantal institutionele factoren en persoonsfactoren afnam. Ten derde is gebleken dat de mate waarin respondenten zich verbonden voelden met asielzoekers invloed had op de mate waarin zij contact met deze groep bewoners hadden. Zo bleek dat de afname van het gevoel van verbondenheid met asielzoekers hier een negatief effect op had. Voor een aantal respondenten werd de grote groep asielzoekers te anoniem en werd het contact zowel minder intensief als minder diepgaand. Er werden bovendien minder activiteiten, zoals samen eten en samen spelletjes spelen, met elkaar

gedaan. Uitzonderingen daargelaten. Zo gaf Gerda aan dat ongeveer drie Socius jongeren volgens haar gedurende het gehele project bevriend zijn gebleven met asielzoekers en veel contact met hen hebben gehad. Hieronder worden de belangrijkste factoren die invloed hebben gehad op de mate van het gevoel van verbondenheid met asielzoekers en uiteindelijk op de mate van contact met deze groep bewoners besproken.

De belangrijkste factor die volgens respondenten een belemmerende invloed had op het gevoel van verbondenheid met asielzoekers was de eerder beschreven veranderde samenstelling van de groep asielzoekers. Respondenten gaven aan dat de groep asielzoekers door de komst van het grote aantal nieuwe asielzoekers voor hen anonimiseerde. Ook de komst van veel gezinnen had volgens respondenten een negatieve invloed op de mate waarin zij zich met deze groep verbonden voelde. Jongeren vonden minder aansluiting bij deze mensen en ook de gezinnen zelf bleken minder open te staan voor contact dan de eerste groep asielzoekers. Bovendien gaf een aantal respondenten aan dat veel gezinnen uit de asielzoekersgroep elkaar al kenden en daardoor meer met elkaar optrokken dan met de jongeren, hetgeen leidde tot minder verbondenheid tussen beide bewonersgroepen. Ten slotte zorgde de grote uitstroom van asielzoekers volgens Dennis ook voor een afname van gevoel van verbondenheid met deze groep. Zo gaf hij aan hierdoor het overzicht te zijn verloren van wie er überhaupt nog in het project woonden. Naast de veranderde samenstelling van de groep asielzoekers speelde ook de ervaren taalbarrière volgens een aantal respondenten een rol bij de vermindering van het gevoel verbonden te zijn met deze groep. In de beginfase van het project spraken veel asielzoekers relatief goed Engels, maar dat bleek later niet meer het geval te zijn. Hierdoor werd het contact volgens sommigen oppervlakkiger en werd de band tussen beide bewonersgroepen volgens sommigen minder diepgaand.

Factoren die het gevoel van verbondenheid met asielzoekers versterkten waren gedeelde interesses die jongeren en asielzoekers soms hadden (zoals het samen [shisha]roken), de motivatie en inzet die mensen uit beide bewonersgroepen toonden, de komst van twee Syrische statushouders bij de groep Socius jongeren die een brug vormden tussen de Socius jongeren en asielzoekers en familieleden van Socius jongeren die zelf asielzoekers zijn geweest waardoor jongeren zich beter met deze groep konden identificeren.

Gevoel van verbondenheid met Socius jongeren

Wat betreft het gevoel van verbondenheid met Socius jongeren kan op basis van de interviews ten eerste worden gesteld dat respondenten zich in verschillende mate verbonden voelden met hun medebewoners. Er was geen sprake van een algeheel groepsgevoel, maar een aantal respondenten

bleek zich wel in min of meerdere mate verbonden te hebben gevoeld met individuele Socius jongeren. Niet voor iedereen was dit het geval. Zo gaf een aantal respondenten aan vriendschappen met andere Socius jongeren te hebben opgebouwd, maar gaf een ander deel aan minder verbinding met medebewoners te hebben gevoeld. Tevens is op dit gebied naar voren gekomen dat respondenten met name met jongeren van hun eigen verdieping contact hadden. Daarnaast is gebleken dat de mate van verbondenheid tussen jongeren per verdieping verschilde. Zo valt uit de interviews op te maken dat Socius jongeren die de tweede verdieping woonachtig waren een hechtere band met elkaar hadden dan jongeren die op de andere twee verdiepingen woonden.

Ten slotte kan op basis van de interviews worden gesteld dat er een verband lijkt te bestaan tussen de mate waarin Socius jongeren zich met elkaar verbonden voelden en de mate waarin zij participeerden binnen het project. De groep meest actieve jongeren werd namelijk gevormd door jongeren die onderling veel met elkaar optrok en voornamelijk op de tweede verdieping van het pand woonachtig waren. Mogelijk zorgde het in hogere mate samen participeren voor een betere onderlinge band en andersom. Deze jongeren werden door een aantal respondenten ook wel aangeduid als *de harde kern* of *de klik*. Gesteld kan worden dat het onderdeel uitmaken van deze groep jongeren mogelijk een positief gevolg had voor de mate waarin een Socius jongere participeerde, maar dat het erbuiten vallen hier een negatief effect op had. Zo stelde Ellen, één van de respondenten die zelf geen aansluiting vond met deze groep jongeren, dat het feit dat zij geen klik had met deze jongeren haar heeft belemmerd in haar participatie bij het project. Zij stelde hierover: *“Ik denk dat ik op een gegeven moment ook wel zoiets had van nou ik kom hier niet meer tussen. Dit is een klik en dat wordt hem toch niet meer. Ja dan denk je ook snel ja laat dan maar”*. Niet zozeer het gebrek aan motivatie of competentie, maar het gebrek aan gevoel van verbondenheid met Socius jongeren was voor haar de hoofdreden om zich afzijdig te houden. Atiyah bevestigt dat niet iedereen een klik had met andere jongeren en dat dit mogelijk effect heeft gehad op hun participatie. Zo stelt zij over het project: *“Op kleine schaal was het heel erg leuk en ik denk heel erg succesvol, maar ik denk dat er ook gewoon een heel groot deel aan azc en aan vluchtelingen en aan jongeren wat er een beetje gewoon buiten viel, waarvoor dat project misschien gewoon niet zoveel betekenis heeft gehad”*. Tevens bleek dat Ellen op een gegeven moment het gevoel kreeg dat er binnen ‘de klik’ negatief werd gepraat over jongeren die weinig participeerden bij het project, hetgeen de drempel om mee te doen nog hoger maakte. Andere respondenten bevestigden het bestaan van dit gevoel van onvrede onder actieve jongeren. Volgens Ellen zou het hebben geholpen als het meer bespreekbaar was gemaakt waarom bepaalde jongeren minder participeerden en als de actieve jongeren meer moeite hadden gedaan om de minder actieve jongeren bij de participatie te betrekken.

Gevoel van verbondenheid met partners

Wat betreft het gevoel van verbondenheid met betrokken partners in Plan Einstein kan ten eerste op basis van de interviews gesteld worden dat respondenten zich in het algemeen relatief weinig verbonden voelden met partners van het project. Zo gaven respondenten aan veel partners niet te kennen en weinig tot geen contact met hen te hebben gehad.

Ten tweede is gebleken dat een aantal factoren van invloed was op de mate waarin Socius jongeren zich verbonden voelden met partners. Zo bleek het grote aantal partners ertoe te hebben geleid dat Socius jongeren niet wisten wie er allemaal betrokken waren bij Plan Einstein en bij wie zij moesten zijn om bijvoorbeeld een activiteit te organiseren. Daarnaast bleek dat een groot aantal partners niet de moeite heeft genomen om zich (persoonlijk) voor te stellen aan Socius jongeren. Tevens werd door een aantal respondenten aangegeven dat met name huisvester Socius Wonen vaak afwezig was, waardoor zij een afstand tot deze organisatie voelden. Ten slotte bleek dat er weinig sprake was van samenwerking tussen partners en Socius jongeren, en dat partners soms een passieve of een bezorgde houding ten opzichte van/tegenover Socius jongeren aannamen wanneer Socius jongeren het plan hadden een activiteit te organiseren. Een aantal respondenten gaf aan dat zij soms niet met elkaar op één lijn zaten, hetgeen mogelijk heeft geleid tot een verminderd gevoel van verbondenheid. Respondenten die zich in zekere zin wel verbonden voelden met partners gaven aan dat dit onder andere kwam doordat zij door partners werden betrokken in de organisatie van activiteiten.

Ten slotte is gebleken dat het beperkte gevoel van verbondenheid met partners een negatieve invloed had op de participatie door jongeren. Zo werkten Socius jongeren en partners, zoals hierboven beschreven, weinig met elkaar samen en organiseerden jongeren soms buiten de partners om activiteiten voor asielzoekers.

2.4) Gevoel van autonomie onder Socius jongeren

De vierde besproken invloedfactor binnen de categorie persoonsfactoren betreft het gevoel van autonomie onder bewoners over hun participatie binnen het project. Onderzocht is in welke mate en op welke manier Socius jongeren zich autonoom voelden over hun participatie tijdens het project en hoe dit hun participatie tijdens het project al dan niet heeft beïnvloed. Op basis van dit onderzoek zijn drie hoofdbevindingen gedaan, welke hieronder worden besproken. Ten eerste is uit de interviews gebleken dat respondenten op twee gebieden rondom participatie al dan niet autonomie hebben ervaren, namelijk aangaande respectievelijk de mate en de manier waarop zij al dan niet participeerden.

Ten tweede is gebleken dat respondenten op deze beide gebieden in verschillende mate autonomie hebben ervaren. Wat betreft de mate van de gevoelde autonomie gaf een aantal respondenten aan dat jongeren niet verplicht waren om te participeren en dat die keuze volledig bij de jongere lag, maar stelden andere respondenten zich soms wel min of meer verplicht te hebben gevoeld om te participeren. Ook gaf een aantal respondenten aan dat door Socius Wonen werd bijgehouden wie er wel en niet participeerden bij het project, terwijl anderen stelden dat er van een dergelijke controle geen sprake was. Zoals bij de eerder beschreven invloed van sturing is gesteld werd door Socius Wonen wel degelijk bijgehouden welke jongeren wel en niet participeerden bij het project, maar werd hier verder niet zoveel mee gedaan. In die zin kan dus gesteld worden dat Socius jongeren autonoom waren in het beslissen of zij zich wel of niet zouden inzetten voor het project. Op basis van de interviews kan echter gesteld worden dat de onder jongeren gevoelde mate van autonomie om te participeren verschilde. Wat betreft de ervaren autonomie op het gebied van de manier waarop jongeren participeerden kan gesteld worden dat respondenten ook daarbij in verschillende mate autonomie hebben ervaren. Zo gaf een aantal aan dat zij volledig werden vrijgelaten in het bedenken en organiseren van activiteiten, maar gaf een ander deel op dit gebied wel beperkingen te hebben ervaren. De beperkte autonomie aangaande de manier van participeren werd met name veroorzaakt door de eerder besproken regels en procedures die op het gebied van de organisatie van activiteiten door partners werden gehanteerd.

Ten derde is gebleken dat met name de mate waarin respondenten autonomie hebben ervaren op het gebied van de manier waarop zij participeerden invloed heeft gehad op hun uiteindelijke participatie. Zoals gesteld had een aantal respondenten het gevoel dat alles mocht en kon op dit gebied en werden zij dus niet beperkt in de manier waarop zij participeerden bij het project. Een aantal andere respondenten die, voornamelijk door invloed van regels en procedures op het gebied van participatie, geen volledige autonomie op dit gebied hebben ervaren, gaven aan hierdoor soms wel te zijn beperkt in hun participatie. Zo stelde Francis dat hij bij het organiseren van kleine dingen geen beperking in zijn autonomie heeft ervaren, maar dat dit bij het organiseren van grotere dingen wel het geval was. Het is hem dan ook een aantal keer overkomen dat hij werd teruggefloten door partners, hetgeen tot resultaat had dat hij ermee stopte. Gebleken is echter ook dat Socius jongeren zich niet altijd aan de regels en procedures hielden. Gesteld kan worden dat zij zich in dergelijke gevallen wel autonoom voelden en zich daardoor niet lieten beperken in de manier waarop zij participeerden.

2.5) Tijdsbesteding van Socius jongeren

De vijfde besproken invloedfactor binnen de categorie persoonsfactoren betreft de tijdsbesteding van bewoners. Uit de interviews is naar voren gekomen dat gebrek aan tijd voor Socius jongeren over het algemeen een belangrijke reden was voor het in mindere mate of niet participeren bij het project. Niet alleen gaven veel respondenten aan dat dit voor henzelf een belangrijke factor was, maar Gerda stelde dat zij dit ook van andere Socius jongeren te horen kreeg als zij hen vanuit haar beheerdersrol vroeg naar redenen waarom zij niet participeerden bij het project. Met name drukte door bijvoorbeeld studie werd volgens haar als reden opgegeven. Dit gold onder andere voor Iris. Zij stelde het vanwege drukte met school lastig te vinden om tijd vrij te maken voor contact met asielzoekers. Hugh gaf daarnaast aan dat hij door zijn functie als beheerder bij Socius Wonen weinig tijd overhield voor contact met asielzoekers. Ten slotte stelde Dennis dat Socius jongeren het in het algemeen volgens hem in september nog relatief rustig hadden, maar naarmate het jaar vorderde drukkere agenda's kregen. De participatie door Socius jongeren vond plaats in hun vrije tijd en volgens hem was hier dus niet altijd ruimte voor. Iris voegde hier nog aan toe dat ook de periode van de zomervakantie volgens haar een minder geschikt moment was voor participatie, omdat zij dan niet thuis was. Op basis hiervan kan gesteld worden dat de komst van de grote groep asielzoekers in de zomer dan ook een ongelukkige timing was. Bovenstaande bevindingen op het gebied van de invloed van tijdsbesteding van Socius jongeren op hun participatie worden onderschreven door bevindingen uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019, p. 59), waarin gesteld wordt dat Socius jongeren drukker werden met activiteiten buiten het project nadat zij zich in Plan Einstein hadden gevestigd.

Naast de algemene bevinding dat drukke agenda's voor Socius jongeren in het algemeen een belangrijke reden om niet (veel) te participeren, is uit de interviews naar voren gekomen dat het gebrek aan tijd met name invloed had op het gebied van participatie in de vorm van het meedoen aan of het organiseren van activiteiten. Specifiek zijn op dit gebied twee manieren in kaart gebracht waarop de tijdsbesteding van Socius jongeren hun participatie vaak in negatieve zin heeft beïnvloed. Deze worden hieronder toegelicht.

Invloed tijdsbesteding met betrekking tot het meedoen aan activiteiten

Wat betreft de invloed van tijdsbesteding van Socius jongeren op hun deelname aan activiteiten binnen Plan Einstein kan gesteld worden dat het tijdstip waarop de betreffende activiteit plaatsvond hierbij voor velen een bepalende factor was. Op basis van de interviews kan gesteld worden dat de meeste activiteiten binnen Plan Einstein doordeweeks en overdag plaatsvonden,

maar dat Socius jongeren wegens studie en werk gerelateerde verplichtingen overdag vaak geen tijd hadden om hieraan mee te doen. Op basis van de interviews kan dan ook gesteld worden dat Socius jongeren in het algemeen in het weekend of doordeweeks in de avond de meeste tijd hadden om op deze manier te participeren bij het project. Gebleken is echter ook dat dit niet voor iedereen gold en dat ook niet iedereen na een studie- of werkdag nog de motivatie had aan activiteiten mee te doen. Een voorbeeld hiervan is de participatie bij het taalcafé dat iedere woensdagavond plaatsvond. Kitty zei het volgende hierover: *“Het taalcafé is op woensdagavond. Ik heb dan rijles. Woensdag is voor studenten en werkenden een lastige avond dus we gaan er niet meer naartoe. Mensen zijn 's avonds na het werk of studie moe. Ze gaan liever samen boven op de bank een serie kijken”*. Naast de bevinding dat het tijdstip van het taalcafé jongeren vaak niet uitkwam is echter gebleken dat ook het gebrek aan gevoel van competentie en/of motivatie op dit gebied in een aantal gevallen een doorslaggevende rol heeft gespeeld. Wat betreft activiteiten in het weekend stelde Ellen dat activiteiten op zondag wegens haar geloof niet schikten. Zij kon om die reden dan ook niet aanwezig zijn bij de gezamenlijke maaltijden die voor asielzoekers en Socius jongeren in de beginfase van het project wekelijks werden georganiseerd. Andere respondenten benoemden deze activiteit echter juist als één van de activiteiten waar zij het meest aan deelgenomen hebben.

Invloed tijdsbesteding met betrekking tot het organiseren van activiteiten

Wat betreft de invloed van tijdsbesteding van Socius jongeren op hun participatie in de vorm van het organiseren van activiteiten kan gesteld worden dat twee aspecten van tijdsbesteding hierop van invloed zijn geweest. Ten eerste kan op basis van de interviews gesteld worden dat het organiseren van activiteiten, mede vanwege de geringe ondersteuning die jongeren hierbij kregen en het lange wachten op het verkrijgen van toestemming voor de organisatie van de activiteit, volgens een aantal respondenten relatief veel tijd kostte. Niet iedereen was bereid om deze tijd erin te steken. Op basis hiervan zou ook gesteld kunnen worden dat participatie in deze vorm voor hen geen prioriteit had. Zoals eerder bij de beschrijving van de invloed van de regelgeving en procedures binnen Plan Einstein gaf Dennis bovendien aan dat door het lange wachten op het verkrijgen van toestemming en het vrijmaken van een budget voor de activiteit het momentum vaak voorbijging en jongeren er uiteindelijk geen tijd meer voor hadden op het moment dat zij de toestemming en het budget ontvangen hadden.

Ten tweede is uit de interviews gebleken dat de mate waarin en de manier waarop Socius jongeren zich hebben ingezet op het gebied van het organiseren van activiteiten is beïnvloed door de verschillen in tijdstippen waarop betrokkenen beschikbaar waren. Dit gold voor zowel de Socius

jongeren onderling als voor Socius jongeren en betrokken partners van Plan Einstein. Zo gaf Dennis aan dat partners van Plan Einstein die soms nodig waren voor de organisatie van activiteiten in het algemeen slechts op kantoortijden aanwezig waren in het pand, maar dat Socius jongeren op die tijdstippen niet altijd aanwezig waren. Hierdoor liepen zij elkaar mis, terwijl jongeren de partijen volgens hem soms wel nodig hadden voor de organisatie van activiteiten. Een aantal partijen bleven volgens hem echter wel iets langer hangen, vaak tot ongeveer zes uur. Dit waren dan ook de partijen die hij het beste kende. Dit betroffen onder andere Social Impact Factory en Welkom in Utrecht. Socius jongeren werkten bij de organisatie van activiteiten echter niet alleen samen met partners, maar ook met elkaar. Francis gaf aan dat ook op dit vlak het bestaan van verschillende roosters een belemmerend effect had op de participatie. Hij stelde hierover: *“Dus het werd steeds lastiger om iets te organiseren, omdat er eigenlijk niet één man was die het organiseerde. Dan moest je gelijk met drie of vier mensen samenwerken. Met mensen die andere roosters hadden, die andere werkzaamheden hadden”*. Mede om die reden gaf hij er de voorkeur aan het organiseren van activiteiten in eigen beheer te houden en zelf te doen. Onder andere dankzij zijn eigen netwerk lukte dit hem naar eigen zeggen goed.

Hoofdstuk 6: Conclusie casus Plan Einstein

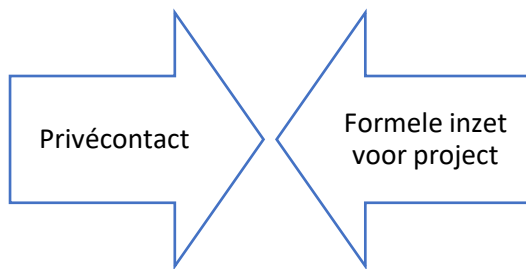
In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de centrale vraag van dit onderzoek. Deze luidt: *Hoe hebben de Socius jongeren binnen Plan Einstein geparticipeerd en waarom hebben zij dat op die manier gedaan?* Bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag staat het perspectief van de Socius jongeren zelf centraal. Om deze reden is ervoor gekozen kwalitatief onderzoek te doen aan de hand van interviews met respondenten uit deze bewonersgroep, aangevuld met bevindingen uit de evaluatierapporten over Plan Einstein van Oliver et al. (2018, 2019) en aanvullende informatie van geraadpleegde websites. Drie facetten van bewonersparticipatie zijn hierbij onderzocht, namelijk 1) de visie en verwachtingen van betrokken actoren op het gebied van bewonersparticipatie, 2) de invulling van bewonersparticipatie die in praktijk heeft plaatsgevonden en 3) de factoren die volgens de Socius jongeren zelf op de bewonersparticipatie van invloed waren. De hoofdbevindingen en getrokken deelconclusies worden hieronder uiteengezet (6.1). Vervolgens wordt de hoofdconclusie van dit onderzoek besproken (6.2).

6.1 Hoofdbevindingen en deelconclusies

6.1.1 Visies op bewonersparticipatie

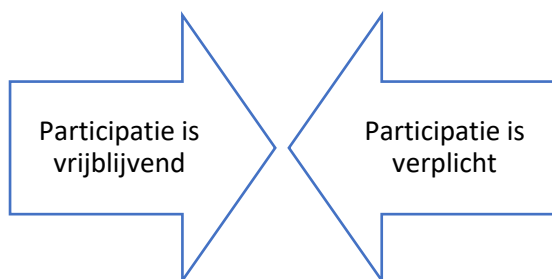
Ten eerste is onderzocht wat volgens Socius jongeren de visies en verwachtingen onder henzelf en betrokken partners van Plan Einstein waren op het gebied van de bewonersparticipatie. Uit de resultaten van dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat het volgens Socius jongeren bij betrokkenen ontbrak aan een heldere eenduidige visie op de bewonersparticipatie. Zeker tijdens de opstartfase bleek hier onduidelijkheid over te zijn geweest, met name met betrekking tot de manier waarop jongeren dienden te participeren en de mate waarin zij hiertoe al dan niet verplicht waren. Na verloop van tijd werden tweedelingen tussen betrokkenen in verwachtingen op dit gebied steeds meer zichtbaar.

Wat betreft de verwachtingen omtrent de participatievorm wordt geconcludeerd dat vrijwel alle betrokkenen voor Socius jongeren met name een rol zagen weggelegd op het gebied van groepsoverstijgend contact met asielzoekers, maar dat men het niet eens was over de precieze invulling van inzet op dit gebied. Geïnterviewden spraken van een tweedeling tussen enerzijds voorstanders van participatie in de vorm van privécontact met burens (asielzoekers), en anderzijds voorstanders van participatie in de vorm van meer formele inzet op het gebied van groepsoverstijgend contact.

Figuur 8. Tweedeling in verwachtingen op gebied van participatievorm

Wat betreft de verwachtingen omtrent de participatieplicht wordt geconcludeerd dat participatie binnen Plan Einstein niet contractueel was opgelegd en formeel niet verplicht was, maar dat de meningen volgens geïnterviewde Socius jongeren verdeeld waren over de mate waarin Socius jongeren hier in zekere zin toch verantwoordelijk voor waren. Gesteld kan worden dat er sprake was van een tweedeling tussen enerzijds betrokkenen die vonden dat Plan Einstein in de eerste plaats de woonplek van Socius jongeren was en dat participatie daarom vrijblijvend moest zijn, en anderzijds betrokkenen die meenden dat jongeren in min of meerdere mate verplicht waren zich in te zetten voor het project.

Figuur 9. Tweedeling in verwachtingen op gebied van participatieplicht

6.1.2 Participatie in praktijk

Ten tweede is onderzocht hoe volgens de Socius jongeren de bewonersparticipatie door Socius jongeren in de praktijk gestalte heeft gekregen. Op basis van de bevindingen van dit onderzoek wordt geconcludeerd dat de jongeren volgens de respondenten in verschillende mate en op verschillende manieren hebben geparticipeerd, en dat hun participatie in de tijd aan verandering onderhevig was. In dit onderzoek zijn aan de hand van vier kenmerkende participatieaspecten (participatiestatus, participatieoriëntatie, ontstaan van participatie en aanwezigheid van financiële beloning voor participatie) in totaal zestien projectrollen onderscheiden. Deze zijn gecategoriseerd in

drie hoofdgroepen, namelijk 1) actieve projectrollen gericht op groepsoverstijgend contact, 2) actieve projectrollen gericht op de projectorganisatie en 3) inactieve projectrol gericht op wonen. Voor een overzicht van de projectrollen wordt verwezen naar figuur 3 in het resultatenhoofdstuk. Bij de projectrollen in de eerste twee hoofdgroepen is dus sprake van participatie en bij de rol in de derde hoofdgroep slechts sprake van wonen.

Vervolgens is onderzocht hoe de verdeling van deze projectrollen onder Socius jongeren volgens respondenten in praktijk gestalte heeft gekregen. Wat betreft de participatiegraad onder de Socius jongeren (het aantal jongeren dat een actieve projectrol uit hoofdgroep één en/of twee heeft vervuld) is op basis van dit onderzoek het beeld ontstaan dat er sprake was van een relatief kleine groep Socius jongeren die in de rollen uit de eerste twee hoofdgroepen hebben geparticipeerd, ook wel de groep *kartrekkers* genoemd, en dat de meerderheid als *anonieme buur* slechts woonachtig was binnen het project. Daarnaast is naar voren gekomen dat de participatiegraad gedurende het project volgens geïnterviewden aan verandering onderhevig was. Over het algemeen groeide volgens de respondenten de participatiegraad in de zomer en daalde deze in de winter, en was er door de tijd heen sprake van een algehele daling in de participatiegraad onder Socius jongeren.

Wat betreft participatie in de actieve projectrollen wordt geconcludeerd dat jongeren het meest actief waren op het gebied van het direct hebben van (informeel) groepsoverstijgend contact met asielzoekers, met het accent op recreatief contact. Projectrollen die bijdragen aan het mogelijk maken van contact (bijvoorbeeld in de vorm van het organiseren van activiteiten) en die gericht zijn op de projectorganisatie lijken minder te zijn vervuld. Daarnaast bleek de intensiteit waarmee actieve projectrollen werden vervuld per persoon te verschillen. Ook was er daarbij op individueel niveau volgens respondenten sprake van verandering door de tijd heen, waarbij met name de intensiteit waarmee projectrollen werden vervuld afnam.

6.1.3 Invloedfactoren

Ten derde is in dit onderzoek onderzocht welke factoren volgens Socius jongeren zelf mogelijk van invloed zijn geweest op de bewonersparticipatie door Socius jongeren. Uit de resultaten op dit gebied kan geconcludeerd worden dat twee categorieën factoren invloed hebben gehad op de participatie, namelijk institutionele factoren en persoonsfactoren. Gebleken is dat de specifieke factoren binnen de twee categorieën onderling invloed hadden op elkaar. Een overzicht van de specifieke factoren die onder beide categorieën invloedfactoren vallen is weergegeven in onderstaand figuur 10.

Institutionele factoren	Persoonsfactoren
<ul style="list-style-type: none"> • Beschikbaarheid en toegankelijkheid van gemeenschappelijke ruimten • Bewonerssamenstelling <ul style="list-style-type: none"> • Verhouding bewonersgroepen • Kenmerken bewonersgroepen • Sturing op bewonersparticipatie • Ondersteuning bij bewonersparticipatie • Regelgeving en procedures rondom bewonersparticipatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Motivatie van bewoners • Gevoel van competentie onder bewoners • Gevoel van verbondenheid onder bewoners • Gevoel van autonomie onder bewoners • Tijdsbesteding van bewoners

Figuur 10. Factoren van invloed op bewonersparticipatie

Uit de resultaten van dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat de in kaart gebrachte factoren volgens Socius jongeren van invloed zijn geweest op het al dan niet willen en kunnen participeren in de actieve projectrollen. Het willen en het kunnen participeren worden in dit onderzoek als de twee voorwaarden voor de totstandkoming van participatie beschouwd.

Gebleken is dat de door de geïnterviewde Socius jongeren genoemde factoren met name invloed hebben gehad op al dan niet willen en/of kunnen vervullen van actieve projectrollen die gericht waren op het (hebben of faciliteren van) groepsoverstijgend contact met asielzoekers. De specifieke factoren die hierop volgens Socius jongeren (het meest) van invloed waren en de mate waarin zij van invloed waren verschilden echter per individu. Voor een specifiekere beschrijving hiervan wordt verwezen naar het resultatenhoofdstuk.

Tevens kan worden geconcludeerd dat met name de veranderende institutionele factoren als belemmerend werden ervaren in de participatie op het gebied van groepsoverstijgend contact. De zomer van 2017 werd door jongeren zelf als kantelpunt beschouwd. Dit was het moment waarop de grote groep asielzoekers (welke voornamelijk uit matig tot slecht Engels sprekende gezinnen bestond) in Plan Einstein kwam wonen en er een duidelijkere afscheiding tussen de woongebieden van beide bewonersgroepen kwam. Geconcludeerd wordt dat er in min of meerdere mate frictie ontstond tussen enerzijds de institutionele factoren en anderzijds de persoonsfactoren, en dat de ontstane disbalans hiertussen een belemmerende invloed had op de uiteindelijke participatie.

6.2 Hoofdconclusie: *Hoe en waarom* bewonersparticipatie in Plan Einstein

De centrale vraag van dit onderzoek luidt: *Hoe hebben Socius jongeren geparticipeerd en waarom hebben zij dat volgens henzelf op die manier gedaan?* Op basis van bovenstaande deelconclusies worden in deze paragraaf respectievelijk het *hoe* en het *waarom* van de vraag beantwoord.

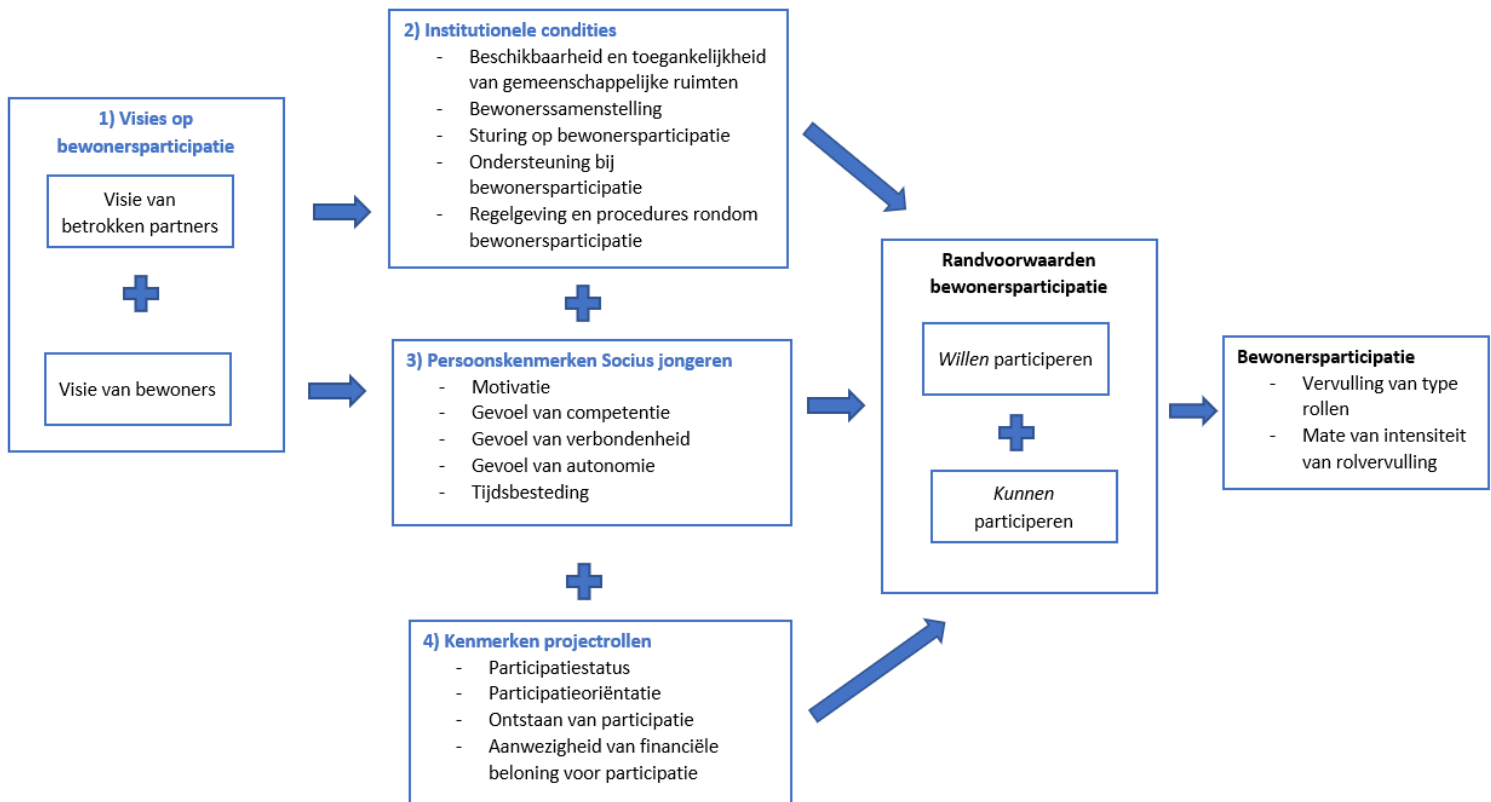
6.2.1 Hoe hebben Socius jongeren geparticipeerd?

Ten eerste wordt op basis van de bevindingen van dit onderzoek geconcludeerd dat Socius jongeren onderling van elkaar verschilden ten opzichte van de vervulling van de in dit onderzoek onderscheiden projectrollen, en dat de vervulling van deze projectrollen in de tijd aan verandering onderhevig was. Geconcludeerd wordt dat de meeste Socius jongeren in Plan Einstein de rol van anonieme buur hebben vervuld, hetgeen een inactieve projectrol betreft en daarmee duidt op een lage participatiegraad onder de Socius jongeren in het algemeen. Wat betreft de Socius jongeren die wel een actieve projectrol hebben vervuld wordt geconcludeerd dat zij zich, conform de in dit onderzoek opgestelde definitie van bewonersparticipatie, ingezet hebben op zowel het gebied van groepsoverstijgend contact als op het gebied van de projectorganisatie. De projectrollen op het gebied van het direct hebben van (informeel) groepsoverstijgend contact met asielzoekers zijn daarbij het meest vervuld. Specifiek is het meest geparticipeerd in de rol van goede buur. Projectrollen met betrekking tot het organiseren van activiteiten en/of evenementen en de projectorganisatie lijken minder te zijn vervuld.

6.2.2 Waarom hebben Socius jongeren op deze manier geparticipeerd?

Ten tweede wordt, wanneer alle bevindingen van dit onderzoek en daaruit voortvloeiende deelconclusies in samenhang worden bekeken, geconcludeerd dat de in praktijk gerealiseerde bewonersparticipatie onder Socius jongeren in Plan Einstein verklaard kan worden aan de hand van vier componenten van bewonersparticipatie, namelijk 1) de visies van Socius jongeren en betrokken partners op bewonersparticipatie (participatievorm en participatieplicht), 2) de manier waarop de institutionele condities van het project zijn vormgegeven, 3) de persoonskenmerken van Socius jongeren en 4) de kenmerken van de projectrollen die Socius jongeren al dan niet konden vervullen. Gesteld wordt dat deze vier componenten tezamen bepalend waren voor de mate waarin jongeren bepaalde projectrollen wilden én konden vervullen. Het willen en kunnen participeren worden in dit onderzoek gezien als de twee voorwaarden voor participatie. Geconcludeerd wordt dat de mate waarin aan beide participatievoorwaarden al dan niet werd voldaan bepalend was voor de

uiteindelijke participatie. In onderstaand figuur 11 wordt de relatie tussen de vier componenten schematisch weergegeven.

Figuur 11. Relatie tussen visie, institutionele condities, persoonskenmerken en kenmerken projectrollen en totstandkoming bewonersparticipatie

Op basis van de bevindingen uit dit onderzoek kan worden gesteld dat de precieze invulling van bovenstaande componenten van bewonersparticipatie per persoon verschillend werd ervaren, hetgeen de eerder beschreven verscheidenheid in de uiteindelijke rolvulling binnen Plan Einstein verklaart. Er is dan ook geen eenduidig antwoord te geven op de vraag waarom individuele respondenten uit dit onderzoek op de manier hebben geparticipeerd zoals zij hebben aangegeven in het onderzoek. Wel kan op basis van de bevindingen uit dit onderzoek geconcludeerd worden dat de vier onderscheiden componenten met betrekking tot de totstandkoming van bewonersparticipatie gedurende het project niet altijd voldoende op elkaar waren afgestemd, hetgeen tot gevolg had dat Socius jongeren onvoldoende wilden en/of konden participeren binnen het project. Met name tussen de vormgegeven institutionele condities en de persoonskenmerken van de geselecteerde jongeren

leken fricties te bestaan. Het geconstateerde gebrek aan een heldere en eenduidige visie op bewonersparticipatie lijkt hieraan ten grondslag te hebben gelegen.

Specifiek kan op basis van de bevindingen en deelconclusies van dit onderzoek een aantal uitspraken worden gedaan over de invulling van de genoemde vier componenten gedurende het verloop van Plan Einstein, hetgeen uiteindelijk heeft geleid tot de eerder beschreven bevindingen aangaande de invulling van bewonersparticipatie, namelijk dat er sprake was van 1) een relatief lage participatiegraad en een algehele daling hiervan in de tijd en 2) een relatief hoge bezettingsgraad van projectrollen op het gebied van het direct hebben van groepsoverstijgend contact (in het bijzonder in de rol van goede buur), 3) de afname van intensiteit waarmee de projectrollen op dit gebied gedurende het project werden vervuld, 4) de relatief lage bezettingsgraad van specifiek de projectrol organisator en 5) de lage bezettingsgraad van projectrollen op het gebied van de projectorganisatie. Conclusies op deze vijf gebieden worden hieronder puntsgewijs weergegeven.

1) Waarom een relatief lage (en dalende) participatiegraad onder Socius jongeren in Plan Einstein?

Op basis van de bevindingen en de daaruit voortvloeiende deelconclusies van dit onderzoek kan in het algemeen worden geconcludeerd dat de visies van betrokkenen op bewonersparticipatie, de inrichting van de institutionele condities en de persoonskenmerken van de geselecteerde Socius jongeren onvoldoende op elkaar aansloten, waardoor een groot deel van de Socius jongeren niet (optimaal) wilde en/of kon participeren binnen het project. Specifiek lijken de volgende aspecten van invloed te zijn geweest op de relatief lage (en dalende) participatiegraad onder de Socius jongeren:

- Door het ontbreken van een heldere en eenduidige visie op bewonersparticipatie onder betrokken partijen van Plan Einstein lijkt onder Socius jongeren sprake te zijn geweest van onduidelijkheid over hun rol. Tevens is het beeld ontstaan dat het gebrek aan visie er mede toe heeft geleid dat institutionele condities (op basis van ondoordachte keuzes) onvoldoende ten dienste van de bewonersparticipatie in Plan Einstein waren ingericht.
- Er lijkt sprake te zijn geweest van de volgende belemmerende institutionele factoren:
  - weinig geschikte en beschikbare ruimten om te participeren;
  - verschillen in bewonerssamenstellingen;
  - bij selectie Socius jongeren onvoldoende aandacht besteed aan de motivatie en concrete ideeën van jongeren met betrekking tot participatie bij het project;
  - weinig gerichte sturing op bewonersparticipatie tijdens project;

- weinig passende ondersteuning geboden bij bewonersparticipatie aan jongeren die hier behoefte aan hadden (specifiek op het gebied van benodigde competenties en het gevoel van verbondenheid met medebewoners);
- veel bureaucratie in geval van participatie in projectrollen op gebied van het faciliteren van groepsoverstijgend contact.
- Er lijkt sprake te zijn geweest van de volgende belemmerende persoonsfactoren:
  - weinig motivatie om te participeren;
  - weinig (gevoel van) competentie die nodig is om te participeren;
  - weinig (gevoel van) verbondenheid met betrokken actoren in het project (asielzoekers, Socius jongeren of partners).

2) Waarom een relatief hoge bezettingsgraad van projectrollen met betrekking tot het direct hebben van groepsoverstijgend contact?

Op basis van de bevindingen en de daaruit voortvloeiende deelconclusies van dit onderzoek lijken de volgende aspecten van invloed te zijn geweest op de relatief hoge bezettingsgraad van projectrollen met betrekking tot het direct hebben van groepsoverstijgend contact:

- Kenmerken van participatie in de projectrollen met betrekking tot het direct hebben van groepsoverstijgend contact sloten aan op de visies en persoonskenmerken van een groot deel van de actieve jongeren. Met name de volgende factoren lijken hierop van invloed:
  - participatie in deze rollen sloot aan bij motivatie om te participeren:
    - met name participatie in de vorm van recreatief contact werd als leuk ervaren;
    - door middel van participatie in deze vorm konden jongeren iets betekenen voor asielzoekers, hetgeen voor velen reden voor deelname aan het project was;
  - participatie in deze rollen werd door deze jongeren vaak als laagdrempelig ervaren;
  - Socius jongeren bezaten over het algemeen de benodigde competenties voor participatie in deze rollen, waardoor geen ondersteuning nodig was en deze rollen zelfstandig uit te voeren waren;
  - participatie in deze rollen kon (spontaan) worden uitgevoerd op door de jongere gewenste tijdstippen;

- participatie in deze rollen was relatief weinig tijdrovend (geen bureaucratische rompslomp, zoals participatie op het gebied van het faciliteren van groepsoverstijgend contact het geval was).
- Ook een aantal institutionele condities werd als bevorderlijk ervaren voor participatie in deze rollen. Met name de volgende institutionele condities lijken hierbij van belang te zijn geweest:
  - er was voldoende beschikbaarheid van en toegankelijkheid tot gemeenschappelijke ruimte(n):
    - gedeelde recreatieruimte, gedeelde ingang en bankjes op de gedeelde buitenplaats en gedeelde incubator;
  - de samenstellingen van beide bewonersgroepen sloten op elkaar aan:
    - min of meer gelijke aantallen bewonersgroepen;
    - min of meer gelijke groepskenmerken op gebied van leeftijd, motivatie tot contact en niveau van beheersing Engelse taal.

3) Waarom een afname van intensiteitsniveau waarop actieve projectrollen op gebied van het direct hebben van groepsoverstijgend contact werden vervuld?

Op basis van de bevindingen en de daaruit voortvloeiende deelconclusies van dit onderzoek lijken de volgende aspecten van invloed te zijn geweest op de afname van het intensiteitsniveau waarop actieve projectrollen op het gebied van het direct hebben van groepsoverstijgend contact werden vervuld:

- Door veranderende institutionele condities ontstond frictie tussen deze condities, de visie van jongeren op participatie en hun persoonskenmerken. Hierdoor wilden en/of konden de actieve jongeren in mindere mate participeren in de actieve projectrollen. Met name de volgende veranderingen in institutionele condities bleken als belemmerend zijn ervaren:
  - afname aantal beschikbare en toegankelijke gemeenschappelijke ruimten:
    - verdwijnen van gemeenschappelijke ingang;
    - duidelijkere afscheiding tussen woongedeelten van beide bewonersgroepen, waardoor bewoners uit beide groepen elkaar minder snel tegenkwamen en door regelgeving minder gemakkelijk bij elkaar op bezoek konden;
  - ontstaan van grotere verschillen op gebied van bewonerssamenstelling:
    - groot aantal asielzoekers na komst van grote groep in zomer 2017, waardoor verhouding Socius jongeren en asielzoekers (te) scheef werd;

- veel gezinnen onder asielzoekers na komst van grote groep in zomer 2017;
- laag niveau beheersing Engelse taal onder asielzoekers na komst van grote groep in zomer 2017.

4) Waarom een lagere bezettingsgraad van de actieve projectrol organisator?

Op basis van de bevindingen en de daaruit voortvloeiende deelconclusies van dit onderzoek lijken de volgende aspecten van invloed te zijn geweest op lagere bezettingsgraad van specifiek de rol van organisator:

- Kenmerken van participatie in de rol van organisator sloten onvoldoende aan op de persoonskenmerken van een groot deel van de Socius jongeren. Met name de volgende factoren leken hierop van invloed:
  - participatie in deze rol sloot onvoldoende aan op de competenties van Socius jongeren; zowel het bedenken als het organiseren van activiteiten en/of evenementen werd door een aantal jongeren als lastig ervaren;
  - participatie in deze rol sloot onvoldoende aan op de motivatie van Socius jongeren; zij vonden het hebben van contact met asielzoekers doorgaans leuker dan het organiseren van activiteiten en/of evenementen;
  - participatie in deze rol vereiste vaak samenwerking tussen jongeren. Jongeren die weinig aansluiting vonden bij de zogenoemde *harde kern* van actieve jongeren zagen hierdoor mogelijk deze participatievorm af.
- Ook een aantal institutionele condities leken onvoldoende te zijn afgestemd op de persoonskenmerken van de Socius jongeren:
  - het organiseren van activiteiten en/of evenementen kostte vaak veel tijd wegens de opgestelde regels en procedures rondom deze vorm van participatie; veel jongeren liepen tegen de bureaucratie aan en leken niet bereid te zijn geweest om hun vrije tijd hierin te investeren;
  - weinig Socius jongeren geselecteerd die op het gebied van participatie prioriteit gaven aan het organiseren van activiteiten en/of evenementen voor beide bewonersgroepen;
  - weinig beschikbare en toegankelijke binnenruimten waar activiteiten en/of evenementen werden gehouden;
  - weinig stimulerende en concrete sturing op en ondersteuning bij participatie in de vorm van het organiseren van activiteiten en/of evenementen; een aantal partijen

nam (vaak uit veiligheidsoverwegingen) een voorzichtige en terughoudende houding aan bij sommige plannen van jongeren omtrent de organisatie van activiteiten.

5) Waarom een lagere bezettingsgraad van actieve projectrollen op gebied van de projectorganisatie?

Op basis van de bevindingen en de daaruit voortvloeiende deelconclusies van dit onderzoek lijken de volgende aspecten van invloed te zijn geweest op lagere bezettingsgraad van de projectrollen op het gebied van de projectorganisatie:

- Kenmerken van participatie op het gebied van de projectorganisatie sloten onvoldoende aan op de persoonskenmerken van een groot deel van de Socius jongeren. Met name de volgende factoren lijken hierop van invloed te zijn geweest:
  - Socius jongeren gaven de voorkeur aan participatie met betrekking tot het hebben van groepsoverstijgend contact met asielzoekers, hetgeen voor een aantal de reden was voor deelname aan het project;
  - Socius jongeren hadden te weinig tijd voor participatie met betrekking tot de projectorganisatie. Indien zij wel gemotiveerd waren om te participeren bij het project leken zij hierbij prioriteit te geven aan participatie in de vorm van het direct hebben van (informeel) groepsoverstijgend contact.
- Een aantal institutionele condities (al dan niet in combinatie met persoonskenmerken van Socius jongeren) belemmerde een hoge bezettingsgraad van deze rollen:
  - er was een beperkt aanbod van projectrollen op het gebied van de projectorganisatie beschikbaar. De beheerdersrollen en de rol van host konden door slechts één Socius jongere tegelijkertijd vervuld worden; ook de rol van klusser, partnerondersteuner en projectpromotor waren vaak op beperkte momenten van toepassing (vaak op initiatief van partners), waarbij het waarschijnlijk wordt geacht dat de jongeren die reeds actief waren in de projectrollen op het gebied van groepsoverstijgend contact hier het eerst voor werden benaderd;
  - er waren veel partijen betrokken bij Plan Einstein, maar deze hadden weinig (persoonlijk) contact met de Socius jongere; hierdoor voelden veel jongeren zich weinig verbonden met deze partijen, hetgeen de samenwerking ten behoeve van de projectorganisatie niet ten goede kwam.

Hoofdstuk 7: Discussie

In dit hoofdstuk volgt de discussie van het onderzoek. Hierbij wordt achtereenvolgens ingegaan op de theoretische implicaties van dit onderzoek (7.1), de praktische implicaties van dit onderzoek (7.2), de kwaliteit en beperkingen van het uitgevoerde onderzoek (7.3), en de suggesties voor eventueel vervolgonderzoek (7.4).

7.1 Theoretische implicaties bevindingen casus Plan Einstein

In deze paragraaf volgt een reflectie op de conclusies met betrekking tot de casus van Plan Einstein, waarbij de bevindingen tegen het licht worden gehouden van bevindingen uit de literatuur op het gebied van bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten zoals eerder besproken in het hoofdstuk Focus. Deze reflectie leidt tot de formulering van een aantal theoretische implicaties van dit onderzoek. Samenvattend kan gesteld worden dat de uitkomsten van voorliggend onderzoek met betrekking tot de vraag hoe en waarom Socius jongeren al dan niet hebben geparticipeerd binnen Plan Einstein eerdere bevindingen uit de literatuur op dit gebied zowel bevestigen als op sommige punten aanvullen. Deze implicaties worden hieronder nader toegelicht. Daarbij wordt ingegaan op de gevonden verbanden tussen conclusies uit voorliggend onderzoek en conclusies uit eerdere onderzoeken aangaande respectievelijk de vragen hoe bewoners binnen gemengde woonprojecten al dan niet participeren en waarom zij dat al dan niet op die manier doen.

7.1.1 Bewonersparticipatie Plan Einstein typisch voor gemengde woonprojecten

Ten eerste kan worden gesteld dat de mate waarin en de manier waarop Socius jongeren volgens de hoofdbevindingen van dit onderzoek al dan niet hebben geparticipeerd typisch is voor participatie binnen gemengde woonprojecten in het algemeen. Op basis van de literatuurbevindingen (zoals beschreven in hoofdstuk Focus) kunnen namelijk op zowel op het gebied van de uitgevoerde mate van participatie (participatiegraad) als de uitgevoerde vorm van participatie overeenkomsten worden aangewezen tussen de praktijk van Plan Einstein en de praktijk van andere gemengde woonprojecten, hetgeen hieronder wordt toegelicht.

Zo stellen Davelaar et al. (2018, p. 64) dat in de door hen onderzochte gemengde woonprojecten vaak sprake was van een disbalans tussen actieve bewoners die zich veelvuldig inzetten binnen het project en inactieve actieve bewoners die hier nauwelijks tot niet participeren. Dit correspondeert met de hoofdbevinding dat er in Plan Einstein sprake was van een relatief klein groepje van zogenoemde *kartrekkers* die relatief veelvuldig participeerden in een van de

onderscheiden actieve projectrollen en van een relatief grote groep van *anonieme burens* die zich voornamelijk afzijdig hielden van het project. Bovendien bleek de algehele participatiegraad in Plan Einstein na verloop van tijd te dalen, hetgeen ook in overeenstemming is met eerdere onderzoeken van Davelaar et al. (2018, p. 64) en Tinnemans et al. (2019, p. 29) waarin geconstateerd wordt dat er in gemengde woonprojecten in de tijd vaak een afname te zien is van specifiek de intensiteit waarin bewoners onderling contact hebben en de frequentie waarin zij activiteiten organiseren.

Daarnaast kan worden gesteld dat ook de hoofdbevindingen uit voorliggend onderzoek aangaande de manier waarop (de kleine groep) actieve Socius jongeren al dan niet hebben geparticipeerd in lijn zijn met bevindingen uit eerder onderzoek naar de vorm van participatie in andere gemengde woonprojecten. Gebleken is namelijk dat Socius jongeren, conform de in dit onderzoek op basis van eerdere bevindingen uit de literatuur opgestelde definitie van bewonersparticipatie, zowel op het gebied van groepsoverstijgend contact als op het gebied van de projectorganisatie hebben geparticipeerd. Beide participatieterreinen worden ook in de onderzoeken naar bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten genoemd. Zo spreken Van Klaveren et al. (2018, p. 6) van grofweg twee terreinen waarop participatie plaats kan vinden, namelijk op het gebied van de ondersteuning van medebewoners (overeenkomstig met in casu *inzet op gebied van functioneel georiënteerd groepsoverstijgend contact*) en/of op het gebied van het beheer van het complex (overeenkomstig met in casu *inzet op gebied van de projectorganisatie*). Davelaar et al. (2018, p. 59, p. 63) vullen in hun onderzoek deze bevinding aan door te stellen dat bewonersparticipatie op het gebied van groepsoverstijgend contact naast het bieden van ondersteuning aan medebewoners (overeenkomstig met in casu *inzet op gebied van functioneel georiënteerd groepsoverstijgend contact*) ook in de vorm van het nemen van initiatief tot het leggen en onderhouden van contact en het ondernemen van activiteiten (in casu *inzet op gebied van functioneel of recreatief groepsoverstijgend contact*) kan plaatsvinden. Op basis van de conclusie dat het onderscheid in participatie op de hierboven beschreven terreinen ook in de praktijk van Plan Einstein is geconstateerd, kan worden gesteld dat voorliggend onderzoek daarmee bevindingen op dit gebied uit de onderzoeken van Davelaar et al. (2018) en Van Klaveren et al. (2018) bevestigt. Ook kan op basis hiervan de accuraatheid van de in dit onderzoek op basis van bovengenoemde literatuurbevindingen geformuleerde definitie van het begrip bewonersparticipatie worden geconfirmeerd. Deze stelt immers dat bewonersparticipatie kan worden gezien als *alle mogelijke vormen van inzet op het gebied van groepsoverstijgend contact en/of de projectorganisatie*. Voor zover bij de onderzoeker bekend is een dergelijke definitie van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten, waarin beide onderscheiden participatieterreinen zijn opgenomen, tot op heden niet

in de literatuur op het gebied van gemengde woonprojecten opgenomen. Deze definitie vormt daarmee een toevoeging op aan de wetenschappelijke kennis op dit gebied.

Tevens kunnen bevindingen uit voorliggend onderzoek als een aanvulling op de reeds bestaande kennis omtrent bewonersparticipatie worden beschouwd, omdat zij een gedetailleerder overzicht van mogelijke participatievormen binnen gemengde woonprojecten bieden. In voorliggend onderzoek zijn de participatievormen namelijk gecategoriseerd en onderscheiden in vijftien verschillende actieve projectrollen. Hoewel de geconstrueerde (actieve) projectrollen net als in eerder onderzoek betrekking hebben op de terreinen van ofwel groepsoverstijgend contact dan wel projectorganisatie, bieden de verschillende onderscheiden (sub-)rollen op basis van hun in kaart gebrachte kenmerkende participatieaspecten een specifiek en vollediger overzicht van de bestaande variëteit aan verschillende participatievormen binnen deze terreinen.

Zo belicht het in voorliggende onderzoek geboden overzicht van projectrollen onder andere het onderscheid in participatie met betrekking tot het ofwel hebben dan wel mogelijk maken van (recreatief of functioneel) groepsoverstijgend contact. Beide vormen van participatie waren weliswaar gericht op het primaire proces binnen het project (interactie met asielzoekers), maar werden in verschillende mate uitgevoerd. Participatie in de vorm van het hebben van (recreatief en informeel) contact (*goede buur*) kwam namelijk beduidend vaker voor dan participatie in de vorm van het organiseren van activiteiten en evenementen (*organisator*). Deze bevinding lijkt daarmee aan te sluiten op de stelling van Davelaar et al. (2018, p. 60) dat bewoners in gemengde woonprojecten vaak de voorkeur geven aan participatie in de vorm van eenvoudige, oppervlakkige contacten. Tevens is dit inzicht een toevoeging aan de bestaande kennis op het gebied van bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten, waarin toch meer het belang van de meer formele, faciliterende participatie op het gebied van groepsoverstijgend contact lijkt te worden benadrukt. Hoewel Davelaar et al. (2018, p. 63) in hun onderzoek naar gemengde woonprojecten namelijk stellen dat het doen van (een kleine) moeite voor een ander gezien kan worden als participatie, nemen zij deze vorm van het direct hebben van informeel groepsoverstijgend contact niet mee in hun definitie van het begrip. Zij definiëren participatie binnen gemengde woonprojecten namelijk als “het initiëren van activiteiten, meehelpen bij het opzetten daarvan en meer of minder actief deelnemen aan activiteiten” (Davelaar et al., 2018, p. 63). Op basis van voorliggend onderzoek kan dus worden gesteld dat opname van de participatievorm *direct hebben van (informeel) contact* (in casu: participatie in de rol van *goede buur*) een goede aanvulling op deze definitie zou zijn.

Tevens belicht het onderscheid in projectrollen op het gebied van het mogelijk maken van groepsoverstijgend contact het subtiele maar wezenlijke verschil tussen het faciliteren en

organiseren van groepsoverstijgend contact. Beide zijn gericht op het tot stand laten komen van (formeel) groepsoverstijgend contact, maar waar de rol van organisator is gericht op het daadwerkelijk organiseren van activiteiten en/of evenementen richt de rol van faciliteerder zich meer op het proces dat zich nog voor de organisatiefase afspeelt, bijvoorbeeld op het brainstormen over participatiemogelijkheden. De rol van faciliteerder is volgens dit onderzoek vaker vervuld dan de rol van organisator, hetgeen het belang van het onderscheid van deze twee participatiemogelijkheden onderschrijft.

Bovenstaande in acht nemend kan dus gesteld worden dat de in kaart gebrachte projectrollen een gedetailleerder overzicht bieden van de verschillende participatievormen die in gemengde woonprojecten kunnen worden uitgevoerd, waarmee het een toevoeging op de reeds bestaande kennis op dit gebied is. Wel dient hierbij vermeld te worden dat het hier om een eerste ontwerp van projectrollen binnen gemengde woonprojecten gaat, hetgeen nader onderzoek behoeft om de accuraatheid en juistheid ervan te verifiëren en waar nodig te verbeteren.

7.1.2 Fricatie systeem- en leefwereld bepalend voor invulling bewonersparticipatie

Enkel het bewerkstelligen van fysieke nabijheid en een sociale mix leiden niet per definitie tot sociale nabijheid van bewonersgroepen en gemeenschapsvorming, zo bleek uit de eerder beschreven bevindingen van het literatuuronderzoek (Duyvendak & Wekker, 2015, p. 30; Mugnano & Palvarini, 2013, p. 422). Bevindingen en conclusies uit voorliggend onderzoek sluiten aan op de veronderstelling dat er meer nodig is om de gewenste 'magie' van de sociale mix in gemengde woonprojecten te verwezenlijken. Specifiek is dit 'meer' in dit onderzoek uitgedrukt in de vier gevonden componenten rondom bewonersparticipatie, waarvan op basis van de bevindingen wordt gesteld dat de wijze waarop zij in het project vorm hebben gekregen en de manier waarop zij zich tot elkaar verhielden uiteindelijk bepalend is geweest voor de realisatie van de participatie van de Socius jongeren zoals deze in de praktijk van Plan Einstein heeft plaatsgevonden. Deze vier componenten betreffen 1) de bestaande visies op bewonersparticipatie onder betrokkenen van Plan Einstein, 2) de vormgeving van de institutionele condities van het project, 3) de persoonskenmerken van de geselecteerde Socius jongeren en 4) de kenmerken van de projectrollen waarin Socius jongeren konden participeren.

Eén van de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek op dit gebied is de bevinding dat institutionele condities binnen Plan Einstein zowel een bevorderende als belemmerende invloed konden hebben op de bewonersparticipatie, en dat deze invloed (deels) kan worden toegeschreven aan de mate waarin dergelijke institutionele condities aansloten op de visies die betrokkenen al dan

niet hadden met betrekking tot bewonersparticipatie, de persoonskenmerken van geselecteerde Socius jongeren en de kenmerken van de projectrollen waarin de jongeren al dan niet wilden participeren. Gebleken is dat gedurende het project in min of meerdere mate fricties tussen deze componenten bestonden, hetgeen verschuivingen in rolvervullingen in de tijd door Socius jongeren tot gevolg had. Dit kwam met name tot uiting in de daling van de algehele participatiegraad en in de afname van de intensiteit waarmee jongeren bepaalde actieve projectrollen gedurende het project vervulden.

Twee (veranderde) institutionele condities die volgens de bevindingen van dit onderzoek in Plan Einstein in belangrijke mate verantwoordelijk waren voor de ontstane frictie met de overige componenten betroffen de fysieke vormgeving van het wooncomplex en de bewonerssamenstelling. Gesteld kan worden dat deze factoren niet ten dienste van het bewerkstelligen van bewonersparticipatie waren ingericht, waardoor Socius jongeren niet (optimaal) wilden en/of konden participeren binnen het project. Het belang van een adequate aansluiting van beide institutionele factoren op de overige componenten van het project (visie op bewonersparticipatie, persoonskenmerken van geselecteerde bewoners en participatiekenmerken) wordt onderschreven door de literatuur. Zo stellen Bosch et al. (2012, in Duyvendak & Wekker, 2015, p. 34) dat het gemak waarmee bewoners elkaar tegenkomen in gemeenschappelijke ruimten de sociale samenhang tussen de bewonersgroepen bevordert. Dit verklaart de bevinding dat het weghalen van een aantal gedeelde ontmoetingsplekken in Plan Einstein mede van invloed is geweest op de afname van groepsoverstijgend contact tussen Socius jongeren en asielzoekers gedurende het project. Gesteld kan worden dat Socius jongeren die de voorkeur hadden voor participatie in de vorm van laagdrempelig groepsoverstijgend contact op dit gebied frictie ervoeren met de vormgegeven fysieke condities. Ten aanzien van de bewonerssamenstelling concluderen Czischke en Huisman (2018, p. 164) in hun onderzoek dat een gelijkwaardige verhouding (50/50) in de mix van bewonersgroepen een positieve invloed heeft op het ontstaan van *sociale bruggen* tussen bewonersgroepen. Zoals eerder beschreven was in Plan Einstein na de komst van de grote groep asielzoekers in de zomer van 2017 geen sprake van een dergelijke gelijkwaardige verhouding van bewonersgroepen. Bovendien bleek er sprake te zijn van een hoge doorlooptijd onder asielzoekers, hetgeen volgens onderzoek van Davelaar et al. (2018, p. 64) in gemengde woonprojecten doorgaans een afname in de activiteitenfrequentie tot gevolg heeft. Dit sluit aan bij de bevinding dat in Plan Einstein na verloop van tijd een afname te zien was in de intensiteit waarmee projectrollen werden vervuld, zo ook de projectrollen met betrekking tot het organiseren van of deelnemen aan activiteiten.

Volgens de bevindingen van dit onderzoek waren ook een aantal persoonskenmerken van Socius jongeren van invloed op de participatie van deze bewonersgroep, zoals bijvoorbeeld een ontoereikende motivatie of competentie van bewoners. Vanuit de literatuur weten we dat bewonersparticipatie afhankelijk is van de betrokkenheid van gemotiveerde bewoners (Costarelli et al., 2019, p. 305). Gesteld kan echter worden dat ook hier een zekere mate van frictie met de vormgegeven institutionele condities aan ten grondslag lag. Zo kan de in dit onderzoek geconstateerde onder Socius jongeren afgenomen of geheel afwezige motivatie om te participeren binnen het project op basis van de literatuurbevindingen worden verbonden aan de weinig intensieve selectieprocedure voorafgaand aan het project, en aan de uitblijvende concrete sturing op en ondersteuning bij participatie tijdens het project. Dit heeft er mogelijk toe bijgedragen dat onder de Socius jongeren de drie psychologische basisbehoeften van competentie, autonomie en verbondenheid onvoldoende waren bevredigd, hetgeen volgens de cognitieve evaluatie theorie, de onderliggende metatheorie van de *self-determination theory* van Gagné en Deci (2005), een negatief effect kan hebben gehad op de mate waarin de jongeren intrinsiek gemotiveerd waren om te participeren.

In voorliggend onderzoek wordt geconcludeerd dat bovengenoemde fricties tussen de institutionele condities, bewonerskenmerken en kenmerken van participatiemogelijkheden (deels) te verklaren zijn door het gebrek aan een heldere, eenduidige visie met betrekking tot het reilen en zeilen van het project en in het bijzonder de bewonersparticipatie. Het beeld is ontstaan dat zowel bewoners als betrokken partners van Plan Einstein niet duidelijk voor ogen hadden wat er op dit gebied precies van de jongeren verwacht werd, en dat zij het op dit vlak ook niet altijd met elkaar eens waren. Gesteld kan worden dat hierdoor mogelijk ondoordachte keuzes zijn gemaakt met betrekking tot de vormgeving van institutionele condities, waardoor deze niet ten dienste stonden van de bewonersparticipatie (zowel niet qua bewonersparticipatie op het gebied van het hebben van groepsoverstijgend contact als qua bewonersparticipatie op het gebied van de projectorganisatie). Daarbij is ook het beeld dat de (weinig) verwachtingen die wel op het gebied van bewonersparticipatie bestonden onvoldoende zijn gecommuniceerd naar bewoners. Op basis hiervan kan daarom worden gesteld dat het van belang is dat voorafgaand aan het project een heldere en eenduidige visie met betrekking tot de invulling van bewonersparticipatie wordt opgesteld, en dat hierop de institutionele condities en de selectie van bewoners worden afgestemd. Deze stelling is in lijn met eerdere bevindingen uit de literatuur. Zo stellen Tinnemans et al. (2019, p. 29) dat de inrichting, opzet en het beheer van het project de bewonersparticipatie in de vorm van (groepsoverstijgende) interactie tussen bewoners kan ondersteunen of bevorderen. Andersom kan gesteld worden dat wanneer hier van tevoren onvoldoende over is nagedacht, dit mogelijk een

negatief effect kan hebben op de participatie. Ook Van der Velden et al. (2017, p. 8) bevestigen het belang van een heldere visie op het gebied van bewonersparticipatie door te stellen dat een zekere mate van goed doordachte *social engineering* van belang is bij het opzetten van een gemengd woonproject. Op die manier kan volgens hen rekening worden gehouden met instrumenten en randvoorwaarden die de interactie tussen bewonersgroepen kunnen beïnvloeden.

Een van de instrumenten die in de literatuur, naast de hierboven beschreven institutionele factoren als de vormgeving van fysieke ruimten en de bewonerssamenstelling, als belangrijk voor het bewerkstelligen van bewonersparticipatie wordt aangehaald is het hebben van een goed doordachte organisatie van het algemeen en sociaal beheer (Davelaar et al., 2018, pp. 87-88; Tinnemans et al., 2019, p. 29; Van der Velden et al., 2017, p. 73). Binnen het sociaal beheer zijn drie structuurvormen aan te wijzen, namelijk 1) een woonvereniging waarvan bewoners lid zijn en in dit verband activiteiten organiseren, 2) een gangmakersmodel waarbij een aantal jongeren een voortrekkersrol op zich neemt met betrekking tot participatie en 3) het bieden van korting op de huur in ruil voor participatie binnen het project (Davelaar et al., 2018, p. 87). De invloed van het sociaal beheer op de participatie van Socius jongeren is tijdens de interviews van dit onderzoek niet letterlijk aan bod gekomen. Wel is het bekend dat Socius jongeren gesubsidieerde huur voor het wonen in Plan Einstein ontvingen (Oliver et al., 2018, p. 6), maar dat jongeren hierin geen plicht tot participatie zagen. Zij hadden ook geen contractuele verplichting om te participeren. Het gevoel dat participatie niet verplicht was gold echter niet voor iedereen, aangezien een aantal jongeren aangaf ook vanuit een bepaalde mate van plichtsbesef te hebben geparticipeerd. Gesteld kan worden dat betrokken partners van Plan Einstein mogelijk inderdaad voor ogen hadden dat jongeren in ruil voor de gesubsidieerde huur zouden participeren bij het project (zij werden hier niet voor niets, zij het in geringe mate, op geselecteerd), maar dat zij dit (deels door het uitblijven van een concrete visie) niet duidelijk naar de Socius jongeren hebben gecommuniceerd. Zoals gesteld bleef het ook onduidelijk op welke manier deze participatie dan diende te worden vormgegeven.

Bovenstaande in acht nemend kan geconcludeerd worden dat niet alleen in Plan Einstein, maar ook in andere gemengde woonprojecten de in dit onderzoek onderscheiden vier componenten omtrent bewonersparticipatie (visie op participatie, institutionele factoren, persoonskenmerken van geselecteerde bewoners en kenmerken van participatiemogelijkheden) niet altijd in balans zijn. Deze bevinding sluit aan op de stelling van Bosch et al. (2012, p. 6) dat er op het gebied van gemengde wijken dikwijls sprake is van een kloof tussen de zogenaamde *geplande wereld* en de *geleefde wereld*. Bevindingen uit voorliggend onderzoek veronderstellen dat dit ook het geval is op het gebied van gemengde doelgroepen op wooncomplexniveau, en dat deze kloof tussen beide werelden

mogelijk afname of geheel uitblijven van participatie in bepaalde projectrollen tot gevolg kan hebben. Er lijkt met andere woorden sprake te zijn van een spanningsveld tussen de geplande *systemwereld* (in dit onderzoek opgevat als het geheel van institutionele systemen, condities en procedures) van het project en *leefwereld* (in dit onderzoek opgevat als de werkelijke ervaringswereld van het hier en nu) van de bewoners in de praktijk.

Op basis van bovenstaande bevindingen kan worden verondersteld dat voor het bereiken van een optimale bewonersparticipatie de *systemwereld* van de projectorganisatie ten dienste behoort te staan van de *leefwereld* van de bewoners, en dat deze met het oog hierop dient te worden vormgegeven. Zoals hierboven beschreven lijkt dit niet het geval te zijn geweest binnen Plan Einstein, hetgeen de totstandkoming van bewonersparticipatie door Socius jongeren heeft belemmerd. De inrichting van de *systemwereld* lijkt daarmee meer gericht te zijn geweest op het nastreven van het huisvestingsdoel van het gemengde woonproject om zo veel mogelijk mensen (asielzoekers en Socius jongeren) in een zo veilig mogelijke omgeving te huisvesten in plaats van op het behalen van de maatschappelijke doelstelling om (onder andere) via het *samen leven*-element de vroegtijdige activering en integratie van asielzoekers te bevorderen. Voorliggend onderzoek was uitsluitend gericht op de participatie van Socius jongeren, waardoor op basis van de bevindingen geen uitspraken kunnen worden gedaan over de effectiviteit van het project met betrekking tot de (vroegtijdige) integratie van de asielzoekers. Wel kan op basis van literatuurbevindingen gesteld worden dat het behalen van maatschappelijke doelstellingen in gemengde woonprojecten in veel gevallen staat of valt met de inzet van haar bewoners (Davelaar et al., 2018, p. 9), hetgeen het belang van voldoende bewonersparticipatie onderschrijft. Daarom kan gesteld worden dat een hoge participatiegraad onder Socius jongeren, waarbij die participatie voornamelijk gericht zou zijn geweest op (informeel) groepsoverstijgend contact met asielzoekers, ten goede zou zijn gekomen aan het bereiken van de maatschappelijke doelstelling van Plan Einstein, te weten het bevorderen van de (vroegtijdige) integratie van asielzoekers. Gesteld kan worden dat het oorspronkelijke idee van initiatiefnemers was dat het laten samen leven van asielzoekers en Socius jongeren in één wooncomplex (naast de samen leren en samen werken-elementen van het project) de vroegtijdige integratie van asielzoekers zou ondersteunen (Oliver et al., 2019, pp. 30-31), maar dat dit plan dus mogelijk niet geheel naar wens lijkt te zijn uitpakkt. Het samen leven-element van Plan Einstein bleek voornamelijk gestalte te hebben gekregen in de vorm van het samen *naast elkaar* leven in plaats van het *samen met elkaar* leven van Socius jongeren en asielzoekers. De bevinding van voorliggend onderzoek dat de onvoldoende afstemming van de *systemwereld* van het project op de *leefwereld* van haar bewoners belemmerend heeft gewerkt op de participatie van Socius jongeren in Plan Einstein, draagt bij aan de verdere kennisontwikkeling op het gebied van de totstandkoming van

bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten. De praktische lessen die op basis van dit onderzoek op dit vlak zijn geleerd worden in de volgende paragraaf besproken.

7.2 Praktische implicaties en aanbevelingen

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek is het beeld ontstaan dat Plan Einstein door een groot aantal betrokkenen in zekere zin als een sociaal experiment werd beschouwd, waarin men er al lerende achter zou komen wat wel en niet zou werken. Zo ook op het gebied van de bewonersparticipatie. Niet voor niets werd het een pilot genoemd en had de gemeente Utrecht de wens geuit om van het project te leren (College van burgemeester en wethouders gemeente Utrecht, 2018). Dat er nog het een en ander te leren viel op het gebied van het algehele reilen en zeilen van het project, en in het bijzonder met betrekking tot de bewonersparticipatie, blijkt uit de bevindingen van dit onderzoek. Gezien het feit dat de opkomst van gemengde woonprojecten een nog betrekkelijk nieuwe ontwikkeling op woongebied is (Van der Velden et al., 2017, p. 17), is dit misschien ook niet zo gek. Actoren hadden immers weinig *best practices* voor handen waarop zij hun visie en inrichting van het project konden baseren. Plan Einstein was bovendien het eerste gemengde woonproject waarin jongeren samen met asielzoekers zonder verblijfsvergunning kwamen wonen. Dit onderzoek draagt bij aan het creëren van lessen voor de praktijk van (toekomstige) vergelijkbare gemengde woonprojecten. Hieronder worden de praktische implicaties van dit onderzoek nader toegelicht in de vorm van concrete aanbevelingen voor de praktijk van (toekomstige) gemengde woonprojecten met betrekking tot het realiseren van (optimale) bewonersparticipatie.

Zoals hierboven te lezen valt is in zowel voorliggend onderzoek als in eerder wetenschappelijk onderzoek naar bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten aangetoond dat er doorgaans sprake is van een relatief lage en door de tijd heen dalende participatiegraad onder de onbegeleide groep bewoners. Gezien de bevinding dat het behalen van de maatschappelijke doelstellingen van dergelijke projecten staat of valt met de inzet van haar bewoners (Davelaar et al., 2018, p. 9), wordt het van belang geacht om in huidige en toekomstige gemengde woonprojecten meer aandacht te schenken aan manieren waarop de realisatie en het behoud van bewonersparticipatie kan worden bevorderd. Op basis van bevindingen van voorliggend onderzoek en bevindingen uit de literatuur op het gebied van bewonersparticipatie binnen gemengde woonprojecten worden twee hoofdaanbevelingen ter bevordering van de bewonersparticipatie binnen (toekomstige) gemengde woonprojecten gedaan. Deze aanbevelingen zijn bestemd voor de (toekomstige) initiatiefnemers en organisatoren van gemengde woonprojecten. Hieronder worden de hoofdaanbeveling en de onderliggende meer gedetailleerde aanbevelingen weergegeven.

Op basis van de bevindingen en conclusies uit dit onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- 1) Ontwikkel vroeg in het project een concrete visie met betrekking tot de gewenste bewonersparticipatie binnen het gemengde woonproject, zowel op het gebied van de gewenste participatievorm(en) als de mate waarin bewoners al dan niet verplicht zijn om te participeren.
  - Houd bij de formulering van de visie op bewonersparticipatie rekening met het bestaan van de verschillende projectrollen binnen gemengde woonprojecten. Voor een overzicht van mogelijke projectrollen en bijbehorende kenmerken wordt verwezen naar tabel D1 in bijlage D.
  - Geef bij de inhoudelijke invulling van projectrollen op het gebied van groepsoverstijgend contact de voorkeur aan projectrollen die gericht zijn op het direct hebben van groepsoverstijgend contact boven projectrollen die gericht zijn op het faciliteren van groepsoverstijgend contact. Uit onderzoek blijkt namelijk dat bewoners van gemengde woonprojecten doorgaans de voorkeur aan deze vorm van participatie geven. Door de visie op bewonersparticipatie hierop aan te passen wordt aangesloten op persoonskenmerken van (toekomstige) bewoners, hetgeen volgens de bevindingen van dit onderzoek bevorderlijk is voor de uiteindelijke participatie.
  - Neem in de visie op bewonersparticipatie een zekere mate van voorwaardelijkheid van bewonersparticipatie op, zoals bijvoorbeeld een onderlinge overeenkomst aangaande bewonersparticipatie in ruil voor betaalbare huur, maar neem daarin tevens op dat de precieze invulling van de projectrollen (hoofdzakelijk) wordt overgelaten aan de (toekomstige) bewoners van het project. Dit bevordert eveneens dat de visie op bewonersparticipatie aansluiting op persoonskenmerken van (toekomstige) bewoners, hetgeen bevorderlijk wordt geacht voor de uiteindelijke participatie.
- 2) Richt vervolgens de institutionele condities van het woonproject zo in dat zij bevorderlijk zijn voor de gewenste bewonersparticipatie zoals geformuleerd in de visie.
  - Selecteer bewoners met bewonerskenmerken die in lijn zijn met de gewenste realisatie van de bewonersparticipatie zoals geformuleerd in de visie. Geadviseerd wordt om potentiële bewoners een motivatiebrief te laten schrijven en vervolgens uit te nodigen voor een persoonlijk gesprek waarin de volgende aspecten aan bod komen:

- motivatie en verwachtingen van de potentiële bewoner met betrekking tot bewonersparticipatie;
  - competenties van de potentiële bewoner met betrekking tot bewonersparticipatie;
  - tijdsbesteding van de potentiële bewoner (bijvoorbeeld studie of werk).
- Creëer voldoende beschikbare en toegankelijke gemeenschappelijke ruimten en faciliteiten voor de verschillende bewonersgroepen, zowel binnen als buiten. Op deze manier wordt ontmoeting gefaciliteerd, hetgeen het leggen van groepsoverstijgend contact bevordert. Zorg hierbij voor ruime openingstijden.
- Zorg voor een min of meer gelijkwaardige samenstelling van de bewonersmix. De volgende aspecten zijn hierbij van belang:
  - gelijkwaardige verhouding van bewonersgroepen;
  - kleinschaligheid heeft de voorkeur boven grootschaligheid;
  - hoewel het belangrijkste kenmerk van gemengde woonprojecten de diversiteit in bewoners is, is het in de samenstelling van bewonersgroepen wel van belang om ook oog te hebben voor min of meer gemeenschappelijke kenmerken, zoals aansluiting van levensfasen of het spreken van een gemeenschappelijke taal.
- Stuur op bewonersparticipatie. Let daarbij op de volgende aspecten:
  - stuur bewoners aan middels een persoonlijke benadering. Doe dit op een coachende manier, waarbij samen met de betreffende bewoner wordt bekeken welke projectrollen het beste op zijn of haar persoonskenmerken aansluiten en biedt indien nodig ondersteuning aan bij de vervulling ervan.
  - communiceer duidelijk naar alle bewoners welke mogelijkheden er zijn op het gebied van bewonersparticipatie, bijvoorbeeld met betrekking tot het aanvragen van budgetten of het gebruikmaken van ruimten of spullen.
- Zorg voor voldoende en passende ondersteuning voor bewonersparticipatie. Besteed hierbij aandacht aan de volgende aspecten:
  - bied nieuwe ongebeide bewoners training op het gebied van omgangsvormen met betrekking tot groepsoverstijgend contact met de vaak kwetsbare begeide bewoners. Creëer daarnaast een steunpunt voor bewoners waar zij terecht kunnen in geval zij met problemen van begeide bewoners worden geconfronteerd, zoals dat in Plan Einstein het geval is

geweest waarbij asielzoekers zonder verblijfsvergunning jongeren smeekten om hulp en dreigden met het plegen van zelfmoord.

- zorg dat bewoners zo veel mogelijk een eenduidig aanspreekpunt hebben als zij activiteiten willen organiseren, zodat wordt voorkomen dat het organiseren van activiteiten wordt verhinderd doordat de organisatoren vooraf met teveel partijen moeten afstemmen;
- investeer in de kennismaking met bewoners, zodat bewoners bekend raken met betrokken partijen binnen het project en de drempel lager wordt om hulp te vragen bij participatie. Probeer daarnaast zoveel mogelijk aanwezig te zijn op tijdstippen dat bewoners ook aanwezig zijn in het pand. Het einde van de middag en het begin van de avond lijken geschikte momenten te zijn, maar dit zal per project bekeken moeten worden;
- bied ondersteuning aan bewoners bij het bedenken en organiseren van activiteiten en evenementen in bijvoorbeeld de vorm van het organiseren en begeleiden van brainstormsessies en aanbieden van samenwerking op dit gebied.
- beperk bureaucratie zo veel mogelijk door toestemmingsformulieren en budgetaanvragen voor de organisatie van activiteiten en evenementen zo helder en eenvoudig mogelijk te maken en zo snel mogelijk te verwerken. Een korte doorlooptijd van beoordeling en besluitvorming op deze gebieden draagt bij aan het behoud van motivatie van bewoners om te participeren en zorgt ervoor dat het momentum voor participatie niet voorbijgaat.

7.3 Reflectie kwaliteit onderzoek

In voorliggend kwalitatief exploratief evaluatieonderzoek is het fenomeen bewonersparticipatie binnen de casus van het gemengde woonproject Plan Einstein onderzocht. Zoals in het methodenhoofdstuk reeds is uiteengezet, is tijdens het onderzoeksproces getracht de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek zoveel mogelijk te waarborgen. Reflecterend op het proces kan worden geconcludeerd dat dit voor een deel is gelukt, maar dat er op een aantal aspecten van het onderzoeksproces beperkingen kunnen worden aangewezen. Hieronder worden de belangrijkste beperkingen van dit onderzoek besproken, waarbij specifiek wordt ingegaan op beperkingen op het gebied van respectievelijk de formulering van de onderzoeksvraag, de steekproef, het instrumentengebruik, het moment van interviewafname en de mate van objectiviteit in de data-analyse, en de mate waarin gesproken kan worden van betrouwbare en valide

onderzoeksbevindingen. Ook wordt per aspect toegelicht op welke manier is getracht deze belemmeringen op het onderzoek zo veel mogelijk te beperken.

Ten eerste kan worden gesteld dat de centrale vraagstelling van dit onderzoek mogelijk te breed was. De onderzoeksvraag vraagt hoe en waarom Socius jongeren hebben geparticipeerd was namelijk tweeledig en algemeen geformuleerd. Dit leverde, mede gezien de beperkte tijd voor de uitvoering van het onderzoek en de complexiteit van het vraagstuk, gaandeweg in zekere mate problemen op met betrekking tot het verkrijgen van een accuraat, volledig en representatief antwoord op de onderzoeksvraag. Gesteld kan worden dat hierdoor de interne validiteit van het onderzoek in zekere mate in het gedrang is gekomen. Getracht is om dit te beperken door allereerst op basis van de bestudeerde wetenschappelijke literatuur een aantal specifiekere deelvragen op te stellen, teneinde een goed fundament te leggen voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. Daarnaast is getracht om zoveel mogelijk informatie op het gebied van bewonersparticipatie in Plan Einstein te verkrijgen door te bewaken dat in de interviews alle vooraf opgestelde vragen aan bod zouden komen en door te vragen naar voor het onderzoek relevant geachte onderwerpen, en derhalve voldoende tijd te nemen voor de interviews. Op deze manier werd getracht een zo compleet mogelijk beeld met betrekking tot de bewonersparticipatie in de Praktijk van Plan Einstein te creëren, hetgeen de beantwoording van de hoofdvraag van dit onderzoek mogelijk maakte.

Ten tweede kan worden gesteld dat de steekproef van respondenten mogelijk onvoldoende representatief was om op basis van de interviews met deze personen betrouwbare en valide conclusies te kunnen trekken over de bewonersparticipatie door de groep Socius jongeren in Plan Einstein als geheel. Het is namelijk mogelijk dat de participatiekenmerken van de groep respondenten verschilt van de groep Socius jongeren in Plan Einstein als geheel. Hetzelfde geldt voor de mate waarin de getrokken conclusies generaliseerbaar zijn naar de praktijk van gemengde woonprojecten in het algemeen. Op basis van de bevindingen van het onderzoek kan namelijk worden gesteld dat de groep respondenten voornamelijk vertegenwoordigd was door (oud-)Socius jongeren die tijdens het project actief hebben geparticipeerd. Verondersteld wordt dat een aantal van hen bovendien behoorde tot de kleine groep meest actieve jongeren, binnen Plan Einstein ook wel aangeduid als de *harde kern* of de *kartrekkers*. In die zin kan worden gesteld dat de respondenten niet representatief zijn voor de gehele onderzoeksgroep, maar waarschijnlijk wel voor de groep actieve jongeren binnen het project. Waar namelijk minder data kon worden verzameld met betrekking tot de beantwoording van de vraag waarom Socius jongeren die zich niet hebben ingezet voor het project dit niet hebben gedaan, is het daarentegen juist wel mogelijk geweest om gedetailleerd onderzoek te doen naar de redenen van jongeren om wel te participeren. Mogelijk zijn

de bevindingen van dit onderzoek met betrekking tot de vraag hoe en waarom actieve jongeren hebben geparticipeerd wel te generaliseren naar de gehele groep actieve Socius jongeren in Plan Einstein.

Ten derde kan worden gesteld dat het feit dat er gebruik is gemaakt van semigestructureerde interviewschema's ten goede is gekomen aan de herhaalbaarheid van het onderzoek, maar dat de wijze waarop deze interviewschema's zijn opgesteld en vervolgens zijn gehanteerd de mate waarin de betrouwbaarheid en interne (construct)validiteit van het onderzoek zijn gewaarborgd mogelijk heeft verminderd. Grofweg zijn er voor dit onderzoek twee interviewschema's gebruikt. Eén voor de interviews die plaatsvonden toen het project nog bezig was en één toen het project reeds afgelopen was. De focus van beide interviewschema's verschillen van elkaar. Waar de interviews na afloop van Plan Einstein zich voornamelijk specifiek op de bewonersparticipatie binnen het project richten, lag de focus van de eerder afgenomen interviews breder op de algehele gang van zaken binnen het project. Daarnaast dienden de interviewschema's ter leidraad en werd tijdens de interviews regelmatig afgeweken van de precieze formulering en de volgorde van vraagstelling. Hierdoor bestaat variatie tussen de afgenomen interviews met betrekking tot de hoeveelheid aandacht die aan bepaalde onderwerpen is besteed. Mogelijk zijn, mede door de soms toch beperkte beschikbare tijd voor een interview, bepaalde voor het onderzoek relevante onderwerpen daardoor soms niet besproken. Ten slotte kan op dit gebied worden gesteld dat de vooraf opgestelde vragen veelal betrekkelijk algemeen geformuleerd waren (bijvoorbeeld: *Welke invloedfactoren waren volgens jou van toepassing op de bewonersparticipatie?*), waardoor deze door respondenten breed konden worden geïnterpreteerd. Dit leverde variëteit in antwoorden op, niet alleen qua inhoud maar ook qua mate waarin respondenten specifiek waren. Deze variëteit in kwaliteit van antwoorden bemoeilijkte vervolgens het analyseproces. Getracht is deze variatie zo veel mogelijk tegen te gaan door tijdens interviews door te vragen en eventuele controlevragen te stellen in geval er volgens de onderzoeker sprake was van onduidelijkheid, onvolledigheid of tegenstrijdigheid in de antwoorden van de respondent. Een mogelijk voordeel van deze flexibele hantering van de semigestructureerde interviews ten opzichte van het aanhouden van een vaste vragenlijst was daarentegen dat deze manier van werken een beter algemeen beeld heeft opgeleverd van de Socius jongeren en hun leven in het project. Bovendien verhoogt dit mogelijk het vertrouwen van de respondenten tijdens de interviews, waardoor zij zich vrij hebben gevoeld om veel te vertellen tijdens de interviews. Dit heeft rijke data opgeleverd.

Ten vierde kan worden gesteld dat de momenten waarop de dataverzameling voor dit onderzoek plaats heeft gevonden een mogelijk negatief effect heeft gehad op de betrouwbaarheid

en interne validiteit van het onderzoek. Dit geldt met name voor de tweede set interviews. Deze interviews zijn namelijk ruim een halfjaar na sluiting van het project afgenomen, hetgeen aan de ene kant als iets positiefs kan worden beschouwd omdat respondenten hierdoor op de gehele projectperiode konden reflecteren, maar aan de andere kant als iets negatiefs kan worden gezien omdat respondenten soms, ook naar eigen zeggen, diep moesten graven naar herinneringen uit hun tijd bij Plan Einstein en hun antwoorden daardoor mogelijk niet altijd even accuraat en volledig waren.

Ten vijfde kan worden gesteld dat bij de interpretatie van de bevindingen en conclusies van dit onderzoek rekening dient te worden gehouden met de mogelijkheid dat er in bepaalde mate sprake is geweest van subjectieve data-analyse. De interviewtranscripten zijn namelijk door slechts één persoon gecodeerd en geanalyseerd, waardoor het niet met zekerheid is vast te stellen dat deze gecreëerde codes en hierop gebaseerde resultaten van het onderzoek voldoende objectief zijn. Er is op een aantal manieren getracht om de objectiviteit van de dataverwerking zo veel mogelijk te waarborgen. Ten eerste heeft er een continue reflectie plaatsgevonden op de empirische bevindingen uit de interviews en de bevindingen uit het evaluatieonderzoek van Oliver et al. (2019), waardoor het mogelijk was de empirische bevindingen te bevestigen en waar nodig aan te vullen. Gesteld kan worden dat deze triangulatie van brongebruik de betrouwbaarheid en validiteit ten goede is gekomen. Ten tweede heeft de onderzoeker de beschreven bevindingen uit het onderzoek regelmatig te bespreken met haar begeleider. De begeleider van de onderzoekster van dit onderzoek was zelf één van de hoofdonderzoekers van het officiële evaluatieonderzoek naar Plan Einstein en kan daarmee als expert op het gebied van deze casus worden beschouwd. Haar peerfeedback werd dan ook als middel gebruikt om de juistheid van interpretaties van de verkregen data te verifiëren. Ten derde is getracht de objectiviteit met betrekking tot specifiek de ontwikkeling van de projectrollen te waarborgen door de verkregen data op dit gebied zo systematisch mogelijk op basis van voor dit onderzoek ontwikkelde standaardisaties te analyseren. Dit is enerzijds gedaan door de in dit onderzoek op basis van bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur opgestelde definitie van bewonersparticipatie als criterium te hanteren bij de beoordeling wat wel en niet onder dit begrip valt. Anderzijds is dit gedaan door de rolbeschrijvingen aan de hand van de in kaart gebrachte kenmerkende participatieaspecten zo specifiek mogelijk te maken. Deze kenmerkende participatieaspecten zijn deels gebaseerd op bevindingen uit de literatuur en deels op bevindingen uit dit onderzoek. Deze aspecten werden bovendien ingezet als controlemiddel bij de analyse welke respondenten in welke projectrol(len) hebben geparticipeerd. Hoewel getracht is de projectrollen en bijbehorende participatieaspecten zo helder mogelijk en onderling voldoende onderscheidend te beschrijven, dient echter vermeld te worden dat dit niet volledig is gelukt. In tabel D1 in bijlage D

wordt weergegeven bij welke projectrollen twijfels bestonden over het al dan niet toekennen van bepaalde participatiekenmerken. Mede hierdoor bleek het tijdens de analyse aangaande de rolvulling in een aantal gevallen lastig bleek te zijn om vast te stellen onder welke projectrol bepaalde activiteiten van Socius jongeren gerekend dienden te worden. Dit is echter niet alleen te wijten aan de onvoldoende accuraatheid van de rolbeschrijvingen, maar ook aan de soms onduidelijke verkregen data uit de interviews met betrekking tot participatie in een bepaalde rol.

Ten slotte kan worden gesteld dat bij de interpretatie van de onderzoeksbevindingen rekening dient te worden gehouden met het gegeven dat dit een explorerend onderzoek betreft. Zowel de in kaart gebrachte projectrollen en bijbehorende kenmerkende participatieaspecten als het opgestelde causale model dat aantoont welke componenten van invloed zijn geweest op de invulling van de participatie, dienen daarom te worden gezien als eerste aanzet voor een conceptueel model en tevens op die manier te worden gebruikt. Hoewel meer onderzoek nodig wordt geacht om de juistheid en accuraatheid van deze modellen te controleren en waar nodig te verbeteren, worden de modellen op dit moment al wel van relevante waarde geacht voor de praktijk van gemengde woonprojecten. Zo bieden zij inzicht in belangrijke kenmerken van participatiemogelijkheden en essentiële randvoorwaarden voor de totstandkoming van bewonersparticipatie, hetgeen door organisatoren van (toekomstige) gemengde woonprojecten kan worden toegepast bij de inrichting van het project (te weten de formulering van een concrete visie op bewonersparticipatie en de vormgeving van hierop afgestemde institutionele condities).

7.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Gezien het betrekkelijk nieuwe onderzoeksterrein van gemengde woonprojecten en de veronderstelde positieve impact van bewonersparticipatie op het behalen van de maatschappelijke doelstellingen die in deze projecten doorgaans worden nagestreefd, wordt vervolgonderzoek naar bewonersparticipatie in gemengde woonprojecten in het algemeen relevant geacht. Op basis van bovenstaande reflectie op dit onderzoek worden op dit gebied twee specifieke suggesties voor vervolgonderzoek gedaan. Deze hebben betrekking op de verdere ontwikkeling en verbetering van de twee conceptuele modellen die op basis van dit onderzoek zijn ontwikkeld, en zullen hieronder worden toegelicht.

Ten eerste wordt vervolgonderzoek naar de in dit onderzoek onderscheiden projectrollen en bijbehorende kenmerkende participatiekenmerken relevant geacht, omdat deze op basis van inductief onderzoek ontwikkeld zijn en nog niet getoetst zijn aan de praktijk van (andere) gemengde woonprojecten. In het onderzoek is ernaar gestreefd de rollen zo helder mogelijk en onderling

voldoende onderscheidend te beschrijven. Niettemin kon op basis van de bevindingen uit dit onderzoek niet aan iedere onderscheiden projectrol daadwerkelijk vier kenmerkende participatieaspecten worden toegekend. In een aantal gevallen bleef het onduidelijk welk kenmerk hierop de betreffende rol van toepassing was. In tabel D1 in bijlage D is te zien om welke projectrollen en kenmerkende participatieaspecten dit gaat. Tevens bleek het tijdens de analyse met betrekking tot de rolverdeling in een aantal gevallen lastig te zijn om vast te stellen onder welke projectrol bepaalde activiteiten van Socius jongeren gerekend dienden te worden. Vervolgonderzoek wordt nodig geacht om 1) het bestaan en de volledigheid van de in kaart gebrachte projectrollen in gemengde woonprojecten en 2) de accuraatheid en juistheid van de in dit onderzoek opgestelde rolbeschrijvingen op basis van de onderscheiden kenmerkende aspecten te toetsen. Mogelijk kunnen de projectrollen op basis van dergelijk vervolgonderzoek nog helderder en meer onderscheidend gedefinieerd worden, door waar nodig rollen samen te voegen of juist nieuwe rollen toe te voegen. Vervolgens wordt kwantitatief onderzoek naar de verdeling van bewoners onder (herziene) projectrollen van waarde geacht, omdat op die manier een helderder en representatiever beeld wordt verkregen in welke projectrollen bewoners willen en kunnen participeren.

Ten tweede wordt verder vervolgonderzoek aanbevolen naar de invloed van de vier in dit onderzoek onderscheiden componenten met betrekking tot de totstandkoming van bewonersparticipatie, inclusief hun onderlinge verbanden, aangezien ook deze componenten op basis van inductief onderzoek tot stand zijn gekomen en de veronderstelde causale verbanden ervan nog niet getoetst zijn aan de praktijk van (andere) gemengde woonprojecten.

Referentielijst

- Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ). (2013). *Verloren tijd: Advies over dagbesteding in de opvang voor vreemdelingen*. Geraadpleegd van https://acvz.org/wp-content/uploads/2015/05/22-03-2013_Advies36-web.pdf
- Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ). (2017). *Pieken en dalen: Naar een duurzaam systeem voor opvang van asielzoekers en huisvesting en integratie van vergunninghouders*. Geraadpleegd van <https://www.adviescommissievoorvreemdelingenzaken.nl/publicaties/publicaties/2018/07/5/pieken-en-dalen>
- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of refugee studies*, 21(2), 166-191. doi:10.1093/jrs/fen016
- Autoriteit Persoonsgegevens. (z.d.). *Verstrekken van persoonsgegevens*. Geraadpleegd van <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-privacy/persoonsgegevens/verstrekken-van-persoonsgegevens>
- Baarda, B. (2019). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek* (3^e ed.). Groningen, Nederland: Noordhoff Uitgevers.
- Bakker, L. (2016). *Seeking sanctuary in the Netherlands* (Proefschrift, Erasmus Universiteit Rotterdam). Geraadpleegd van <https://repub.eur.nl/pub/79617>
- Besselink, N. (2017, 10 april). Focus asieldebat gaat van instroom naar integratie. *Trouw*. Geraadpleegd van <https://www.trouw.nl/home/focus-asieldebat-gaat-van-instroom-naar-integratie~a4c5b7e0/>
- Bredewold, F.H. (2014). *Lof der oppervlakkigheid: Contact tussen mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking en buurtbewoners* (Proefschrift). Geraadpleegd van https://pure.uva.nl/ws/files/1950788/132752_thesis_print.pdf
- Boeije, H. (2010). *Analysis in qualitative research*. London, England: Sage publications.
- Boeije, H. & Bleijenberg, I. (2018). *Analyseren in kwalitatief onderzoek* (3^e ed.). Amsterdam, Nederland: Boom.
- Bolt, G., & Kempen, R. V. (2013). Introduction special issue: Mixing neighbourhoods: success or failure? *Cities*, 35, 391-396. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2013.04.006>

- Boonstra, W. (2018, 6 maart). Plan Einstein in Europese schijnwerpers. *Binnenlands Bestuur*.
Geraadpleegd van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/plan-einstein-in-europese-schijnwerpers.9582754.lynkx>
- Bosch, E., Sleutjes, B., & Ouwehand, A. (2012). *Stijl van leven, stijl van bouwen: 'branding' en leefstijlen in gebiedsontwikkeling*. Geraadpleegd van <https://repository.tudelft.nl/islandora/object/uuid:358b8dc8-1ec9-4051-9cee-6fd72cb8d58f?collection=research>
- Boschman, S. (2011). Residential segregation and interethnic contact in the Netherlands. *Urban Studies*, 49(2), 353-367. doi:10.1177/0042098011402236
- Brink, H. I. (1993). Validity and reliability in qualitative research. *Curationis*, 16(2), 35-38.
<https://doi.org/10.4102/curationis.v16i2.1396>
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. (4^e ed.). Oxford, England: Oxford University press.
- Butot, V. (2017). *Collectieve woonvormen. Een onderzoek naar de praktijk van collectieve woonvormen: van drijfveren van initiatiefnemers tot maatschappelijke relevantie en mogelijkheden voor externe samenwerking*. Geraadpleegd van <https://www.wbvg.nl/wp-content/uploads/2017/12/Collectieve-Woonvormen-Vivien-Butot.pdf>
- Campbell, J. L., Quincy, C., Osserman, J., & Pedersen, O. K. (2013). Coding in-depth semistructured interviews: Problems of unitization and intercoder reliability and agreement. *Sociological Methods & Research*, 42(3), 294-320. doi:10.1177/0049124113500475
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *Hoeveel asielzoekers komen naar Nederland?*
Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-asielzoekers-komen-naar-nederland->
- Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). (2020, 12 februari). *COA bereidt extra buffercapaciteit voor* [Persbericht]. Geraadpleegd van <https://www.coa.nl/nl/nieuws/coa-bereidt-extra-buffercapaciteit-voor>
- College van burgemeester en wethouders gemeente Utrecht. (2018, 6 maart). Vervolg Utrecht integratiebeleid en het regeerakkoord [Raadsbrief]. Geraadpleegd van <https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=utrecht&id=100390148>
- Corbin, J., & Strauss, A. (2007). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3^e ed.). Thousand Oaks, California: Sage.

- Costarelli, I., Kleinhans, R., & Mugnano, S. (2019a). Reframing social mix in affordable housing initiatives in Italy and in The Netherlands. Closing the gap between discourses and practices? *Cities*, *90*, 131-140. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.01.033>
- Costarelli, I., Kleinhans, R., & Mugnano, S. (2019b). 'Thou shalt be a (more) responsible tenant': Exploring innovative management strategies in changing social housing contexts. *Journal of Housing and the Built Environment*, *35*(1), 287-307. <https://doi.org/10.1007/s10901-019-09680-0>
- Czischke, D. (2018). Collaborative housing and housing providers: towards an analytical framework of multi-stakeholder collaboration in housing co-production. *International Journal of Housing Policy*, *18*(1), 55-81. doi:10.1080/19491247.2017.1331593
- Czischke, D., & Huisman, C. J. (2018). Integration through collaborative housing? Dutch starters and refugees forming self-managing communities in Amsterdam. *Urban Planning*, *3*(4), 156-165. doi:10.17645/up.v3i4.1727
- Dagevos, J. (2009). *Ruimtelijke concentratie van niet-westerse migranten: achtergronden, gevolgen en aangrijpingspunten voor het beleid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dagevos, J., Klaver, J., Dekker, R., Geuijen, C. H. M., & Odé, A. (2019). Leren en werken voor vluchtelingen: Beleid en interventies in drie grote gemeenten. *Beleid en Maatschappij*, *46*(1), 43-64. doi:10.5553/BenM/138900692019046001005
- Davelaar, M., Gruppen, A., Knevel, J. (2018). *Goede burens. Lessen uit gemengde woonprojecten in Utrecht*. Geraadpleegd van <https://www.onderzoek.hu.nl/Projecten/Gemengd-wonen>
- De Gruijter, M. & De Winter-Koçak, S. (2018). *Toen gevlucht... Hoe is het nu?* Geraadpleegd van <https://www.kis.nl/publicatie/toen-gevlucht-hoe-het-nu>
- Duyvendak, J. & Wekker, F. (2015). *Thuis in de openbare ruimte? Over vreemden, vrienden en het belang van amicaliteit*. Geraadpleegd van https://www.platform31.nl/uploads/media_item/media_item/37/45/Essay_Thuis_in_de_openbare_ruimte-1424180382.pdf
- Engbersen, G., Dagevos, J., Jennissen, R., Bakker, L., Leerkes, A., Klaver, J., & Odé, A. (2015). *Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten*, WRR-Policy Brief nr. 4. Den Haag: WRR: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Geraadpleegd van <https://www.wrr.nl/publicaties/persberichten/2015/12/16/geen-tijd-te-verliezen-van-opvang-naar-integratie-van-asielmigranten>

- European Council on Refugees and Exiles. (2002). *Position on the integration of refugees in Europe*. Geraadpleegd van https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/07/ECRE-Position-on-the-integration-of-Refugees-in-Europe_December-2002.pdf
- Finkelstien, M. A. (2009). Intrinsic vs. extrinsic motivational orientations and the volunteer process. *Personality and Individual Differences*, 46(5-6), 653-658. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.01.010>
- Fromm, D. (2012). Seeding community: Collaborative housing as a strategy for social and neighbourhood repair. *Built Environment*, 38(3), 364-394. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.2148/benv.38.3.364>
- Gagné, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational behavior*, 26(4), 331-362. doi:10.1002/job.322
- Gemeente Utrecht. (z.d.). *Integratie vluchtelingen*. Geraadpleegd van <https://www.utrecht.nl/zorg-en-onderwijs/samenleven-welzijn/utrecht-voor-iedereen/opvang-asielzoekers/integratie-vluchtelingen/>
- Gemeente Utrecht. (2016). *Overzichtsnotitie van asielzoekers en statushouders*. Geraadpleegd van <https://docplayer.nl/29536038-Overzichtsnotitie-integratie-van-asielzoekers-en-statushouders.html>
- Kennisplatform Integratie & Samenleving. (z.d.). *Thema vluchtelingen*. Geraadpleegd van <https://www.kis.nl/thema/vluchtelingen>
- Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut. (2019, 6 september). *Stormen krijgen namen in samenwerking met Groot-Brittannië en Ierland*. Geraadpleegd van <https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/stormen-krijgen-namen-in-samenwerking-met-groot-brittannie-en-ierland>
- Koolmees, W. (2019, 25 juni). Stand van zaken veranderopgave Inburgering [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/25/kamerbrief-stand-van-zaken-veranderopgave-inburgering>
- Mensink, W. (2018). *Verdeeldheid en verbinding*. Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2018/Verdeeldheid_en_verbinding
- Movisie. (z.d.). *Vluchtelingen*. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/vluchtelingen>

- Mugnano, S., & Palvarini, P. (2013). "Sharing space without hanging together": A case study of social mix policy in Milan. *Cities*, 35, 417-422. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2013.03.008>
- Oliver, C. T., Dekker, R., & Geuijen, C. H. M. (2018). *The Utrecht Refugee Launch Pad: Evaluation Interim Report*. University of Roehampton and COMPAS: University of Oxford.
- Oliver, C. T., Dekker, R., & Geuijen, C. H. M. (2019). *The Utrecht Refugee Launchpad Final Evaluation Report*. University College London and COMPAS: University of Oxford.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual review of psychology*, 49(1), 65-85. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.65>
- Plan Einstein. (z.d.-a). *Wat is er innovatief aan de aanpak?* Geraadpleegd van <https://overvecht.plan-einstein.nl/is-er-innovatief-aan-aanpak/#vernieuwend>
- Plan Einstein. (z.d.-b). *Wat is Plan Einstein?* Geraadpleegd van <https://overvecht.plan-einstein.nl/wat-is-plan-einstein/>
- Plan Einstein. (z.d.-c). *Wie zijn de betrokken partijen bij Plan Einstein?* Geraadpleegd van <https://overvecht.plan-einstein.nl/betrokken-plan-einstein/>
- Platform31. (z.d.). *Vormen van woningdelen*. Geraadpleegd van <https://www.platform31.nl/wat-we-doen/kennisdossiers/kennisdossier-woningmarkt/woningdelen/vormen-van-woningdelen>
- Ponds, R., Van Ham, M., & Marlet, G. (2015). *Verschillen, ongelijkheid en segregatie: literatuurstudie*. Geraadpleegd van https://agendastad.nl/wp-content/uploads/2015/06/Literatuurstudie_segregatie.pdf
- Rijksoverheid. (2019, 25 juni). *Maatwerk en snelheid centraal in nieuw inburgeringsstelsel* [persbericht]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/06/25/maatwerk-en-snelheid-centraal-in-nieuw-inburgeringsstelsel>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). The darker and brighter sides of human existence: Basic psychological needs as a unifying concept. *Psychological inquiry*, 11(4), 319-338. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_03
- Sociaal-Economische Raad (SER). (z.d.). *Veelgestelde vragen over vluchtelingen*. Geraadpleegd van <https://www.ser.nl/nl/thema/werkwijzer-vluchtelingen/feiten-en-cijfers/veelgestelde-vragen>
- Socius Wonen. (z.d.-a). *Plan Einstein*. Geraadpleegd van <https://www.sociuswonen.nl/projecten/plan-einstein/>

- Socius Wonen. (z.d-b). *Ons concept*. Geraadpleegd van <https://www.sociuswonen.nl/concept/#zelfbeheer>
- Tinnemans, K., Fermin, Al., & Davelaar, M. (2019). *Gemengd wonen met statushouders. Een kans voor ondersteuning van statushouders bij integratie en participatie*. Geraadpleegd van <https://www.kis.nl/sites/default/files/gemengd-wonen-met-statushouders.pdf>
- Tummers, L. (2016). The re-emergence of self-managed co-housing in Europe: A critical review of co-housing research. *Urban Studies*, 53(10), 2023-2040. doi:10.1177/0042098015586696
- Ufkes, E. G., Zebel, S., & den Besten, A. L. (2017). *Agressie-incidenten in de asielopvang: Over de aard van de incidenten en ervaringen van medewerkers*. Universiteit Twente. Geraadpleegd van https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/18462946/agressie_incidenten.pdf
- Urban Innovative Actions (UIA). (z.d.). *Plan Einstein is de plek waar je bouwt aan je toekomst* [Folder]. Geraadpleegd van https://overvecht.plan-einstein.nl/wp-content/uploads/2018/03/Folder_Nederlands_def.pdf
- Utrecht Monitor. (z.d.) *Huisvesting en integratie vluchtelingen*. Geraadpleegd van <https://www.utrecht-monitor.nl/bevolking-bestuur/bevolking/huisvesting-en-integratie-vluchtelingen>
- Van den Bosch, A., & Boss, E. (2019). *Motiveren is maatwerk!* Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Motiveren%20is%20maatwerk%20%5BMOV-222135-0.3%5D.pdf>
- Van der Velden, J. (2018, 22 februari). Wat is de magie van de mix? [blog]. Geraadpleegd van <https://www.platform31.nl/blogs/blogs-platform31/wat-is-de-magie-van-de-mix>
- Van der Velden, J., Tiggeloven, P., & Gelinck, S. (2017). *De magic mix – de update: Een verkenning van wooncomplexen waar verschillende doelgroepen gemengd wonen*. Geraadpleegd van <https://www.platform31.nl/publicaties/de-magix-mix-de-update>
- Van der Velden, J., Tiggeloven, p., & Wassenberg, F. (2016). *De magic mix: Een verkenning van wooncomplexen waar verschillende doelgroepen gemengd wonen*. Geraadpleegd van <https://flxwonen.nl/wpcms/wp-content/uploads/2016/10/De-Magic-Mix-Platform31-februari-2016.pdf>
- Van der Velden, J., Uyterlinde, M., & Bronsvort, I. (2018). *Sturen op gemengde wijken? Verkennend onderzoek in zes steden*. Geraadpleegd van <https://www.platform31.nl/publicaties/sturen-op-gemengde-wijken>

- Van Ham, M. (2014). De (on)zin van ruimtelijk spreidingsbeleid en het mengen van Buurten. In: J. Bakens, H.L.F. De Groot, P. Mulder, & C.J. Pen (Red.), *Soort zoekt soort*, (pp. 137-143). Den Haag, Nederland: Platform31.
- Van Houtum, L. (2009). *'Vrijwilligerswerk': de motivatie om een 'maatje' te worden* (Masterscriptie). Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/35257>
- Van de Maat, J.W. (2016). *Overbruggen van vooroordelen door kennismaking: Onder welke omstandigheden werkt het?* Geraadpleegd van <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/overbruggen-vooroordelen-door-kennismaking.pdf>
- Van Klaveren, S., Van Triest, N., & Van der Velden, J. (2018). *De magic mix als zachte landing in de wijk*. Geraadpleegd van <https://www.platform31.nl/publicaties/de-magic-mix-als-zachte-landing-in-de-wijk>
- Van Zwieten, M., & Willems, D. (2004). Waardering van kwalitatief onderzoek. *Huisarts en wetenschap*, 47(13), 38-43. <https://doi.org/10.1007/BF03083653>
- Veldboer, L., Engbersen, R., Duyvendak, J. W., & Uytterlinde, M. (2008). *Helpt de middenklasse? Op zoek naar het middenklasse-effect in gemengde wijken*. Den Haag: NICIS Institute. Geraadpleegd van https://pure.uva.nl/ws/files/4322968/63273_297964.pdf
- Zainal, Z. (2007). Case study as a research method. *Jurnal Kemanusiaan*, 5(1), 1-6. Geraadpleegd van <https://core.ac.uk/download/pdf/11784113.pdf>

Bijlagen

Bijlage A. Interviewschema interviewronde 2019

I. Introductie

- Voorstellen
- Toelichting interview en gegevensverwerking geven (laten invullen van toestemmingsformulier en toestemming vragen voor opnemen interview)

II. Korte samenvatting van situatie

1. Achtergrond
  - a. Wanneer ingetrokken, wanneer weggegaan? Waar woon je nu?
2. Motivatie voor aanmelding project
  - a. Waarom in Plan Einstein gaan wonen en waarom weer verhuisd?
  - b. Wat was je verwachting van jouw rol?
  - c. Wat was jouw verwachting qua persoonlijke opbrengsten?

III. Reflectie op participatie

3. Terugkijkend op de gehele periode waarin je op Plan Einstein woonde, wat waren belangrijke momenten qua contact met de asielzoekers? Wat waren de beste en slechtste tijden? En waarom?
  - a. Hoe zag jouw participatie bij het project er voornamelijk uit?
    - i. Hoe zag jouw deelname aan het project eruit?
    - ii. Hoe vaak had je contact met asielzoekers? Hoe zag dat contact eruit?
    - iii. Had je nog een speciale rol binnen het project?
  - b. Wat waren jouw verwachtingen qua participatie binnen het project en sloot de praktijk hierop aan?
  - c. Wat waren stimulerende en belemmerende factoren voor jou bij het participeren?
    - i. Wat zette jou tot participatie aan? Wat hielp? Wat belemmerde jou?
    - ii. Kun je een incident omschrijven waarin je je heel *gemotiveerd* voelde? Wat droeg daar vooral aan bij?
    - iii. Kun je een incident omschrijven waarin je je heel *gedemotiveerd* voelde? Wat droeg daar vooral aan bij? Wat zou je in een soortgelijke situatie nodig hebben om wel gemotiveerd te zijn?
    - iv. In hoeverre werd jij in de gelegenheid gesteld om te participeren/werd het jou mogelijk gemaakt? Wat zijn voor jou randvoorwaarden voor een actieve bijdrage?
  - d. Wat was jouw motivatie om te participeren?
    - i. Hoe vond je het om te doen? Wat vond je het leukst/stomst?
    - ii. In hoeverre is jouw motivatie bij aanvang van het project veranderd?

- iii. In hoeverre sloot jouw rol aan bij jouw interesses? Had je het gevoel dat het bij jou paste?
- iv. Wat leverde het jou op? Was het lonend? Is dit genoeg gezien de tijd en werk die je erin stopt? Hoe belangrijk vind jij een beloning?
- v. Hoeveel tijd zou je er mee kwijt willen zijn?
- vi. Gevoel van *autonomie*
  - 1. In hoeverre ervoer je *keuzevrijheid*? Was je hier tevreden over?
  - 2. Had je het gevoel gecontroleerd *te worden*? Hoe kwam dat? Hoe ervoer je dat? Kan dat anders?
- vii. Gevoel van *competentie*
  - 1. Wat vond je moeilijk en makkelijk aan het participeren bij het project? Geef voorbeeld
  - 2. Hoe vond je het om op vluchtelingen af te stappen? Om dingen te organiseren?
  - 3. Voelde je je er klaar voor?
  - 4. Kregen jullie wel eens feedback? Geef voorbeeld.
  - 5. Had je het idee nieuwe dingen te kunnen leren bij het deelnemen aan het project? Zo ja, wat? Kreeg je hier ondersteuning bij? Hoe? Genoeg?
- viii. Gevoel van *verbondenheid*
  - 1. Kreeg je voldoende waardering voor je inzet? Hoe werd dit geuit?
  - 2. In hoeverre had jij het gevoel een gezamenlijke groep te vormen met de andere Socius jongeren? Was dit voldoende voor jou?
  - 3. Hoe voelde je je behandeld door de betrokken partners van Plan Einstein? Is dat veranderd in de loop van het project?
  - 4. Voelde je je onderdeel van het algehele project? Werd je meegenomen in beslissingen? Wat waren beste/slechtste momenten?
- e. In hoeverre ondervond jij ondersteuning bij de participatie?
  - i. Hoe zag deze ondersteuning eruit?
  - ii. Hielp het?
  - iii. Had je meer of minder ondersteuning willen ontvangen?
- f. Werd er gestuurd op participatie? Zo ja, hoe?
  - i. Voelde jij je verplicht om te participeren?
- 4. Terugkijkend op de gehele periode waarin je op Plan Einstein woonde, wat waren belangrijke momenten qua contact met de Socius jongeren? Wat waren de beste en slechtste tijden? En waarom?
  - g. In hoeverre voelde jij je thuis?
  - h. In hoeverre had jij een groepsgevoel?

IV. Reflectie op het samenwonen: opbrengsten

- 5. Hoe heeft het wonen op Plan Einstein jou op persoonlijk vlak beïnvloed (of helemaal niet)?
  - i. Persoonlijk

- i. Ken je nu mensen door Plan Einstein? Met wie contact? Wanneer was de laatste keer dat je contact had? Hoe? Wat is de functie van jullie contact? (vriendschap/functioneel/professioneel?
- ii. Gevoel dat het iets heeft gebracht op het gebied van de vaardigheid om verbinding aan te gaan met mensen?
- iii. Heeft het iets gedaan met jouw vertrouwen in mensen?
- iv. Ruimte: heeft het iets gedaan met jouw gevoel van thuis voelen in een stedelijke ruimte?
- v. Wat heeft jou beïnvloed? (op kamers wonen, contact met asielzoekers, contact met Socius jongeren, specifieke verantwoordelijkheden)
- j. Professioneel
  - i. Heeft het je iets gebracht? (connecties, plaatsingen)
  - ii. Is er iets van Einstein dat jou heeft geholpen om datgene te doen wat je nu doet? De Cursus? Vrijwilligerswerk?
  - iii. Wat heeft jou beïnvloed? (contacten, cursussen, vrijwilligerswerk, etc.)
- k. Ideologisch
  - i. Zijn jouw ideeën opvattingen hetzelfde gebleven (bijv. m.b.t. politiek, vluchtelingen, cultuur, etc.)?
  - ii. Wat heeft jou beïnvloed?

V. Reflecties op het project (algemeen)

6. Hoe woon je nu? Hoe kan het vergeleken worden met Plan Einstein? (Kan dat?)
7. Zou je het opnieuw doen? Zou je het een vriend aanraden om te doen? En aan wat voor type vriend zou je dit wel aanraden en aan wie niet?
8. Geef één ding dat het managementteam absoluut zou moeten behouden en één ding dat je zou veranderen.

Afsluiting

- Bedanken
- Vragen of respondent nog andere jongeren kent die geïnterviewd kunnen worden

Bijlage B. Uitnodigingen interviewronde 2019

B.1 Eerste uitnodigingsmail 2019

Hoi (naam oud-Socius jongere),

Mijn naam is Margot en sinds september 2018 ben ik betrokken bij het onderzoek naar de uitkomsten van Plan Einstein, dat vanuit de universiteiten van Roehampton en Oxford, in samenwerking met Universiteit Utrecht, wordt uitgevoerd. Daarnaast studeer ik momenteel af bij de master Bestuur en Beleid aan Universiteit Utrecht en schrijf ik mijn scriptie over Plan Einstein.

De reden dat ik je mail is omdat je vorig jaar als bewoner van Plan Einstein een vragenlijst hebt ingevuld voor het onderzoek naar het project en hierin hebt aangegeven dat er contact met je mag worden opgenomen om een interview met je te doen. Dus bij deze! We zouden je heel graag nog een keer willen spreken over je ervaringen bij Plan Einstein. Je bent al eens eerder door één van de onderzoekers geïnterviewd en een herhaalgesprek levert waardevolle data op voor de evaluatie van het project.

Graag zou ik je daarom willen vragen of ik in de maand april een interview met je mag inplannen. Het interview zal door mij worden afgenomen en zal ongeveer één uur duren. De vragen zullen betrekking hebben op jouw reflecties op het samenwonen met de bewoners van Plan Einstein en op de activiteiten rondom het project. Het gesprek zal worden opgenomen en worden verwerkt in de verslaglegging van het officiële onderzoek en mijn masterscriptie. Uiteraard zal er zorgvuldig worden omgegaan met jouw privacy.

Ik zou het hartstikke leuk vinden om binnenkort met te spreken over je ervaringen bij Plan Einstein en hoor daarom graag of je in de maand april tijd hebt om het interview met mij te doen. Als je wilt meedoen, kun je dan drie mogelijke data/tijdstippen in april doorgeven die jou goed zouden passen?

Ik hoor graag van je.

Met vriendelijke groet,

Margot Bandringa

(vermelding telefoonnummer)

B.2 Tweede uitnodigingsmail 2019

Hoi (naam oud-Socius jongere),

Een tijdje terug heb ik je een mail gestuurd met de vraag of ik je zou mogen interviewen over jouw tijd in Plan Einstein. Dit interview zal worden gebruikt voor het officiële onderzoek naar Plan Einstein (uitgevoerd door Caroline Oliver, Rianne Dekker en Karin Geuijen) en voor mijn masterscriptie. In verband met de planning zou ik graag willen weten of je hieraan mee zo willen doen, en zo ja wanneer je zou kunnen. Mijn voorkeur gaat uit naar een datum eind april/begin mei, maar daarbinnen ben ik nog heel flexibel. Ik hoop dat je kan en wil meedoen, want jouw bijdrage is heel waardevol voor het onderzoek!

Ik hoor graag van je!

Groeten,

Margot Bandringa

(vermelding telefoonnummer)

B.3 Oproep deelname interviewronde 2019 Facebookpagina oud-Socius jongeren

Hoi allemaal,

Mijn naam is Margot en sinds september ben ik betrokken bij het evaluatieonderzoek van Karin Geuijen en Caroline Oliver naar Plan Einstein. Daarnaast schrijf ik momenteel mijn afstudeerscriptie over de rol van jongeren in gemengde woonprojecten zoals Plan Einstein. Voor beide onderzoeken is jullie input nodig! Een aantal van jullie heb ik inmiddels al geïnterviewd (nogmaals bedankt!), maar ik heb meer respondenten nodig. Daarom mijn vraag aan jullie: wie mag ik binnenkort interviewen? Het maakt niet uit hoe lang je er hebt gewoond of hoeveel je hebt gedaan, alle input is welkom! Het interview zal maximaal een uur duren. De voorkeur gaat uit naar de maand mei, qua dag/tijdstip/locatie ben ik flexibel.

Door mee te doen zou je mij heel erg helpen en kun je tegelijkertijd een bijdrage leveren aan lessen voor toekomstige projecten, zoals Plan Einstein 2.0.

Wil je meedoen? Stuur me dan een berichtje via whatsapp/fb/e-mail, zodat we een afspraak kunnen maken. Ik hoop op jullie positieve reactie en kijk er naar uit om jullie te ontmoeten!

Groeten,

Margot

(vermelding telefoonnummer en e-mailadres)

Einstein evaluatieonderzoek: Interviews

Informatie voor deelnemers:

Plan Einstein brengt een vernieuwende wijze van nieuwkomer receptie in praktijk. Je kan er meer over leren in het informatie pamflet. We willen via een 45 minuten durend interview te weten komen hoe Plan Einstein werkt en wat jouw mening en ervaring erover is. Deelname is vrijwillig; je moet het dus niet doen en je kan op elk moment stoppen, maar je antwoorden tot op dat punt kunnen mogelijk gebruikt worden. Je antwoorden zijn steeds vertrouwelijk, anoniem en je persoonlijke gegevens zullen in geen enkele publicatie worden bekend gemaakt.

Onderzoeker contact gegevens: Karin Geuijen 06-23883498; k.geuijen@uu.nl

- Ik ben geïnformeerd over het onderzoek en heb de mogelijkheid gekregen om vragen te stellen over het onderzoek. Ik heb gelegenheid gekregen om over mijn deelname aan het onderzoek na te denken en stem er vrijwillig mee in om aan het onderzoek deel te nemen

Naam:

Geboortedatum:

Handtekening:

Datum:

Contacteer de leidend onderzoeker Caroline Oliver op +44 [2083923621](tel:2083923621); caroline.oliver@roehampton.ac.uk of Sarah Spencer ++44 1865 274711; Sarah.Spencer@compas.ox.ac.uk als je zorgen hebt over dit onderzoek

Bijlage D. Overzicht projectrollen en kenmerkende participatieaspecten

Tabel D1

Projectrollen en kenmerkende participatieaspecten

Projectrol	Kenmerkend participatieaspect											
	Participatiestatus			Participatieoriëntatie				Ontstaan van participatie		Aanwezigheid financiële beloning voor participatie		
	Actief			Inactief	Groepsoverstijgend contact		Projectorganisatie		Spontaan	Gepland	Onbetaald	Betaald
	Direct groeps-overstijgend contact hebben	Groeps-overstijgend contact faciliteren	Inzetten voor project-organisatie	Wonen	Recreatief contact	Functioneel contact	Intern project	Externe omgeving				
<i>Chillende goede buur</i>	•				•				•		•	
<i>Helpende goede buur</i>	•					•			•		•	
<i>Vriend</i>	•				•				•	•	•	

<i>Coach</i>	•					•			•	•	•	
<i>Deelnemer</i>	•				•					•	•	
<i>Faciliteerder</i>		•			•				•	•	•	
<i>Organisator</i>		•			•				○	○	•	
<i>Pandbeheerder</i>			•			•			•	•		•
<i>Beheerder huurzaken</i>			•			•			○	•		•
<i>Beheerder incubator</i>			•			•			○	•		•
<i>Beheerder PR, communicatie en maat- schappelijke</i>			•			•	•		○	•		•

<i>Project-promotor</i>			•					•	○	•	•	
<i>Partner-ondersteuner</i>			•				•		○	•	•	
<i>Klusser</i>			•				•	•		•	•	•
<i>Host</i>			•				•	•		•		•
<i>Anonieme buur</i>				•							•	

Noot. ● = aanwezigheid kenmerkend participatieaspect is vastgesteld, ○ = aanwezigheid kenmerkend participatieaspect lijkt aannemelijk maar is niet vastgesteld

Bijlage E. Overzichten vervulling projectrollen

E.1 Indicatie vervulling projectrollen door respondenten

Tabel E1

Vervulling projectrollen door respondenten

Projectrollen			Respondenten													
Hoofdgroep	Projectrol	Subrollen	Brendan	Dennis	Francis	Hugh	Atiyah	Ciara	Ellen	Gerda	Jan	Liam	Iris	Kitty	Maura	Olivia
Participant die zich inzet voor groepsoverstijgend contact			•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
	<i>Goede buur</i>		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
		<i>Chillende goede buur</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•
		<i>Helpende goede buur</i>	•	•			•	•	•	•	•			•		
		<i>Vriend</i>	•		•							•	•			
		<i>Coach</i>	•	•	•				•	•	•		•			
		<i>Deelnemer</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•	•	•	•
		<i>Faciliteerder</i>	•	•	•	•			•	•			•	•	•	•
	<i>Organisator</i>	•		•						•		•		•		

Participant die zich inzet voor de organisatie van het project			•		•	•	•	•	•	•			•	•		
	<i>Beheerder</i>					•				•				•		
	<i>Pand-beheerder</i>					•										
	<i>Beheerder huurzaken</i>									•						
	<i>Beheerder incubator</i>									•						
	<i>Beheerder PR, communicatie en maatschappelijke invulling</i>													•		
	<i>Project-promotor</i>		•	•	•					•			•			
	<i>Partner-ondersteuner</i>			•	•			•	•							
	<i>Klusser</i>		•				•							•		
	<i>Host</i>						•									
Bewoner																

*Anonieme
buur*

E.2 Indicatie bezettingsgraad projectrollen

Tabel E2

Bezettingsgraad projectrollen

Hoofdgroep projectrollen	Projectrol	Sub-rol	Aantal respondenten	
Participant die zich inzet voor groepsoverstijgend contact	Goede buur		14	
		Chillende goede buur	13	
		Helpende goede buur	8	
	Vriend		4	
	Coach		7	
	Faciliteerder		10	
	Organisator		5	
	Deelnemer		12	
	Participant die zich inzet voor de organisatie van het project	Beheerder		3
			Pandbeheerder	1
		Beheerder huurzaken	1	
		Beheerder incubator	1	
		Beheerder PR, communicatie en	1	

---

	maatschappelijke invulling	
Projectpromotor		5
Partnerondersteuner		4
Klusser		3
Host		1
Bewoner		0
Anonieme buur		0

Noot. (N=14). Op basis van kwalitatief onderzoek kunnen geen exacte cijfers met betrekking tot het aantal respondenten dat in een bepaalde projectrol heeft geparticipeerd. Om deze reden dienen de cijfers in deze tabel ter indicatie van de bezettingsgraad van projectrollen te worden beschouwd en niet als de precieze weergave van de realiteit.